

**TÜRK SİGORTA
SİSTEMİNİN PİYASA
YAPISI**

Levent ŞIKYAZAR
(Doktora Tezi)
Eskişehir, 2000

TÜRK SİGORTA SİSTEMİNİN PİYASA YAPISI

Levent ŞIKYAZAR /

DOKTORA TEZİ
İktisat Anabilim Dalı
Danışman: Prof.Dr.Kemal YILDIRIM

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mart 2000

DOKTORA TEZ ÖZÜ**TÜRK SİGORTA SİSTEMİNİN PİYASA YAPISI****Levent ŞIKYAZAR****İktisat Anabilim Dalı****Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart 2000****Danışman: Prof.Dr.Kemal YILDIRIM**

Gelişmekte olan ülkelerin hizmet sektörleri içinde sigortacılık sektörü, en dinamik sektörlerinden biridir. Sanayisi gelişmiş ülkelerde sigortacılığa olan talep esnekliği yüksek, gelişmemiş ülkelerde ise düşüktür. Bunun neden böyle olduğunu anlamak için sigortanın teorik yapısını bilmek lazımdır.

Birinci bölümde, sigortanın, mikro ve makro ekonomik yapısı incelenmiştir. Daha sonra Türkiye’de ve Dünya’da sigortacılığın gösterdiği gelişmeler rakamlarla açıklanmıştır. Aynı zamanda sigortacılığın gösterdiği tarihi gelişmelere değinilmiştir.

İkinci bölümde, sigorta piyasası anlatılmıştır. Sigorta piyasasında talep ve arz eğrileri oluşturularak, risk ve belirsizlik vurgulanmıştır. Ayrıca sigorta piyasasını etkileyen iki temel sorun, ahlaki tehlike ve ters seçim işlenmiştir. Bu iki temel sorun hem sigortalı hem de sigortacı açısından gözlenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, SCP paradigması tanıtılmıştır. Bu paradigma yoluyla sigorta sektörünün performansının nasıl ölçülebileceği anlatılmıştır. SCP modeli ile yapılan analizler ve çalışmalar gösterilmiştir. Modellerin nasıl oluşturulduğu formüllerle anlatılmıştır.

Son bölümde, Türk Sigorta sisteminin piyasa yapısı yoğunlaşma oranı ve karlılık arasında analiz yapılarak incelenmiştir.

ABSTRACT

Insurance sector including service sectors of developing country is one of the most dynamic sectors. In the industrial development countries, the demand elasticity of insurance is higher, but in the underdeveloped countries, the demand elasticity is lower. It is important that one should know the theoretical structure of insurance to understand why it is like that.

In the first section, insurance subject is explained in micro and macro economical structures. After that, the development of insurance in the world and Turkey is explained by numbers. Also, historical development of insurance was mentioned.

In the second section, insurance market is explained. In insurance market; while demand and supply curves are being ensured, risk and undefinability are emphasized. Furthermore, the two main problems affected in insurance market adverse selection and moral hazard are studied. They are observed from the view of both insured ones and insurance company.

On the third section, SCP paradigm is introduced. By this paradigm, how performance at insurance sector is measured is explained. Analysis and studies done by SCP paradigm are shown. How the paradigms are occurred is told by formulas.

In the last section, the market structure of Turkey Insurance Sector is studied by investigating rates between concentration and profit.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Levent ŞIKYAZAR'ın "**Türk Sigorta Sisteminin Piyasa Yapısı**" başlıklı tezi **23 Mayıs 2000** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **İktisat** Anabilim Dalında Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Üye : Prof.Dr.İlker PARASIZ
Üye : Prof.Dr.İlyas ŞIKLAR

Prof.Dr.Enver ÖZKALP
Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZ	II
ABSTRACT	III
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	IV
ÖZGEÇMİŞ	V
TABLOLAR LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SİGORTACILIK VE SİGORTA SEKTÖRÜ

1. SİGORTANIN TANIMI VE UNSURLARI	3
2. SİGORTA KURUMLARI	6
2.1. SOSYAL SİGORTALAR	7
2.1.1. SOSYAL SİGORTALAR KURUMU (SSK)	8
2.1.2. T.C. EMEKLİ SANDIĞI	8
2.1.3. BAĞ-KUR	9
2.1.4. ÖZEL EMEKLİ SANDIKLARI	10
2.1.5. ORDU YARDIMLAŞMA KURUMU (OYAK)	10
2.2. ÖZEL SİGORTALAR	11
3. SİGORTACILIKTA İŞLEVLER	13
3.1. SİGORTANIN MİKRO İŞLEVLERİ	13
3.1.1. RİSK YÖNETİMİ AÇISINDAN İŞLEVLERİ	14
3.1.2. GİRİŞİMCİLER AÇISINDAN İŞLEVLER	16
3.2. SİGORTANIN MAKRO İŞLEVLERİ	17
3.2.1. ÖNEMLİ BİR TASARRUF KAYNAĞI OLARAK SİGORTA	21
3.2.2. SOSYO EKONOMİK ÇÖKÜNTÜ VE KAYIPLARIN ÖNLEYİCİSİ OLARAK SİGORTA	22

3.2.3.	SOSYAL REFAH DÜZEYİNİN YÜKSELTİCİSİ OLARAK SİGORTA	23
3.2.4.	ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLERİ VE TİCARETİ GELİŞTİRİCİ OLARAK SİGORTA	23
3.2.5.	VERGİ KAYNAĞI OLARAK SİGORTA	23
3.2.6.	EKONOMİDE BİR SEKTÖR OLARAK SİGORTA	24
4.	DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SİGORTA SEKTÖRÜ	24
4.1.	GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE SİGORTA	25
4.2.	DÜNYA REASÜRANS PAZARI	29
4.3.	TÜRKİYE'DE SİGORTA	30

İKİNCİ BÖLÜM SİGORTA PİYASASININ OLUŞUMU

1.	SİGORTA VE BELİRSİZLİK	35
1.1.	BEKLENEN FAYDA VE RİSKİ SEVMEYEN BİREYİN SİGORTA TALEBİ	40
2.	SİGORTA VE FAYDA TEORİSİ	42
3.	SİGORTA ARZ/TALEP TEORİSİ	46
3.1.	SİGORTA TALEBİ	46
3.1.1.	SİGORTA TALEBİNİ ETKİLEYEN ETMENLER	48
3.1.1.1.	SİGORTA PRİMİ (FİYATI)	48
3.1.1.2.	SERVET VE GELİR	50
3.1.1.3.	EĞİTİM SEVİYESİ	53
3.1.1.4.	DİN	54
3.1.1.5.	FAİZ ORANLARI	55
3.1.1.6.	NÜFUSUN BAĞIMLILIK ORANI	55
3.1.1.7.	SOSYAL GÜVENLİK ÖDEMELERİ VE SÜBVANSİYONLAR	56
3.1.1.8.	BEKLENEN ENFLASYON ORANI	56
3.1.1.9.	ORTALAMA HAYAT BEKLENTİSİ	57
3.2.	SİGORTA ARZI	57

3.2.1. SİGORTA ARZINI ETKİLEYEN ETMENLER . . .	58
3.2.1.1. SİGORTA PRİMİ (FİYATI)	59
3.2.1.2. ÜRETİM FAKTÖRLERİNİN FİYATI . . .	59
3.2.1.3. TEKNOLOJİ	60
3.2.1.4. FİRMA AMAÇLARI	60
3.2.1.5. FAİZ ORANLARI	60
3.2.1.6. RİSK VE SİGORTALANAN KIYMETİN KAYIP İHTİMALİ	60
3.3. SİGORTA TALEBİNİN FİYAT ESNEKLİĞİ	60
3.4. SİGORTA TALEBİNİN ÇAPRAZ FİYAT ESNEKLİĞİ . . .	63
3.5. TALEBİN GELİR ESNEKLİĞİ	64
4. SİGORTA İŞLETMELERİNDE ÜRETİM FONKSİYONU	64
4.1. ÜRETİM FONKSİYONU	65
4.1.1. KISITLANDIRILMAMIŞ ÜRETİM FONKSİYONU . . .	65
4.1.2. KISITLANDIRILMIŞ ÜRETİM FONKSİYONU . . .	66
4.2. SİGORTA İŞLETMELERİNDE ÜRETİM FONKSİYONU . . .	66
4.2.1. SİGORTA İŞLETMELERİNDE KISITLANDIRILMAMIŞ ÜRETİM FONKSİYONU	66
4.2.2. SİGORTA İŞLETMELERİNDE KISITLANDIRILMIŞ ÜRETİM FONKSİYONU	67
4.2.3. SİGORTA İŞLETMELERİNİN GENEL ÜRETİM FONKSİYONU	68
5. SİGORTA PİYASASININ OLUŞUMU	68
5.1. SİGORTA PİYASASINDA BİLGİ SORUNU	72
5.1.1. TERS SEÇİM (ADVERSE SELECTION)	73
5.1.2. SİGORTA PİYASASINDA TERS SEÇİMİNİN ETKİSİ	78
5.1.3. AHLAKİ TEHLİKE (MORAL HAZARD)	79
5.1.4. AHLAKİ TEHLİKE OLDUĞU PİYASALARDA SİGORTA TALEBİ	82
5.1.5. SİGORTA PİYASASINDA AHLAKİ TEHLİKENİN	

ETKİSİ	84
5.1.6. AHLAKİ TEHLİKE DURUMUNDA SİGORTA PİYASALARINDA DENGE	86
5.2. SİGORTALI AÇISINDAN BİLGİ SORUNU	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SCP PARADİGMASI BAĞLAMINDA SİGORTA PİYASASININ OLUŞUMU

1. SCP PARADİGMASI	88
1.1. GENEL HİPOTEZLER	93
1.1.1. PİYASA YAPISI, FİRMA DAVRANIŞI, ENDÜSTRİ PERFORMANSI ARASINDAKİ İLİŞKİLER	95
1.1.1.1. PİYASA YAPISINDA FİRMA DAVRANIŞINA	95
1.1.1.2. FİRMA DAVRANIŞINDAN PİYASA YAPISINA	96
1.1.1.3. FİRMA DAVRANIŞINDAN ENDÜSTRİ PERFORMANSINA	97
1.1.1.4. ENDÜSTRİ PERFORMANSINDAN PİYASA YAPISINA	97
1.1.2. PİYASA YAPISI, ENDÜSTRİ PERFORMANSI İLİŞKİSİNDE KULLANILAN MODELLER	98
1.1.3. PİYASA YAPISI FİRMA DAVRANIŞI İLİŞKİSİNDE KULLANILAN MODELLER	100
1.2. SCP PARADİGMASINA İLİŞKİN ALT HİPOTEZLER	100
1.2.1. KLASİK SCP HİPOTEZİ	100
1.2.2. ETKİN YAPI HİPOTEZİ	100
1.2.3. ÜRÜN FARKLILAŞTIRMA HİPOTEZİ	101
1.3. SCP YAKLAŞIMINDA MODERN GELİŞMELER	102
1.4. SCP PARADİGMASI BAĞLAMINDA PİYASA YAPISI TEST METODOLOJİSİ	103
1.4.1. KURULAN REGRASYON DENKLEMLERİ VE KULLANILAN DEĞİŞKENLER	105

1.4.1.1. BAĞIMLI DEĞİŞKEN	105
1.4.1.2. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	106
1.4.1.2.1. ANAHTAR DEĞİŞKENLER	106
1.4.1.2.2. KONTROL DEĞİŞKENLER	106
1.4.1.2.3. KUKLA DEĞİŞKENLER	106
1.5. YOĞUNLAŞMANIN ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN METOTLAR	107
1.5.1. M-FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARI	107
1.5.2. HERFİNDAHL-HİRSCHMAN ENDEKSİ	108
1.5.3. ENTROPY ENDEKSİ	109
1.5.4. LİNDA ENDEKSİ	109
1.5.5. YOĞUNLAŞMA ORANINDA KULLANILAN DİĞER METOTLAR	110
1.5.5.1. LERNER ENDEKSİ	110
1.5.5.2. BAİN ENDEKSİ	111
1.5.5.3. TOBİN'İN Q RASYOSU	111
1.6. SCP PARADİGMASI BAĞLAMINDA SİGORTA ŞİRKETLERİ ARASINDA REKABET İŞBİRLİĞİ TEST METODOLOJİSİ	112

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK SİGORTACILIK SİSTEMİNİN PİYASA YAPISI

1. M FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARI	116
2. REGRESYON SONUÇLARI	121
2.1. KÂRLILIK ORANLARI	121
2.2. REGRESYON ANALİZİ	122
3. HERFİNDAHL ENDEKS DEĞERLERİ	129
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	132
KAYNAKÇA	138
EKLER	144

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: DÜNYA PRİM ÜRETİMİ (1992, MİLYON \$)	19
TABLO 2: ÜLKELERİN SİGORTA PRİMLERİNİN GSYİH'YA ORANI (1992, %)	20
TABLO 3: ULUSLARARASI GRUPLAR İTİBARIYLA PRİMLER	26
TABLO 4: CEA'YA ÜYE ÜLKELERDE SİGORTA PAZARI	28
TABLO 5: DİREKT PRİMLERİN GSYİH İÇERİSİNDEKİ PAYI (1990-1994, %)	33
TABLO 6: KİŞİ BAŞINA GSMH	51
TABLO 7: HANE HALKI FERTLERİNİN İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE ESAS İŞ GELİRLERİ 1994 (%)	52
TABLO 8: NÜFUSUN EĞİTİM DURUMU (1990)	53
TABLO 9: TOPLAM AKTİF BAZINDA M FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARI.	116
TABLO 10: TOPLAM PRİM BAZINDA M FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARI	117
TABLO 11: TOPLAM TAZMİNAT BAZINDA M FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARI	117
TABLO 12: SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KARLARI VE KARLILIK ORANLARI	121
TABLO 13: AKTİF BAZLI BASİT REGRESYON SONUÇLARI	122
TABLO 14: PRİM BAZLI BASİT REGRESYON ANALİZİ	125
TABLO 15: TAZMİNAT BAZLI BASİT REGRESYON SONUÇLARI	127
TABLO 16: HERFİND AHL ENDEKS DEĞERLERİ (TSS, 1993-1998)	129
TABLO 17: İLK BEŞ VE İLK ON ŞİRKETİN PİYASA PAYLARI	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	Riskten Kaçınan Kişinin Fayda Fonksiyonu	37
Şekil 2:	Riski Seven Kişinin Fayda Fonksiyonu	38
Şekil 3:	Riske Karşı Nötr Olan Kişinin Fayda Fonksiyonu	39
Şekil 4:	Servetin Fonksiyonu Olarak Fayda	40
Şekil 5:	Sigorta Piyasası	69
Şekil 6:	Piyasa Dengesi	70
Şekil 7:	Sigorta Piyasasında Arz ve Talep Eğrileri	72
Şekil 8:	Ters Seçim	75
Şekil 9:	Basit Bir Sigorta Piyasasında Ters Seçim	77
Şekil 10:	Sigortalanma Durumunda Beklenen Fayda	83

GRAFİKLER LİSTESİ

GRAFİK 1:	3 FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARININ GELİŞİMİ .	118
GRAFİK 2:	5 FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARININ GELİŞİMİ .	119
GRAFİK 3:	8 FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARININ GELİŞİMİ .	120
GRAFİK 4:	AKTİF BAZLI BASİT REGRESYON GRAFİĞİ	124
GRAFİK 5:	PRİM BAZLI BASİT REGRESYON ANALİZİ	126
GRAFİK 6:	TAZMİNAT BAZLI BASİT REGRESYON GRAFİĞİ . .	128
GRAFİK 7:	HERFİND AHL ENDEKSİNİN GELİŞİMİ	130

GİRİŞ

Gelişmiş, istikrarlı ekonomiye sahip ülkelerde sigortanın da her saha da gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Aslında bir ülkenin ekonomik gelişimi sigorta ile çok yakından ilgilidir. Sigortasız nakliyat yapılamayacağı gibi, yangına karşı sigorta yapılmamış bir bina, yahut makine hasarına karşı sigortalanmamış bir iş yeri düşünmek imkansızdır. Bugün düşünülebilen her alanda meydana gelecek riski dağıtmak amacı ile sigorta yapılmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin hizmet sektörleri içinde sigortacılık sektörü, en dinamik sektörlerden biridir. Ancak sermaye piyasasının yeterince gelişmemiş olduğu ülkelerde sigorta kurumlarının biriken fonları karlı, güvenilir ve likiditesi yüksek plasman olanaklarından mahrum kalmaktadır.

Sigorta sektörü burada üstlendiği riski bölme ve zararı paylaşırma temel işlevi ile kalkınmasını tamamlayamamış ülkelerde öncü olmuştur. Bunu yaparken sektörün sorunlarını da göz ardı etmemiştir. Özellikle sigorta sektörüne has bir sorun olan ahlaki tehlike ve ters seçim konusuna ağırlık vermeye çalışmışlardır. Bu sorunların nasıl çözüleceği üzerinde durmuşlardır.

Tabii ki sigortacılık sektörünün gelişmesi sadece bu sorunların çözülmesine bağlı değildir. Aynı zamanda bu sektörde yer alan şirketlerin performans düzeyi de sektörün gelişimini etkileyecektir. Performans düzeyini ölçen en güzel kriter ise karlılık düzeyidir. Karlılığın oluşumunda piyasanın yapısı, firmanın diğer sektörlerle olan bağlılık derecesi hep önemli olmuştur. Sektörün verimliliği hep bu karlılık düzeyi ile ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkinin belirtilmesinde bazı katsayılardan faydalanılır. En çok başvurulan katsayılar Gini katsayısı, Entrophy endeksi, Herfindahl endeksidir. Bunlar sayesinde bir şirketteki yoğunlaşma oranları ölçülerek karlılık ile ilişkisi çıkarılır.

Sigorta şirketlerinin esas amacı sigortalanması mümkün olan risklerin meydana gelmesinden kaynaklanan zararların teminat altına alınarak maddi varlıkların kaybını önlemek, mali sorumlulukların karşılanmasını teminat altına almak, hayat sigortalarında ölüm halinde sigortalının kendisine ya da lehdarına, hayatta kalma halinde ise, sigortalıya

güvence ve koruma sağlamaktır. Bu işlevlerini yerine getirirken karlılık düzeyini belirli bir seviyede tutmak için primlerini de uygun bir şekilde belirleme durumundadır.

Şirketler verdikleri tazminatları gider olarak yazarlar. Primlerin belirlenmesinde şirketin verdiği bu tazminatlar ve ödeme gücü baz alınarak o şekilde saptanmasına çalışılır. Verilen tazminatlar ve alınan primler sigorta piyasasının gelişmesinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de primlerin durumu incelendiğinde, prim üretiminin hem nominal hem de reel anlamda azaldığı gözlenmiştir. 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle nominal ve reel anlamda yaşanan prim düşüşü sonrasında sektör kendini çabuk toparlayıp kaybettiği konuma tekrar kavuşmuştur.

Serbest tarifeye geçildikten sonraki dönemdeki prim üretimi artış eğilimindedir. Ancak bu artış ekonomik krizin yaşandığı 1994’te yerini keskin bir düşüşe bırakmıştır. 1995 yılında prim üretimi artmış ve istikrarlı bir hal almıştır.

Ülkemizde tarifelerin ortadan kaldırılmasıyla fiyatlar hızla aşağı inip tabana ulaşmasıyla, hizmet kalitesi, ürün çeşitliliği, yenilik, risk yönetimi vb. gibi diğer rekabetçi unsurların tam anlamıyla yaşama geçirilebilmesi gerekmektedir. Oysa bunlar tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Bu durum sigorta sektörünün dünya ülkeleri ile kıyaslandığında henüz olması gereken yerin çok gerisinde kaldığını göstermektedir. Sigorta sektörünün yeterince gelişmemesinin altında sigorta sektörünün kurumsallaşmasını sağlayacak her türlü yasal düzenlemelerin güncel, gelişmeyi sağlayıcı, özendirici ve kalıcı bir niteliğe henüz kavuşmamış olması ve toplumun sosyo-ekonomik yapısının sektörü desteklemeyecek durumda olması yatmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTACILIK VE SİGORTA SEKTÖRÜ

1. SİGORTANIN TANIMI VE UNSURLARI

İnsanlar ve onlar tarafından kullanılan mal ve hizmetler çoğu zaman tesadüf sonucu oluşan çeşitli tehlikelere maruz kalmıştır. İnsanoğlu hastalık, kaza, ölüm, ihtiyarlık gibi kendini tehdit eden; yangın, batma, donma, hırsızlık, tabii afetler gibi sahip olduğu malı tehdit eden veya mesuliyeti altında bulunan şahıslar veya eşyaları tehdit eden sayısız tehlikelere karşı savunmak imkanlarını araştırmıştır. Bu çabaların sonucunda zamanla can ve mallarını saran bu tehlikelerin, hiç olmazsa iktisadi neticelerinden, sigorta yolu ile kendilerini korumak ihtiyacını duymuşlardır.

William Beadles'in Law and The Life Insurance Contract adlı eserinde sigortacılık "ekonomik kayıplar doğuran olası risklerle baş edebilme planı" olarak tanımlanmaktadır. Sigorta latince kökenli bir kelime olup, tam Türkçe karşılığı emniyet ve güven anlamına gelir.¹

Sigortanın teknik bir tanımını şöyle yapabiliriz: Sigorta, herhangi bir yangın, kaza, ölüm ve sair gibi tabii afetler neticesinde hasara uğrayan bina, eşya, mal veya candan dolayı zarar gören sigortalının, sigortacı tarafından tazminini garanti eden bir akittir.²

¹ T. Fikret BARAN, *Sigorta ve Reasüransa Bir Yaklaşım*, Ankara, Milli Reasürans T.A.Ş. yayını, 1982, s. 11

² Cevat YÜCESOY, *Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi*, İstanbul, 1966, s.1

Türk ticaret kanunu'nun Sigorta Hukuku bölümü madde 1263'te sigorta, şöyle tanımlanmaktadır.

“Sigorta bir akittir ki; bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan bir riskin meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır.”

Geniş manası ile olası muhtemel tehlikeler neticesinde meydana gelecek hasarlara karşı önceden tedbir almaya “Sigorta” denir. Genel olarak sigorta, istatistik metotlarda gerçekleşme olasılığı saptanabilen ve gerçekleşmesi halinde, ekonomik sonuçlarının para ile ölçülmesi veya belirlenmesi mümkün olan rizikoların tehdidi altında bulunan çok sayıdaki benzer birimlerin, bu sonuçları karşılayabilmek üzere bir fon yaratacak şekilde bir araya getirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu çerçevede, değer taşıyan herhangi bir mal ya da gerçekleşmesi halinde meşru bir hakkın zedelenmesine sebep olabilecek veya hukuki bir sorumluluk doğurabilecek herhangi bir olay sigortanın konusunu oluşturabilecektir. Burada önemli olan nokta, sigortanın, sigortalının o mal veya olaydan kaynaklanan menfaati ile ilgili olmasıdır. Bu nedenle, sigortanın konusu olarak bir mal, hayat veya sorumluluktan söz edildiğinde anlaşılması gereken bu kavramlara ilişkin sigortalabilir mali menfaattir.³

Sigorta, bir kayıp ve kazaya maruz kalmış bir kişiye bunun etkisini finansal tazminat olarak ödemeye imkan veren bir sistemdir.⁴ Bu sistem, aynı risklere maruz kalan insanlar ve işletmelerin bir araya gelmesini sağlar. Sigorta, karşılanabilecek

³ Erdinç MERT YÖRÜK, *Türkiye’de Sigortacılık Sektörü*, Türkiye İş Bankası, 1989, s.8

⁴ Ali Haydar ELVEREN, *Evaluation of The Turkish Insurance Sector and The Reinsurance Monopoly*, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Araştırma ve İnceleme Dizisi:2, s. 4

risklerin önceden güvence altına alınmasını ve risklere karşı kişilerin ve işletmelerin güven duymalarını sağlar.

Sigortada bir risk birliği mevcuttur ve riziko insanları birbirine bağlar. Bu durumda sigortanın emniyete karşı olan arzu ve istekler, daha doğrusu ona karşı hissedilen ihtiyaçtan doğduğu söylenebilir. Bu ihtiyacın çok eskiden denizcilik rizikolarına karşı duyulduğu görülmektedir.⁵ Sonuçta, mal arz ve talebinde olduğu gibi, sigorta da arz ve talep edenler tarafından oluşmaktadır.

Sigortanın konusuna gelince, değer taşıyan herhangi bir mal, vukuu meşru bir hakkın ihlaline sebep olabilecek veya hukuki bir mesuliyet doğurabilecek herhangi bir hadise, sigortanın konusunu teşkil edebilir.⁶

Sigortanın tanımına baktığımızda unsurlarının neler olabileceğini anlayabiliriz. Sigortanın unsurlarını unsura verilen önem derecesine göre 4 bölümde sıralayabiliriz:

- Hasarın tesadüfi olarak meydana gelmesi gerekir.
- Çok sayıda ve benzer nitelikli üniteler aynı derece riskle tehdit altındadır.
- Hasar olayları istatistiki olarak kavranmalı ve ölçülebilir olmalıdır.
- Meydana gelen hasar para birimi ile ölçülebilir olmalıdır. Manevi kayıpların sigorta ile karşılanması düşünülemez.

Bu unsurların bir tanesinin bile olmaması meydana gelen olayın sigorta kapsamı dışına çıkmasına neden olur. Riskin sigortalanabilir olması için bu unsurlara sahip olması gerekir.

Sigortanın unsurlarından en önemlisi hasarın tesadüfi olarak meydana gelmesidir. Eğer hasar kasdi olarak meydana gelmişse sigortalanamaz. Herhangi bir hasar olayı, şu sebeplerden birinin gerçekleşmesi ile meydana gelebilir:

- Tabiat kuvveti

⁵ Selahattin ONAT, Türkiye'de Reasürans Tekeli, T.C. Ticaret Bakanlığı Sigorta Murakebe Kurulu Yayınları No: 14, 1974, s. 12

⁶ Cahit NOMER, Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans, Temmuz, 1973, s.3

- Basit tesadüf
- Basit ihmal
- Ağır ihmal
- Kasdi edim

Tabiat kuvveti ve basit tesadüf sigorta kapsamına girer. Çünkü, hasar insan iradesine bağlı olmayan tabiat olayını ve günlük hayatta özen gösterdiğimiz halde, meydana gelen hasarları kapsar.

Basit ihmal sigorta sahası içinde kalabileceği düşünülürse de, ağır ihmal için mümkün değildir.

Kasdi edim, sigorta dışı bir olaydır. İnsan iradesine bağlı olduğu için sigortalanamaz.

Sigortanın unsurlarından bir diğeri olan aynı riskle karşı karşıya olan çok sayıda ve benzer ünitelerin bir araya getirilmesi, büyük sayılar kanununun uygulanabileceği bir grup oluşturulması gerekir.

Büyük sayılar kanununun uygulanırlığının sözkonusu olmadığı risk yönetiminde sigortadan bahsedilemez.⁷

Risklerin ölçülebilirliği unsurunda ise, olayların istatistiki olarak kavranması, incelenmesi, böylelikle hem prim oranlarının, hem de hasar maliyetlerinin belirlenmesi için gereklidir.⁸

Son önemli unsur olan risklerin para birimi ile değerlendirilmesi, ancak maddi hasarların karşılanabileceğini belirtir. Para birimi ile değeri belirlenemeyen hasarlar sigorta edilemez. Bunlar sigorta dışı kalırlar.

---

⁷ Sigorta Tekniği, Anadolu Üniversitesi, AÖF Önlisans Programı, Yayın no: 816, AÖF Yayın No: 426, s.7

⁸ Aynı, s. 7

2. SİGORTA KURUMLARI

Şimdiye kadar yaptığımız tanımlamalarda, riskin yarattığı olumsuz sonuçları karşılayabilmek için bu dayanışmayı sigorta hizmetleri yerine getirmektedir. Sigorta hizmetlerini yapanlar ise sigorta kurumlarıdır.

Sigorta kurumları riski ortadan kaldıran değil, ancak riskin olumsuz sonuçlarını diğer sigortalıların da katkıları ile minimuma indiren hatta tamamıyla telafi edebilen işletmeler olarak kurulmuşlardır.⁹

Sigortacılık uygulamaları sosyal sigorta ve özel sigorta olarak iki temel yapı üzerine dayanmaktadır.

2.1. Sosyal Sigortalar

Sosyal sigorta, toplumun tümünü veya bir kesimini tehdit eden risklere karşı devletçe (genellikle) ve tekel olarak işletilen sigorta çeşididir.¹⁰

Sosyal sigortalar devlet eliyle kurulmuştur ve tekel olarak işletilen bir sigorta koludur. Bunlar genelde devletin belirlediği sınırlar içerisinde faaliyetlerini sürdürürler. Sadece belirli bir gruba açıktırlar. Özellikle toplumumuzun gelir ve mesleklerine göre, iktisaden zayıf olan kesimini kapsar. Fakat, varlıklı kişilerinde bu gruba girmeleri mümkündür. Türkiye’de Sosyal Sigortalar Kuruluşları şunlardır:

- 2.11 Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)
- 2.12 T.C. Emekli Sandığı
- 2.13 Bağ-Kur
- 2.14 Özel Emekli Sandıkları
- 2.15 Özel Yardımlaşma Kurumu (OYAK)

⁹ **Bankacılık ve Sigortacılığı Giriş**, Anadolu Üniversitesi AÖF Önlisans Programı, Yayın No: 754, AÖF Yayın No: 384, s. 136

¹⁰ Yaşar KARAYALÇIN, **Risk-Sigorta-Risk Yönetimi Özel Sigorta Hukukuna Giriş**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 156, Olgaç Matbaası, 1984, s. 1

2.1.1. Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)

Sosyal güvenlik sistemini oluşturan yasalardan, 506 sayılı SSK kanunu kapsamındaki nüfus en büyük bölümü oluşturmaktadır. Nüfusun yaklaşık % 40'ı bu yasaya dayanarak sosyal güvenlik sistemi içinde yer almaktadır.¹¹

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun amacı işçi ve memurların sosyal güvenliğini sağlamaktır. Zorunlu bir şekilde alınan primler bu kurumun fonunu oluşturur.

Kamu kesimi ile özel kesimde çalışanların iş kazası ve meslek hastalığı genel olarak hastalık (kendisi, eşi ve çocukları), analık, malüllük, yaşlılık rizikolarının iktisadi sonuçlarını, kanunda yazılı esaslar ve limitler içinde Sosyal Sigortalar Kurumu üzerine almıştır.¹²

Bir işçi sigortası niteliğinde olan SSK, kapsamına giren insanlara sosyal sigorta esaslarına dayalı olarak iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, yaşlılık, maluliyet ve ölüm risklerine karşı sosyal güvenlik sağlamaktadır.

Kapsam açısından bakıldığında kurum bütün işçileri kapsamına almamıştır. Sürekli işlerde hizmet akdine dayalı olarak çalışanların dışında kalan geçici ve gündelikli işçiler (tarım kesimi dışında) henüz sosyal sigorta kapsamı dışında bulunmaktadır.¹³

2.1.2. T.C. Emekli sandığı

1949 yılında 5484 sayılı kanunla kurulmuş ve 1 Ocak 1950 yılında faaliyete geçmiştir. T.C. Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur'dan farklı bir statüye sahiptir. Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe sahip bir devlet kurumudur. T.C. Emekli Sandığı nüfusun % 16'sına güvence sağlamaktadır.¹⁴

T.C. Emekli Sandığı kapsamında bulunanlar. sosyal güvenlik kapsamında aldıkları hizmetlerin bir kısmını 5434 sayılı yasa ile, bu yasa kapsamında olmayanlar

¹¹ 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar, Sosyal Güvenlik, TUGİAD, Ağustos, 1997, s. 9

¹² 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu

¹³ "Sosyal Güvenlik", Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, ÖİK Raporu, DPT, Ankara, 1995, s. 131

ise 657 sayılı yasa ile sağlamaktadır. T.C. Emekli Sandığı'na bağlı kesim sözkonusu bu iki yasaya dayanarak Türkiye'de mevcut iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından yararlanabilmektedir. Ayrıca SSK'nın sağlamadığı, ancak işverenden sağlanan sosyal tesis, konut kredisi, konut tahsisi, mahrumiyet ödeneği, öğrenim bursu, aile yardımı, doğum yardımı, yiyecek, giyecek, yakacak yardımı gibi hizmetleri de yine 657 sayılı yasa gereği edinebilmektedir.¹⁵

T.C. Emekli Sandığı, temelde sivil ve asker Devlet memurlarının ölüm (dul ve yetim aylığı), yaşlılık (emeklilik aylığı), malüllük (adi, vazife, harp malüllüğü) aylığını sağlayan kurumdur. Sandık gelirini iki yoldan karşılar:

- İştirakçilerden kesilen kesenekler,
- Kurumlardan alınan karşılıklar.

Bu temel gelirlerinin dışında, sigortalı ve işveren primi olarak alınan primlerde bir gelir kaynağıdır. Eğer, sandığın gideri gelirinden fazla olursa, aradaki farkı hazineden karşılayabilmektedir. Hazine bu konuda yardımcı olmaktadır.

2.1.3. Bağ-Kur

14 Eylül 1971 gün ve 1479 sayılı kanunla kurulmuştur. Kapsamına SSK dışında kalan, bir işverene bağlı olmadan kendi adına ve hesabına çalışan, mesleği sürdürebilmesi için yasayla kurulu bir meslek kuruluşuna girmesi zorunlu bulunan esnaf ve sanatkarlar, kollektif şirket, limited şirket, şirket ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ortakları, donatma şirketleri ortakları, anonim şirketlerin ortakları ile yönetim kurulu üyesi olan ortakları Bağ-Kur kapsamına alınmıştır.¹⁶

Esnaf ve sanatkarlar ile diğer bağımsız çalışanların malüllük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal güvenliğini sağlar. Bağ-Kur sigortalılar yanında onların eş ve çocuklarına da sosyal güvenlik sağlamaktadır. Bağ-Kur sigortalılarına ve hak

¹⁴ 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar, s. 10

¹⁵ Aynı, s. 14

¹⁶ Aynı, s. 16

sahiplerine hastalık, yaşlılık, malüliyet ve ölüm risklerine karşı sosyal güvenlik sağlamaktadır.¹⁷

Kurumun gelirleri, sigortalının ödediği primler, hükmedilecek para cezaları, bağışlar, kurumun taşınır-taşınmaz mallarının gelirleri, genel bütçe yardımları, kamu iştirak ve kuruluşlarının gelirleri ve başka gelirlerden ibarettir.¹⁸

2.1.4. Özel emekli sandıkları

Ülkemizde halen üç ana sosyal güvenlik kurumu olan SSK, Bağ-Kur ve T.C. Emekli Sandığı gibi temel sosyal güvenlik kuruluşları dışında kalan ve vakıf statüsünde faaliyet gösteren 24 sosyal güvenlik sandığı bulunmaktadır.¹⁹ Bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret ve sanayi odaları, borsaların kurduğu sosyal güvenlik kuruluşları olan bu özel emekli sandıkları emekli sandığı benzeri hizmetler vermektedir.

SSK geçici m. 20 kapsamında bulunan bu sandıklar, iş kazaları, meslek hastalıkları, yaşlılık, ölüm risklerine karşı en az 506 sayılı kanunla sağlanan hakları sağlamakla yükümlüdürler.

2.1.5. Ordu yardımlaşma kurumu (OYAK)

OYAK, 3 Ocak 1961 yılında 205 sayılı kanunla kurulmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına sosyal yardım yapar. OYAK üyelerine emeklilik, malüllük, ölüm hallerinde -T.C. Emekli Sandığı ödemelerine ek olarak- ödeme yapar. Geçici üyeleri olan yedek subaylara onlardan aidat kesildiği süre içinde malüliyet ve ölüm yardımı yapmaktadır.

OYAK, özel hukuk hükümlerine tabiidir. Bunun yanında Milli Savunma Bakanlığı'na bağlıdır.

¹⁷ VII. B. Y. K. P., s. 132

¹⁸ Finansal Kurumlar, Anadolu Üniversitesi, AÖF Önlisans Programı, Yayın No: 796, AÖF Yayın No: 406, s. 187

¹⁹ VII. B. Y. K. P., s. 133

OYAK'ın gelir kaynaklarını subay ve astsubay maaşlarından elde edilen % 10 kesintiler, yedek subaylardan elde edilen % 5 kesintiler, kurum varlıklarının işletilmesinden elde edilen gelirler ve diğer bağışlar oluşturur.²⁰

OYAK yanında memurlara yönelik MEYAK, işçilere yönelik İŞYAK kurumlarının kurulması düşünülmüş, ama gerçekleştirilememiştir.

2.2. Özel Sigortalar

Özel sigortalar, gerçek ve tüzel kişilerin karşılaştıkları riskleri (yangın, hırsızlık, kaza, hayat, ...v.s. gibi) karşılamak için kurulmuştur. Bunlar isteğe bağlıdır. Dileyen herkese açıktır.

Özel sigortanın ağırlık noktası, özel çıkarların korunmasıdır. Bu noktadan yola çıkarak işlemler yürütülür.

Özel sigorta ilişkisi bir sigorta akdinin kurulması neticesinde doğar. Akdin varlığı ise sigorta poliçesi ile olur. Bir bakıma sigorta hukuku kuralları içerisinde ilişkiler yürütülür.

Özel sigortalar için saydığımız bu kriterlerden ve sosyal sigortalar için söylediklerimizden yola çıkarak şöyle bir tablo da sosyal sigorta ve özel sigorta arasındaki farklılıkları özet halinde gösterebiliriz.

Sosyal Sigorta	Özel Sigorta
Genel Menfaatler	Özel Menfaatler
Zorunlu	İsteğe Bağlı
Sadece Belirli Bir	Herkese Açık
Gruba Açık	
Kanun Esası	Sözleşme Esası
Prim Oranı	Prim Oranı
Sigortalının Gelirine	Ünitenin Tehlike
ve Mesleğine Göre	Derecesine Göre
Belirlenir	Belirlenir

²⁰ Aynı, s. 192

Özel sigorta kendi içinde çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Bu kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu zorunluluk sigortanın tanımından gelmektedir. Tanıma göre risk derecesi birbirine yakın ünitelerin bir arada toplanması gerekmektedir.

Özel sigortanın bölümlere, bölümlerin sınıflara ayrılması hukuki bir gerekliliğin sonucu değildir. Bu sigorta tekniği ve organizasyonu ile ilgili bir zorunluluktur. Sigorta bünyesi, bölümlerin meydana gelişi bakımından, devamlı bir oluşum içindedir.²¹

Sigortacılığın tekniğinde ve organizasyonunda olan gelişmeler yeni bölümlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Özel sigorta kişi sigortaları ve mal sigortaları olmak üzere temel 2 sigortaya ayrılmıştır.

Kişi sigortaları, hayat ve kaza sigortalarıdır. Hayat sigortaları yaşama hali hayat sigortası, karma hayat sigortası, grup hayat sigortası ve ölüm hali hayat sigortasıdır. Ölüm hali hayat sigortası ise süreli ölüm hali hayat sigortası ve süresiz ölüm hali hayat sigortasıdır.

Kaza sigortaları, genel kaza sigortası ve grup kaza sigortasıdır.

Mal sigortaları, daha geniş olarak bölümlere ayrılmıştır. Aktif değer sigortaları, masraf sigortaları ve gelir sigortaları belli başlı temel mal sigortalarındandır. Bu temel mal sigorta bölümlerinden aktif değer sigortalarını somut aktif değer sigortaları ve somut olmayan aktif değer sigortaları olarak ayırabiliriz.

Tüm bu özel sigorta bölümlerinin gerektirdiği sigortacılık faaliyetlerini yapan özel sigorta kurumlarının neler olduğu, 7397 sayılı Sigorta Murakebe Kanunu'na ek bir yönetmelik ve 3911 sayılı kararname ile açıklanmıştır.

Yönetmeliğin amacı, sigorta ve reasürans aracılarının nitelik, kuruluş çalışma ve denetimi ile sigorta primlerinin ödenmesi ve aracı komisyonlarının saptanması esaslarını düzenlemektir.²²

²¹ Hax, K: *Grundlagen Des Versicherungswesens*, Wiesbaden,1964, s. 61

²² *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*, Anadolu Üniversitesi AÖF, s. 136

Türkiye’de sigorta ve reasürans aracılığı yapma yetkisi, 3911 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulu’nca 20. 8. 1993 tarihinde kararlaştırılan kararname ile sigorta acenteleri ve prodüktörler olarak belirlenmiştir.

3. SİGORTACILIKTA İŞLEVLER

Sigortacılığın işlevleri, genellikle iki başlıkta incelenir.

3.1- Sigortanın mikro işlevleri

3.2- Sigortanın makro işlevleri

3.1. Sigortanın Mikro İşlevleri

Bu işleve, risk yönetimi ve girişimciler açısından işlevlerde denir. İnsanlar ve işletmeler düzeyindeki işlevleri kapsar. Sigortacılığın mikro açıdan işlevlerini şu şekilde sayabiliriz.

1) Sigorta bir dayanışma organizasyonu oluşturur.

2) Sigorta girişimcilerin kararlarını olumlu yönde etkiler.

3) Girişimcilerin daha ucuz fiyattan yatırım sermayesi bulmalarını sağlar.

4) Sigorta girişimcinin dondurduğu riziko karşılığı sermaye miktarını en aza indirir.

5) Sigorta güvencesi, girişimciye kredi olanakları sağlar.

6) Sigorta, fiyatların daha gerçekçi bir düzeyde oluşmasını sağlar.

7) Girişimciler sigorta sayesinde riskler için elinde fon tutmayarak, bu fonları yatırıma dönüştürebilirler.

Sigortanın bu mikro işlevleri belirsizlikten kaynaklanan rizikoların meydana gelmesinden dolayıdır. Riziko bir olayın oluşmasından varolan belirsizliktir. Bu belirsizlik işletmeleri rizikolardan kaçmaya veya rizikonun olumsuz etkisini azaltmaya yöneltmiştir. İşte bu noktada, sigortacılığın mikro işlevleri ön plana çıkmaktadır.

Sigortanın mikro işlevlerini temel olarak 2 ayrı grupta inceleyebiliriz.

3.11 Risk yönetimi açısından işlevleri

3.12 Girişimciler açısından işlevleri

3.1.1. Risk yönetimi açısından işlevleri

Finans literatüründe risk tanımına ilişkin farklı görüşler yer almaktadır. Bir görüşe göre risk, varlıkların değerlerinde meydana gelebilecek kayıp tehlikesidir. Diğer bir görüş ise riski, “her tür ekonomik faaliyetlerin tabii olduğu ve işletmelerin planlanan faaliyetlerini tehdit eden tehlikeler” olarak tanımlanmaktadır.²³

Hasarın belirsizliği olarak tanımlanan tehlike evrenseldir. Fertlere hayatın her aşamasında problem yaratabilmektedir. Herkes riski göğüslemek ve onu ele almak zorundadır. Eğer bir hasar kesin ise, önceden bu konuda önceden bu konuda önlem alınabilir. Bu hasar belirsiz ise, ortaya problem çıkar. Riziko bir olayın oluşmasında var olan belirsizliktir.²⁴ Risk veya tehlikeyi; “gerçekleşme olasılığı ve süresi açısından, geleceğe yönelik şüpheli bir olay” olarak tanımlayabiliriz.²⁵ Tehlikeden dolayı meydana gelebilecek kayıpların kaynağı üç ana başlık altında toplanmıştır.²⁶ Bunlar aşağıdaki gibidir;

- 1) Tehlikenin meydana gelişi ve zamanı belirsizdir.
- 2) Tehlikenin oluşu tesadüfe bağlıdır.
- 3) Tehlikenin doğuşu ile kaybolan varlığın teminine ihtiyaç vardır.

Bir sigortacının en önemli görevi riskin veya tehlikenin şiddetini mümkün olabildiğince en aza indirmektir. Bunun içinde riziko paylaşılır ve dağıtılır. Bunu yaparken ortak fonlardaki primleri değerlendiren politikalar ile ferdi riskleri birleştirir ve paylaşır.

Riskin belli bir tanımı yoktur. Ekonomistler, davranış bilimciler, risk teorikçileri, istatistikçiler kendilerine göre bir risk tanımı yapmıştır. Hali hazırda riskin geleneksel tanımı, belirli olmayan durumlar için tanımlanmıştır. Bu risk kavramının temelinde bir

²³ Niyazi BERK, *Sigortacılıkta Risk Yönetimi*, Emek Sigorta, İstanbul, 1992, s. 5

²⁴ G. Şebnem DUMAN, *Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar*, İstanbul, 1990, s. 23

²⁵ Yurdakul ÇALDAĞ, *Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesinin İncelenmesi*, Ankara: İktisadi ve ticari İlimler Akademisi Yayını, 1979, s. 8

²⁶ Adnan LAVKAN, *Sigorta İşletmeciliği*, Adana: Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1972, s. 7

kaybın meydana gelmesinde belirsizlik yatar.²⁷ Risk aynı zamanda 1-) Gelecekteki sonuçlarda çeşitlilik 2-) Kaybetme şansı 3-) Umulan veya beklenen sonuçlardan sapma olasılığı 4-) Belirli bir durumda ortaya çıkan sonuçların mümkün olan çeşitliliği 5-) Bir kayba uğramanın bilimsel olasılığı olarak tanımlanır.²⁸

Sigortacı prim karşılığında rizikoyu devralan, endüstride kullanılan deyimiyile rizikoyu satın alan, iktisadi güven satan kişidir.²⁹ Sigorta kontratı satın alan bir kişi güvenlik satın alır ve satıcı olan sigortacı risk kabul eder. Sigortacı üstüne risk almasına rağmen, her risk sigortalanamaz. Gelişen tehlikenin sonucundaki ihtimal ve türe göre risklerin farklı çeşitleri vardır.

Kısmi Riskler: Bu risk türü sigortaya normal bir şekilde konu olan bir risk türüdür. Kısmi risklere en iyi örnek sel felaketi, yangın ve trafik kazası riskleridir.

Temel Riskler: Bireysel olmak yerine, toplumun veya hatta dünyanın büyük bölümünü etkileme eğiliminde olan riskler vardır. Bu riskler aynı zamanda felaket riskleri olarak da adlandırılır. Örneğin, savaş, deprem, kirlilik vb. Bu riskler muazzam bir şekilde geniş bir alana yayılarak felaket getirmesi durumunda, genelde sigortalanamaz gözü ile bakılır. Fakat, belirli limitler içinde, sigorta şirketleri deprem gibi felaket riskleriyle ilgilenebilirler.

Tahmini Riskler: Kar kayıpları ve olasılıklarını içeren riskler vardır. Ticari riskler bu kategoride yer alır. Tahmini riskler, stokların fiyatlarındaki dalgalanma veya para biriminin değerindeki dalgalanma riski gibi günden güne iş yaşamındaki firma veya bireyleri etkileyen risk türleridir. Genelde, tahmini riskler sigortalanamazlar.

Günümüzde işletmelerin faaliyette buldukları ortam son derece karmaşıktır. Bu karmaşıklık, riskleri daha belirsizleştirmektedir ve bu riskin nasıl daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekliliğini gündeme getirmektedir. Bu da riziko problemi ile ilgilenecek uzman yöneticileri kullanma zorunluluğunu gerektirmektedir.

²⁷ George E. RAJDA, *Principles of Risk Management and Insurance*, Sixth Edition, 1998, s. 4-5

²⁸ George L. HEAD, "An Alternative to Defining Risk as Uncertainty", *Journal of Risk and Insurance*, June, 1967, s. 205-214

²⁹ KARAYALÇIN, *Ön. Ver.* s. 11

Riski yönetme metotlarından birisi sigortadır. Sigortacı bu işleyle riski en aza indirir.

Aynı risk ile karşı karşıya olan işletmeler arasında riski dağıtmak sigorta kuruluşları tarafından gerçekleştirilir. Dağılan risk, işletmeler açısından avantajlı durumlar yaratır. Zarar rizikosu azalan işletme gelecekte karlı olan yatırımlara kolaylıkla girer. Kararlarını cesurca vermesini sağlar. Risk ortadan kalkınca veya azalınca, işletme riske karşı ayırdığı sermayeyi karlı alanlara aktarabilecektir.

Tüm bu açıklanan işlevler sigortanın risk yönetimi açısından işlevidir. Fakat, şunu unutmamalıyız ki; sigorta kuruluşları da hem ticaret hem yatırım faaliyetlerinde bulunan ekonomik bir varlık bir işletmedir. Bu nedenle, yukarıda bahsettiğimiz işlevler sigortacılık görevini yerine getiren işletmeler içinde geçerlidir. Sigorta işletmeleri de maruz kalabilecekleri riskleri kontrol altında tutma çabası içindedir.

Sigorta işletmeleri başarıya ulaşmak ve amaçlarını gerçekleştirmek için;

-Büyük sayılar kanununa uygun rakamlara ulaşma,

-Yeni riziko türlerine uygun yeni sigorta alanları yaratma,

-Hasar azaltma ve önleme eğitim ve çalışmaları yaratma,

-Halkı sigorta bilgisi ile bilinçlendirme,

-Sistemin işleyişini bilimsel çalışmalara dayandırma gibi çabalar ile iş hayatı içinde olumlu sonuçlar doğuran etkilerde bulunur.³⁰

Sigorta işletmeleri, yüklenemeyecekleri riskleri başka sigorta ya da reasürans şirketlerine devrederler. Reasürans şirketleri, sigorta işletmelerinin risklerinin en aza indirmeye çalışır.

3.1.2. Girişimciler Açısından İşlevler

Girişimcinin amacı üretim faktörlerinden yararlanarak üretimi gerçekleştirmek ve ürettiği ürünleri satarak kar elde etmektir. Fakat, kar elde edebilmek için bir takım

³⁰ Sigorta Tekniği, Anadolu Üniversitesi AÖF, s.18.

risklere katlanmak zorundadır. Bu risklerin bir kısmını sigorta şirketleri üzerine aldığımda girişimcinin kar etmesi daha da kolaylaştırmaktadır.

Girişimcinin kar elde edebilmesi için risk kadar diğer önemli bir konu da bulacağı sermayenin maliyetidir. Fonların azlığı faiz oranlarının yüksek olmasına neden olur. Sigorta kuruluşları, biriken tasarruf potansiyeli ile direkt yatırımlarda buldukları gibi, yatırımcıya ikraz yolu ile ya da hisse senedi, tahvil vs. alımı ile katkıda bulunarak piyasadaki para arzının arttırırlar.³¹ Faiz oranları düşünce, ucuz fiyata yatırım sermayesi bulma olanağı artar.

Girişimci için kredi bulmak da önemlidir. Kredi, günümüzde iş hayatının en önemli konularından birisidir. Bir işletme eğer sözkonusu malları ve işi, yangın ve hırsızlığa karşı güvence altına almamışsa, ona kredi verilmez. O halde sigorta güvencesi kredi alabilmenin temel işlevidir. Gelişmiş ülkelerde kredi sisteminin temeli sigortadır.

3.2. Sigortanın Makro İşlevleri

Sigortacılığın ekonomiye katkıları açısından değerlendirilen işlevlerine, “makro işlevler” veya “ekonomik işlevler” adı verilmektedir.³²

İktisaden gelişmiş, istikrarlı ekonomiye sahip memleketlerde sigortanın da her sahada gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Aslında bir memleketin ekonomik gelişimi sigorta ile çok yakından ilgilidir. Sigortasız nakliyat yapılamayacağı gibi, yangına karşı sigorta yapılmamış bir bina, yahut makine hasarına karşı sigortalanmamış bir iş yeri tasavvur etmek imkansızdır. Bugün düşünölebilen her alanda meydana gelecek iski dağıtmak kastı ile sigorta yapılmaktadır.³³

Sigortacılık önemli bir ekonomik faaliyettir. Pek çok iktisatçı sigortacılığın ekonomideki önemini yaptığı çalışmalarda ele almıştır. Adam Smith ünlü eseri Ulusların Zenginliği adlı kitapta sigortanın etkisi üzerine şunları söylemektedir; “Sigorta işi özel kişilerin varlıklarına büyük bir güvenlik sağlar ve tek bir ferdi

³¹ Aynı, s.17.

³² Nejdet SAĞLAM, Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliğine Uyum, Eskişehir, 1996, s.10.

mahvedecek zararları bir çok kişi arasında dağıtarak toplumun bütünü için onu hafifletir ve kolaylaştırır. Ancak bu güvenliği sağlamak için sigortacının çok büyük sermayesi olması gereklidir.

Viyana'da Avusturya Okulu'nun kurucusu Carl Menger, öğrencisi Eugen Böhn Bawerk, Lozan Okulundan Leon Walras, Cambridge Okulundan Alfred Marshall, E.zuber ve K. Arrow sigorta sektörü üzerinde çalışma yapan önemli iktisatçılardan bir kaçıdır.³⁴

Sigorta faaliyetleri, zaman içinde sağlanan bir takım gelişmelerle riziko yönetimi ile ilgili fonksiyonların yanı sıra ekonomi içinde üretkenliği arttıran, büyüme ve gelişmeyi destekleyen daha başka fonksiyonlar da gerçekleştirmişlerdir.³⁵ Bu fonksiyonların devreye girmesiyle sigortacılığın makro işlevleri ön plana çıkmıştır.

Sigortacılığın en önemli makro işlevi riski topluma yayılması ve bu yolla sosyo ekonomik çöküntü ve kaybın önlenmesidir.³⁶ Günümüzde ekonomik hayatta rolü olan pek çok işletme vardır. Bunların kar amacı ile yaptıkları faaliyetler ülke ekonomisi üzerinde olumlu tesirler göstermektedir. İşletmeler iflas ederek, iş yerleri yanarak yahut ta doğal afetlerle karşılaşarak çöküntü ve kayıplara uğrarlar.

İşletmelerin çöküntü ve kayıpları toplum da ekonomik çöküntüleri beraberinde getirir. İflaslar, ölümler, sakat kalmalar, doğal afetler ve hırsızlık gibi risklerin neden olduğu değer kayıpları ekonomik çöküntüleri doğurur. Sigorta bu risklerin dağıtılması ile sosyal ve ekonomik çöküntüleri önler.³⁷

Sigortanın önemine varan ülkeler gelişme ve büyümelerini daha sağlıklı göstermiştir. Bu artışa en büyük pay, sigortacılığın bir türü olan hayat sigortasından kaynaklanmaktadır. Duruma açıklık getirmek amacıyla sigortacılığın dünya ülkelerinde gelişimini bir tabloya göstermek yerinde olur. Dünya ülkelerinin global işlem hacmi içerisinde, gerçekleştirdikleri işlemler ve dünya prim üretiminden payları aşağıda görebiliriz.

³³ Muhterem ÖCAL, *Sigorta Tekniği*, İTİA Ticari Bilimler Fakültesi Yayın No:12, İstanbul, 1981, s.7

³⁴ Ali İhsan KARACAN, *Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri*, İstanbul, 1994, s.44-45.

³⁵ *Sigorta Tekniği*, Anadolu Üniversitesi AÖF, s.19.

³⁶ Sam A ARASSONİTAH and Peter SAMSON, *The Insurance Industry In The Countries of The EC Structure, Conduct and Structure*, Luxembourg, 1985, s.3.

³⁷ SAĞLAM, *Ön.Ver.*, s.10.

TABLO: 1 DÜNYA PRİM ÜRETİMİ (1992, Milyon \$)

ÜLKE	SIRA	TOPLAM	%	ÜLKE	SIRA	TOPLAM	%
ABD	1	522468	35.64	YUNANİSTAN	35	1288	0.09
JAPONYA	2	320143	21.84	FİLİPİNLER	36	1238	0.08
ALMANYA	3	107403	7.33	ENDONEZYA	37	1233	0.08
İNGİLTERE	4	102360	6.98	ŞİLİ	38	1186	0.08
FRANSA	5	84303	5.75	VENEZÜELLA	39	1144	0.08
GÜNEY KORE	6	36050	2.46	TÜRKİYE	40	983	0.07
KANADA	7	34424	2.35	LÜKSEMBURG	41	754	0.05
İTALYA	8	30834	2.10	KOLOMBİYA	42	718	0.05
HOLLANDA	9	26043	1.78	MACARİSTAN	43	702	0.05
İSPANYA	10	20800	1.42	ÇEKOSLAVAKYA	44	582	0.04
İSVİÇRE	11	20169	1.38	FAS	45	577	0.04
AVUSTRALYA	12	19640	1.34	PAKİSTAN	46	367	0.03
GÜNEY AFRİKA	13	13752	0.94	SLOVENYA	47	365	0.02
İSVEÇ	14	11426	0.78	CEZAYİR	48	323	0.02
BELÇİKA	15	10594	0.72	MISIR	49	305	0.02
TAYVAN	16	9886	0.67	ZİMBABWE	50	277	0.02
AVUSTURYA	17	9026	0.62	RUSYA	51	249	0.02
DANİMARKA	18	6535	0.45	TUNUS	52	227	0.02
BREZİLYA	19	6107	0.42	SLOVAKYA	53	217	0.01
FİNLANDİYA	20	5998	0.41	İZLANDA	54	207	0.01
NORVEÇ	21	5571	0.38	G.KIBRIS	55	206	0.01
MEKSİKA	22	4883	0.33	URUGUAY	56	201	0.01
HİNDİSTAN	23	4496	0.31	PANAMA	57	200	0.01
İRLANDA	24	4357	0.30	LİBYA	58	189	0.01
ÇİN	25	4139	0.28	COTE D'IVOIRE	59	175	0.01
ARJANTİN	26	3641	0.25	KENYA	60	172	0.01
İRAN	27	3374	0.23	NİJERYA	61	165	0.01
İSRAİL	28	3268	0.22	KUVEYT	62	155	0.01
PORTEKİZ	29	2940	0.20	DOMİNİK CUM.	63	139	0.01
YENİ ZELANDA	30	2565	0.17	BULGARİSTAN	64	127	0.01
TAYLAND	31	2127	0.15	KAMERUN	65	122	0.01
MALEZYA	32	1989	0.14	EKVATOR	66	107	0.01
SİNGAPUR	33	1666	0.11	DİĞER		6797	0.46
POLONYA	34	1294	0.09	TOPLAM		1465968	

Kaynak : Sigma, 1994/3, s. 34.

Tablodan anlaşılacağı gibi, dünya prim üretiminde ABD başta gelmektedir. Japonya ise ikincilikle onu izlemektedir. Bu ülkelere baktığımızda, gelişmiş ülkeler olduğunu görürüz. Ekvator ise, dünya prim üretimi içinde sonuncudur. Türkiye 40. sırada yer almaktadır.

Bir başka tabloda, sigorta sektöründeki gelişmişlik düzeyi Prim/GSMH oranı ile ölçülmüştür. Bu ölçü, sigorta endüstrisinin ülke ekonomisi içindeki yerinin ve öneminin bir göstergesidir.

TABLO: 2 ÜLKELERİN SİGORTA PRİMLERİNİN GSYİH'YA ORANI (1992, %)

SIRA	ÜLKELER	PRİM/GSMH	SIRA	ÜLKELER	PRİM/GSMH
1	G. AFRİKA	12.9	34	İTALYA	3
2	GÜNEY KORE	12.3	35	KENYA	2.5
3	İNGİLTERE	11.3	36	ÇEK CUM.	2.3
4	İRLANDA	9.1	37	FİLİPİNLER	2.3
5	ABD	8.7	38	VENEZÜELLA	2.2
6	İSVİÇRE	8.6	39	SLOVAKYA	2.2
7	JAPONYA	8.5	40	MACARİSTAN	2.1
8	HOLLANDA	8.4	41	FAS	2.1
9	LÜKSEMBURG	7.9	42	URUGUAY	2
10	AVUSTRALYA	7.2	43	TAYLAND	2
11	FRANSA	6.7	44	YUNANİSTAN	1.9
12	FİNLANDIYA	6.6	45	POLONYA	1.8
13	KANADA	6.4	46	KOLOMBIYA	1.8
14	YENİ ZELANDA	6.4	47	DOMİNİK	1.7
15	ALMANYA	5.8	48	HİNDİSTAN	1.6
16	İSVEÇ	5.6	49	COTE D'IVOİRE	1.6
17	İSRAİL	5.6	50	ARJANTİN	1.6
18	NORVEÇ	5.5	51	MEKSİKA	1.5
19	AVUSTRUYA	5	52	TUNUS	1.5
20	BELÇİKA	5	53	BULGARİSTAN	1.4
21	TAYVAN	4.8	54	TÜRKİYE	1.1
22	DANİMARKA	4.7	55	CEZAYİR	1.1
23	ZİMBABWE	4.7	56	EKVATOR	1
24	BREZİLYA	4.2	57	ENDONEZYA	1
25	İSPANYA	4.1	58	ÇİN	1
26	PORTEKİZ	3.8	59	MISIR	1
27	MALEZYA	3.7	60	PAKİSTAN	0.8
28	SİNGAPUR	3.7	61	KUVEYT	0.8
29	SLOVENYA	3.6	62	RUSYA	0.7
30	İZLANDA	3.5	63	NİJERYA	0.7
31	PANAMA	3.4	64	KAMERUN	0.7
32	G. KIBRIS	3.3	65	LİBYA	0.5
33	ŞİLİ	3	66	İRAN	0.3

Kaynak : Sigma, 1994/3, s. 15

Bu tabloda, sigorta sektöründeki gelişmişlik düzeyi prim/GSMH oranı ile ölçülmüştür. Bu ölçü, sigorta endüstrisinin ülke ekonomisi içindeki yerinin ve öneminin bir göstergesidir.

1992 yılında, sigorta sektörünün ekonomi içerisindeki payını gösteren bu tablodaki sıralamaya göre, Güney Afrika Cumhuriyeti %12.9, Güney Kore ise %12.3 ile gelişmiş ülkelerinde üzerine çıkmıştır. Bu iki ülke 66 ülke arasında ilk ve ikinci sırayı almıştır. Türkiye'ye baktığımızda 54'üncü sırada yer almaktadır. Türkiye'nin sigorta priminin GSMH'dan aldığı pay ise Cezayir ile aynıdır. Yani, 1.1'dir.

Yukarıda bahsettiğimiz değerler sigortanın bir ülke ekonomisi içinde ne kadar önemli olduğunu bize vurgulamaktadır. Şu halde, yadsınamayacak öneme sahip olan sigorta sektörünün bir ülke ekonomisi üzerindeki makro işlevlerini şu başlıklar altında inceleyebiliriz;

- Önemli bir tasarruf kaynağı olarak sigorta
- Sosyo ekonomik çöküntü ve kayıpların önleyicisi olarak sigorta
- Sosyal refah düzeyinin yükselticisi olarak sigorta
- Uluslararası ekonomik ilişkileri ve ticareti geliştirici olarak sigorta
- Vergi kaynağı olarak sigorta
- Ekonomik bir sektör olarak sigorta

3.2.1. Önemli bir tasarruf kaynağı olarak sigorta

Az gelişmiş yahut gelişmemiş, yoksul olan ülkelerin en önemli sorunu yeteri kadar tasarruf yapamamaktır. Oysa yoksulluğun ve ekonomide az gelişmişliğin oluşturduğu kısır döngüyü kırabilmek için sermaye birikimine gereksinim vardır. Sermaye birikimi ise ancak tasarrufla olur. Kişilerin kendi gelirlerinden kendi istekleri ile yaptıkları tasarruflar genellikle tasarruf sandıkları, bankalar, hayat sigortaları ve diğer sigortalar ile benzeri kurumlar aracılığı ile toplanarak, ikraz yolu ile yatırıma fon olmaya, yada hisse senedi v.s. alımına hazır bir kaynak haline gelirler.³⁸

³⁸ F. Sabri ÜLGENER, Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme, 4.Baskı, İstanbul, 1974, s.457.

Sigorta şirketleri, kişi yahut kurumların gelirlerinden kendilerine ayıramadıkları tasarrufları belirli aralıklarla ve düzenli bir şekilde ayırmalarını sağlar.

Günümüzde sigorta işletmelerinin ekonomik işlevinin kazandığı önem, temel işlevine verilen önemi geride bırakmıştır. Sigorta şirketleri topladıkları primlerle fon yaratarak ekonomiye kaynak sağlayan kuruluşlar haline gelmiştir.³⁹ Bankalar yanında sosyal sigorta kuruluşları da sermaye birikimi sağlayan önemli toplu tasarruf kuruluşlarıdır.

Sigorta endüstrisinin kurumsal tasarrufların oluşumuna yaptığı bir katkı vardır. Ama kurumsal tasarruflara yaptığı katkıyı ölçmek için en uygun görünen yöntem istihlal edilen direkt primler toplamına yurtdışından alınan primleri ve ayrılan yedek akçeleri ekleyip yurtdışına verilen primleri çıkardıktan sonra ulaşılan sonucu, yurtiçi toplam tasarruflara oranlamaktır.⁴⁰

3.2.2. Sosyo ekonomik çöküntü ve kayıpların önleyicisi olarak sigorta

Sigorta, endüstriyel risklere karşıda bir güvence yaratır. Ekonomik çöküntülerin yaşandığı dönemlerde ekonomik faaliyetler durur, darboğazlar ortaya çıkar. İşyerleri kapanır, girişimciler iflas eder, yoksulluk baş gösterir. Hasar çoğunluğa dağıtıldığı zaman çöküntüler önlenir.

Sigortanın ekonomik kayıpların önleyicisi olması için ise, hasar faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır. Sigortanın ana görevi hasarları sigortalı bir gruba dağıtmak olmasına rağmen, sigortacılar hasarları minimumda tutmaya gayret ederler.⁴¹

Sigorta şirketlerinin kar payından azalış yapmaması için yapması gereken de budur. Eğer, hasarı minimumda tutamazsa doğan kaybı karşılamak zorunda kalacaktır. Ödemeler sigortacılık karlarını azaltacaktır. Yapılması gereken hasarları önleme çabalarını arttırmak ve hasarları önleme örgütlerine yardım etmektir.

³⁹ Targan ÜNAL, *Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi*, İTO, Yayın No: 1994-04, s, 38

⁴⁰ Gürkan ÇELEBİCAN, *Sigorta Endüstrisinin Türk Ekonomisindeki Yeri*, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Birliği ile Düzenlenen 4. Sigorta Semineri, Ankara, 15-16 Mayıs 1978, s. 77

⁴¹ *Sigorta Tekniği*, Anadolu Üniversitesi AÖF, s.23.

3.2.3. Sosyal refah düzeyinin yükselticisi olarak sigorta

Tasarrufların artması, yatırımları artırır. Yatırımlardaki artış, istihdamı ve dolayısıyla kişi başına geliri artırır. Bu da refah düzeyini yükseltir.

Aslında kişi başına reel gelir ve bu gelirdeki artış gelişme düzeyi için yetersiz bir göstergede olsa, ilk etapta ele alınabilir.

3.24 Uluslararası ekonomik ilişkileri ve ticareti geliştirici olarak sigorta

Ekonomik büyüme ve gelişmenin sağlanması için uluslararası ticaretinde genişlemesi lazımdır. Bu genişlemede nakliyecilik önemlidir. Malın alım satımında nakliyecilik önemlidir. Nakliyecilikte sigorta taşıma risklerini yüklenir ve uluslararası çalışan girişimciyi teşvik eder.

Girişimciler, arkalarında risklerini yüklenen bir kuruluşun bulunmasından aldığı cesaretle ticari işlemlere daha kolaylıkla girer. Bu da dev sanayi ve ticari kuruluşların oluşumunu mümkün kılar.

Bebek sanayilerin ilk kurulduğu dönemlerde karşılaştığı dezavantajları, sigorta kurumları azaltarak bunların gelişmesinde yardımcı olur.

3.2.5. Vergi kaynağı olarak sigorta

Sigorta işletmeleri yıl sonunda kazandıkları gelirden bir kısmını vergi olarak öderler. Ayrıca, her sigorta poliçesi başına prime oranla, Gider Vergisi, Yangın Söndürme Vergisi, Garanti Fonu, hayat sigortasında Veraset ve İntikal Vergisi tahakkuk ettirirler.⁴² Bu vergiler ülke ekonomisinin gelişmesinde önemli rol oynarlar. Devletin ihtiyaç duyduğu kamu gelirleri böylelikle daha kolay karşılanmış olur.

⁴² Finansal Kurumlar, Anadolu Üniversitesi AÖF, s. 167.

3.2.6. Ekonomide bir sektör olarak sigorta

Sigortayı bir sektör olarak düşünürsek, bu sektöre yapılan yatırımlar ilerisi için iyi bir kazanç sağlayan alana dönüşür. Aynı zamanda bu kuruluşlarda bir çok işçi çalışır ve gelirini buradan elde eder. Bu kuruluşlar yarattığı fonları tahvil ve hisse senedi, gayrimenkul alım ve satımlarında kullanarak para piyasasında yer alırlar.

4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SİGORTA SEKTÖRÜ

Dünya ülkeleri arasında gelişmesini sağlamış tüm ekonomilerde sigortacılık lokomotif rolünü üstlenmiştir. Az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde ağırlığı hissedilmeyen sigorta sektörü, ekonomik yönden kalkınmış gelişmiş ülkelerde önemli bir sektör olmuştur.

Sigortacılığın ilk şekillerine, günümüzden yaklaşık 4000 yıl önce Babiller'de rastlanmıştır.⁴³ Bugün anladığımız anlamda sigortacılığın ilk örnekleri, tarih sahnesine 15. yüzyılda yeni keşifler ve okyanus aşırı deniz ticaretinin gelişmesiyle birlikte çıkmıştır. Cenevizli tüccar ve armatörlerin deniz yoluyla gönderdikleri mal ve gemilerin kazaya ya da saldırıya uğraması ihtimaline karşı prim sistemiyle çalışan bir dayanışma içerisine girmeleri, günümüz sigortacılığının temelini teşkil eder.⁴⁴

Sigortacılığın ne zaman başladığını kat'i olarak tesbit etmeğe imkan yoktur. Bununla beraber, sigortacılığın ilk olarak Akdeniz'de ve İtalyanlar tarafından yapıldığı söylenmektedir.⁴⁵

Michael Albert Kapitalizme Karşı Kapitalizm isimli kitabında bugün dünyada iki önemli sigorta anlayışının bulunduğunu ifade etmektedir. Bunlardan birisi kökenleri denizde olan Anglosakson sigortası diğeri ise kökleri dağda olan Alp sigortasıdır.

Son yıllardaki sigorta sektörünün dünyadaki konumuna bakarsak; 1980'li yıllarda dünya ekonomisini etkisi altına alan ekonomik kriz sigortacılık endüstrisini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bir yandan yüksek oranlı enflasyon hasar durumunda ödenen

⁴³ Sigorta Sektörü, İzmir Ticaret Odası, Yayın No: 11, İzmir, 1995, s. 16

⁴⁴ Çağatay ERGENEKON, Sigorta Sektörü, İMKB, Ekim, 1995, s. 4

⁴⁵ Ali BOZER, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1982, s. 4

tazminatların hızla artmasına yol açarken diğer yandan talep daraltıcı politikaların etkisiyle sigorta talebi de gerilemiştir.

1984 yılından itibaren sanayileşmiş ülkeler yüksek büyüme hızlarına ulaşmışlardır. Bu gelişme ancak 1986 yılında sigortacılık endüstrisine yansımış; aynı yıl dünya prim hacminde önemli ölçüde artışlar kaydedilmiştir. ABD’de tarifelerin arttırılması prim hacminin gelişmesini de en önemli etken olmuştur.

Sonuç olarak, teknolojik gelişmede kaydedilen hızlı ilerleme risklerinin niteliklerinin ve boyutlarının giderek artmasına neden olmuş; bu durum sigortacılık endüstrisinde belirsizlik oranının ve maliyetin yükselmesine yol açmıştır. Hasar anında ödenen tazminatın yüksek boyutlara ulaşması fiyatların artmasını gerektirmiş; ancak, ekonomik durgunluğun talep gerilemesine yol açtığı dönemlerde bu yola başvurulmamıştır. ekonomik durgunluğun aşılması sonucu, 1986’da, özellikle de 1987 yılında sigortacılık piyasası, 1970’li yılların sonundan beri en verimli dönemini yaşamıştır.

Tek pazar oluşumundan çok önce oluşmuş olan Avrupa Sigorta Sektörünün, bugün oldukça gelişmiş düzeyde bir pazar niteliğine sahip ülkelerin her birisinde kendine özgü sigortacılık uygulamaları ve mevzuatı mevcuttur.⁴⁶

15. yüzyıldan günümüze kadar sürekli büyüme gösteren dünya sigorta hacmi 1992 yıl sonu itibariyle 1.47 trilyon \$ seviyesindedir.

4.1. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigorta

Sigortacılığın gelişimine baktığımızda, geçmişte sigorta hacmi içinde kayda değer bir konumu bulunmayan gelişmekte olan ülkelerin, son yıllarda dünya prim üretiminden daha fazla pay almaya başladıkları görülmektedir. Bir ülkedeki genel ekonomik büyümeye ve yakın gelecekteki beklentilere bağlı olarak gelişen sigortacılık sektörü, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri içinde önemli bir gösterge oluşturmakta, gelişme düzeyine paralel olarak da yaygınlaşmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin hizmet sektörleri içinde sigortacılık sektörü, en dinamik sektörlerden biridir. Ancak, sermaye piyasasının yeterince gelişmemiş olduğu

(gelişmekte olan) ülkelerde sigorta kurumlarının biriken fonları karlı, güvenilir ve likiditesi yüksek plasman olanaklarından mahrum kalmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde ise, sigortacılığa olan talep esnekliğinin yüksek olması ve önemli tutarda fonun bu sektöre kayması dikkatleri sektör üzerine çekmiş, sigorta işletmeleri bu ülke ekonomilerinde çok geniş uygulama alanları bularak, ekonomide etkin roller oynayan kurumlar olma özelliğine kavuşmuşlardır.⁴⁷

Dünya ülkelerinin ekonomik gelişmişliklerine göre primlerine baktığımızda şöyle bir tablo çıkmaktadır.

TABLO:3 ULUSLARARASI GRUPLAR İTİBARIYLA PRİMLER

	OECD	G7	AB	EFTA	ASEAN
1992 YILI REEL ARTIŞ (%)	3.2	3.2	6.7	0.5	14.1
DÜNYA ÜRETİMİNDE PAY (%)	92.15	81.99	27.16	3.57	0.56
KİŞİ BAŞINA DÜŞEN PRİM (\$)	1.564	1.829	1.15	1.585	25
GRUBUN GSYİH'YA ORANI (%)	7.52	7.82	6.17	6.43	2.15

Kaynak : Sigma, October 1994, s.7

1992 yılında, OECD dünya üretiminden 92.15 oranında bir pay almaktadır. G7 ülkeleri ise %81.99 ile onu izlemektedir. Kişi başına düşen prim G7 ülkelerinde ortalama 1.829 \$ olurken, gelişmiş devletlerin örgütleri olarak kabul edilen OECD, G7, AB ve EFTA'nın primlerinin ortalama reel büyüme hızları % 6.17 ile % 7.82 arasında değişim göstermektedir.

Avrupa Topluluğu, yahut 1992 Maastricht Antlaşma'sından sonra Avrupa Birliği (AB) olarak anılan kuruluş sigortacılık sektöründe de önemli bir paya sahiptir.

AB sigortacılık sektörü, bugün oldukça gelişmiş düzeyde bir pazar niteliğindedir. 1992 yılında toplam 186 milyar 563 milyon dolarlık sigorta üretimi yapılmış ve AB

⁴⁶ Sigorta Sektörü, İzmir Ticaret Odası, s. 17

⁴⁷ Kemal KÜRKLÜ, Sigortacılık Sektörü, Milli Reasürans T.A.Ş., Bilimsel Çalışma Yarışması, 1997, s.81

genelinde sigorta sektörünün toplam prim artışı ve GSMH'ya katkısı yıllar içinde giderek artmaktadır. AB üyesi her ülke için, sigorta sektörü vazgeçilmez bir unsurdur.⁴⁸

ABD ve Japonya'dan sonra dünya sigortacılığının en önde gelen ülkeleri olan AB'ne üye ülkeler, banka, sigorta ve menkul kıymetleri aynı çatı altında gerçekleştiren evrensel bankacılık ilkesi çerçevesinde gelişmiş sistem ve teknikler uygulamaktadır.⁴⁹

Avrupa sigorta pazarında sigorta şirketleri önemli atılımlar yapmışlardır. Bu atılımda en büyük pay hayat sigortalarına düşmektedir. Avrupa Sigorta Komitesi'nin (CEA) yayınladığı 1993 rakamlarına göre, hayat sigortaları 272.3 milyon dolarlık olumlu bir gelişme kaydetmiştir.⁵⁰

Yapılan incelemede Almanya, İngiltere, Norveç, Hollanda, İsveç gibi ülkelerde hayat sigortaları vasat düzeyde gelişme gösterirken, Türkiye, Yunanistan, İtalya, Portekiz ve İspanya'da kayda değer bir büyüme gözlenmiştir. Aşağıdaki tabloda CEA'ya üye ülkeler'deki sigorta pazarının nasıl bir gelişim içinde olduğunu anlayabiliriz.

---

⁴⁸ Barometre, 20 Aralık 1993, **Sigortacılık Eki**, s. 30-31

⁴⁹ ERGENEKON, **Ön.Ver.**, s. 52

⁵⁰ **Dünya Gazetesi**, 7/Şubat/1997, s. 11

TABLO: 4 CEA'YA ÜYE ÜLKELERDE SİGORTA PAZARI

ÜLKE	PRİM (ECU MA)	REEL BÜYÜME (%) (1992-1993)	HAYAT (%)	HAYAT DIŞI (%)	ŞİRKET SAYISI
BELÇİKA	9209	1.6	35	65	266
DANİMARKA	6084	11	51	49	248
FRANSA	88651	13.4	57	43	599
ALMANYA	102819	6.2	39	61	498
YUNANİSTAN	1186	5.9	47	53	151
İRLANDA	3346	9.5	57	43	97
İTALYA	26300	6	30	70	274
LÜKSEMBURG	802	24.6	60	40	73
HOLLANDA	22844	2	52	48	491
PORTEKİZ	2674	14.7	31	69	85
İSPANYA	16446	2.1	31	69	408
İNGİLTERE	102658	5.6	60	40	828
AVUSTURYA	8580	9.7	34	66	58
FİNLANDİYA	5312	1.1	64	36	510
İSVEÇ	8883	8.8	62	38	26
İZLANDA	165	3.4	3.00	97	63
NORVEÇ	4705	1.6	40	60	43
KIBRIS	192	8.4	49	51	21
ÇEK CUM.			26	74	11
SLOVAKYA	895		24	76	
MACARİSTAN	657	1.5	24	76	
POLONYA	1307		29	71	28
İSVİÇRE	19217	4.8	60	40	142
TÜRKİYE	1052	25.2	15	85	53

Kaynak : Avrupa Sigorta Komitesi (CEA), 1993 verileri

Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği (GB) kurulmasına ilişkin olarak 6 Mart 1995 tarihinde Ortaklık Komisyonu tarafından alınan karar sonucu, 1 Ocak 1996'da Türkiye GB'ye girmiştir. GB her ne kadar sadece malların serbest dolaşımına ilişkin olsa da sigortacılık sektörü açısından önemli bir gelişme teşkil etmektedir.

Teknik düzeyde malların serbest dolaşımını öngören GB'nin ekonomide ve ticari hayatta yol açtığı canlılık sonucu, sigorta prim üretimi etkilenmiştir.

1994-1995 döneminde dünya genelinde sigorta sektöründe olumlu sonuçlar alınmış, elde edilen karlar büyük ölçüde sermaye fonlarının geliştirilmesinde kullanılmıştır. Ancak bu olumlu gelişmelere rağmen özellikle Avrupa piyasalarında sigorta fiyatlarının düşmeye devam ettiği gözlenmiştir.

Aynı dönemde belli başlı sigorta piyasalarında sigorta şirketleri meydana gelen hasar sayısının azlığı nedeniyle karlılıklarını artırırken, Avrupa ve Japon piyasalarında büyük risklere uygulanan yüksek fiyatlar şirketlerin karlılığını olumlu etkilemiştir.

Diğer taraftan 1993 ve 1995 yıllarında faiz oranlarındaki düşüşler uluslar arası düzeyde sigorta sektörünün daha iyi finansal sonuçlar elde etmesine neden olmuş, faiz oranlarındaki düşüş devam ederken tahvil portföy getirilerindeki yükseklik, sermaye kazançları için önemli bir potansiyel yaratmıştır.

1996 yılı için belli başlı ekonomiler için Gayri Safi Yurtiçi Hasıla büyüme hızının inişe geçtiği ve uygulanacak para politikalarıyla bu inişin resesyona ulaşmadan durdurulabileceği ve geçici olduğunu tahmin edilmiştir.

Sigortacılık faaliyetleri, aslında ticari faaliyetin bir türevidir. Sigortalanabilir mal ve hizmetlerdeki artış sigorta sektörünü de bir hareket getirmiştir. Şirketlerin poliçe satışlarında artış gözlenmektedir.⁵¹

4.2. Dünya Reasürans Pazarı

1996 yılı, yılın ikinci yarısında özellikle Avrupa piyasalarında artan rekabet sonucunda hayat dışı branşlarda faaliyet gösteren reasürans şirketleri açısından olumlu sonuçların alındığı bir yıl olmuştur. Söz konusu rekabetin temelinde giderek kötüleşme eğilimi gösteren teknik sonuçlar, bunun paralelinde saklama paylarını artıran ve sigorta şirketlerinden gelen talebin baskısı ve finansal alt yapılarını genişleten az sayıda şirketin reasürans kapasitesini arttırması yatmaktadır.

Bir çok pazarda sonuçlandırılan yenileme kampanyalarında fiyatların düştüğü gözlenmekte olup bunun 1997 yılında marjlar üzerinde etkili olacağı tahmin edilmiştir. Bu nedenle dünya genelinde çalışan reasürörler açısından risklerin iyi bir coğrafik dağılım göstermesinin sağlanması, ürünler ve branşlar arasında sağlıklı bir denge kurulması önem taşımaktadır.

⁵¹ YÖRÜK, Ön. Ver., s.46

Öte yandan hızlı bir ekonomik büyüme gösteren ülkelerde hayat sigorta piyasalarında süreklilik kazanan gelişmeler nedeniyle grup hayat sigortaları önemini korumaktadır. Ekonomilerini veya sosyal güvenlik sistemlerini yeniden yapılandırma sürecinde bulunan ülkelerde bu pazarın büyümesi ekonomik dinamizmden çok, özel kesimin kamu kesimi yerine ikame edilmesi sonucunda meydana gelmektedir.

Son yıllarda reasürans piyasalarında gözlenen gelişmelerden biri küreselleşme sonucu sigorta/reasürans şirketlerinin birleşmeler yoluyla büyümesi, diğeri ise geleneksel reasüransa alternatif çözümler sunan ve sigorta risklerinin finansmanında geleneksel kapasitenin yetersiz kalması nedeniyle bireysel ya da kurumsal yatırımcılara risk transferi olanağı sağlayan finansal ürünlerdeki gelişmelerdir.

4.3. Türkiye’de Sigorta Sektörü

Osmanlı İmparatorluğu’nda halkın prim sistemine dayalı sigortacılıkla ilk karşılaşması 1870 yılında Beyoğlu yangını ile birlikte olmuştur. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında İstanbul’da yaşanan büyük yangınlar, Osmanlı İmparatorluğunda sigortacılık faaliyetlerinin yabancılar öncülüğünde başlamasını sağlamıştır. Bu dönemde sigortacılığın yabancılar tarafından yapılma nedenlerinden birisi, İslam dinine mensup olanların “hiç kimsenin gelecekte haber vermeyeceğine” inanmaları olmuştur. Osmanlı döneminde eğitim düzeyinin düşük ve toplumun geri olması nedeniyle, sigortacılık gelişme gösterememiştir. Birinci Dünya Savaşı’nın çıktığı 1914 yılına kadar genellikle yabancı sigorta şirketlerinin belirlediği koşullarda devlet denetiminden uzak biçimde sigortacılık faaliyetleri gerçekleşmiştir.

Ülkemizde 19. yüzyılın ikinci yarısından önce sigortacılıktan söz etmek mümkün değildir. Bu tarihten önce bazı Anadolu köylerinde esnaf kuruluşlarının ölüm ve hastalık hallerinde üyelerine yardımda bulunmak amacıyla yardımlaşma sandıkları kurdukları bilinmekte ise de bunlar, gerçek anlamda sigorta olmayıp “yardım” fikrinden hareket eden örgütlenmelerdir.

O tarihlerde, sigorta şirketlerinin kuruluşunu ve sigorta faaliyetlerini düzenleyen hukuki mevzuatın bulunmaması sebebiyle, yabancı şirketler kapitülasyonların tanıdığı geniş hak ve imkanlardan yararlanarak tamamen denetimsiz çalışmışlardır. Poliçelerini kendi dillerinde düzenleyen bu şirketler ana şirketlerden aldıkları talimatlar çerçevesinde faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Uyuşmazlık halinde yetki yabancı ülkelerin mahkemelerine aittir. Ayrıca, sözleşmeyi diledikleri zaman feshetmek hakkına sahip olan yabancı şirketler böylece sigorta sözleşmesini her türlü yasal güvenceden yoksun tek taraflı bir sözleşme haline getirmişlerdir.

1872 tarihinde memleketimizde ilk defa “Imperial Sun Northern ve North British” adlı İngiliz Şirketleri faaliyette bulundular. Daha sonra 1878 tarihinde “La Fonsiyer” adlı Fransız şirketi Türkiye’ye gelmiştir.⁵²

Sigortacılık alanında yurt yararına gelişmeler Cumhuriyet’in kabulünden sonra olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra, sigortacılıkta yabancı şirketlerin etkinliğinin azaltılması için girişimlerde bulunulmuş; sigorta şirketlerinin kuruluşunu ve faaliyetini düzenleyen ve devlet denetimini getiren mevzuat hazırlanarak Türkiye’de sigortacılığın çağdaş anlamda gelişmesi sağlanmıştır.

1924 yılında Türkçe’nin kullanılması zorunlu kılan bir Kanunla yabancı sigorta şirketlerinin kayıtlarını ve poliçelerini İngilizce ve Fransızca olarak düzenlemelerine son verilmiştir.

Aynı yıl, “Türkiye’de Çalışan Sigorta Şirketleri Cemiyeti” yerine Sigortacılar Kulübü” kurulmuş; daha sonra da Sigortacılar Dairesi Merkeziyesi” olarak değiştirilmiştir. Bu meslek kuruluşu 1960’da kurulan “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği”nin çekirdeğini oluşturmuştur.

1924 yılında Fransız Urbain Şirketi’nin iştiraki ile “Milli Sigorta Şirketi” kurulmuştur.

Bu sıralarda Türkiye İş Bankası, bankacılığının yanı sıra sigortacılığımızla da ilgilenerek acentelik şeklinde başlayan girişimlerini sürdürerek 1925 yılında, Cumhuriyet döneminin ilk Milli sigorta Kuruluşu olan “Anadolu Sigorta Şirketi”ni

---

⁵² YÜCESOY, *Ön. Ver.*, s. 12

kurmuştur.⁵³ 1929'da Milli Reasürans T.A.Ş. kurulması ile Türk Sigorta Sektörü yeni bir ivme kazanmış ve buna bağlı olarak da bugün bildiğimiz sigorta şirketleri piyasalarda ki yerlerini almışlardır.⁵⁴

Sayısı ve faaliyetleri giderek artan yerli ve yabancı sigorta şirketlerinin tüm işlemlerinin tam bir murakebeye tabi tutulması, sigortalıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi, milli sigortacılığın korunması, reasürans yoluyla dışarıya döviz çıkmasının önlenmesi ve tarife uygulamalarının⁵⁵ kontrolü amacıyla hazırlanan kanunların 1927 yılında uygulamaya konulmasından sonra Türk Sigortacılığının hızla geliştiği, tamamen yerli sermaye ile kurulan şirketlerin sayısının arttığı ve bu şirketlerin mali yönden de güçlendikleri görülmektedir.⁵⁶

Türkiye'de sigortacılık sektörü 80'li yılların sonuna doğru gelişme göstermiştir. 1980'lerde ülke ekonomisinde izlenen liberalleşme politikaları sigortacılık sektörüne de etki etmiştir. Sektörün yapısal sorunları tartışılmaya başlanmıştır. 1984-1988 yıllarında 22 sigorta şirketi vardı. Bu sayı 1989'da 24'e yükselmiştir. 1990'da 26, 1991'de ise 32, 1992'de 35, 1993'te ise 38'e ulaşmıştır. 1995 yılında bazı sigorta şirketleri faaliyetten çekilmiştir.⁵⁷ Türkiye'de sigortacılık Cumhuriyetin ilk yıllarında başlamasına karşın, son yıllara kadar bankacılığın gölgesinde gelişmiştir. Bugün 22 sigorta şirketinin ana sermayedarı bir banka veya holdingdir.⁵⁸

Günümüzde uygulanmakta olan Sigorta Murakebe Kanunu, 21 Aralık 1959 tarihinde düzenlenmiş, günün şartlarına 11 Haziran 1987 tarihinde revizyondan geçirilmiş 7397 sayılı kanun ile uyarlanmıştır.

Sektörün oligopolistik yapısına son verilmiş ve yeni şirketlerin piyasaya geçmesine imkan tanınmıştır. Bu Türk sigortacılığında bir dönüm noktasıdır.

Ülkemizde sigorta sektörünün gelişmişlik derecesini anlamak için toplam direkt primlerin GSYİH içindeki oranını gösteren aşağıdaki tabloya bakalım.

⁵³ Cemal ZAĞRA-Sedat SAĞLAM, *Sigortanın Türk Ekonomisindeki Yeri*, Ankara, 1979, s. 38.

⁵⁴ LAVKAN, *Ön. Ver.*, s. 12

⁵⁵ 25.6.1927 tarih ve 1149 sayılı Sigorta Şirketlerinin Teftiş ve Murakebesi Hakkında kanun

⁵⁶ 25.6.1927 tarih ve 1160 sayılı Mükerrer Sigorta İhisarı Hakkında Kanun

⁵⁷ Sinan KUŞÇU, *Sigorta Talep Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, Erzurum, 1996 s. 19

⁵⁸ *Capital*, 1995, s. 148

TABLO: 5 DİREKT PRİMLERİN GSYİH İÇERİSİNDEKİ PAYI (1990-1994, %)

YILLAR	DİREKT PRİM ÜRETİM (MİLYON TL)	GSYİH (MİLYAR TL)	%
1990	2.210.986	393.060	0.56
1991	4.032.394	630.117	0.64
1992	8.190.961	1.093.363	0.75
1993	16.849.893	1.981.867	0.85
1994	31.767.499	3.883.827	0.82

Kaynak : GSYİ İçin Hazine İstatistikleri Yıllığı, 1994, s.7.

Ülkelerin sigorta primlerinin GSYİH'ya oranındaki sıralamasında sonlarda yer alan Türkiye'de, bu oranın 1994 yılına kadar istikrarlı bir şekilde attığı gözlenmektedir. 1993'e kadar artış vardır. 1990'da %56'dan, 1993'te %85'e kadar ulaşmıştır. 1994'te %82'ye düşmüştür. Bunu da 94 yılındaki ekonomik krize bağlayabiliriz.

1994 yılında krizin sigortacılık faaliyetleri üzerindeki etkisinin en önemlisi sigorta hizmetine olan talebin daralmasıdır. Krizin kişilerin harcamalarını kısımları veya harcamalarının yönlerini değiştirmeleri sonucunu veren etkileri sigorta talebinin de azalması yönünde sonuç vermiştir.⁵⁹ Her ne kadar 1994 yılında sigorta hizmetlerine talep azalmışsa da, sağlık sigortası branşında talep artmıştır. Ekonomik koşullar zorlaşsa bile sağlık sigortası önemini kaybetmemiştir.⁶⁰ Uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında, Türkiye'de sigortacılığın boyutlarının yetersiz kaldığı görülmektedir. Avrupa'da ortalama 2500-3000 dolar civarında olan kişi başına düşen sigorta primi Türkiye'de 15 dolar'dır.⁶¹

Uluslararası karşılaştırmalarda elde edilen tüm sonuçlar Türk sigortacılığının geri kalmışlığını göstermekle birlikte, sigorta primi hacmi, kişi başına düşen prim üretimi, sigorta primlerinin GSYİH içerisindeki payı ve benzeri göstergelerin yıllar içerisindeki performansı dikkate alındığında, Türk sigortacılığının istikrarlı bir gelişim içerisinde olduğu görülmektedir.⁶²

⁵⁹ Hayati ECER, 94 Ekonomik Krizi ve Sigortacılık, **Maliye Yazıları**, Temmuz-Eylül, 1994, s. 24

⁶⁰ A. AKTUĞ, **Sigorta Dünyası Dergisi**, Haziran, 1994, s. 17

⁶¹ Fahri ALTINGÖZ, **Dünya Gazetesi**, 7/Şubat/1997, s. 11

⁶² ERGENEKON, **Ön. Ver.**, s. 57

Türkiye'nin bugün erişmiş olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve sanayileşme düzeyi dikkate alındığında, sigortacılık sektöründeki gelişmenin aynı şekilde olmadığı ve geriden takip ettiği görülmektedir. Bunun nedeni yeni sigorta şirketlerinin kurulmamasıdır. 1980'li yılların sonuna gelinceye dek sigorta şirketlerinin sektöre girişleri, başka bir deyişle, yeni sigorta şirketlerinin kuruluşu 20 yıllık bir süre için dondurulmuştur. Bu dönemde çeşitli mülahazalarda yeni sigorta şirketlerinin kurulmasına izin verilmemesi bir devlet politikası olarak 5 yıllık kalkınma planlarında yer almıştır.⁶³

Bu politikaların yanlışlığı anlaşılmış ve yeni sigorta şirketlerinin kurulmasına izin verilmiştir. Hatta teşvik edilmiştir. Sigorta şirketlerinin sayısı artmaya başlamıştır.

Aslında Türkiye'de sigorta sektörü gelişmeye çok açık bir sektördür. Çünkü, halen sadece mevcut sigorta potansiyelinin yaklaşık olarak % 15'i değerlendirilebiliyor. Türkiye'deki konutların % 10'u, küçük işletmelerin % 15'i, endüstriyel tesislerin % 35'i, motorlu araçların ise % 15'i sigortalıdır.

1995 yılında Türk Sigorta Sektörü, gerek poliçe, gerekse sigortalı sayısı ve enflasyon oranının üzerinde gerçekleşen prim üretimi ile iyi bir gelişme göstermiş bulunmaktadır.⁶⁴ 1995 faaliyet yılı sonunda sektör yeniden büyüme trendini yakalamıştır ve yaklaşık olarak % 20 oranında reel büyüme gerçekleştirmiştir. Hayat branşı 5.6 trilyonluk prim üretimi ile altın dönemini yaşamıştır.

Türkiye'de sigortacılığın gelişmeme nedenleri araştırılırken genellikle tek bir neden üzerinde yoğunlaşmış, ayrıntılı çalışmalara yer verilmemiştir. Örneğin, 1990'lı yıllardaki çalışmalar serbest tarifeye geçiş ve yarattığı sorunlar, sigorta şirketi -acente ilişkisi ve yasal düzenlemeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Türk sigorta sektörünün sorunlarını tek bir nedene indirgemek, sorunu basitleştirmek anlamına gelmektedir.⁶⁵

⁶³ Nizamettin TEMEL, *Türk Sigorta Sektörünün Son On Yılı*, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Batı Sigorta A.Ş., Seminer, İstanbul, 1996, s. 23

⁶⁴ *Ekonomik Trend*, 27 Ekim 1996, s. 42

⁶⁵ Hatice DOĞUKANLI, *Türk Sigorta Sektörünün Genel Ekonomik Durumdan ve Sektörden Kaynaklanan Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ç. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, s.2

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA PİYASASININ OLUŞUMU

1. SİGORTA VE BELİRSİZLİK

Sigorta sektörü, bünyesinde barındırdığı çeşitli özelliklerden dolayı belirsizliğin hakim olduğu piyasada bulunur. Yani oluşabilecek rizikoların bilinmemesi; bu rizikonun ne zaman, nasıl ve ne miktarlarda bir maliyet artışı yaratacağının önceden kestirilemeyişi belirsizliğin oluşturduğu bir piyasada dengenin nasıl sağlanacağı problemini beraberinde getirmektedir. Bazı yazarlar ve iktisatçılar risk kelimesi ile belirsizlik kelimesini eş anlamda kullanmaktadır. Oysa risk ve belirsizlik ayrı kelimelerdir. Riskin ne olduğu daha önce bahsedilmişti. Risk bir olay neticesinde ölçülebilirliği, objektifliği olan bir hususu ifade eder. Halbuki belirsizlik kelimesi daha ziyade subjektif, ölçülemeyen unsurları ifade eder.⁶⁶

Frank Knight risk ve belirsizlik arasındaki farklılığı şu şekilde açıklamıştır. Knight'a göre risk; bütün muhtemel sonuçlar olasılığının önceden bilindiği durumu gösterir.⁶⁷ Bunun yanı sıra belirsizlik bütün mümkün sonuçlar olasılığının tam olarak bilinmemesi veya anlamlı olup olmaması halindeki durumu anlatır.

İktisatçılar iki tür belirsizlik durumunu birbirinden ayırmışlardır. Bunlardan ilki birincil belirsizlik veya olay belirsizliği, ikincisi de ikincil belirsizlik veya piyasa belirsizliğidir.⁶⁸

---

⁶⁶ İbrahim KANYILMAZ, Risk ve Menkul Kıymetler Yatırım Tahlipleri, Profesörlük Tezi, Bursa, 1988, s. 24

⁶⁷ CHOCHOLIADES, Ön. Ver., s.156

⁶⁸ Heinz KOHLER, Intermediate Micro Economics: Theory and Applications, U.S.A. Second Edition, 1986, s.474

Birinci tür olan birincil belirsizlik bugün alınan ekonomik kararlar için önemli olan gelecekteki bazı belirli olayların bugün bilinmemesi ya da bilinemez olması halidir.⁶⁹ Gelecekte belirli bir zaman diliminde meydana gelebilecek ve sonuçları yaşantımızı etkileyebilecek, fakat önceden bunun nasıl olacağı ve ne şekilde olacağı konusunda kimsenin bir şey bilmediği durumlar bu tür belirsizliktir.

İkinci tür olan ikincil belirsizlik ya da piyasa belirsizliği, günümüz veya gelecekle ilgili bazı olayların, sonuçlarının bazı insanlar tarafından bilindiği, bazı insanlar tarafından ise bilinmediği durumlara denir.⁷⁰

İkinci tür olan piyasada nerede, hangi fiyatta daha uygun mal ve hizmet olduğunu bilmeyen tüketiciyle, bir ürün arz etmeyi planlayan ama hangi fiyatta satılabileceğini bilmeyen üretici karşılaşırlar. Tüm alıcı ve satıcılar gelecekteki mevcut planlarını ilişkilendirebilseydi ve şimdiden tahmin edebilseydi denge fiyatı oluşmuş olurdu.

Bernoulli belirsizlik altında karar alan kişilerin beklenen parasal değerler yerine beklenen faydayı maksimize etmeye çalıştıklarını ileriye sürmüştür. Faydanın analize sokulması, risk karşısındaki ferdin fayda fonksiyonuna göre nasıl bir davranış göstereceğini ve bunun onun tüketimini nasıl etkileyeceğini açıklar.⁷¹

Risk belirsizlikten kaynaklanır. Oysa, her şey belirli olsaydı risk olmayacaktı. Geleneksel talep teorisi örtülü bir biçimde risksiz bir dünya varsaymaktadır. Bunun içinde, tüketicilerin tam bir belirliliğin hakim olduğu bir dünyada yaşadığını ve onların karar alırken eksiksiz bir bilgiye sahip olduğunu kabul etmektedir.⁷²

İnsanlar, insanlık tarihi boyunca hep doğanın risk ve belirsizliğiyle iç içe yaşamışlardır. Bazen bu risklere karşı kendi kas güçleriyle galip gelmiş bazen de yenilip ezilmişlerdir. Bazen de bu risklerden kaçış yolları aramışlar; kendilerine göre tedbirler almışlardır. Bunun sonucu olarak da insanlarda bazı davranış kalıpları gelişmiştir.

⁶⁹ KARACAN, *Ön. Ver.*, s. 46

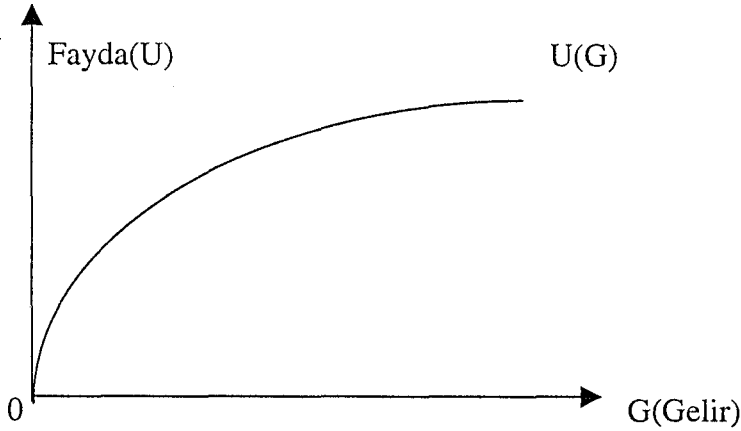
⁷⁰ KOHLER, *Ön. Ver.*, s. 474

⁷¹ Dominick SALVATORE, *Microeconomics Theory and Applications*, U.S.A., 1986, s. 170

⁷² M. James HENDERSON and E. Richard QUANT, *Mikro İktisat*, Ankara Teori Yay. 1986, s. 45

Bazı kişiler riskten kaçınırlar, bazıları riske atılırlar, bazıları da riske karşı duyarsız ve tepkisiz davranırlar.

Kişilerin risk karşısında faydasının ne yönde olacağını göstermek için o kişinin parasal geliriyle faydası arasında ilişki kurulur. İlk olarak riskten kaçınan kişinin fayda fonksiyonuna bakılır. Bu ilişki aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

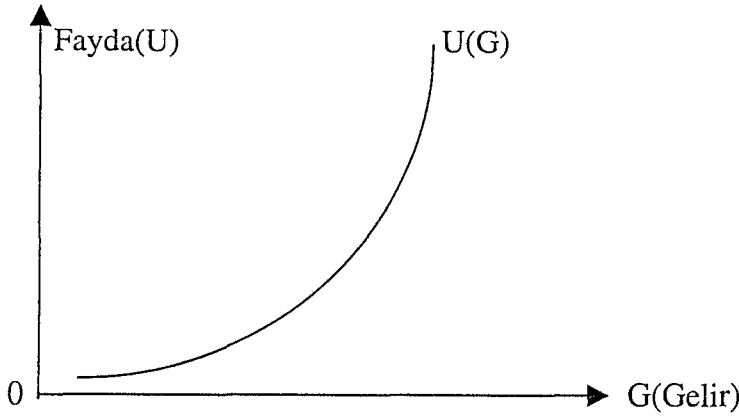
Şekil : 1 Riskten Kaçınan Kişinin Fayda Fonksiyonu

Riskten kaçınan bir kişinin fayda eğrisi, içbükeydir. Yani, gelir arttıkça fayda azalarak artmaktadır.

Riskten kaçınmanın daha formel bir tanımı şudur: Bir kişi, belirli bir parasal gelirin faydasının, eşit miktarda, beklenen bir parasal gelirin belirsiz bir faydasından daha yüksek olduğunu düşünüyorsa bu kişinin riskten kaçınan bir kişi olduğunu söyleyebiliriz.⁷³

Gelir ile fayda arasındaki bu ilişkiyi gösteren eğri Neuman- Morgestren fayda eğrisidir. Riske atılan bir kişinin Neuman-Morgestren fayda eğrisi dışbükeydir. Bu ilişkiyi şu şekilde gösterebiliriz.

⁷³ KARACAN, Ön. Ver., s. 47

Şekil : 2 Riski Seven Kişinin Fayda Fonksiyonu

Riski tercih eden kişinin geliriyle faydası arasındaki ilişkiyi açıklayan eğri artan marjinal faydayı gösterecektir.

Riski tercih etme durumunu şu şekilde tanımlayabiliriz: Bir kişi, kesin olmayan bir parasal gelirin beklenen faydasını eşit beklenen parasal değeri olan kesin bir gelirin faydasından daha yüksek kabul ediyorsa bu kişi risk arayan ya da riski tercih eden bir kişidir.⁷⁴

Aslında risk tercih eden kişiler günümüzde fazla yaygın değildir. Bu kişiler inançları bakımından, sigortayı faiz olarak görüp kesinlikle güvence satın almak istemezler. Bunların haricinde ihmalkarlıktan, kadercilikten, eğitimsizlikten sigortalanma ihtiyacı hissedemeyen veya sigortacılık müessesine karşı olan bireyler vardır.⁷⁵

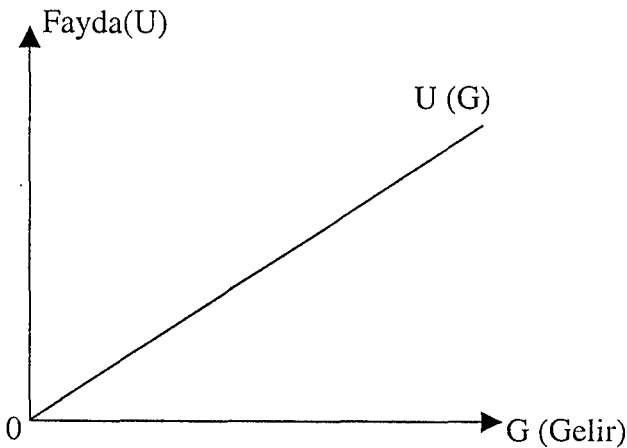
Von Neumann ve Morgenstren yaptığı çalışmalarda faydanın ölçülebileceğini söylemişlerdir. Fakat, bunların ispatları karmaşık ve yoğun matematik içermektedir.

⁷⁴ KARACAN, Ön. Ver., s. 51

⁷⁵ Özlem YALAZ, Türk Sigorta Sektöründe Riskin Devri (Reasürans) ve Saklama Payı (Konservasyon) Tesbitinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Doktora Tezi, Eskişehir, 1995, s. 13

Von Neuman ve Morgenstren'in yaklaşımında olayların gerçekleşme olasılığı objektif ya da dışsal olarak veridir.⁷⁶

Riske karşı duyarsız kişinin Neuman-Morgenstren fayda eğrisi aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi orijinden başlayan 45 derecelik bir açıya sahip olan doğru şeklindedir.⁷⁷

Şekil : 3 Riske Karşı Nötr Olan Kişinin Fayda Fonksiyonu

Riske karşı nötr olma durumunu şu şekilde tanımlayabiliriz: Bir kişi, kesin bir parasal gelir ile aynı miktarda beklenen parasal değere sahip belirsiz bir gelir arasında kayıtsız ise riske karşı nötrdür.⁷⁸

Bu saydığımız risk karşısındaki kişilerin tutumlarından riskten kaçınan kişilerle esasen günümüzün ekonomik ve sosyal ortamında çokça karşılaşılabilir. Riskten kaçınmak için kişiler bir bedel ödeyerek belirsizliği belirliliğe çevirirler. Bunu gerçekleştirmek için sigorta satın alınması en iyi yoldur. Sigorta satın almaya karar veren kişinin fayda fonksiyonu riskten kaçınan bir kişinin fayda fonksiyonudur. Yani, şekil 1'deki fayda fonksiyonudur.

Bireye yönelik risk tanımlarını yaptığımızda yukarda bahsettiklerimiz bize bir yol göstermektedir. Fakat, olayın birde üretici yönü vardır. Ürüne ilişkin riskin

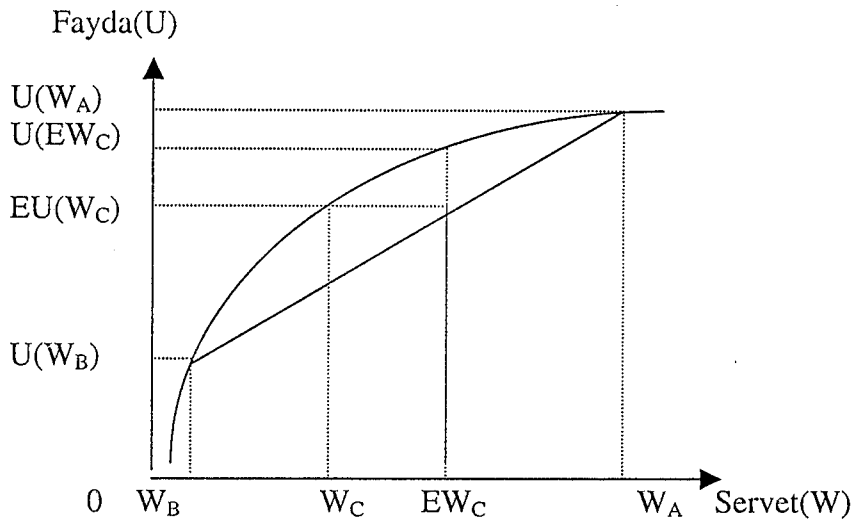
⁷⁶ D.M. KREPS, *Notes on the Theory of Choice*, Westview Press, Colorado, 1988, s. 43-65

⁷⁷ Miltiades CHOCHOLIADES, *Microeconomics*, U.S.A. Macmillan Publishing Company, 1986, s.163

tanımlanması aşamasında ürünün dizaynı, kullanılan maddeler, ürünün işlevi, potansiyel kullanıcılar, pazar payı gibi veriler ile birlikte kullanımı ile ilgili riskler belirlenir. Örneğin, patenlerle ilgili riskin tanımlanması aşamasında paten piyasasının özellikleri, hedef müşteri kitlesi, kullanım alanları, piyasadaki patenlerin genel kalite seviyesi gibi veriler ürüne ilişkin genel bilgileri oluştururken paten kullanımı sırasında koruyucu giysilerin (kask gibi) giyilip giyilmemesi de bu ürünün kullanımına ilişkin risk faktörünü belirler.⁷⁹

1.1. Beklenen Fayda ve Riski Sevmeyen Bireyin Sigorta Talebi

Riske karşı olan bir birey az riski fazla riske tercih eder. Riski sevmemek yalnızca riski azaltır. Faaliyetlere bireyin girmek istediğini belirtir. Riski sevmeyen kişinin fayda fonksiyonu aşağıda gösterilmiştir;

Şekil : 4 Servetin Fonksiyonu Olarak Fayda

Bireyin W_n 'deki ilk serveti W_b 'e değerine gittikçe azalır ve kayıp riski ile yüz yüze gelir. Fayda fonksiyonu W_a servet miktarında $U(W_a)$ faydasını ve W_b servetinde $U(W_b)$ faydasını gösterir. Şekilde içbükey olarak gösterilen fayda fonksiyonu riske

⁷⁸ Ali İhsan KARACAN, s. 49

⁷⁹ Süleyman YÜKÇÜ, Sigortacılık Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri, İzmir, 1997, s. 8

karşı olan durumu gösterir. İçbükeylik durumu servetteki artış seviyesine karşın servetin marjinal faydasındaki azalışı verir. Servetin marjinal faydasındaki azalış servet seviyesindeki artış olarak fayda fonksiyonu için tanjant değeri olarak eğiminde azalış demektir. Aksine, servet seviyesinde azalış olarak fayda fonksiyonu için tanjant değeri olarak eğiminde artışı ima eder. Bu şu demektir; servetin marjinal faydası servetin miktarındaki azalışla artar. Bu nedenle büyük bir kayıp küçük bir kaybın etkisiyle karşılaştırılınca faydadaki tesiri oransız olacaktır.

Şekilde fayda fonksiyonunun içbükey olması riske karşı olma durumunun geometrik yorumuna izin vermektedir. $(W_a, U(W_a))$ ve $(W_b, U(W_b))$ noktalarını bağlayan düz hat boyunca uzanan noktalar W_a ve W_b servet miktarıyla sonuçlanan riskli durumların beklenen değerlerine işaret eder. Sonuçların olasılıkları doğrunun son noktası ve beklenen değerler arasındaki ayırım ile direkt orantılıdır. Örneğin, E_{wc} noktası bu noktada riskli durum karşısında beklenen serveti gösterir. W_b 'de sonuçlanan kayıp olasılığı $(W_a - E_{wc}) / (W_a - W_b)$ olmaktadır. Halbuki W_a servetinde sonuçlanan hiçbir kayıp olmama ihtimali $(E_{wc} - W_b) / (W_a - W_b)$ 'dir. Beklenen kayıp $W_a - E_{wc}$ 'dir.

Bu düz çizgide olan noktalar ile ilgili olarak, aynı oranları fayda ölçüsünü dikey ekseninde ayırarak göstermek mümkündür. Örneğin, $(U(W_a) - EU(W_c)) / (U(W_a) - U(W_b))$ oranı $(W_a - E_{wc}) / (W_a - W_b)$ oranı ile aynıdır. Fayda fonksiyonunun içbükey olması $EU(W_c)$ riskinde beklenen faydadan daha büyük olan $U(E_{wc})$ servet seviyesindeki beklenen faydayı ima eder; bu da $U(E_{wc}) > EU(W_c)$ olur. Diğer deyişle, riskten kaçınan bir birey risk kayıplarıyla yüz yüze kalınca E_{wc} için azalan servette kaybın beklenen değerini $(W_a - E_{wc})$ ödemeyi tercih eder. Riskten kaçınma derecesini önemsemeyecek bu birey eğer sigorta primi sigortalanan kıymetin beklenen değerine eşitse sigorta yaptırır.

Bu sonuçlar fayda fonksiyonunun şeklinin neden içbükey olduğunu açıklar. Risk kaybı ile yüz yüze olan bireyin beklenen faydası $EU(W_c)$ dir. Bu yüzden birey $EU(W_c)$ den daha az fayda ile sonuçlanan durumda maliyetlerin oluşturduğu gideri karşılayıcı sigorta poliçesini ödemeye istekli olacaktır. Bu prim son değer W_p 'nin $EU(W_c)$ faydasını verdiği $W_a - W_p$ olacaktır. Risk primi bu en büyük prim ile kaybın beklenen değeri arasındaki farktır: $W_a - W_p - (W_a - E_{wc})$ veya $E_{wc} - W_p$ 'dir. Bu risk primi

bireyin kaybı kapsayan sigorta poliçesi için ödemeye istekli olduğu miktar ile kaybın beklenen değeri arasındaki en üst limiti gösterir.

2. SİGORTA VE FAYDA TEORİSİ

Bir kimsenin malına zarar gelebileceğini varsayalım. Olası kayıp miktarını X ile belirleyen rast gele bir değişken olarak ele alalım. X dağılımının bilindiğini varsayalım. O zaman malda meydana gelebilecek hasarlar bir çok kez incelenirse, gelecek dönemlerde beklenen kaybı gösteren $E(X)$ uzun dönem ortalama kayıp olarak yorumlanabilir.

Bir sigorta şirketinin mal zararı yüzünden finansal kayba uğrayanlara yardım için kurulduğunu varsayalım. Sigortacı eğer mal poliçede belirtilen dönem esnasında zarar gördüyse finansal kayıptan daha az veya eşit miktarda zararı mülk sahibine ödemeyi söz veren poliçe hazırlayacaktır. kayıp miktarına bağlı ödeme şartı ödeme talebi olarak adlandırılır. Poliçede yer alan anlaşmaya göre sigortalı bir prim öder.

Prim ödeme miktarı sigortacı ve sigortalının her biri tarafından bir ekonomik karar prensibinin uygulanmasıyla belirlenir. Mülk sahibinin sigortada ödemek istediği maksimum miktardan daha az olarak poliçe primi sigortacı tarafından hazırlandığında karşılıklı avantaj elde edilir.

Bir ferdi sigorta poliçesi için finansal neticelerin sırası içinde sigortacının fayda fonksiyonu düz bir çizgi tarafından belirtilir. Sigortacı primi hazırlarken beklenen değer prensibini göz önünde bulunduracaktır.

Bir fert bir riske maruz kaldığı zaman o bu durumdan kayba uğrayıp uğramayacağını bilmediği için hoşnut olmayabilir. Bu durumu rast gele seçilmiş olan X değişkeni ile gösterebiliriz. Bu değişken muhtemel bir dağılım tarafından tanımlanabilir.

$$F(x) = \Pr \sum X \leq X \quad (2.1)$$

Eğer fert tüm riskleri veya bir kısmını sigortalarsa riskleri gösteren olasılık dağılımlarını değiştirmek için bir prim öder. Fert sigorta satın almaya zorlanmazsa, o

yalnızca ticaret onu riskli bir durum içine sokunca sigorta yaptırmaya ihtiyaç duyacaktır. Bu gözlem şunu ifade eder; sigortacı hakkında rasyonel karar almak için kişi olasılık dağılımları üzerinde bir tercih yapmalıdır. Yani, o ne istediğini bilmelidir. Bu birini diğerine tercih edip etmeyeceğini veya ikisini de eşit olarak alıp almayacağına karar vereceği F_1 ve F_2 dağılımıdır.

Tabii ki sigorta satın alan kişinin tüm olasılık dağılımlarının üzerinde tamamen bir tercih hakkına sahip olduğunu varsaymak önemsiz bir durum değildir. Şimdi ki durumda olasılık dağılımlarına başvurduğumuzda istikrarlı bir sıralamayı varsaymak gereklidir. İstikrarlılık varsayımı aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

$$F_1(x) < \alpha F_1(x) + (1-\alpha) F_2(x) < F_2(x) \quad (2.2)$$

Her iki dağılım için $F_1(X) < F_2(X)$ ve her ölçü için $0 < \alpha < 1$ olmaktadır. Bu varsayımı beklenen fayda teorisi olarak bilinen kolay bir yolla sıralayarak tanımlamak mümkündür.

Süreklilik, tamlık ve sabitlik varsayımı altında;

i) $F_1(X) < F_2(X)$ gibi olan $U(X)$ fonksiyonu $\int U(X) dF_1(X) > \int U(X) dF_2(X)$ im eder.

ii) $U(X)$ fonksiyonu pozitif bir eğimle dönüşen tek fonksiyondur. Aynı tercih sıralamasının gösterildiği $A > 0$ olan $u(X) = Au(x) + B$ ve $U(X)$ fonksiyonları gibi

$U(X)$ fonksiyonu olasılık dağılımları üzerindeki sıralama tercihlerinde çok uygun bir tanımlama verir ve bu sigortanın matematiksel analizine bir kapı açar.

$U(X)$ fonksiyonunda X paranın miktarının faydası olarak yorumlanmalıdır. Fazla paranın daha az tercih edildiği varsayımı doğaldır, $U'(X) > 0$ gibi. Aynı zamanda çoğu durumlarda fayda fonksiyonunu içbükey varsaymak doğaldır, $U''(X) < 0$ gibi. Şimdi fayda teorisinin sigorta problemlerinin analizinde nasıl kullanıldığına bakalım.

Fayda fonksiyonu tarafından gösterilen tercihlere sahip bir kişiyi düşünelim ve onun ilk varlığını W ile gösterelim. Bundan başka bir kişinin sıkça bir kayıp riski ile yüz yüze geldiğini varsayalım. Beklenen fayda şu durumla gösterilir:

$$\int_0^{\infty} U(W - X)f(X)dx \quad (2.3)$$

Eğer fert sigorta primi ödeyerek riski tamamen alırsa onun faydası $U(W-P)$ olur. Fert en yüksek beklenen fayda ile risk durumunu seçerse sigorta satın alacaktır.

$$U(W - P) > \int_0^{\infty} U(W - X)f(X)dx \quad (2.4)$$

Sigorta anlaşmalarında kabul edilen P olarak belirlenen en üst bir prim vardır. $P=P$ olması için eşitlik işareti yukarıdaki formülde sınırlanacaktır. Jensen'in formülünde şu durum ortaya konur. Eğer $U''(X) < 0$ ise;

$$U\{U(X)\} < U\{E\{X\}\}$$

$$\int_0^{\infty} U(W - X)f(X)dx < U(W - E\{X\}) \quad (2.5)$$

Bundan sonra eşitliği ele alırken $P > E(X)$ olduğu durumda oluşturacağız. Örneğin, sigorta satın alan kişi sigorta tarafından riskin alınması durumunda beklediği kayıptan daha fazla ödemeye istekli olacaktır.

Şimdi de sigorta satan bir sigortacı düşünelim, onun fayda fonksiyonu U_1 olsun ve ilk değeri W_1 olsun. Bu sigortacı hiç bir riske karşı karşıya bulunmasın. Sigortacı prim P 'e karşı riski şu şekilde alacaktır:

$$U_1(W_1) \leq \int_0^{\infty} U_1(W_1 + P - x)f(x)dx \quad (2.6)$$

Eğer hem (2.5) no'lu formülde hem de (2.6) no'lu formülde tatmin edici prim değerleri varsa sigorta satan ve alanın her ikisi de beklenen faydayı arttıran bir sigorta sözleşmesi yapacaklardır.

Bu örnek sigorta satın alandan daha zengin olan sigortacı varsayımı altında sigortalamanın mevcudiyetini açıklayan Bernoulli tarafından tartışılmıştır. Daha ilginç sonuçlara ulaşmak için kişinin qP primini ödeyebildiğini ve qX tazminatını X kadar

kayba uğradığı zaman kabul ettiğini varsayalım. Bu düşünce kişinin beklenen faydasını verecektir.

$$U(q) = \int_0^{\infty} U(W - X - qP + qx)f(x)dx \quad (2.7)$$

Kişinin karar verirken karşılaşacağı sorun beklenen faydasını maksimize edecek q değerini bulmaktır. Maksimum olması için ilk olması gereken durum şöyledir:

$$U'(q) = \int_0^{\infty} (X - P)U'(W - x - qp + qx) f(x)dx = 0 \quad (2.8)$$

Eğer $E(X) < P$ olursa $U'(1)$ negatif olacaktır ve bu yüzden sigorta satın almada asla optimal bir durumu yansıtmayacaktır. Bu sonuç genellikle Mossinin çalışmasına atfedilir. Bir diğer durum $U''(X) < 0$ koşulu sağlanarak oluşturulan tatmin edici bir formülle açıklanabilir;

$$U''(q) = \int_0^{\infty} (X - P)^2 U''(W - x - qp + qx) f(x)dx < 0 \quad (2.9)$$

Bu çözüm (2.8) no'lu formüle bir maksimum değer verir.

Mossin'in sonucu prim formülündeki özel varsayımlara bağlıdır. Eğer prim $p=qE(X) + c$ şeklinde formüle edilirse ve c sigortacının giderlerini kapsayan miktarı gösterirse (2.9) no'lu formül şöyle düzenlenebilir;

$$U'(q) = \int_0^{\infty} (X - E\{x\}) U'(W - x - qE\{x\} - c + qx) f(x)dx = 0 \quad (2.10)$$

Bu durum açıkça $q=1$ için tatmin edicidir. Bu yüzden sigortada optimalliği oluşturur. Eğer c çok yüksekse satın alanların yapacağı tek alternatif sigortasız durmaktır. Bu gözlemlenen davranışlarda gereğine uygun olarak görünür.

Bu modeli $q=0$ vererek sona erdiririz. Satın alan kişi sadece bir şeyler kazanmak için sigortalanırsa o zaman;

$$\int_0^{\infty} U(W - x) f(x) dx \leq U(W - E\{x\} - C) \quad (2.11)$$

olacaktır. Eğer c çok büyükse kişi sigortasız olmayı tercih edecektir. Eğer prim $P=E(X)+c$ formülüyle hesaplanırsa Mossinin modeli asla optimal olmayacaktır.⁸⁰

3. SİGORTA ARZ/TALEP TEORİSİ

3.1. Sigorta Talebi

Geleneksel talep teorisi risksiz bir dünyayı varsaymaktadır. Bu talep teorisi, tüketicilerin yaptıkları seçimlerin sonuçlarında tamamen belirlilikle yüz yüze olduğunu varsayar. Çoğu örneklerde ve modellerde bu durum dikkate alınmaz. Örneğin, bir otomobil satın aldığımızda, onu nasıl iyi bir biçimde kullanacağımız ve ne kadar süre içinde kullanacağımız konusunda bir belirsizliğe sahibizdir. Bu nedenle, geleneksel iktisat teorisi, çoğu ekonomik kararlar riskle yüz yüze iken, risksiz bir dünya varsayımını temel alan gerçeklerle sınırlıdır.⁸¹

Geleneksel ekonomik teori paranın azalan marjinal faydası prensibine sert olan bağımlılığı yüzünden risk veya belirsizlik konusunun seçimi ile ilgilenmez. Bu durum bir bireyin, diyelim ki 1000TL olarak verilen bir parayı kaybetme veya kazanma bahsini niçin kabul etmeyeceğini açıklar.

Marjinal faydadaki azalma nedeniyle 1000TL kaybedilmesi durumunda bireysel faydadaki kayıp, 1000TL kazanılması durumundaki bireysel faydadaki kazançtan yüksek olacaktır. Bu nedenle adil olmayan bir bahis kabul edilmeyecektir.

Geleneksel iktisat teorisi belirlilik altında karar sürecini içermektedir. Gerçek hayat belirsizliklerle doludur. Belirsizlikle ilgili geleneksel kuram ise, büyük sayılar kanununa dayanması, sabit marjinal fayda varsayımını ve mantıksal sıralama koşullarının tümüne cevap verememesi nedeni ile kısır kalmaktadır. Bunun nedeni ise

⁸⁰ Karl BORCH, *Economics of Insurance*, Holland, 1990, s. 29-32

⁸¹ Doninic SALVATORE, *Microeconomics*, USA, 1991, s. 92

faydayı ölçülebilir (kardinal) değil, sıralanabilir (ordinal) saymasıdır. Gerçekte ise, faydanın ölçülebilirliği kanıtlanmıştır.⁸²

İlk olarak azalan oranda artan (marjinal fayda azalır) ve sonra artan oranda artan (Marjinal fayda artar) paranın toplam fayda fonksiyonu varsayımından yola çıkarak, Milton Friedman ve L. J. Savage, niçin bir ailenin az bir olasılık olmasına rağmen büyük bir kayba (yangın gibi) karşı sigorta yaptırdığını açıklamışlardır. Bu durum geleneksel iktisat teorisinin açıklayamadığı çelişkili bir davranış gibi görünmektedir.

İnsanların hem riski seven, hem de riskten kaçınan biri olması pek sağlıklı değildir.⁸³ Bu durum bize irrasyonel gelebilir. Ama bir aile hem sigorta satın alabilir, hem de kumar oynayabilir. Bu durum geleneksel iktisat teorisinin açıklayamadığı çelişkili bir davranış gibi görünmektedir.⁸⁴

Burada, riske tabi seçimlerde açıklanan olgu tüketicinin faydadan ziyade beklenen faydayı maksimize etmeye çalışmasıdır. Yani, şu anki faydasını değil, beklediği faydasını dikkate alarak davranır. Riskten kaçan bir insan, riski ortadan kaldırmak için sigorta ücreti ödemeye istekli olacaktır. Bir başka deyişle, sonucu belirsiz olan bir durumun beklenen değerini tazmin etmeyi öneren bir alternatifle belirsiz olan durumu, yani riski satmak için belirli bir miktara kadar sigorta şirketine ödemeye istekli olacaktır.⁸⁵

Bunun yanında sigorta şirketleri, riskten kaçan insanların arzulu olduklarından çok daha düşük primleri öneren riskleri kabul etmeye isteklidirler.⁸⁶ Bu durum sigortanın arz yönüyle ilişkilidir.

⁸² Ercan ENÇ, İktisatta Belirsizlik Sorunu, *Ekonomik Yaklaşım*, Gazi Üniversitesi, İktisat Bölümü, C.9, S.30, s.18

⁸³ KOHLER, *Ön. Ver.*, s. 487

⁸⁴ CHOCHOLIADES, *Ön. Ver.*, s. 165

⁸⁵ S. R. PINDYCLE and D.L. RUBINFELD, *Microeconomics*, Second Edition, USA, 1992, s. 150

⁸⁶ Sinan KUŞÇU, *Sigorta Talep Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, Erzurum, 1996, s. 61

3.1.1. Sigorta talebini etkileyen etmenler

Sigorta talep eden insanlar bir çok faktörün etkisi altındadır. Kararlarını bu faktörlerin etkisi altında alırlar. Bu kararların bir kısmı sosyo kültürel faktörler, bir diğer kısmı da ekonomik faktörler altında oluşur.

Sosyo kültürel faktörler eğitim seviyesi, din, nüfusun bağımlılık oranı, ve ortalama hayat beklentisidir.

Ekonomik faktörler ise, sigorta primi (fiyatı), faiz oranları, sosyal güvenlik ödemeleri ve sübvansiyonlar ve beklenen enflasyon oranıdır.

Sigorta sektörünün gelişmesi ve Türk ekonomisine katkılarının artması, sektörde tüm olumlu ya da olumsuz faktörlerin bilinmesine, olumsuzluklarının giderilmesi için gereken hukuki, ekonomik sosyal ve mali düzenlemelerin yapılmasına bağlıdır. Bilindiği gibi iktisadi bir mala talep ne kadar fazlaysa arz o kadar artacaktır. Sigorta, hizmet niteliği taşımakla birlikte iktisadi bir maldır.

Sigorta talebini kısaca şöyle tanımlayabiliriz: sigorta talebi; kişi veya kurumların belli bir konu ile ilgili olarak belli bir prim miktarında sigorta şirketlerinden yararlanma imkanıdır.

Ekonomik faktörlerden biri olan sigorta primi (fiyatı) sigorta talep miktarını belirler. Diğer faktörler ise sigorta talep eğrisinde sağa ve sola doğru kaymalara neden olan dışsal değişkenlerdir. Şimdi bu faktörlerin sigorta talebine etkisinin nasıl ve ne yönde olacağını inceleyelim.

3.1.1.1. Sigorta primi (fiyatı)

Geleneksel talep teorisi ilkeleri çerçevesinde bir malın fiyatı ile talebi arasında ters bir ilişki vardır.

Talep, alıcıların belirli bir süre boyunca (gün, hafta, ay), farklı fiyatlarda, bir malın farklı miktarlarla satın alma konusundaki arzularını ve satın alma yeteneklerini gösterir.

Bir malın fiyatı artarsa talebi düşer. Bu durum azalan marjinal fayda ile fiyat değişmesinin yarattığı gelir ve ikame etkileri ile açıklanabilir.

Fiyatlarla talep arasındaki ilişki iktisatçılar tarafından analiz edilmiştir. Allen, bu ilişkiyi tüketicinin satın alma gücünün artması bakımından incelemiştir. Sözkonusu malın fiyatı düşünce, tüketicinin geliri artmamış olsa bile, bu mal bakımından reel gelir artmış olmaktadır. Buna, gelir etkisi veya Allen etkisi denilmektedir. Hicks, aynı konuyu rakip mallar açısından incelemiştir. Tüketici, fiyatı düşen malı, diğer mallara tercih etmektedir. Fiyatının düşmesiyle sözkonusu mal, diğer mallar yerine ikame dilmektedir. Buna da ikame teksi veya Hicks etkisi denilmektedir.⁸⁷

Sigorta açısından bakıldığında riske girmede fayda analizi yararlı analiz noktaları sağlayabilir. Tüketicileri riske karşı tutumlarında 3 gruba ayırmak olasıdır; riskten kaçınanlar, risk karşısında nötr olanlar ve riski tercih edenlerdir.⁸⁸

Fayda analizine göre değerlendirdiğimizde riskten kaçınma derecesi sigortanın faydasını gösterir. Riskten kaçınan kişiler, belirli bir prim ödemeyi zarara tercih ederler. Ödedikleri prim ile zarar bekleyişi arasındaki fark arttıkça sigorta daha az kişi tarafından talep edilir. Yani prim yükseldikçe talep miktarı azalır.

Riske karşı nötr olan kişiler, zarar bekleyişi üzerinde bir prim ödemeyi tercih etmezler.

Riski tercih eden kişiler ise, riski ararlar ve zarar bekleyişlerine eşit bir primi bile ödemezler. Bunlar tüketicinin risk karşısındaki tutumlarıdır.

Mallar tüketilirken önce şiddetli bir ihtiyacı karşılar. Bu nedenle ilk birimin faydası yüksektir. Ama tüketimin miktarı arttıkça ihtiyaçlar tatmin edilir ve şiddeti azalır. Bu nedenle aynı özellikteki mal birimlerinin faydası giderek azalmaktadır.⁸⁹

Sigortada da ilave satın almalar marjinal faydayı azaltır. Düşük primlerde maliyet fazla değildir. Düşük primde ikame ve gelir etkisi talebi teşvik edebilir. Yani, düşük prim daha fazla satın alma gücü yaratarak veya sigortaya daha fazla dayanma ve daha

⁸⁷ Yüksel ÜLKEN, *Fiyat Teorisi: Mal Piyasası*, C.1, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İstanbul, 1967, s. 20

⁸⁸ KARACAN, *Ön. Ver.*, s. 54

⁸⁹ Sadık ACAR, *Genel İktisat*, 9 Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ankara, 1994, s. 51

az risk almayı teşvik ederek talebi arttırır. Zorunlu sigortalar (trafik sigortası gibi) ikameyi önlemektedir. Bilginin kolay elde edilebildiği sigorta piyasalarında ikame yüksek düzeydedir.

Sonuçta, sigorta fiyatları ile sigorta talebi arasında ters yönlü, yani negatif bir ilişki vardır.⁹⁰

3.1.1.2. Servet ve Gelir

İnsanın maddi refahının bir göstergesi servet ve gelirdir. Servet ve gelirin yüksek olması kişinin maddi refahının yüksek olması demektir. Servet ve gelir sigorta talebinde önemli bir yer tutar. Sigorta talebi ile servet geliri arasındaki ilişki genelde pozitifdir.

Lewis (1985), Hakansson (1969), Fischer (1973), Fortune (1973) ve Campbel (1980) hayat sigortasının gelirle pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, Fortune (1973), Beenstock, Dickson ve Khajuria (1986) ile Truett (1990) hayat sigortası prim harcamaları ile milli gelirin pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.⁹¹

Reel gelir yükseldikçe sigorta talebi de yükselir. Bu şöyle olur;

- Yeni satın alma gücü temel olmayan mallara yönelir ve artan yaşam standardını korumak için sigortaya daha yüksek bir talep ortaya çıkar,

- Hayat sigortasında, aileler daha fazla koruma esaslı hayat sigortası talep ederek ailelerinin yeni yaşam standardını korumak isteyeceklerdir. Daha yüksek gelir düzeyi tasarruf gücünü arttıran ve bu da tasarruf esaslı hayat sigortasına olan talebi arttırır,

- İş hayatındaki yatırımların artmasına neden olan ekonomik büyümenin eşlik ettiği daha yüksek gelir sigorta talebini arttırır.

⁹⁰ J. Mark BROWNE and Kim KIHONG, "An International Analysis of Life Insurance Demand", *Journal of Risk Insurance*, 1993, s. 624

⁹¹ Aynı, s. 622

Ekonomik büyüme sonucunda yeni mal ve hizmetlerin talebinde olan gelişme beraberinde bunların sigortalanması sorununu gündeme getirmesi sigorta talebini arttırır.⁹²

Türkiye’de, milli gelirin her beş yıllık kalkınma plan döneminde % 7-8 oranında büyümesi hedeflenmiştir. Gerçekleşme oranlarına bakıldığında 4. plan döneminde % 2.1, 6. plan döneminde % 3.5 büyüme hızı gerçekleşirken diğer dört plan döneminde % 6’nın üzerinde büyüme göstermiştir. Tablo 6’da kişi aşına GSMH cari ve sabit fiyatlarla ayrıca ABD doları üzerinden verilmiştir.

TABLO 6 : KİŞİ BAŞINA GSMH

Yıllar	Cari Fiyatlarla	Sabit Fiyatlarla	Dolar
1990	7.066.839	1.505.110	2.682
1991	11.070.462	1.481.321	2.620
1992	18.897.021	1.546.592	2.707
1993	33.573.525	1.641.872	3.004
1994	64.182.233	1.514.346	2.184
1995	124.005.679	1.608.435	2.685

Kaynak : DİE İstatistik Göstergeler (1923-1995) s.427

Enflasyon etkisini bertaraf ederek dolar üzerinden gelişmeye baktığımızda bir önceki yıla göre gelişme hızının 1991 ve 1994’de olumsuz olduğunu görüyoruz.

⁹² KARACAN, Ön. Ver., s. 55-56

Burada bulunan kişi başına gelir aritmetik ortalama ile bulunmuştur. Oysa bu rakam bize pek bir şey ifade etmemektedir. Gelirin iktisadi faaliyet kollarına, faktöre göre dağılımına bakmamız gerekir.

TABLO 7 : HANE HALKI FERTLERİNİN İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE ESAS İŞ GELİRLERİ 1994 (%)

A: Kişi Sayısı B: Esas İş Geliri

İktisadi Faaliyet Kolu	Türkiye		Kent		Kır	
	A	B	A	B	A	B
Tarım, Avcılık, Ormanlık ve Balıkçılık	50.3	23.3	9.3	3.2	79.0	59.3
Madencilik ve Taşocakçılığı	0.6	0.9	0.4	0.4	0.7	1.7
İmalat Sanayi	13.9	17.8	27.1	23.6	4.6	7.4
Elektrik, Gaz, Su	0.3	0.6	0.5	0.6	0.2	0.7
İnşaat ve Bayındırlık İşl.	4.8	6.1	7.9	7.4	2.7	3.7
Toptan ve Perakende Tic.	13.7	26.9	25.1	34.8	5.7	12.5
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	3.7	7.0	6.4	8.5	1.9	4.4
Mali Kurumlar ve Yardımcı İş Hizmetleri	1.7	3.4	3.6	4.6	0.4	1.1

Kaynak : DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, 1996, s. 630

Tablo 7'de görüldüğü gibi Türkiye'de çalışan kişilerin % 50.3'ü tarımla çalışmakta ancak çok az gelir elde etmektedir. Oysa toptan ve perakende ticaretle uğraşanların toplam içindeki payı % 13.7 iken elde edilen gelir toplam gelirin % 26.9'udur. Keza inşaat ve bayındırlık işleri, imalat sanayi, ulaştırma ve haberleşme ile mali kurumlarda elde edilen gelir çalışan sayısına göre fazladır. Bu durumda esas iş geliri düşük olan faaliyet kolları sigorta talebinde (zorunlu olmadıkça) bulunmayacaktır.

Faktör gelirleri açısından gelir dağılımına baktığımızda toplam gelirin % 4.2'sinin müteşebbis geliri, % 23.7'sinin ücret, % 19.3'ünün menkul ve gayrimenkul sermaye iradı olduğu görülmektedir. Bu durumda müteşebbisler sigorta talebinde önemli bir potansiyel kaynak olarak görülebilir.

3.1.1.3. Eğitim seviyesi

Eğitim, devletin, halka sağlaması gereken en önemli görevlerden biridir. Halkın eğitilmesinin bütün amacı sağduyuyu harekete geçirmek, insanları içinde yaşadıkları çevrenin şartlarını pratik ve iyi bir şekilde değerlendirebilecekleri niteliklere kavuşturmadır. Eğitim sigorta arz edenler açısından ne kadar önemliyse sigorta talep edenler açısından da önemlidir. Kaderciler görüşün egemen olduğu toplumlarda sigortaya talebin artışı beklemek hayalciliktir. Türkiye'de kaderciler görüşün egemen olup olmadığına verilen tabloya bakarak anlamak mümkündür.

TABLO: 8 NÜFUSUN EĞİTİM DURUMU (1990)

Nüfus ve Eğitim Durumu 6 Yaş ve Üstü

	Toplam	Erkek	Kadın
6 Yaş ve Üstü	100.00	100.00	100.00
Okur Yazar Nüfus	80.50	88.80	72.00
İlkokul Mezunu	46.10	49.10	43.10
Ortaokul ve Dengi Okul Mezunu	7.60	9.60	5.40
Lise ve Dengi Okul Mezunu	7.80	9.50	6.00
Yükseköğretim Mezunu	3.00	4.20	1.80
Bir Öğrenim Kurumundan Mezun Olmayanlar	15.90	16.30	15.50
Öğrenim Kurumu ve Mezun Olup Olmadığı Bilinmeyen	0.06	0.06	0.04
Okuma Yazma Bilmeyenler	19.50	11.20	28.00

Kaynak : DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Haziran, 1995, s.21

Tablodan da görüleceği gibi 6 yaş ve üstü nüfusun % 19.5 okuma yazma bilmemektedir. Yine nüfusun % 46.1'i ilkokul mezunudur. Avrupa Birliği ülkeleriyle

karşılaştığımızda Türkiye’de de en az zorunlu eğitimin 8 yıl olduğunu görürüz. Fakat bu süre yine yetersizdir. Çünkü, nüfusun 6 yaş üstünün yaklaşık % 20’si hiç okuma yazma bilmemektedir ve % 46’sı ise asgari düzeyde bilgi edinip hayata atılmaktadır.

Eğitim seviyesi sigorta talebini pozitif yönde etkiler. Bunun nedenini iki farklı yönden incelemek mümkündür.

İlk nedeni eğitim ile nüfusun bağımlılık oranı arasındaki ilişkidir. Bu ilişki pozitif yöndedir. Yani, eğitim nüfusun bağımlılık oranını artırır. Bu bağımlılık aile fertlerini çocuklarının masraflarını azaltmak için hayat sigortası satın almaya iter.⁹³

İkinci neden ise, eğitim sayesinde sigorta bilinci oluşan kesim sigorta talebi üzerinde olumlu tesir yapar. Özellikle üniversite kesimindeki eğitimin bu tesir üzerinde etkisi büyüktür.

3.1.1.4. Din

Sigorta talebinin etkilendiği bir başka unsurda dindir. Yani, bir ülkenin kültürel davranışını etkileyen din fertlerin sigortalanma karşısındaki tutumunu da etkileyecektir. Handerson ve Milhouse (1987) bir ferdin dininin, onun davranışını aydınlayabileceğini iddia etmişlerdir.⁹⁴

İslam ülkelerinde müşterilerin Müslüman olmayan ülkelere göre daha az hayat sigortası aldığı gözlemlenmektedir. Wasaw 1986 yılında Mısır, İran, Fas, Pakistan, Tunus ve Türkiye üzerinde çalışarak uluslararası bir çalışma yapmıştır. çalışmasında İslam ülkelerinde sigortaya olan talebin düşük olduğunu gözlemlemiştir. Bu talep düşüklüğünün din etkisinden gelmesinin nedeni, bir çok inançlı insanın hayat sigortasına güvenmenin Allah’ın koruyuculuğuna itimatsızlıktan kaynaklandığına inanmaktan gelmektedir.

⁹³ KUŞÇU, Ön. Ver., s. 63

⁹⁴ BROWNE and KIHONG, Ön. Ver., s. 621

3.1.1.5. Faiz oranları

Reel faiz oranları ile sigorta talebi arasında negatif bir ilişki vardır. Reel faiz oranları arttığı zaman sigortaya olan talep düşer. çünkü, faiz sigortanın bir ikamesidir. Sigortaya prim yatırmak yerine bu paraları faize yatırıp gelir elde etmeyi düşünürler. Daha sonra elde edilen bu gelirle oluşabilecek zararlar karşılanabilir. Yani, sigorta yaptırmak yerine kişiler faizden elde edecekleri geliri bir güvence olarak düşünmektedirler.

Sigorta yaptırmak veya parayı faize yatırmak arasındaki tercih beraberinde fırsat maliyeti sorununu gündeme getirmektedir. Reel faiz oranlarının yüksek olması, primlerin fırsat maliyetinin de yüksek olması sonucunu doğurduğu içindir ki, reel faiz oranıyla sigorta talebi arasında negatif bir ilişki olduğu gözlenmektedir.⁹⁵

3.1.1.6. Nüfusun bağımlılık oranı

Nüfusun fazla olması bir ekonominin bakmak, yetiştirmek ve kısaca hizmet sunmak zorunda olduğu tüketici sayısını ifade eder. Nüfusun fazla olması sigorta talebinin artacağı fikrini verirse de tek başına nüfus artışı sigorta talebinin artışı için yeterli değildir. Nüfusun sektörler arasında dağılımına baktığımızda Türkiye’de sivil istihdam 1995 itibariyle % 47.6’sı tarım, % 15.1’i sanayi, % 37.3’ü hizmetler kesimindedir.

Nüfusun bağımlılık oranı, toplam nüfus içinde çalışmayan kesimin oranını gösterir. Yani, kesim ücretlinin bakmakla yükümlü olduğu kişilerdir. Çalışmayan kesimin yaş ortalaması 0-18 ile 60 yaş ve üzeri olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde nüfusun bağımlılık oranı düşüktür. Oysa gelişmemiş ülkelerde ya da az gelişmiş ülkelerde bu oran yüksektir. Çalışanların yükünü hafifletmek amacıyla hayat sigortaları kurulmuştur.

Hamond, Houston ve Malender (1967)’in yaptığı amprik bir çalışma ile Campbell(1980)’in yazdığı teorik makale göstermiştir ki, hayat sigortasının ana

⁹⁵ Beenstock, Michael, Gerry, Dickinson and Sajoy KHAJURIA, “The Relationship Between Property An International Analysis”, *Journal of Risk and Liability Insuarence Premiums and Income: Insuarence*, 1988, s. 262

amaçlarından birisi, ücretlinin (sigortalının) vakitsiz ölümü halinde, bakmakla yükümlü olduğu kişileri (bağımlılarını) mali sıkıntıya karşı korumaktır.⁹⁶

Bu durumda sigorta talebi ile bağımlıların sayısının pozitif biçimde ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Fakat, bu pozitif ilişki hayat sigortasına olan talep için geçerlidir. Oysa, mal ve sorumluluk sigortası açısından olaya baktığımızda bu ilişki negatif olacaktır. Çünkü, ailedeki bağımlıların sayısının fazla olması durumunda ailenin fert başına düşen geliri düşmektedir, bu da mal ve sorumluluk sigortasını negatif yönde etkilemektedir.

3.1.1.7. Sosyal güvenlik ödemeleri ve sübvansiyonlar

Sosyal güvenlik ödemeleri ve sübvansiyonlar, milli servetin gizli bir göstergesidir. Bunlarda olabilecek artışlar geliri arttıracığından hayat sigortası ile mal ve sorumluluklar sigortası arasında pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir.

Sosyal güvenlik politikalarının yetersiz olduğu toplumlarda özel hayat sigortalarına talep artabilir.

3.1.1.8. Beklenen enflasyon oranı

Beklenen enflasyon görüşü, halkın genel bir fiyat ve ücret bekleyişine bağlıdır. İleride fiyatların ve ücretlerin artacağını bekleyen ekonomik birimler tüm kararlarını buna göre ayarlarlar. Ekonomik birimlerin enflasyona dair beklentileri, önceki yıllardaki enflasyon oranına bağlı olarak oluşmaktadır.

Greene (1954), Fortune (1973) ve Babbel (1981) enflasyon beklentilerinin hayat sigortası tüketimi üzerinde, önemli bir negatif etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Enflasyon, hayat sigortasının değerini aşındırır ve daha az arzu edilir hale getirir.⁹⁷

⁹⁶ Beenstock, MICHAEL and Sajoy KHAJURIA, "The Determination of Life Premiums: An International Cross-Section Analysis 1970-1980", *Insurance, Mathematics and Economics*. 1986, s. 261-270

⁹⁷ BROWNE ve diğeri, *Ön. Ver.*, s. 623

Beklenen enflasyon oranı, hayat sigortası talebini olumsuz yönde etkilerken mal ve sorumluluk sigortasını olumlu yönde etkileyebilir. Çünkü, sigortaya ödeyeceği bugünkü çok yüksek ücretin bir müddet sonra enflasyon nedeniyle büyük oranda değer kaybedeceğine inanırsa elbette sigorta yaptırmayı düşünebilir.⁹⁸

Sonuç olarak beklenen enflasyon oranı hayat sigortasıyla negatif ilişkiliyken, mal ve sorumluluk sigortası ile pozitif ilişki içinde olduğunu söyleyebiliriz.

3.1.1.9. Ortalama hayat beklentisi

Ortalama hayat beklentisi, bir ülkede fertlerin ortalama olarak yaşamayı bekledikleri yılların toplamıdır.⁹⁹ Ortalama hayat beklentisi arttıkça fertler daha az hayat sigortası satın almaktadır. Yani, ortalama hayat beklentisi ile hayat sigortası arasında negatif bir ilişki vardır. Ölüm ihtimali artarsa hayat sigortası tüketimi artar.

Mal ve sorumluluk sigortası ile ortalama hayat beklentisi arasındaki ilişki ise belirsizdir.

3.2. Sigorta Arzı

Büyük sayılar kanunu yardımıyla hem sigorta talebini oluşturan tüketicilerin ortalama gelirleri bulunup ona göre arz politikası oluşturulabilir; hem de ülkedeki sigorta talebinin riski azaltılabilir.¹⁰⁰ Sigorta yaptıracak kişilerin sayısının çok olması riskin paylaşımını da artırır. Bu durum sigorta şirketlerinin prim belirlerken daha sağlıklı düşünmelerini ve her kar amacı güden kuruluş gibi sigorta şirketlerinin de yüksek kar etme de nasıl bir yol izleyeceği hususunda yardımcı olur.

Şirketler sadece büyük sayılar kanununu kullanmazlar, aynı zamanda “tüm yumurtaları aynı sepete koymama” politikası da uygularlar. Yani, çok çeşitli riskler satın alırlar ve bu riskleri reasürans şirketlerine yeniden sattıkları için üzerlerindeki

⁹⁸ KUŞÇU, *Ön. Ver.*, s. 66

⁹⁹ *Aynı.*, s. 67

¹⁰⁰ *Aynı.*, s. 67

riskleri de azaltırlar.¹⁰¹ Bir sigorta şirketi arz miktarını belirlerken hem büyük sayılar kanununu hem de reasürans şirketlerini göz önünde bulundurup davranırlar.

3.2.1. Sigorta arzını etkileyen etmenler

Sigorta şirketlerinin belli bir prim tutarında sigorta hizmeti görmek için arz ettikleri zaman, sigorta arzı olarak tanımlanabilir. Sigorta şirketleri belli bir süre sonunda karşılaşılan risklerden doğan maddi zararları karşılayabilmek için bugün toplamış oldukları primleri en iyi şekilde değerlendirmek hizmeti zamanında sunabilmek için gerekli idari, teknik, mali ve ekonomik tedbirleri almak zorundadır. Sigorta hizmet arzının istenilen zamanda, istenilen yerde ve istenilen miktarda gerçekleşmesi sigorta talebinin artmasına da yol açar. Sigorta hizmetleri arzı, sigorta talebi gözönünde bulundurularak yapılmaktadır. Ancak sigorta şirketlerinin, sigorta talebinde artışı tahmin ederek sigorta hizmetleri arzını arttırmak için önceden hazırlık yapmaları, tanıtım gibi bazı faaliyetleri de yüklenmeleri gerekir.

Sigorta arz eden şirketlerin arzını etkileyen en önemli etken üretim faktörlerindeki verimdir. Sigorta şirketleri üçüncül üretim olan ticari hizmet üretirler. Bu üretimi gerçekleştirirken her mal ve hizmet üretiminde olduğu gibi üretim faktörlerinden yararlanırlar.

Sigorta hizmetinin üretilmesinde üretime katılan faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Hasar tazminat ödemesi olarak para faktörü, reasürans faktörü, emniyet sermayesi faktörü ve işgücü faktörü.¹⁰²

Sigorta hizmetinin üretilmesinde kullanılan bu üretim faktörlerinin verimi arzı etkiler. Sigorta endüstrisinde arzı etkileyen en önemli faktör, sermayenin verimidir. Sigorta arzıyla, sigorta edilen sermayenin verimliliği arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir.¹⁰³

Üretim faktörlerinin sigorta arzı ile ilişkisini bu şekilde belirttikten sonra şimdi sigorta arzını etkileyen diğer etmenlere geçelim.

---

¹⁰¹ Aynı., s. 68

3.2.2.1. Sigorta primi (fiyatı)

Sigorta teminatının fiyatı primdir.¹⁰⁴ Yani, prim sigorta edilen mal ve hizmetin sigorta fiyatıdır. Sigorta primi ile sigorta arzı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Sigorta fiyatları ne kadar yüksek olursa, daha yüksek kar mümkün olacaktır. Yeni sigorta şirketleri yüksek sigorta fiyatı durumunda piyasaya gireceklerdir.

3.2.1.2. Üretim faktörlerinin fiyatı

Arzı belirleyen etmenlerden birisi de üretim faktörlerinin fiyatıdır. Sigorta işletmesi sigortacılık hizmetini üretirken yararlandığı üretim faktörlerine belirli bir bedel ödemektedir. Bu maliyet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretim faktörlerinin birisinde olacak fiyat düşüşü ikame etkisi yaratarak, o üretim faktörünün sigorta hizmetinde yoğun olarak kullanılmasına neden olabilecektir.

Örneğin, sigorta işletmelerinin en belirgin özelliği bunların personel yoğun işletmeler olmalarıdır. O zaman işgücünün fiyatındaki bir yükseliş sigorta işletmelerini önemli şekilde etkileyecektir. Çünkü, yoğun bir işgücü gerektirdiği için maliyet yapıları fiyat yükselmesinden etkilenecektir.

İkamenin söz konusu olduğu üretim faktörlerinde esneklik büyük olacağı için, fiyat yükselişleri karşısında istenirse bu üretim faktörlerinin kullanımından vazgeçilecek veya yerine ikamesi bulunacaktır.

Örneğin, sigorta üretiminde faydalanılan işletme tesisi ve araçlarının üretime katılma payları öbür üretim faktörlerine nispetle ehemmiyetsiz kalmaktadır.¹⁰⁵ Bunların fiyatlarındaki yükselme durumunda üretimde kullanılmaktan vazgeçilebilir. Sigorta işletmelerinde kullanılan makineler, büro makineleri ve yeni elektronik bilgi işlem makinelerinden ibarettir. Bu makinelerin kullanılmaları ancak belirli bir işletme büyüklüğüne ulaşıldıktan sonra işletme için iktisadi olabilmektedir.

¹⁰² Ersin GÜDERİN, *Sigorta İşletmelerinde İktisadilik Analizi ve Türk Tatbikatından Örnekler*, İstanbul Üniversitesi, Yay. No: 2107 İstanbul, 1076, s. 16

¹⁰³ Carter R. L., *Economics and Insurance*, Second Edition, Stackport, England, 1979, s. 78

¹⁰⁴ GÜDERİN, *Ön.Ver.*, s. 40

¹⁰⁵ *Aynı.*, s. 18

3.2.1.3. Teknoloji

Teknoloji ile sigorta arzı arasında pozitif bir ilişki vardır. Teknolojideki ilerlemeler arzı olumlu yönde etkiler. Teknoloji faktör fiyatlarının ucuzlamasına neden olur. Bilgi-işlem teknolojisi bir çok sigorta ürününün sunulmasını hem olanaklı kılar hem de bunların fiyatını ucuzlatır.

3.2.1.4. Firma amaçları

Firmanın uzun dönem için saptadığı amaçları bazen arzdaki değişikliği belirleyici etken olarak ortaya çıkar. Firma amaçlarını belirlediğinde buna uygun olarak arz koşullarını da oluşturur.

3.2.1.5. Faiz oranları

Faiz oranları ile sigorta arzı arasında pozitif bir ilişki vardır. Faiz oranlarındaki yükselme, endüstri karını artırır. Endüstri karındaki artış ise, firmaların arzını arttıracaktır. Faiz oranlarındaki azalışlar karı azaltacağı için, arz üzerinde negatif bir etkisi olacaktır.

3.2.1.6. Risk ve sigortalanan kıymetin kayıp ihtimali

Sigorta şirketleri genelde riski yüksek ekonomik değerleri sigortalamak istemezler. Çünkü, sigorta karı düşük olur. Eğer bir ekonomik değer riski yüksekse prim oranları da yüksek olacaktır. Bu ise sigorta arzının düşük olmasına yol açacaktır. Sonuçta risk ve sigorta arzı arasında negatif bir ilişki vardır.

3.3. Sigorta Talebinin Fiyat Esnekliği

Talebin fiyat esnekliği, fiyat değişikliği halinde talep edilen miktardaki değişme oranının fiyattaki değişme oranına bölünmesi sonucunda elde edilen rakamla ifade edilmektedir. Bu rakam 1'den büyükse bu durum talebin fiyata karşı esnek olduğu şeklinde ifade edilecektir. Sigorta hizmetine olan piyasa talebinin fiyat esnekliğinin

olması halinde maliyetlerin düşürülmesi yoluyla sağlanacak fiyat düşüşleri şirketleri zarara uğratmadan (gelir kaybına yol açmadan) talebi arttıracak hizmetin yaygınlaşmasına ve diğer bir çok faydaları da sağlayacak demektir.

Sigorta talebinin fiyat esnekliği konusunda değerlendirmeye geçmeden önce talep esnekliğini etkileyen başlıca faktörlere göz atalım. Belli bir mala olan talebin fiyat değişikliklerine karşı esnekliğini etkileyen başlıca faktörler şunlardır:

- İkame malların bulunup bulunmaması
- Malın zaruri bir mal olup olmaması
- Malın kullanım alanlarının sayısı
- Fiyatın kişinin gelirine oranı
- Mevcut fiyatın talep eğrisinin en üst ucuna veya en alt ucuna yakınlığı

Şimdi sigorta hizmeti açısından yukarıdaki faktörlerin ne ölçüde geçerli olduğu konusuna geçebiliriz.

- İkame malları mevcut ise bir malın fiyat esnekliği daha yüksek olacaktır. Bu açıdan sigorta hizmetinin ikame malları nelerdir, belki de riski azaltıcı giderler olacaktır. Ancak bunlar ikame sayılamayacağından bu açıdan talebin fiyat esnekliğini arttırıcı yönde tepkisi olmayacaktır. Sigorta hizmetinin ikame mallarının olmaması esnekliği azaltıcı bir faktör olarak düşünülebilir.

- Bir malın zaruri bir mal olması esnekliği azaltıcı yönde etki yapacaktır. Zaruri bir mal olmaması, ikame olmasa bile kolayca tüketiminden vazgeçilebilir olması sebebiyle esnekliğini arttırıcı bir etki meydana getirecektir. Sigorta hizmeti zaruri bir mal mıdır? Toplumumuzda büyük bir çoğunluk tarafından zaruri bir hizmet olarak karşılanmadığı bilinmektedir. Bu durumda sigorta hizmetinin ülkemizdeki bu durumu esnekliği arttıran bir faktör olarak kabul edilmektedir.

- Bir malın kullanım alanlarının çok olması o mala ilişkin talep esnekliğini arttıracaktır. Sigorta hizmetinin kullanım alanının geniş olduğu kabul edilebilir. Zira mevcut her ekonomik değerın bir de sigortası yapılabileceğinden fiyatlar yükseldiğinde bir kısmının (riski az olanlarının) sigortasından vazgeçmesi mümkündür. Kullanım alanlarının çokluğu dolayısıyla sigorta hizmetine olan talebin fiyat esnekliği yüksek olacaktır.

- Fiyatın tüketicinin gelirine oranının yüksek olması esnekliği arttıracak az olması halinde pek etkilemeyecektir. Her ne kadar sigorta harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı düşük ve bu sebeple de esnekliği azaltıcı bir faktör olarak düşünülmesi normal ise de Türkiye’de gelirlerin genellikle düşük seviyede ve çoğunlukla zaruri ihtiyaç alanlarına sarf edildikleri düşünülürse, sigorta hizmetlerinin fiyatlarındaki artış kişiyi, diğer harcamalarından da vazgeçilmesi zor olacağından, hizmeti satın almaktan vazgeçmeye yöneltebilecektir. Bu açıdan bu faktör, esnekliği arttırıcı olarak kabul edilmese bile esnekliği azaltıcı bir faktör olarak da değerlendirilmeyecektir.

Mevcut fiyatın talep eğrisinin en üst ucuna veya en alt ucuna yakınlığına gelince ülkemizde sigorta hizmetinin talep eğrisinin şekli konusunda bir ekonometrik çalışma yapılmamış olduğuna göre sektörde mevcut fiyatların eğrinin neresinde olduğu hakkında fikir yürütmek zordur.

Sigorta talebinin fiyat esnekliği 0’a yakındır. Çünkü, sigortanın ikamesi ya azdır ya da hiç yoktur. Riski önlemek ve riski almak ikame olarak düşünülemez. Bu nedenle sigorta talebi genel olarak esnek olmama eğilimindedir.

Sigorta türleri içinde hayat sigortasının biraz daha fazla yakın ikamesi vardır. Tasarruf araçları tasarruf esaslı hayat sigortasının yakın ikamesi mallarıdır.

Geniş anlamda konuştuğumuz zaman sigorta talebinin fiyat esnekliğinin 0’a yakın olduğunu görüyoruz. Dar anlamda olaya baktığımız zaman sigorta talebinin fiyat esnekliğinin yüksek olduğunu anlarız. Örneğin, otomobil sigortasının toplam talebi esnek değilken, bir hayat sigortası esnek olabilmektedir.

Sigorta primleri toplam maliyetlerde önemli bir yer tutuyorsa, fiyatlar yükseldiğinde bazı önlemler alınmasını gerektirebilir. Fakat, genel olarak sigortanın toplam maliyetlerdeki payı görece olarak yüksek değildir ve genel olarak talep esnek değildir.¹⁰⁶

Zaman unsuru da sigorta talebinin fiyat esnekliğini etkiler. Bir çok poliçe hazırlanırken yıllık bazda yapılır. Bir fiyat değişimi olduğu zaman bundan poliçe

¹⁰⁶ KARACAN, Ön. Ver., s. 57

yenileyenlerle yeni poliçe yaptıranlar etkilenir. Zaman süresi uzadıkça talep esnekliği artar. Zaman kısa ise esneklik serttir.

3.4. Sigorta Talebinin Çapraz Fiyat Esnekliği

Sigorta olayına ikame mal açısından bakarsak, bir sigortacının poliçesi diğer bir rakibinin ikame malıdır. Çapraz esnekliğin, (1) A firması ile aynı büyüklükte ve uzun zaman önce kurulmuş olan B firmasıyla, (2) yeni kurulmuş bir C firmasının fiyat indirimlerinin etkilerini A firması açısından inceleyelim. Eğer toplum B firmasını itibarlı ve A'nın yakın bir ikamesi olarak kabul ediyorsa talep eğrisindeki kayma önemli olacak ve a firması ya fiyat indirimleri ile karşılık verecek ya da fiyat dışı rekabete (reklam, ürün farklılaştırması) girecektir. Eğer A şirketinin poliçe sahipleri “fiyat-duyarlı” olmak yerine daha ziyade “marka-duyarlı” iseler C firmasına yalnızca küçük bir kayma olacaktır ve fiyat indirimi ile karşılık verme gereksinimi çok az olacaktır. A'ya olan talep ile B'nin fiyatı arasında çapraz esneklik yüksektir ve A ile C arasındaki çapraz esneklik düşüktür. Benzer bir biçimde, B ve C prim oranlarını arttıırırlarsa bunlardan ne miktarda işi kendisine kaydırabileceğini hesaplamalıdır.¹⁰⁷

İkame sözkonusu olunca çapraz esnekliğin işleyişini bu şekilde açıkladıktan sonra tamamlayıcı malın olması durumunda çapraz esnekliği açıklayabiliriz.

Sigortacının bir çok tamamlayıcısı vardır. Motorlu araç sigortasının talebinin artması otomobil alımına bağlıdır. Otomobil fiyatları yüksek olup otomobil talebi düşük olursa, motorlu araç talebi de düşük olacaktır.

Bireysel sigortacı açısından çapraz esnekliği etkileyen unsurlar şunlardır;¹⁰⁸

- Etkinlik ve dürüstlük konusundaki şöhret,
- Poliçe sahiplerinin hareketsizliği ve diğer sigortacıların prim düzeylerine ilişkin bilgisizlik,

¹⁰⁷ Aynı., s. 58

¹⁰⁸ Aynı., s. 59

- Sık sık prim değişiklikleri yapılması kısa süreli sigortacı değişikliklerinden yararlanma yöntemi olarak çapraz esnekliğin azalması,
- Mevcut işin zaman dönemi (sigortaların çoğunluğu 12 aylık dönemi için alır) çapraz esnekliği düşürür,
- Ürün farklılaştırma çabaları.

3.5. Talebin Gelir Esnekliği

Fertlerin gelirleri arttıkça artan gelirlerin içinde tasarruf ettiği miktarı artar. Bu durum sigorta talebini de etkiler. Sigorta talebi gelir ile beraber artar. Tabii ki burada anlatılan gelir reel gelirdir.

Reel gelirdeki değişiklikler şu durumları yaratır;

- Küçük yüzde oranlarda olsa gelirdeki artışlar psikolojik gereksinimleri (yiyecek, giyinme, barınma) karşılamakta kullanılır,
- Kullanılabilir gelir en az geçimlik yaşama düzeyini geçtikten sonra dayanıklı mallar ile hizmetlerin alınmasında kullanılır, bir başka deyişle sigorta talebi artmaya başlar,
- Daha yüksek gelir düzeyiyle tasarruflar artar ve bundan diğerleriyle birlikte hayat sigortası kurumları da yararlanır,
- Düşük gelirden, kişilerin sigortaya harcayacakları ya çok az şeyleri vardır ya da hiç bir şeyleri yoktur? Gelirin artması ile birlikte, yaşama standardındaki kayıplara karşı kendilerini korumak için gereksinim artmaktadır. Bu da sigorta talebini artan bir oranla arttırır, yani gelir esnekliği yüksektir.¹⁰⁹

4. SİGORTA İŞLETMELERİNDE ÜRETİM FONKSİYONU

---

¹⁰⁹ Ayn., s. 59

4.1. Üretim Fonksiyonu

Sigorta işletmelerinde üretim fonksiyonunun ne şekilde olduğuna geçmeden önce genel olarak üretim fonksiyonuna değineceğiz.

Üretim bir fayda yaratma faaliyetidir. Üreticiler üretim faktörlerini kullanarak ürün elde ederler. Üretim faktörleri input, ürün ise output olarak adlandırılır. Üretim fonksiyonu, üretim teknolojisi veri iken, zaman birimi başına kullanılacak belirli input miktarları ile elde edilecek azami ürün miktarları arasındaki ilişkiyi gösterir.¹¹⁰

Üretim fonksiyonu deyimi ilkin V. Pareto tarafından kullanılmıştır. Ürün miktarını x ve üretim konu olan üretim faktörü miktarını r olarak gösterirsek, genel üretim fonksiyonu şu şekilde yazılabilir;

$$X=f(r_1,r_2,r_3,\dots\dots r_n) \quad (2.12)$$

Üretim faktörlerini incelediğimiz zaman iki grup faktör olduğunu görürüz. Birinci gruba, ikame edilebilir üretim faktörleri ve ikinci gruba tamamlayıcı üretim faktörleri girmektedir. Bu ayırım sonucu, üretim fonksiyonu da, içinde bulundurduğu üretim faktörlerinin niteliklerine göre, bir bölümlendirmeye tabi tutulmuştur.

- Kısıtlandırılmış üretim fonksiyonu
- Kısıtlandırılmamış üretim fonksiyonu

4.1.1. Kısıtlandırılmamış üretim fonksiyonu

Kısıtlandırılmamış üretim fonksiyonunun özelliği, belirli bir ürün miktarının üretim faktörlerinin çeşitli şekillerde birleştirilebilme imkanı sonucu elde edilebilmesidir.¹¹¹ Gutenberg'in A tipi üretim fonksiyonu adını verdiği bu nevi üretim fonksiyonlarında üretim faktörleri birbirlerini belirli sınırlar dahilinde ikame edebilme imkanına sahiptirler.¹¹²

¹¹⁰ Orhan TÜRKAY, *Mikro İktisat Teorisi*, Adım Yay. Ankara, 1991, s. 77

¹¹¹ GÜDERİN, *Ön. Ver.*, s. 25

¹¹² Kamuran PEKİNER, *İşletmelerde Prodüktivite Denetimi*, İstanbul, 1971, s. 63

Kısıtlandırılmamış üretim fonksiyonunda, üretim miktarı sabit kaldığı halde, üretime katılan üretim faktörleri arasında ikame mümkün olabilmektedir. Burada ikame yapılmasının nedeni, en düşük üretim maliyetini sağlayan faktör bileşiminin sağlanmasıdır. Buna literatürde “minimum maliyet bileşimi” (Least Cost Combination) adı verilmektedir.

4.1.2. Kısıtlandırılmış üretim fonksiyonu

Bu fonksiyonun özelliği, belirli bir üretimin belirli bir girdi bileşimi sonucu elde edilmesidir. Bu tip üretim fonksiyonunda tamamlayıcı üretim faktörleri üretime katılırlar. Burada en düşük üretim maliyetini sağlayan faktör bileşiminin gerçekleştirilmesi sözkonusu olmamaktadır.

4.2. Sigorta İşletmelerinde Üretim Fonksiyonu

Sigorta işletmelerinde kısıtlandırılmamış veya kısıtlandırılmış üretim fonksiyonlarından hangisinin geçerli olacağı tartışma konusudur. Şimdiye kadar yapılan analizlerde, sigorta işletmeleri için kısıtlandırılmış üretim fonksiyonunun geçerli olabileceği söylenmiştir. Aslında bu konularda üretime konulanlarla üretimden elde edilenler arasındaki ilişki bir yana itilmiş, sadece genel işletme giderlerinin incelenmesi hususuna ağırlık verilmiştir.

Sigorta işlemleri üretime devam ederken, kullandığı üretim faktörlerinde sınırlı davranmak zorundadır. Çünkü, risk unsurunu da gözönünde bulundurmak durumuyla karşı karşıyadır. Sigortacılık riski iktisadilik ilkesini bile olumsuz yönde etkilemektedir.

4.2.1. Sigorta işletmelerinde kısıtlandırılmamış üretim fonksiyonu

Sigorta işletmelerinde kısıtlandırılmamış üretim fonksiyonunda ele alınan üretim faktörleri tazminat ödemeleri, reasürans ve emniyet sermayesidir.

Tazminat ödemeleri her ne kadar bir üretim faktörü gibi görünmemesine rağmen, nominal bir mal olan para, sigorta işletmeleri için bir üretim faktörüdür. Aslında hasar

durumlarında tazminatın para yerine mal olarak ödenmesi de mümkündür. Özellikle cam sigortalarında bu yol takip edilmektedir.

Hasar tazminat ödemeleri para ile ölçüldüklerinden, bu üretim faktörü en iyi bölünebilme özelliğine sahiptir. Ne miktarda üretime katılacakları ise doğrudan doğruya sigorta işletmeleri tarafından tespit edilememektedir.

Emniyet sermayesi ise, sigorta işletmelerinin gelebilecek bir hasarın olumsuz sonuçlarını karşılamak için elinde bulundurduğu teminat akçesidir. Emniyet sermayesi genellikle ana sermaye, ihtiyatlar ve konjonktür ihtiyatından meydana gelmektedir.¹¹³

Emniyet sermayesi üretim faktörü de para ile ifade edilmektedir. Bu üretim faktörü de ikame edilebilir bir nitelik göstermektedir.

Sigorta işletmeleri sigorta teminatı üretimine devam edebilmek için, kendi sigorta bileşimine uymayan riskleri başka sigortacılara aktarmak zorundadır. Bu ise reasürans yoluyla gerçekleşmektedir.

Reasüransın bir üretim faktörü olma niteliği, onun ilk sigortacı tarafından sigorta teminatının üretimi amacıyla satın alınmış bir hizmet olarak görülmesiyle belirlemektedir.

Bir sigorta işletmesinin reasürans yaptırması onun taşıdığı riskle bağlantılıdır. Riski dağıtmak için işletme bu yola başvuracaktır.

4.2.2. Sigorta işletmelerinde kısıtlandırılmış üretim fonksiyonu

İşgücü üretim faktörü ile işletme tesis ve araçları ikame edilebilen değil de, tamamlayıcı üretim faktörleri niteliğindedir. Söz konusu olan bu faktörler hasar tazminat ödemesi, reasürans ve emniyet sermayesi üretim faktörleri tarafından ikame edilmedikleri gibi, üretime konulacak miktarları da bunlar tarafından belirlenemez. Tamamlayıcı üretim faktörlerinin üretime katılma payları ile üretilecek miktar arasında

¹¹³ GÜDERİN, Ön. Ver., s. 20

teknik bir bağlantı vardır. Üretilecek sigorta teminatı arttıkça, işgücü faktörünün ve işletme tesis ve araçları faktörünün üretim içindeki payı da orantılı olarak artacaktır.¹¹⁴

4.2.3. Sigorta işletmelerinin genel üretim fonksiyonu

İkame edilebilir üretim faktörleriyle tamamlayıcı üretim faktörlerinin gösterildiği genel üretim fonksiyonunu şu şekilde göstermek mümkündür;

$$(i_1, i_2, i_3; t_1, t_2) = f(x) \quad (2.13)$$

Bu fonksiyonda x üretilen sigorta miktarı; i_1, i_2, i_3 ikame edilebilen üretim faktörlerinden olan tazminat ödemeleri, reasürans ve emniyet sermayesi miktarını; t_1, t_2 ise tamamlayıcı üretim faktörlerinden olan işgücü, işletme tesis ve araçları miktarını göstermektedir.

5. SİGORTA PİYASASININ OLUŞUMU

Genellikle bir piyasa iki bölümü içerir: Alıcılar ve satıcılar. Fakat, sigorta piyasasında bu durum sözkonusu değildir. Sigorta piyasası 3 temel elemana sahiptir:

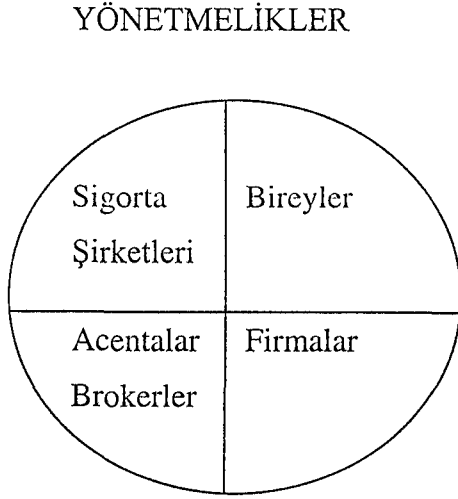
- Satıcılar (Sigorta şirketleri, acentalar ve brokerler)
- Alıcılar
- Düzenleyiciler (Yönetmelik hazırlayanlar)

Yönetmelikler çok farklı yollarla hem sigorta alıcılarını, hem de sigorta satıcılarını etkiler. Örneğin, bazı yönetmelikler özel gruplara sigorta sağlamak için satıcıların çabasını gerektirirken, bazı yönetmelikler kişilere ve firmalara sigorta satın alınmasını zorunlu hale getirir.

---

¹¹⁴ Ersin GÜDERİ, s. 31'den Farny D. Produktions-und Kostentheorie Der Versicherung, Karlsruhe, 1965, s. 91

Sigorta piyasası için aşağıdaki şekil çizilmiştir.

Şekil: 5 Sigorta Piyasası

Şekilden de görüldüğü gibi, sigorta piyasası oluşurken yönetmeliklerin etkisi büyüktür.

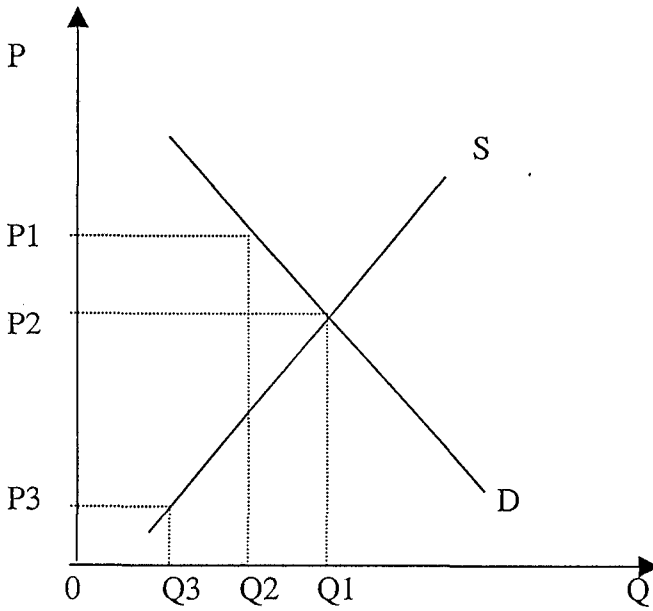
Sigorta piyasasının oluşumunda kötü performansa nelerin neden olduğunu açıklayan kriterleri 3 temel maddede sıralayabiliriz.

1-) Kanuni olmayan anlaşmalar ile ekstra karlar ağlayan konspiratörler sigorta piyasasında hem fiyatların hem de piyasanın kontrolünü sağlamıştır.

2-) Sigorta şirketleri yatırım geliri yaratmayan alanlara yaptığı aktivitelerde para kaybı yaratarak 80'lerin başında kötü iş tecrübeleriyle karşılaşmıştır. Daha sonra bu şirketler gelir kaybının tekrarlanmaması için primlerini arttırmıştır.

3-) Yetersiz yönetmelikler hazırlanmış, bunların hazırlanmasında tüketicinin görüşünden uzak olarak davranılmıştır.

Sigorta piyasasındaki bu kriterler, monopol karından uzak daha düşük sigorta fiyatlarını istemektedir. Bu durumda sigorta arzı azalır ve fiyatlar düşer. Bir başka deyişle aşağıdaki şekilde verilen P_2 ' den P_1 'e bir hareket de olduğu gibi kriterler sigorta piyasasının düşüşünü sağlar.

Şekil :6 Piyasa Dengesi

P_2 'den P_1 'e bir hareket endüstri karından yoksun bırakır ve toplumun refahını artırır. Diğer yandan P_1 'den P_3 'e bir hareket daha düşük fiyatları gerektirir. Böylece sigorta arzı daha azalır ve belki de sigorta şirketlerinin iflasları azalacaktır.

Ne arz ne de talep sigorta için tam esnek değildir. Bunun anlamı, fiyatta bir değişim olduğunda sigorta arz ve talebi üzerindeki etkisi orantılı olmayacaktır. Sigorta arzı yönetmeliklerle sınırlandırılır ve bu da gevşetici kurallara neden olur. Böyle bir kural sigortacının artığını (geleneksel şirketlerin net değer hesabı gibi olan) biraz arttıran yeni primleri sınırlar.

Primler de ki böyle bir sınır aynı zamanda sigorta arzında direk olarak gerçekleşen bir sınırdır.

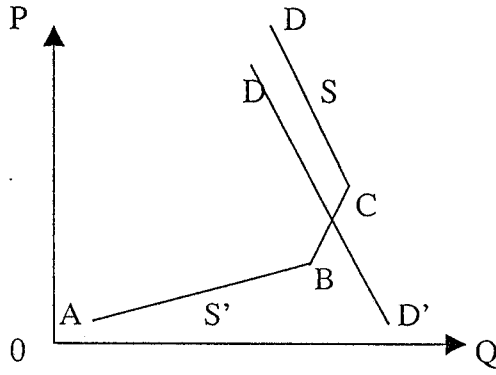
Bir sigortacı sigorta satışlarını bitirmeye doğru yaklaştığı zaman, ya reasüransları hizmete sokarak yeni sermaye elde etmeye çalışmalı ya da önem verilen durumlarda daha sınırlı olmalıdır. Böylece, özellikle sigortacının artığının miktarı geçen yıllarla tüketilmiş ise, ya da reasüranslar cazip olmayan fiyatlamalar yapmış iseler, sigortanın fiyat artışı piyasadaki sigorta arzında bir artışı gerekli kılmayacaktır.

Aslında, sigorta fiyatında artış sigorta arzında azalış yaratabilir. Bu tuhaf sonuç fiyatın prim-artık oranındaki yükselişi arttırması, ama paydayı arttırmaması yüzünden meydana gelir. Örneğin, prim-artık oranı 2'ye eşit olsaydı ve bir sigortacı artık olarak

sadece 1 milyon dolara sahip olsaydı, yeni primler yalnızca 2 milyon dolar olarak belirlenebilirdi. Varsayalım ki primlerdeki 2 milyon dolar önceden verilmiş bir sigorta miktarına işaret etsin. O zaman, fiyatlar ikiye katlandığında, sigorta satış miktarının sabit oranını devam ettirmek için iki eşit parçaya bölünmelidir. Endüstri arz eğrisinin üstünde bir yerdeyse fiyatta bir artış kısa dönemde geriye doğru eğilen arz eğrisine neden olabilir, bu durum bir çok alışılmadık sonuç doğurur.

Fiyat artışı, sigorta arzında azalış yaratmasına rağmen, sigorta fiyat azalışı yasına göre aynı zamanda arzı azaltacağı umulabilir. Bu doğrudur. Çünkü, sigortanın sağladığı kullanılabilir sermaye ve sermayenin kolaylıkla bir yerden diğer bir yere hareket edilmesidir veya sigorta türleri arasında geçiş yapabilmesidir.

Sigorta da talepte esnek değildir. Bu yüzden, fiyat artarsa talep orantılı biçimde aşağı düşmez. Bazı sigortalar kanunlar tarafından (taşıt sigortası gibi) veya ödünç verenler tarafından (ipotekli mal) talep edilir. Diğer durumlarda tüketici fiyat artışına aldırmaksızın küçük miktarlarda da satın alırsa sigortayı gerekli görür.

Şekil: 7 Sigorta Piyasasında Arz ve Talep Eğrileri

Sigorta piyasasında arz ve talep eğrileri yukarıdaki şekilde gösterilmiştir. Bu eğriler sigorta türünü göstermez. Gerçekçi eğriler deneysel araştırmalarla sağlanırlar. Arz eğrisi 3 kısma sahiptir. A-B bölgesinde fiyat esnektir. Bu alanda fiyat artışları arzı orantılı arttırır. B-C bölgesi esnek olmayan ilişkiyi gösterir. Fiyat artışı arzı orantılı şekilde arttırmaz. C-D bölgesinde fiyat artışının, sigortacı prim-artık noktasındaki maksimum limit üretimine ulaştığı zaman fiyat artışının arzı azaltacağı mümkün olduğunu gösterir.¹¹⁵

5.1. Sigorta Piyasasında Bilgi Sorunu

Firma teorisine ilişkin teorik modeller piyasada hem alıcıların hem de satıcıların, piyasada satılan malların nitelik ve kalitesi hakkında tam bilgiye sahip olduklarını varsaymaktadır. Bir malın kalitesini test etmek ve kalitesini onaylamak kolay olduğu durumlarda bu varsayım doğrudur ve savunulabilir. Oysa günlük yaşamda kaliteye ilişkin bilgiye ulaşmak ve elde etmek çok maliyetli ve bazen olanaksızdır.

Malların kalitesi üzerine bilgiye ulaşmak maliyetlidir, dolayısıyla bu varsayım mantıklı olmaz. Çünkü, gerçek yaşamda bir çok piyasa vardır ve bu piyasalarda satılan malların kalitesi hakkında doğru bilgiye ulaşmak çok pahalı olabilir, bazen de olanaksızdır.¹¹⁶

¹¹⁵ Mark S. DORFMAN, *Introduction to Risk Management and Insurance*, Fourth Edition, U.S.A., 1991, s. 105

¹¹⁶ Kemal YILDIRIM-Rana EŞKİNAT, *Endüstriyel Ekonomi*, 1996, Eskişehir, s.232.

Bilgiyle ilgili olan bu sorun finans yazınında asimetrik bilgi (asymmetric information) olarak ifade edilmektedir. Finansal piyasalarda taraflardan biri tam bir bilgiye sahipken, diğer tarafın yetersiz bilgiye sahip olması durumudur. Taraflardan her birinin sahip olduğu bu bilgi eşitsizliği asimetrik bilgi olarak isimlendirilir. bilgi eksikliği mali piyasalarda esas itibariyle iki tür sorun yaratır:

- Ters seçim (Adverse Selection)
- Ahlaki tehlike (Moral Hazard)

Ters seçim, farklı gruplardaki insanlar kayıpların (zararların) dayandığı esas olasılıklar konusunda farklılık taşıdıklarında ortaya çıkar. Ahlaki tehlikenin oluşumuna bakarsak; poliçe sahibi kendi kayıp (zarar) olasılığını düşürmek için adım atabilir (davranışta bulunabilir) ancak sigorta şirketi zararın dikkatsizlik yüzünden mi yoksa poliçe sahibinin önleyemeyeceği (engel olamayacağı) tesadüfi bir olaydan kaynaklandığı konusunda ayırım yapmayabilir. Ahlaki tehlike şu örnekte olduğu gibi meydana gelebilir. Bir işçinin elde ettiği ürün kendisinin ne kadar sıkı çalışmasına ilave olarak bazı tesadüfi olaylara da (hava koşulları gibi) bağlı olduğunda ahlaki tehlike ortaya çıkabilir. Bu durumda, eğer işveren sıkı çalışmama yüzünden düşük ürün ve tesadüfi bir olay yüzünden düşük ürün arasında ayırım yapmıyorsa işçi için daha az çalışma teşvik görmüş olacaktır ki, bu ahlaki tehlike konusudur.¹¹⁷

Bilgi eksikliğinin yarattığı bu sorunları açıklayarak sigorta piyasası üzerindeki yansımaları daha net bir şekilde değerlendirebiliriz.

5.1.1. Ters Seçim (Adverse Selection)

Sigorta şirketlerinin, risk oranları çok yüksek kişilere sigorta satması ters seçim problemini ortaya çıkarır.¹¹⁸ Ters seçim işlem gerçekleşmeden önce çıkar ve eğer yeterli bilgi olunsaydı girilmeyecek bir işlemin yapılmasına neden olur.

Ters seçim sorununu George Akerloff ünlü bir makalesi ile (The Market For Lemons') ortaya koymuştur. Bu makale kullanılmış araba piyasasında değersiz arabalar

¹¹⁷ Kemal YILDIRIM, *Mikro Ekonomik Analiz*, TC. Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları No: 149, Yüksek Lisans, Eskişehir, 1999, C. 2, s. 218.

¹¹⁸ KOHLER, *Ön. Ver.*, s. 496

sorununa benzediği için ters seçim konusunu “değersiz şeyler sorunu (Lemons problem) olarak ifade etmektedir. Bir araba ikinci elden satıldığı zaman bunun kalitesini değerlendirmek alıcısı tarafından zordur. Bir araba değerlidir yoksa değersizdir bilinmez. Bu nedenle alıcının arabaya ödeyeceği fiyat, pazarda ortalama kaliteye sahip bir arabanın fiyatını yansıtmak durumundadır.

Kullanılmış arabalar yeni arabalara kıyasla daha düşük değerden satılır. Çünkü, kaliteleri konusunda asimetrik bilgi vardır. Kullanılmış araba sahibi araba üzerinde potansiyel satın alıcıdan daha fazla bilgiye sahiptir. Arabayı alacak olan arabayı baktrabilir ancak yine de satıcı deneyimi nedeniyle daha çok bilgi sahibidir.¹¹⁹

Arabanın fiyatı saptanırken değersiz arabanın düşük değeri ile iyi bir arabanın yüksek değeri arasında bir yerde olur. Eğer araba gerçekten değersiz ise fiyat düşük kalacağından satıcı bu fiyattan satmak istemeyecektir. Ters seçim nedeniyle araba piyasası iyi işlemeyecektir ve belki de hiç çalışmayacaktır.¹²⁰

Benzeri sorun, sigorta sektöründe de, ortaya çıkmaktadır.

Sigorta şirketleri sigortalıları daha iyi ve daha kötü risk kategorilerine bölmek için çaba gösterirler. Kimlerin daha iyi riske kimlerin ise daha kötü riske sahip olduklarını bilmemek seçim sorunu yaratır.

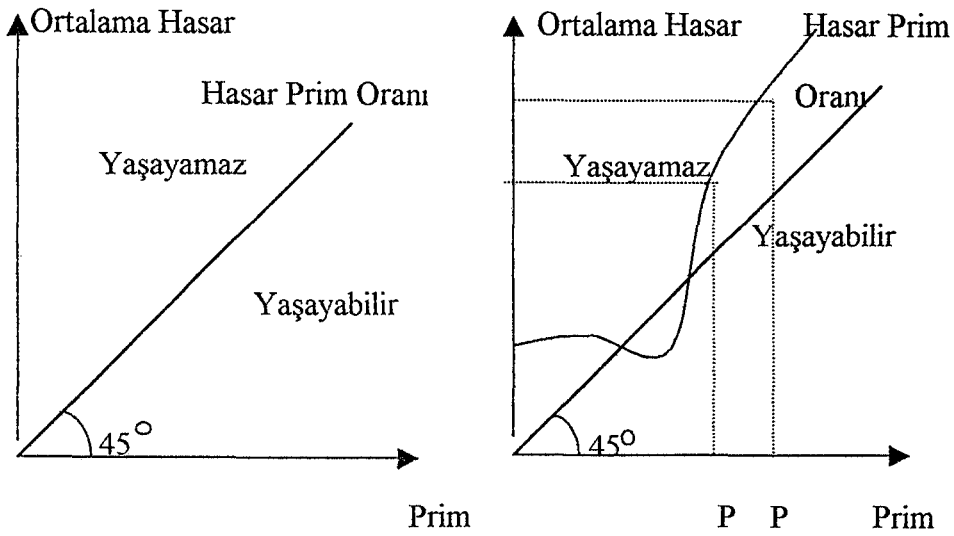
Ters seçimin sigorta piyasasında nasıl çalıştığını görelim. Sigorta şirketleri bir müşteri havuzunda prim toplar ve bu primleri riskleri karşılamakta kullanırlar. Sigorta şirketleri hasar ödemelerini primlerden karşıladığı sürece yaşayabilirler. Aksi durumda yaşama şansı yoktur.¹²¹

Sigorta şirketinin genel giderleri ile diğer masraflarını ihmal ettiğimiz varsayımı altında şu şekilleri inceleyelim:

¹¹⁹ YILDIRIM-EŞKİNAT, *Ön. Ver.*, s. 233

¹²⁰ George REJDA, *Principles of Risk Management and Insuarance*, Fifth Edition, 1995, USA, S. 26

¹²¹ David CUMMINS-Barry SMITH, *Risk Classification In Life Insuarance*, USA, 1982, s.28-30

Şekil: 8 Ters Seçim

Şekildeki 45 derecelik doğrular prim ile ortalama hasarların eşit olduğu noktaları göstermektedir. A şeklinde 45 derecelik doğrunun üzerinde firma yaşayamaz. Çünkü, aldığı primlerden daha fazlasını ödediği için şirketin yaşama şansı yoktur.

Prim yükseldikçe az risk taşıyanlar sigorta satın almamaya başlayacaklar ve bu nedenle poliçe başına ortalama hasar yükselmeye başlayacaktır.

B şekline baktığımızda ters seçimin sigorta şirketine olan olumsuz etkisini görmek mümkündür. Çok düşük prim düzeylerinde hasarları karşılayamadığı için şirketin yaşama şansı yoktur. Belli bir noktadan sonra piyasa 45 derecelik eğrinin yaşanabilir kesimine geçer. Sorun primler yükseldikçe şirketin neden yaşanabilirliğinin kalmadığıdır. Prim oranları yükseldikçe düşük risk taşıyan kişiler piyasada kalır. Cari poliçelerinin primi A olan bir şirket bu poliçelerden elde ettiği gelir ile hasarları karşılayamaz. Prim B'ye çıkartıldığında daha az sigorta talebi ile karşılaşılır. Primin yükselmesi şirketin hasar ödemeleri ile prim arasındaki farkı daraltmak yerine genişletmiştir.

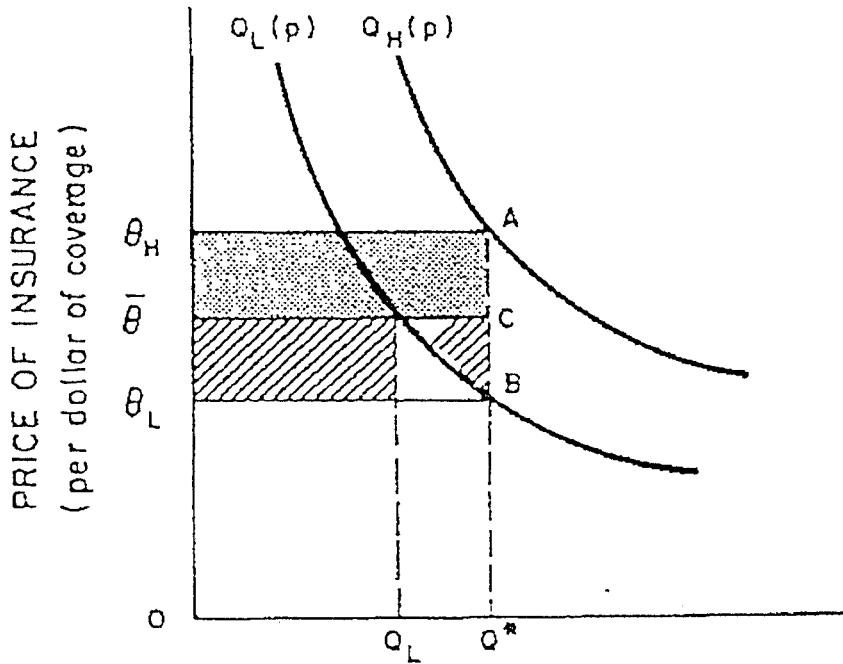

Sigorta halka sunulduğu zaman sigortacı ters seçim sorununa ilgi göstermelidir. Ters seçim, kontrol altında olmadan umulmayan bir şekilde yüksek oranda kayıpla sonuçlanan, standart olması gereken kayıp oranından yüksek bir şekilde ortaya çıkan eğilimdir. Örneğin, ters seçim standart oranda otomobil sigortası yaptıran yüksek riskli sürücülerden, standart oranda sağlık sigortası yaptıran ciddi sağlık problemi olan kişiden ve standart oranda hırsızlık sigortası yaptıran yüksek soyulma tehlikesinde bulunan iş firmalarından kaynaklanmaktadır. Eğer, ortalamadan yüksek kayıp riski ile sigortaya başvuran kişi standart oranlarda bir sigortalama yapmayı başarır ters seçim sorunu gündeme gelir. Eğer bu kontrol edilemezse, ters seçim daha yüksek beklenen kayıp seviyeleriyle sonuçlanabilir.

Ters seçim asla tamamen yok edilememesine rağmen kontrol altına alınabilir. Üzerinde durulması gereken nokta sigortacı için sigortacı için başvuruları sınıflandırmak ve seçerek ayırmaktır. Bu standartlandırmayla karşılaşan başvuran kişi standart oranlarda sigortalandır. Bu standarda girmeyen kişilerden ekstra prim alınır.

Ters seçim basit bir modelle açıklanabilir. Her biri ayrı ayrı OH ve OL ölüm olasılıklarını gösteren yüksek ve düşük risk sigortasına sahip bir yıllık dönemsel hayat sigortası içeren bir piyasa düşünelim. Analizi basitleştirmek için yüksek ve düşük risk sigortasının sayısını eşit varsayalım ve bunlar finansal karakteristikler ve fayda fonksiyonları ele alınarak oluşturulsun. Kayıp miktarını her iki grup için Q^* olduğunu varsayalım.

İki gruptaki tüketicilerin sigorta talebi $QH(p)$ ve $QL(p)$ fonksiyonları ile tanımlanır. Bütün standart talep modellerinde olduğu gibi gruptaki riskler fiyat azalışlarından daha kapsamlı olarak dikkate alınır. Sigorta fiyatı olarak beklenen prim değeri yüksek risk içeren grupta QH ve düşük risk içeren grupta QL olmaktadır.

Şekil : 9 Basit bir sigorta piyasasında ters seçim

Talep eğrisi şekilde grafikleştirilmiştir. Yüksek risk grubu için çizilen eğri düşük risk grubu için çizilen eğrinin sağında yer almaktadır. Yüksek risk grubu her prim oranında daha fazla sigorta satın alacaktır, çünkü onların kayba uğraması ihtimali daha yüksektir. Eğer sigorta şirketi düşük ve yüksek risk başvurularını ayırabilirse ve her gruba onunla ilişkili adil bir fiyat belirlerse tüm tüketiciler Q^* talep miktarını kabul edeceklerdir. Her grup için adil bir fiyatlama yapıldığında, prim gelirleri kayıp maliyetinde ödenecek ihtiyaç miktarınca oluşur. Bu yüksek risk için $OH OL$ miktarıdır. ($O OH A Q^*$ bölgesi). Düşük risk için ise $OL QH^*$ miktarıdır. ($O OL B Q^*$ bölgesi).

Şimdi sigorta şirketinin yüksek ve düşük kayıp ihtimali grupları sınıflandırmadığını düşünelim. Bu durumda ne olur? Bu durum ya şirketlerin kayıp ihtimalini tam olarak ölçememesinden kaynaklanmakta yahut kanun ve tüzükler bu tür bir sınıflandırma yapmaya izin vermemektedir. Yüksek ve düşük risk tanımlanamazsa, böyle bir durumda

şirket başvuran herkese ortalama bir prim tespit edecektir. Bu O olacaktır. Bu düşük riskli sigorta satın alanların talep miktarını Q_2 'ye azaltacaktır. Yüksek riskli grup ise hala Q^* miktarında satın almaya devam edecektir.

Böylece şirket yüksek riskli sigorta poliçesinden OQ^* primini toplar ve kayıp durumunda OHQ^* kadar ödemede bulunmak zorunda kalır. Arada ki kayıp düşük risk sigortalarından fazla fiyat istenerek telafi edilir. Her nasılsa, yüksek riskli sigorta gruplarından beklenen kayıp düşük riskli sigorta grubundan beklenen kazançtan daha büyüktür. Bu durumda şirket para kaybedecek ve başarısız olacaktır.

Eğer yüksek ve düşük riskler farklı fayda fonksiyonlarına sahip olsaydı bu durum olmayacaktı, ortalama bir O oranından sigortanın satılması makul olacaktı. Piyasada olan bu başarısız örnekler göstermiştir ki, düşük riskli sigorta poliçeleri yüksek riskli grupları sübvansiyon etmede yetersiz kalmaktadır. Yüksek ve düşük risklerin sayısı eşit değilse sonuç hala aynı kalacaktır. Fakat, piyasa da düşük risk olasılıklarında $\lambda = \text{olduğu yerde } (O_L + O_H)/2$ yerine $\sigma = \lambda O_L + (1 - \lambda) O_H$ tercih edilecektir.

Ters seçim asimetrik piyasaların varlığı yüzünden oluşmaktadır. Sigorta için başvuranlar kayıp ihtimalini belirler. Oysa şirketler ya bu bilgiyi kullanmazlar ya da kullanmalarına izin verilmez.¹²²

Ters seçimin temel nedeni ve kaynağı asimetrik bilgidir. Bir başka ifadeyle sigortalıların kendi zarar olasılıklarını bilmelerine rağmen sigortacının bilmemesidir.¹²³

5.1.2. Sigorta Piyasasında Ters Seçiminin Etkisi

Ters seçimin etkilediği bir sigorta piyasası düşünelim. İki kişinin aynı fayda fonksiyonuna sahip olduğunu ve ilk servet değerlerinin 125 milyar olduğunu ve her birinin gelecek yıl içinde 100 milyarlık bir kayıpla karşılaşacağını varsayalım. :Bu iki kişinin birisi düşük risk diğeri yüksek risk altında olsun. Düşük riske sahip olanın kaybetme olasılığı % 25 ve yüksek riske sahip olanın kaybetme olasılığı % 75'tir. Daha önce bahsettiğimiz gibi sigorta her bir kişi için gerçekçi olan eşit oranda olursa tam sigorta yapılacaktır.

¹²² J.David CUMMINS, Barry D. SMITH, *Risk Classification In Life Insurance*, USA, 1982, s.28-30.

Düşük riske sahip kişinin sigortadan beklediği fayda şöyledir;

$$EU = U(TL 100) > 0.25 U(TL 25) + 0.75 U(TL 125) = EU_{NI}^L \quad (2.14)$$

Benzer şekilde yüksek riske sahip kişinin sigortadan beklediği fayda şöyledir;

$$EU = U(TL 50) > 0.75 U(TL 25) + 0.25 U(TL 125) = EU_{NI}^H \quad (2.15)$$

Eğer sigorta şirketi yüksek ve düşük risk arasında ayırım yapabilirse, gerçekçi olan eşit primde sigorta sunabilecektir ve her iki kişide sigorta satın alacaktır.

Sigorta şirketinin düşük riske sahip kişiden yüksek riski ayıramadığını düşünelim. Sigorta şirketi nasıl bir prim oluşturması gerekir? Yalnızca iki bireyin sigorta yaptırdığı varsayımı altında sigorta şirketi her bir sigortalının gerçekçi eşit priminin ortalaması olan eşit paylaştırılmış primi sunabilir. Eşit paylaştırılmış prim;

$$TL 50 = (TL 75 + TL 125) / 2 \quad (2.16)$$

Sigorta satın alıp almamanın kararına göre, her iki kişi eşit paylaştırılmış primi esas alarak sigortadan beklediği faydayı karşılayacaktır. Her iki birey aynı ilk servetlerine sahip olduğu zaman ve aynı primi ödediği zaman, paylaştırılmış primde sigortalanınca aynı beklenen faydaya sahip olacaktır. Bu nokta şekilde EU işaretlenmiştir.

Yüksek riske sahip birey prime beklenen kayıptan daha az ödediği için sigorta satın almaktan hoşnut olacaktır. Her nasılsa, yüksek riske sahip bireyi sübvansiyon eden düşük riskli birey sigorta satın almaması durumunda beklenen faydası yüksek olacaktır ve poliçeden vazgeçmesi kararı rasyonel olacaktır.

5.1.3. Ahlaki Tehlike (Moral Hazard)

Sigorta piyasasında diğer ilginç sorun moral tehlikedir. Bu terim biraz garip gelebilir, ancak olayı tanımlamak zor değildir. Ahlaki tehlike, pazardaki taraflardan

birisinin diğersinin hiç hareketlerini gözlemleyemediği durumları ifade etmektedir. Bu nedenle de bazen gizli hareket (hidden action) olarak isimlendirilmektedir.¹²⁴

Ahlaki tehlike sigortanın ussal olmayan davranışından ileri gelmektedir. Bireyler ya hadiseyi önleyici hiç bir şey yapmamakta ya kendi kaybına neden olmakta ya da yapabildiği kadarıyla olayın riskini azaltmaktadır.

Moral tehlike esas itibariyle teklif sahibinin iyi niyeti ile alakalıdır ve bu sebeple de onun karakterine ve işindeki dürüstlüğüne bağlıdır.¹²⁵ Sigortalının işlerinde ve sigortacıyla olan ilişkilerinde dikkatli, titiz ve dürüst olması esastır ve kendisinin sigortalı değilmiş gibi ihtiyatlı hareket etmesi gerekir.¹²⁶

Moral tehlike dürüst olmayan bir durumdur ve sıkça kaybetme durumlarında ortaya çıkan bir karakteristik özelliştir. Moral tehlikeye örnek, sigortalanan ticari eşyanın kasten yakılması, hileli bir şekilde haklı olduğunu ileri sürmek, hileli bir şekilde sigortadan fazla miktarda tazminat almak şeklinde verilebilir.

Ahlaki tehlike sigortanın tüm biçimlerinde görülür ve kontrol etmek zordur. Dürüst olmayan bireyler sıkça şu mantık çerçevesinde hareketlerini gerçekleştirirler: "Sigorta şirketleri çokça paraya sahiptir." Bu görüş doğru değildir. Çünkü, onlar yalnızca diğer sigortalılardan topladıkları primle hak edileni ödeyebilirler. Ahlaki tehlike yüzünden, primler herkes için yüksektir.¹²⁷

Sigorta şirketleri ortalama olarak primleri belirlerken ahlaki rizikoları dikkate almazlar. Ahlaki riziko riski arttırdığı ve bu nedenle de hasar ödemelerini arttırdığı ya da hasar/prim oranını yükselttiği için sigorta şirketinin karlılığı düşer ve bunu telafi edebilmek için prim oranları yükseltmek zorunda kalınır. Bu da genel olarak olumsuz gelişmelere yol açar.¹²⁸

Sigorta şirketleri bu sorunların etkisini azaltmak için farklı yöntemler izlerler. Bunlardan bir tanesi birlikte sigorta diğeri ise muafiyetler ya da indirimlerdir.

¹²⁴ Aynı., s. 65

¹²⁵ Mark R. GREENE, *Risk and Insurance*, Third edition, England, 1973, s.9

¹²⁶ Cahit NOMER, *Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans*, 1977, İstanbul, s.6

¹²⁷ George E. RAJDA, *Principles of Risk Management and Insurance*, Sixth Edition, USA, 1997, s.7

¹²⁸ KARACAN, *Ön. Ver.*, s. 66

Ahlaki tehlikeyi açıklayan ilk model Zeckhauser tarafından 1970'de yapılmıştır. Zeckhauser tıbbi giderler için hazırlanan oransal ödemeleri kapsayan bir sigorta poliçesinin nasıl seçilmesi gerektiğini tartışmıştır. Spence ve Zeckhauser, planlı olarak seçilen belirli şartlara bağlı anlaşmalar için, belirsizlik altında davranışların ortaya çıkmasında karşılaşılan problemlere yer vermiştir.

Birlikte sigorta uygulamasında sigortalı zararın belirli bir yüzde kısmını üstlenirken muafiyet uygulamasında ise zararın belirli bir parasal miktara tekabül eden kısmını üstlenir. Sigorta şirketleri şu şekilde de tedbir alabilirler. Sigortadan az faydalananlara bir daha ki yıl yenilediklerinde önemli ölçüde indirim, belirli bir miktarın üzerinde harcama yapanlara ise sigorta fiyatlarına ek prim isteyebilirler. Hayat sigortalarında intihar edene tazminat verilmemesi, hırsızlık sigortası yaptıranların alarm taktırmaları halinde bir indirim veya hayat sigortalarında sigarayı bırakanlara ödül verilmesi gibi bir takım tedbirler olarak bu riskleri azaltabilirler.¹²⁹

Ahlaki tehlike iki durumda ortaya çıkar. Birincisi, sigorta sözleşmesi imzalandıktan sonra sigortalanan birey tarafından alınan kararlar yoluyla riskin etkilenmesidir. Riski azaltmak için veya kayıpları hafifletmek için yapılan çabalar veya giderler bireyin isteğine bağlı oluşur. İkincisi, istek ve uygulama alanlarının sigorta sözleşmesinde açıkça belirtilmemesidir. Bir sigorta sözleşmesi imzalandıktan sonra alınan herhangi bir karar sigortalanan kaybın ölçüsünü etkiler.

Ahlaki tehlike sigortanın bir maliyet unsurudur. Sigorta kayıp meydana geldiği zaman hasarın miktarını kontrol altına almak için veya kaybı önlemek için sigortalının teşviklerini azaltır. kundakçılık veya kasten otomobil kazaları gibi durumlarda sigortadan yararlanma durumunda oluşan kayıplarda üzerinde durulması gerekebilir. Ahlaki tehlike olarak hasarı abartmak ondan yararlanmak sözkonusu olabilir. Ahlaki tehlikenin sigortanın eksiklik duyulan yönünde kayıp olayını arttırdığı için ekstra sorumluluk hem sigortacı hem de sigortalana ağır bir kayıp oluşturur. Sigorta endüstrisi sık sık sahtekarlık oluşturan ahlaki tehlike durumunu azaltmak için teknik araştırmalar ve bilgi paylaşımı metotları geliştirmiştir.¹³⁰

¹²⁹ KOHLER, *Ön. Ver.*, s. 497

¹³⁰ Arthur WILLIAMS-Michael SMITH, *Risk Management and Insurance*, Eight Edition, 1998, USA, s. 36-38

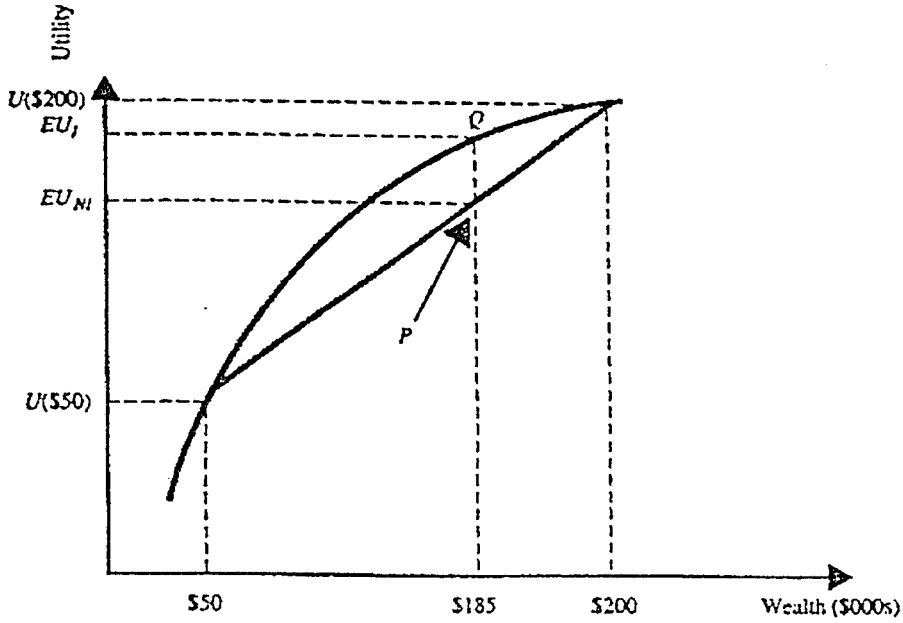
5.1.4. Ahlaki Tehlike Olduğu Piyasalarda Sigorta Talebi

Ahlaki tehlike de gizli olan bir Şeyi ortaya çıkarmak veya yenmek daha zordur. Sonuç olarak, ahlaki tehlike hemen hemen sigortanın her çeŐidinde ortaya çıkar. Sigortacılar ve sigortalılar ahlaki tehlikenin etkisini ortadan kaldırmada karşılıklı dayanıŐmaya sahiptir.

Mehmet'in İstanbul da deprem bölgesinde 150.000 TL'lık bir evi olduğunu ve 50.000 TL'lık aktife sahip olduğunu dŐnelim. Varsayalım ki bir yılda deprem olma ihtimali % 10 olsun ve deprem durumunda ev tamamen yıkılsın. Mehmet kayıp olayında onun zararını tamamen karşılayacak XYZ sigorta Őirketinden sigorta satın alabilir. XYZ Şirketi kaybın beklenen değerine eşit prim uygular. Bu gerçekçi eŐitliĐe sahip olan prim olarak adlandırılır. AŞağıda verilen beklenen değer formülü kullanılarak gerçekçi eŐitliĐe sahip primi hesaplayabiliriz;

$$EU= \sum p_i \cdot x_i \quad (2.17)$$

$$EU=0,10 \cdot 150000 \text{ TL} + 0,90 \cdot 0 \text{ TL} = 15000 \text{ TL}$$

Şekil . 10 Sigortalanma Durumunda Beklenen Fayda

Mehmet sigorta satın almalı mıdır? Şekle bakalım. Mehmet'in iki seçeneği vardır.

1-) Ev sigortası için 150.000 TL ödemek zorundadır ve kayıp riski XYZ şirketine geçer.

2-) Sigortalanmaz ve tüm kayıp olasılıklarında risk kendisinde olur.

Eğer Mehmet evini sigortalarsa yıl sonunda onun kazancı deprem yıl içinde olsun olmasın 185.000 TL'dir. (150.000 50.000 15.000)

Bu yüzden Mehmet'in beklenen faydası

$$E_{ui} = 0.1 U(185000) + 0.90 U(185000) = U(185000) \text{ dir.} \quad (2.18)$$

Eğer Mehmet evini sigortalatmazsa sene sonunda kazancı ya 200.000TL (kayıp olmazsa) yada 50.000TL (kayıp olursa) olacaktır. Beklenen fayda bu durumda;

$$E_{uni} = 0.1 U(50.000\text{TL}) + 0.9 U(200.000\text{TL}) \quad (2.19)$$

Şekilde E_{ui} 'nin E_{uni} 'den büyük olduğunu görürüz. Bu iki alternatif fayda durumu arasındaki düz doğru Mehmet sigorta yaptırmayı ret ettiği zaman iki noktanın

tüm linear kombinasyonlarını gösterir ve beklenen fayda doğrusu olarak adlandırılır. Beklenen fayda doğrusunun beklenen değer ile kesiştiği P noktasında sigorta olmadığı durumda beklenen faydayı temsil eder. Bu sonuç beklenen faydayı hesaplamak için ortalamaların kullanılması ve beklenen değerlerin aynı olması nedeniyle elde edilir.

Sigorta satın olmanın beklenen faydası 0 noktasında, sigorta satın almamasının beklenen faydasını gösteren P noktasındakinden daha küçüktür. Aslında sigorta gerçekçi bir eşit primi gösterdiği zaman sigorta yaptırmanın beklenen faydası daima sigorta yaptırmamanın beklenen faydasından büyüktür.¹³¹

Sigortanın doğasında sigorta piyasası üzerinde oluşan sonuçları amaç olarak almaz. Aslında görünen sorunlardan biri ahlaki tehlikedir. Bu bireylerin sigortalandıktan sonra davranışlarında olan değişme eğilimidir. İki tip ahlaki tehlike vardır: Ex-ante ve ex-post. Ex-ante ahlaki tehlike, sigorta poliçesindeki etkinin sigortalının kaybı önlemede teşvik edici olup olmamasıdır. Örneğin, otomobil sigortası olan birey olmayana göre daha az dikkatli sürebilir. Çünkü, o bir kaza durumunda sigorta yardım edeceğinden hiçbir kayba katlanmayacağını bilir.

Ex-post ahlaki tehlike, bir kayıp meydana geldikten sonra bireyin kaybın etkisini hafifletmede istekli olup olmamasıdır. Örneğin, işsizlik sigortasına sahip bir işsiz kişi iş bulmak için işsizlik sigortasına sahip olmayan bireye nazaran daha az çaba harcar.

5.1.5. Sigorta Piyasasında Ahlaki Tehlikenin Etkisi

Sigorta piyasasında ahlaki tehlikenin bulunduğunu düşünelim. Murat'ın 12000 birim nakiti ve 4000 birim otomobilinin olduğunu varsayalım. Murat'ın kaza yapma ihtimali onun nasıl dikkatle sürdüğüne bağlıdır. Murat hızlı sürerse bir kaza ihtimali %50'dir. Yavaş sürerse %20'dir. Murat yavaş sürdüğü zaman işin yetişmemesi nedeniyle ek bir 1000 harcamaya katlanacaktır.

Murat'ın fayda fonksiyonu onun servetinin karekökü olsun. Beklenen fayda kuralını kullanarak Murat'ın dikkatli olmayı seçip seçmeyeceğini tahmin edebiliriz,

¹³¹ Harold SKIPPER, *International Risk and Insurance*, USA, 1998, s.84.

Dikkatli sürme durumunda beklenen fayda;

$$EU_c = 0.8xU(TL16.000-TL1.000) + 0.2xU(TL16.000-TL1.000-TL4.000)$$

$$= 0.8x\sqrt{TL15.000} + 0.2x\sqrt{TL11.000} = 118.96 \quad (2.20)$$

Dikkatli sürmeme durumunda beklenen fayda;

$$EU_{NC} = 0.5xU(TL16.000) + 0.5xU(TL16.000-TL4.000)$$

$$= 0.5x\sqrt{TL16.000} + 0.5x\sqrt{TL12.000} = 118.02 \quad (2.21)$$

Sonuçlara baktığımızda 1000 ek maliyete rağmen daha büyük beklenen fayda olduğundan Murat daha yavaş sürmeyi seçmesi rasyoneldir.

Şimdi de Murat'ın gerçekçi olan eşit oranda tüm sigorta satın aldığını varsayalım. Gerçekçi olan eşit oran kararını daha dikkatlice oluştururuz. Eğer sigorta şirketi Murat'ın daha dikkatli sürme seçimini yaptığını varsayarsa gerçekçi olan eşit prim $FP_c = 800$ (0.2 4000) Şirket daha az dikkatli sürme seçimini yaptığını varsayarsa gerçekçi olan eşit prim $FP_{nc} = 2000$ (0.5 4000) olur.

Şirketin hangi orana başvurması gerekir? Bu soruya cevap vermek için, Murat'ın dikkatli olma zorunluluğunda olduğu tercihini düşünelim. Tam sigorta yaptırması durumunda kayıptaki tüm zararlarını karşılayacaktır. Murat 800 birimlik sigorta satın alırsa niçin dikkatli sürme durumunda 1000 birimlik ek harcama yapacaktır? Çünkü, kar sigorta şirketine eklenir, Murat'a değil. Murat'ın dikkatli sürmesi için hiçbir ekonomik teşvik olmadığı bilindiğinden sigorta şirketi onun beklenen kayıplarını prime yansıtarak gider yazacaktır. Diğer deyişle, şirket onun dikkatsiz olacağını varsayar ve ona 2000 birimlik gider yazar.

Murat az dikkatle otomobil kullandığı varsayımı altında tam olarak sigortalandığında beklenen faydası şöyle olur;

Murat'ın dikkatsiz sürdüğü varsayımı altında sigortadan beklediği fayda EU_{nc} yine dikkatsiz sürdüğü zaman sigortasız durumda beklediği faydadan EU_{nc} daha büyüktür. Her nasılsa Murat dikkatli sürerse ve sigorta satın olmazsa EU_{nc} EU_c 'den

daha azdır. Bu yüzden Murat gerçekçi olan eşit primde sigorta satın almaktansa dikkatli sürmeyi tercih edecektir.

5.1.6 Ahlaki Tehlike Durumunda Sigorta Piyasalarında Denge

Ahlaki tehlikenin varlığında eğer primler sigortanın yokluğunda ödemelerin beklenen miktarına dayandırılmışsa, sigorta şirketlerinin pozitif kar elde edemeyeceğini ima eder. Sigorta piyasalarında dengeler bu probleme çeşitli yollarla en azından kısmi çözümler sağlar. Olası bir çözüm; ahlaki tehlikenin maliyetini karşılamak için sigorta şirketi için tam adil primlerin üzerinde ilave bir prim uygulamaktır. Bu ise riskten hoşlanmayan tüketicilerin tam sigortadan daha az sigorta satın almalarına yol açar.

Fiili sigorta piyasasında tam sigortadan daha az sigorta satmanın geleneksel yolu ortak sigorta poliçesi ve tenzil edilebilir kontrat yapmaktır, (burada sigorta her bir hakkın sadece bir oranını ödemektedir). Bu da belirli türdeki ahlaki tehlikeyi azaltabilir. Örneğin, eğer tüketici her otomobil kazasında 10 milyon TL ödemeye mecbur kılınırsa, küçük kazalardan sakınmak için insanlar dikkat gösterecektir. Benzer şekilde, eğer tüketiciler her yıl sağlık harcamalarının %20'ine katılacaklarsa insanlar küçük hastalıklarını önleyebilecek ve kendi kendilerini tedavi edebileceklerdir. Üstelik, eğer tüketiciler sağlık harcamalarının % 10'unu ödeseler bile insanlar doktora önemsiz rahatsızlıklar için gitmeyecekler veya daha az gideceklerdir.

Sigorta poliçeleri gerekli olan itina maddelerini de kapsayabilir. Aslında bunlar bir hakkın ödenmesine ilişkin koşulları belirlemektedir. Örneğin bir kazada suçlu bulunan bir sürücü tüm haklarını elde etmeyebilir. Arabasını kilit altına almayan bir araba sahibi araba hırsızlığına karşı tam korumaya alınmayabilir.¹³²

5.2. Sigortalı Açısından Bilgi Sorunu

Şimdiye kadar gerek ters seçim gerekse ahlaki tehlike konusundaki açıklamaları hep sigortayı satan sigorta firması açısından yaptık. Halbuki aynı sorun sigortalı açısından da geçerlidir. Sigortalı ters seçim konusu ile karşı karşıya kalabilir. Özellikle sigortalı bir sigorta satın aldığı zaman hasarın poliçe koşullarına göre ödenmesini

¹³² YILDIRIM, s.226.

bekler. Bu konuda bazen sigortalı poliçe şartnamelerinin çok ayrıntılı ve çoğu kez de matbu olan şartlarını yeterince kavramamış olabilir. Bazen de koruma dışı bırakılan riskler ve muafiyetler konusunda sigortalıya yeterli ve açık bilgi verilmemiş olabilir. Hasar meydana geldiğinde bunları öğrenmek sigortalı için sürpriz olabilir ya da ek prim ödeyerek ilave koruma almış olabilir. Diğer yandan sigorta şirketlerinin poliçenin yürürlükte olduğu süre içinde iflas etmesi halinde sigortalının hakları zarara uğrayabilir. Gerçekte de sigorta şirketinin mali açıdan zaafa düşmesi uzun bir süreci gerektirir. Sigortalı belki de sigortayı satın aldığı anda sigortacı iflas etmek üzeredir ve sigortalının bunu bilmesi olanaksız iken sigortacı muhtemelen durumu iyi bilmektedir. Bu özellikle uzun süreli özelliği nedeniyle hayat sigortaları için önemli olmaktadır. Diğer yandan hayat sigortası poliçesi alan kişi bazen mali bir araca yatırım yaptığının bile farkında olmayabilir ve bunu bilse bile hayat sigortası ile diğer yatırım seçeneklerini kıyaslamakta yeterli bilgiye sahip olmayabilir ya da mevcut bilgiyi değerlendiremeyebilir. Sigorta piyasasındaki bilgi sorunu kamu birimlerinin sigorta şirketleri için getirdikleri denetim önlemleri ve kamuya açıklama ile çözülmeye çalışılmıştır. Bu önlemlerle ters seçim ve ahlaki riziko bir ölçüde azaltılabilir ancak bütünüyle ortadan kaldırılamaz.¹³³

---

¹³³ KARACAN, Ön. Ver., s. 66-67.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SCP PARADİGMASI BAĞLAMINDA SİGORTA PİYASASININ OLUŞUMU

1. SCP PARADİGMASI

Sosyal bilimlerde ve insan davranışı ile ilgili diğer çalışmalarda, paradigma kelimesi, sosyal yönde karşılıklı etkileşim kurmaya çalışan yapıda önemli bir kavram olarak kullanılan örnek veya modeli gösterir.

Gerçek dünyada teoriler akla uygun ve anlamlı bir paradigma üstünde varsayımlar yapmalıdır. Öyle ki, bir paradigma neden ve etki kriterlerindeki ilişkiyi tanımlamak ve böylece gerçek fenomenleri tahmin etmek için soyutlanması gereken unsurları araştıran bir yapı sağlar.¹³²

Bilim felsefecilerinden Kuhn Bilimsel Devrimcilerin Yapısı adlı eserinde paradigmayı şöyle tanımlamaktadır: Belli bir bilimsel topluluğun bütün kollarınca paylaşılan tüm inanç kümeleri, değerleri ve tekniği ifade eden disiplin içeren bir matristir.

Kısaca paradigma temel teorik varsayımlar, çözümlene yöntemleri ve odak değişkenlerin temel işleri ve mesleki ilişkilerinden meydana gelmedir.¹³³

Kurum ve sistemlerle ilgili olan sosyal bilimlerde, uygun bir paradigmanın biçimlenmesi, analizde başarı için önemlidir ve bazen bu paradigmanın oluşması yöntemin en zor bölümüdür.

Ekonomi bilimini bir alt disiplini uyan özel bir uyarlaması olan endüstriyel organizasyonun bir bilim dalı olarak geçmesi uzun değildir. 1930'lu yıllarda Harvard

---

¹³² William L. BALOWİN, *Market Power, Competition, and Antitrust Policy*, 1987, USA, s.107.

¹³³ L.E. SOHNSON, *Economic Paradigms: A Missing Dimension*, *Journal of Economic Issues*, 1983, S:17, s.1099.

Üniversitesinde Chamberlin ve Edward S. Mason tarafından bir ders olarak okutulmuştur. Endüstriyel organizasyonun şekillenmesinin temelinde, piyasaların ve işletmelerin/şirketlerin daha iyi anlaşılabilmesi için ekonomi biliminin teorik ve ampirik bulgularından yararlanma dürtüsü bulunmaktadır.¹³⁴

Endüstriyel organizasyon analizlerinde benimsenen temel paradigma “piyasa yapısı-firma davranışı-performans” (“market structure-conduct-performance” undan böyle SCP diye kısaltılacaktır.) yaklaşımıdır. Anılan yaklaşıma göre; piyasa yapısı, firma davranışı ve sektör performansı arasında içsel bir bağlantı veya nedensel bir ilinti sözkonusudur. Piyasa yapısı firmaların davranış kapılarını belirlemekte, firma davranışları ise sektör performansı üzerinde belirleyici olmaktadır.¹³⁵

SCP paradigmasının niteliği üzerinde ikna edici tartışmalar yapan ve teklifler öne süren ilk kişi plan, mason, firma davranışı üzerinde temel bir etkisi olan piyasa yapısını, şöyle belirlemiştir. “Bir satış piyasasının yapısı iş politikaları ve hedeflerini belirleyen hesapları içine alan tüm düşünceleri kapsar. Bir piyasada her ne üretilirse tüm alıcı ve satıcılar büyük bir etkileşim duyarlar.”¹³⁶

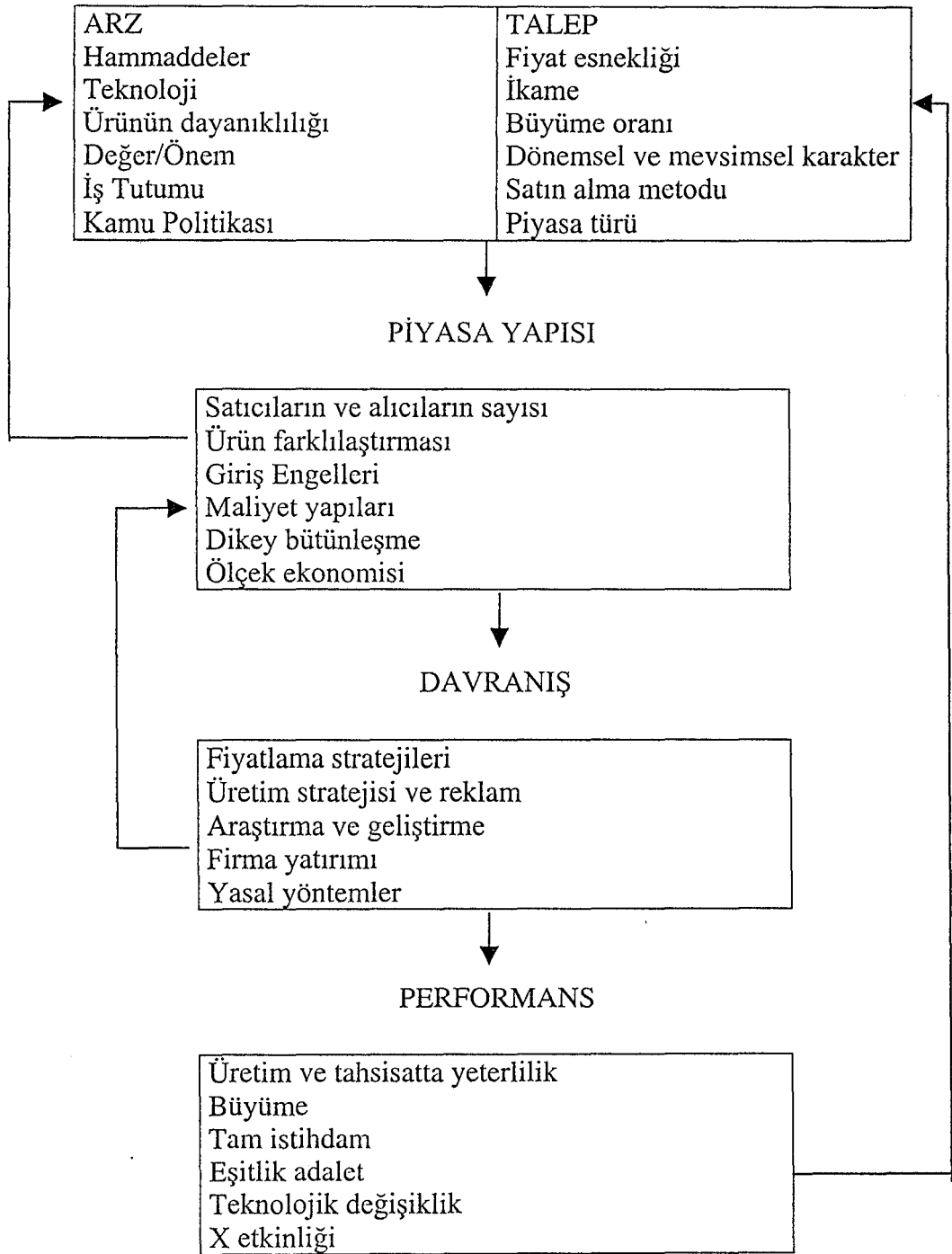
Pek çok endüstriyel organizasyon çalışmalarında kullanılan SCP paradigması, Mason tarafından şu şekilde şematik olarak örneklendirilmiştir.

¹³⁴ K.W. CLARKSON and R.L. MİLLER, *İndustrial Organization*, Singapore: Mc Graw Hill International Edition, 1982.

¹³⁵ İbrahim AYDINLI, *Türk Bankacılık Sistemi Piyasa Yapısı 1931-1994*, Sermaye Piyasası Kurulu, Ya.No:40, Mayıs, 1996, s.4.

¹³⁶ Edward S.MASON, “Price and Production Policies of Large-Scale Enterprise”, *American Economic Review* 29, Sil, Mar, 1939, s.69.

TEMEL DURUMLAR

Şekil : 10 Endüstriyel Organizasyon Analizi Modeli

Endüstri veya piyasalardaki performansın; yasal yöntemler, üretimi kolaylaştıran yatırımlar, gelişme taahhütleri ve araştırmalar, reklam stratejileri, firmalar arası sözsüz ve açık anlaşmalar, birliktelikler, fiyat politikaları gibi konuları içeren alıcı ve satıcı davranışlarına bağlı olduğu söylenir. Davranış ise her bir firmanın üretim yapısı karakteristiğine veya hammadde üretiminden perakende satışa doğru dikey bütünleşen firmaların bütünleşme derecesine, tipik bir firma için kısa dönem toplam maliyete bağlı üretim oranına, yeni firmaların piyasaya girmesine etki edecek engellere, üreticilerin ürünlerinin rekabeti arasında bulunan fiziksel derece farklılıklarına, alıcı ve satıcıların dağılım ölçüleri ve sayısı gibi özellikleri kapsayan piyasa ile ilgili yapıya bağlıdır.¹³⁷

Piyasa yapısı ve davranışı aynı zamanda çeşitli temel durumlardan etkilenir. Arz yönlü temel durumlar zorunlu hammadde sahipliğini, eldeki teknolojik karakteri, ürünün karakteristik değerini ve benzeri şeyleri içerir. Talep yönlü temel durumların önemli bir listesini yaptığımızda bu liste çeşitli fiyatlardaki fiyat talep esnekliğini, ikame ürünlerin mevcudiyetini, talebin zaman üzerindeki çeşitlilik ve büyüme oranları, satın almada alıcılar tarafından başvuru metotları ve satılan ürünün piyasa karakteristiğini içermelidir.

Diğer ortaya çıkan temel durumlar, yasal çevre ve çalışma ortamının sosyo ekonomik değerlerindeki egemenlik ve endüstri çalışmalarında yer alan kamu politikalarıdır.

SCP yapısının birçok davranışı piyasa yapısı kategorisi içindeki bu temel belirleyicilerden etkilenir. Piyasa yapısı kategorisinde yer alan diğer bir ölçüt olan yoğunlaşma, aslında SCP paradigmasının dayandığı temel önermeyi teşvik etmektedir. Bunu piyasa yoğunlaşmasının sektördeki firmalar arasındaki anlaşmanın yapılmasını teşvik etmesi şeklinde algılayabiliriz.

Havse gibi pek çok ekonomist ekonomik teoride mantıklı fikirlerin yoğunlaşma ölçüleri ile ilgili olmasının çekiciliğini görmüştür. Her nasılsa bazı ekonomistler,

---

¹³⁷ F.M. SCHERER, *Industrial Market Structure and Economic Performance*, Second Edition, USA, 1980, s.4.

sadece istatistiksel dönemlere bakmıştır kimileri ise firma sayısına bakmayı yeterli bulmuştur.¹³⁸

Smirlack tarafından kabul görmüş bir önermeye göre, piyasadaki yoğunlaşma arttıkça firmaların piyasa gücünde artar ve yoğunlaşma oranındaki yükselme, firmalar arası anlaşma maliyetini düşürmek, suretiyle, sektörde gizli veya açık anlaşma yapılmasını teşvik eder. Böylece, piyasada yer alan firmalar ürün maliyetlerinden çok daha yükseğe fiyatlama stratejisi benimseyerek monopol karı elde ederler.¹³⁹

SCP endüstriyel organizasyon literatüründen en çok test edilen ve üzerinde en çok çalışılan hipotezdir. SCP paradigması imalat sanayindeki verilere dayanılarak yapılan sayısız çalışmalarda kullanılmıştır. Bankacılık sektörüne ilk kez 1961 yılında Schweiyer ve McGee tarafından uyarlanmıştır. Bu çalışmalarda yoğunlaşma ile performans arasında pozitif bir korelasyon olduğu ortaya konmuştur.

SCP yapısı temelde çok esnek olmasına rağmen bazen katı bir geleneksel formda görürüz. SCP'nin genel bir görünümü ve bazı ekonomistler tarafından kabul edilen şekli şöyledir.

Yapı → Davranış → Performans

Şekil : 11 Yapı, Davranış, Performans İlişkisi

SCP yapısının bu ayrıştırılmış görüntüsü basitlik içinde etkileyiciliğe sahiptir. Onun işleyişine bir örnek verirsek, neo klasik monopolist bir yapıyı dikkate alır. Yapı tek bir satıcı tarafından karakterize edilir. Yoğunlaşmanın en ucu, kar maksimizasyonu, MR ve MC eşitliği anlamına gelen davranış modelidir. Pareto kriterine göre değerlendirilen monopolistlerin performansı fiyat MC'nin üstünde belirlendiği için verimli değildir.¹⁴⁰

¹³⁸ Gavin C. RAID, *Theories of Industrial Organization Basic Blackwell*, Printed in Grent Britain by Ts Press Ltd. Patsctow, 1987, s.12.

¹³⁹ M. SMİRLOCK, "Euidence on the (Non) Relationship Between Conrantration and Profitabilits in Banking *Journal of Money Credit and Banking*, Vo.:17, No:1, 1985, s.69.

¹⁴⁰ RAID, *Ön. Ver.*, s.14.

1.1. Genel Hipotezler

Değişen yoğunlaşma seviyeleri kadar endüstrilerdeki olasılık değişmelerini de içeren çok genel bir hipotezi ele alalım. Burada firmanın davranışlarını içeren açık olmayan hesaplar ile SCP yapısı için bir yaklaşımı dikkate almalıyız. Yoğunlaşmanın yüksek olduğu seviyelerde karlılıkta yüksek seviyelerde olmaktadır.

Bu hipotezi ifade etmenin kolay bir yolu şu biçimdedir.

$$r=f(c)f'<0 \quad (3.1)$$

$r=\pi/K$ olduğu yerde π kar ve K sermayenin ölçüsüdür. C ise henüz belirgin olmayan yoğunlaşma ölçüsüdür. Eğer C optimal refah ile ilgili bir yoğunlaşma derecesi ise, o zaman formül bir kar oranıdır. Tipik bir şekilde, monopol piyasada yoğunlaşma ölçüsü $c=1$ ve tam rekabet piyasasında yoğunlaşma ölçüsü $c=0$ olunca ele aldığımız piyasa $0 \leq c \leq 1$ yoğunlaşma indeksi niteliğindedir. Böylece $f(0)=0$ ve c indeksinde formül mümkündür. Buradaki durum şöyle izah edebiliriz.

İlk olarak yoğunlaşma karlılığı belirler. Bu durum bağımsız değişken olan c ve bağımlı değişken olan r ile ifade edilir. İkinci olarak, $(c > \bar{c})$ seviyesindeki karlılığı artırır. Kural olarak karlılık, $(dr/dc) > 0$ durumunda artmaktadır. Aslında kesin ölçü π/K 'yi tanımlayan kar oranı olmasına rağmen burada karlılık genel ifadesi dikkate alınmıştır. Bain özgün çalışmasında ve diğer bir çok çalışmalarında, karlılık yoğunlaşma ilişkisinde bağımsız değişken olarak C 'yi kullanmıştır. Fakat fiyat, maliyet marjı gibi diğer seçeneklerde mümkündür.

Bu kolay hipotezde, yapı özellikle tek bir değişken tarafından temsil edilir, davranışa önem verilmez ve performans $\bar{r}$ 'nin değerinden r sapmasının ifadesinde kullanılır. Şimdiye kadar geliştirilen çalışmada ihmal edilen, yapının önemli bir cephesi olan, giriş içinde engellerin derecesidir.

Bain 3 engeli açıklamış ve tartışmıştır. İlk olarak ölçek ekonomileridir. Eğer uzun dönem ortalama maliyetlerinde bir azalış isterlerse, zorunlu firmalar olarak piyasa potansiyeline katılma durumunda aynı üretim seviyesini koruyabilme şeklinde bir engel ortaya çıkabilir. İkinci olarak ürün farklılığı engeli olarak gözüktür. Incumbent (zorunlu)

firmaların güven duyan tüketicileri aldatma problemi ortaya çıkar .Üçüncü olarak, zorunlu firmalar bazı dönemlerde maliyet avantajlarına sahip olabilirler. Uygun fiyatlarla arz edilen faktörler, maliyet azalışını yardım eden teknoloji ve dahası maliyetle bir düşme yaratır.

Shephard ve Smirlock giriş engellerinin derecesini temsil eden yapay, değişkenlerin kullanıldığı daha kompleks örnekler sağlamıştır. Comanor ve Wilson karşıt görüş olarak başka bir açıdan olaya yaklaşmış, çeşitli giriş engelleri varsayımlarının her birinin istatistiksel değişkenlerle direk biçimde temsil edilmesini tartışmıştır. Kesin olan değerler yerine kesin olmayan değerleri arz eden değişkenler varsayılmıştır. Böylece reklamın etkileri S satış ve A reklam giderleri yoluyla temsil edilebilir.

$$\Pi / K = \int (A / S, C) \quad (3.2)$$

Bu geleneksel piyasa yoğunlaşması doktrinine karşıt olan verimlilik yapısı doktrindir. Brozen, Demsetz ve Peltzmanın yoğunlaşma ve karlılık arasındaki ilişkiyi tartışması; piyasa paylaşımı, yoğunlaşma ve verimlilik arasındaki ilişkiyi bertaraf ettiği için gerçekçi değildir. Eğer yoğunlaşma üretimdeki verimliliği artırır ve bu yüzden büyük firmalar kar etmekteyse ve piyasa paylaşımında bir artış olsaydı, bu firmaların sektörde artması monopolcü rantı değil ekonomik ranttır.

Bu hipotezi test etmek için Smirlock bir model önermiştir.

$$q = \int (MS, C, B_m, B_h, MSG) \quad (3.3)$$

Bu modelde q =Tobini'in q 'su (üretimdeki başarının piyasa değerini firmanın piyasa değerine oranı), MS= piyasa paylaşımı, C= firma yoğunlaşma oranı, B_m =Orta derecede, giriş engeli değişkeni, B_h =yüksek derecede giriş engeli değişkeni ve MSG=Piyasa paylaşımında büyümeyi gösterir.¹⁴¹

Bu modelin lineer bir versiyonu, önemli ve pozitif bulguları olan piyasa paylaşımı üzerinde yapılan çalışmada bulunmuştur. Fakat yoğunlaşma değerleri önemsizdir. Bu yüzden verimlilik yapısı doktrini yoğunlaşma doktrininden daha gözdedir.

¹⁴¹ Aynı., s.15

1.1.1. Piyasa Yapısı, Firma Davranışı, Endüstri Performansı Arasındaki İlişkiler

Piyasa yapısı, firma davranışı ve sektördeki performans arasındaki ilişkileri anlamak ancak bunları kendi aralarında olan ilişkilerini incelemekle mümkündür.

1.1.1.1. Piyasa Yapısında Firma Davranışına

Antitröst uygulamalar ve antitröst politikalar ile ilgilenen endüstriyel organizasyon ekonomistleri, yalnızca farklı piyasa paylarındaki üretim oranları ve fiyat seviyeleri ile değil aynı zamanda karşı rakibi yıpratıcı fiyat anlaşmalarında başvuru olan davranış formları, fiyat ayırımı, bağlayıcı düzenlemeler, fiyat liderliği, firma girişini dışlayıcı veya sınırlayıcı fiyatlama, fiyat düşürerek satışı artırma ve bazı endüstrilerde karşılaşılan üretimi sınırlama veya piyasaları bölücü tartışmalarla ilgilenir.¹⁴²

Mason'un öncülüğünü yaptığı firma davranışı çalışması o zamandan beri üretim ve fiyat tanımlamalarından başka diğer alanları da kapsayarak genişletilmiştir. Piyasa yapısı ya özendirici ya da gelişimi yavaş olan araştırma ve geliştirme faaliyetleri, reklamcılık, iki veya daha fazla firmanın birleşme çabaları, ürün farklılaştırması gibi güçler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Yapı ve davranış arasındaki temel nedensel ilişki aşağıda açıklandığı gibi mikro ekonomi teorisinin çatısında saklıdır.¹⁴³

1. Firmalar ürünlerini rekabet piyasasına uymayan bir ortamdan sattıklarından fiyat kontrolü yapabileceklerdir. Diğer bir deyişle firmaların tüm yapabilecekleri, piyasa güçleri tarafından belirlenen fiyatta ne kadar satmaya istekli olduklarına karar vermesidir.

2. Firmalar arasında başarılı anlaşmalar yapılması yapısal karakteristiğe bağlıdır; burada dikkat edilmesi gereken iki önemli şey yasadışı işlerin sayısı ve yeni gelen firmaların piyasaya girme kolaylığıdır.

¹⁴² BALDWIN, *Ön. Ver.*, s.109.

¹⁴³ Aynı., s.110.

3. Fiyat farklılaştırması yapılması farklı talep esnekliği nedeni ile en az iki tüketici sağlar, böylece kar maksimizasyonu fiyatları farklılaştırır. Aynı zamanda bir tüketiciye, yüksek fiyattan satılan ürünü düşük fiyattan almasını önlemek için bazı engeller olmalıdır.

4. Ürünün yapısı ve onu kullanan kişiler, yanlış veya yanıltıcı reklamın davranış üzerinde olumlu bir etki verip vermeyeceğini belirleyecektir.

5. Firmaların ulaşmak istedikleri hedefleri onların maliyet yapıları ile ilişkilidir.

Yapı-davranış bağlantısının başarısı endüstrilerinin objektif çalışmasına izin verir. Fiyat farklılaştırması, açık yapılan anlaşmalar, yıkıcı fiyatlama veya yanlış reklamlamaya dayanan bir piyasa, eşit davranılan müşteriler, gerçekçi reklamlama, bağımsızca belirlenen fiyatlar ve üretimin bulunduğu piyasaların yaratılmasına engel olur. Aslında, yapı-davranış yaklaşımı bizi o piyasada ahlaki olmayan hükümlerin iş davranışını anlamaya teşvik eder.

1.1.1.2. Firma Davranışından Piyasa Yapısına

Endüstrinin kontrolü ve etkisi dışındaki fenomenler tarafından belirlenen endüstri yapısının görünüşü endüstrideki firmaların aktiviteleriyle değiştirilebilir. Optimal üretim teknikleri ve bu tekniklerin ekonomideki işleyişi arz eden firmaların bu tekniklere yaptığı maliyet kadar mühendislik bilgisi ve üretim metotlarındaki fiziksel ve kimyasal prensipler ile belirlenecektir. Üretim tekniklerini destekleyen endüstrideki optimal firma sayısı ve piyasa ölçüsü tüketici talebinin esnekliğine ve seviyesine bağlıdır. Fakat bu talep karakteristiğini, yeni ve geliştirilmiş ürünlerin olmasını amaçlayan reklamcılık yoluyla idare etmek için uygundur.

Piyasa yapısındaki diğer değişimler firma davranışları tarafından kasten meydana getirilir. Buna en açık örnek kazanılan aktivite ve firmaların birleşmesi gösterilir. Piyasa yapısındaki etkiyi dağıtan diğer bir davranış biçimi, bir firma başarılı olduğu zaman diğerlerinde artış ve bazı firmaların piyasayı paylaşımında azalış yaratacak olan yıkıcı fiyatlamadır. Davranışın en önemli yapısal belirleyicileri arasında yeni firmaların giriş engeli, piyasanın ölçüsüyle ilgili büyük teknikteki ekonomiler veya önemli bir

isteyecekler, piyasada ayakta kalabilmek için imkanları değerlendirecekler, hatta karlarını sürekli bir şekilde hiç durmadan maksimize etmeksizin büyüyeceklerdir. Ekonomide Nobel ödülünü 1972’ de kazanan Sir John Hicks şunu demiştir: “Tüm monopol karlarının en iyisi sessiz bir hayattır.”

Yapı ve davranış arasındaki bağlama dayalı paradigmayı belki en iyi şu söz tanımlar: “Bir endüstri veya piyasanın yapısı, yegane olmamasına rağmen en önemli firma davranışı belirleyicisidir; bu yüzden ekonomi analizcileri endüstri yapısının bağlamını göz önünde bulundurmaksızın bir firmanın davranışını tamamen anlayamaz ve yeteri derecede tanımlayamaz.”¹⁴⁷

Davranış ve performans arasındaki bağlantıya dönersek, farklı yapıları ile endüstride çok çeşitli performansa öncülük yapan davranışın çeşitli biçimlerini ele alabiliriz. Bir endüstrinin ekonomik performansı yapısal kuruluşunda yatan firma davranışıyla belirlenir; bu yüzden hem yapı hem de davranış çalışması yapmaksızın iyi veya kötü performans kaynakları tanımlanamaz.

Firma davranışı piyasadaki rakiplerin yaptığı hareketler ve piyasadaki üretim doğrultusunda bir firmanın politikalarından meydana gelir. Firma, yalnızca kendi stratejilerini belirlemez, aynı zamanda tüm piyasayı ele geçirmede istikrarlı bir sonuç elde edene kadar rakiplerine tepki gösterir. Bu hareketler ve tepkiler firma davranışı olarak nitelendirilir.¹⁴⁸

1.1.2. Piyasa yapısı, endüstri performansı ilişkisinde kullanılan modeller

Cowling’in yaptığı çalışmanın teması firma davranışı üzerindedir. Onun elde aldığı eşitlikler tatmin edici değildir, endüstriyel organizasyonların doktrinlerini anlatmasına rağmen bir belirginlik yoktur. Cowling’in yaklaşımının avantajı yapı-performans ilişki formülasyonuna uygun olduğu için oldukça kesin sonuçlara öncü olmaktadır.

¹⁴⁷ Aynı., s.110

¹⁴⁸ Richard CAVES, *American Industry: Structure, Conduct, Performance*, Fifth Edition Foundations, Modern Economic Series, USA, 1982, s.48

Cowling, Kaleckinin endüstri talebinin fiyat esnekliği ile fiyat-maliyeti marjini arasında ilişki kuran klasik bir formülü başlangıç noktası olarak ele almıştır.

$$L = \frac{P - MC}{P} = \frac{1}{\eta} \quad (3.4)$$

Bu formülde MC marjinal maliyeti, L Lerner'e göre monopol derecesini göstermektedir.

Stigler önemli bir formül değişkeni geliştirmiştir.

$$\frac{P - MC}{P} = \frac{F(H)}{\eta} \quad (3.5)$$

F (H) firmalar arasındaki anlaşmanın etkinliğinin bir indeksidir. Bu anlaşma Cowling'e göre ve Waterson'a göre çeşitli değişkenlerle ilişkilendirilir. X_i , endüstri talebiyle karşılayan i'nci firmanın anlaşma yaptığı zaman $X = \sum X_i$ ile gösterimi sözkonusudur. $P=f(X)$ endüstri talep fonksiyonunu verir. i'nci firma için C_i seviyesinde marjinal maliyeti sabit varsayalım, fakat belirgin olan her C_i ile endüstride anlaşmanın etkisinin dağılımı vardır.

$$\Pi_i = pX_i - c_iX_i \quad (3.6)$$

(3.1)'te yapı-performans eşitliğinin özelliklerinde ihmal edilen davranış fikri şimdi ele alınabilir. Cournot-Nash çözümü bize bir takım fikirler vermektedir.

Nash çözümü, birlikte hareket etmeyen firmalara uygulanabilir. Stratejik form olarak adlandırılan bir oyunu belirtmek için stratejileri, oyuncularını kurarak tanımlayabilmeye ihtiyaç vardır. N sayıda firma veya oligopolistlerin birlikte hareket etmeyen firmaların yer aldığı bir oyunda oldukları tasarlanır. Bu durumda stratejiler oligopolistleri tarafından üretim seviyesinin seçimini sağlar.¹⁴⁹

¹⁴⁹ RAID, Ön. Ver., s. 17-18

1.1.3. Piyasa yapısı firma davranışı ilişkisinde kullanılan modeller

Piyasa gücüne gerektiği şekilde gerçek bir önem verilirse piyasa gücünün belirleyicisi veya piyasa gücünün niteliğini hesaplayan metotlar kati sonuçlar vermelidir. Kötü firma davranışının kanıtı olarak piyasa gücünden yola çıkarak bir temel çıkarsama yapılırsa niteliği hesaplayan metot üzerinde bir tehlike yaratabilir ve araştırma istenilen şekilde oluşmaz.

1.2. SCP Paradigmasına İlişkin Alt Hipotezler

SCP paradigmasına ilişkin alt-hipotezleri Smirlock'un sınıflandırma yöntemine göre anlatabiliriz. Bunlar SCP paradigmasını kabul etmişlerdir, fakat farklı açıklamalar getirerek yeni hipotezler oluşturmuşlardır.

1.2.1. Klasik SCP hipotezi

Bu hipotez daha önce açıklandığı için tekrardan detaya girilmeyecektir. Bu hipotezi kısaca şöyle özetleyebiliriz;¹⁵⁰

- Firma davranışının ve performansının en önemli belirleyicisi piyasa yapısıdır,
- Yoğunlaşma derecesi yüksek piyasalarda firmaların birbirleriyle anlaşarak ortak bir tavır sergilemeleri olasılığı yüksektir,
- Firmalar bu anlaşmayı gerçekleştirerek maliyetlerinden çok daha yüksek bir düzeyde fiyatlama politikası benimsemek suretiyle monopol rantı elde ederler.

1.2.2. Etkin yapı hipotezi

Etkin yapı hipotezi, klasik SCP hipotezinin savunduğu varsayımları eleştirmiş olaya farklı bir açıdan bakmıştır. Klasik SCP hipotezine Demsetz, McGee, Peltzman ve Brozen adlı ekonomistler karşı çıkmıştır. Adı geçen ekonomistlere göre; yoğunlaşma

¹⁵⁰ AYDINLI, Ön. Ver., s. 6

rastsal bir olgu olmayıp piyasadaki öncü firmaların yüksek etkinliklerinin bir sonucudur.

Etkin yapı hipotezi de klasik SCP hipotezi gibi yoğunlaşma ile karlılık arasında pozitif bir korelasyon olduğunu öne sürer. Fakat, yoğunlaşma ile karlılık arasında pozitif bir korelasyon yaratan nedenler klasik SCP hipotezinin öngördüğü nedenlerden farklıdır. Etkin yapı hipotezi, yoğunlaşmanın firmalar arası anlaşmalara yol açmaksızın rekabetçi bir sonuç sonunda elde edildiğini varsaymaktadır.

Klasik SCP hipotezi yoğunlaşmayı dışsal (exojen) bir faktör olarak ele alır ve bu yoğunlaşmanın piyasadaki firmaları rekabetçi olmayan davranışlara ittiğini, sonuçta firma karlılığını arttırdığını ileri sürer. Etkin yapı hipotezi ise etkinliği dışsal bir faktör olarak kabul eder ve bu etkinliğin piyasa da yoğunlaşmaya yol açarak, karlılığı arttırdığını varsayar. Etkin yapı hipotezinin özü, piyasa yapısının içsel (endojen) bir faktör olarak ele alınmasıdır.¹⁵¹

Demsetz, klasik SCP hipotezinin eksik olduğu görüşünü öne sürmektedir. Daha önce yapılan analizlerdeki yoğunlaşma ile karlılık arasında gözlemlenen ilişki yanıltıcı niteliktedir. Çünkü, ilişki şu şekilde kurulursa doğrudur. Daha fazla etkinlik yüksek piyasa yapısına ve yüksek piyasa yapısı da yoğunlaşmaya yol açarak karlılığa neden olmaktadır. Bu durumda, piyasa yapısı ile karlılık arasında bir ilişki vardır ancak, piyasadaki yoğunlaşma ile karlılık arasında nedensel bir ilişki bulunmamaktadır. Klasik SCP hipotezi ve etkin yapı hipotezi ekonometrik çalışmalarda sürekli birbirinin rakibi iki hipotez olarak değerlendirilir ve teste tabi tutulur.

1.2.3. Ürün farklılaştırma hipotezi

Ürün farklılaştırma hipotezine göre yüksek kar yüksek fiyatlardan kaynaklanabilir. Diğer hipotezlerin öne sürdüğü gibi farklı etkinlikler yüksek kar yapmayabilir. Piyasa payının sahip bir firma yüksek kalitede ürün üreterek bunlara daha yüksek düzeylerde fiyat uygulayabilir ve daha çok kar elde edebilir. Smirlock tarafından ürün farklılaştırma hipotezi olarak adlandırılan bu hipotez yoğunlaşma ile

¹⁵¹ J. VESELA, *Testing For Competition In Banking: Behavioral Evidence From Finland*, Helsinki: Bank Df Finland Studies, 1994, S. 1, s. 56

karalılık arasında bir bağ olduğunu kabul eder. Fakat, niçin yoğunlaşma ile karlılık arasında bir bağ olduğu üzerinde farklı yorumlama getirmektedir.

1.3. SCP Yaklaşımında Modern Gelişmeler

SCP yaklaşımı üzerinde diğer bir görüş Baumol tarafından geliştirilmiştir. Rekabetçi bir piyasayı ima eden fikirlerinde piyasa yapısının performansı ile eşit olması gerekmemektedir. Piyasalar, firmaların kolayca girebildiği durumda ve bir firmanın maliyetleri artıp zor durumda kaldığı anda kolayca piyasayı terk ettiği zaman rekabetçi durumdadır. Bu durum giriş ve çıkış için hiç bir engel olmadığını ima ettiğinden monopol karı oluşturmaz. Giriş tehlikeli firmaları ürünlerini minimize etmeye ve maliyetlerini dağıtmaya zorlar, bu piyasa yapısı etkisiyle oluşur. Yapıya aldırmaksızın rekabetin otomatik bir şekilde meydana gelmesi iyi performans ile sonuçlanan bir durum yaratır.

Demsetz benzer sonuçları gündeme getirmiştir. Yüksek karın piyasa gücünde bir belirtisi olmayabileceğini fakat etkisinin olabileceğini belirtmiştir. Demsetz fikirlerinde performansa daha geniş yer verir. Firma en düşük maliyetlerle ölçeğini arttırmaya ve piyasa paylaşımına niyetlenmesi, tüm firmalar üzerinde etkinlik yaratacaktır. Böylece, Demsetz piyasa yapısının en düşük maliyetler altında dağılım ve ürünün oluşması sonucu gelişeceğini söylemiştir. Bu sonuç aynı zamanda büyük firmaların maliyetleri azaltan organize yapısı nedeniyledi daha etken olup olmadığı durumunu meydana getirir.

Geleneksel çatı içinde çalışan yeni endüstri ekonomistleri neo klasik teori ile daha ilişkili bir biçimde endüstriyel ekonomiyi bütünleştirici olarak görürler. (Cowling, Waterson, Clarke, Davis) Onlar yapı üzerinde bir vurgudan uzaktırlar, tartışmalarında davranış anahtar unsurdur. Piyasa yoğunlaşmasında yapısal ölçü merkezi bir rolü oluşturur.

Yeni Endüstri Ekonomistler oligopolde neo-klasik modeller sınıflandırarak kullanır. Bu ekonomistler performans görüşünü oldukça dar olarak alırlar. Çalışmalarında geleneksel SCP yaklaşımından daha titizce zemine oturtulmuş ekonomik teorilere yer verirler. Fakat, sonuç olarak çok dar bir görünüşte alınır.

Örneğin, yenilikler sıkça firma sayısı üzerinde güçlü varsayımlar yapılarak oluşturulan oyun teorilerinde kullanılarak modellenir.¹⁵²

1.4. SCP Paradigması Bağlamında Piyasa Yapısı Test Metodolojisi

SCP yaklaşımı ampirik çalışmalarda geniş bir yer tutmaktadır. Testte kar ile ilişkili olan prensipler şu şekilde gösterilebilir;¹⁵³

-Piyasa yoğunlaşması

-Giriş engelleri

-Karlılık düzeyi

SCP paradigmasının varlığına ve özellikle hangi alt hipotezin geçerli olduğuna ilişkin pek çok ekonometrik model kurulmuştur. Ürün farklılaştırımı hipotezi üzerinde çalışma yapılmamıştır. Fakat, klasik SCP hipotezi ve etkin yapı hipotezi test edilmiştir. Weiss ilk defa bu iki hipotezi test eden bir çalışmayı imalat sanayiinde gerçekleştirmiştir.

Smirlock ise bu iki hipotezi bankacılık alanında uygulamıştır. Bizim burada yapacağımız çalışma bu hipotezleri sigortacılık literatüründe test etmektir.

Test metodolojisini oluştururken firma piyasa payı ile piyasa yoğunlaşma oranını bağımsız değişken olarak kabul edeceğiz. Bu iki bağımsız değişken istatistiksel açıdan anlamlıdır değil midir bunu araştıracağız.

Denkleme şu şekilde yazabiliriz;

$$\Pi = a_0 + a_1 MS + a_2 CR + a_3 MSCR + \sum_{i=4}^n a_i Z_i + \varepsilon$$

Π = Karlılık Oranı

MS=Firma Piyasa Payı

¹⁵² Paul R. FERGUSON, *Industrial Economics: Issues and Perspectives*, MacMillan, Hong Kong, 1992, s.12

¹⁵³ FERGUSON, *Ön. Ver.*, s. 15

CR=Piyasa Yoğunlaşma Oranı

MSCR=Firma Piyasa Payı İle Piyasa Yoğunlaşma Oranının Çarpımı

Z=Sigorta Şirketinin Karlılığını Etkilediği Düşünülen Diğer Kontrol Değişkenler Vektörü.

ε =Ekonometrik Hata Terimi

Smirlock'un benimsediği yonteme göre yukarıda verilen denklem kullanılarak 3 değişik şekilde regrasyon tahmini yapılmaktadır.

-İlkinde $a_1=a_3=0$ olduğu varsayılarak denklem tahmin edilir. a_2 'nin sıfırdan farklı olması klasik SCP hipotezinin desteklendiği sonucunu verir.

-İkincisinde; $a_2=a_3=0$ kabul edilir. a_1 'in sıfırdan farklı olması etkin yapı hipotezi öngörülerinin geçerliliğine işarettir.

-Üçüncüsünde ise sadece $a_3=0$ varsayılarak piyasa payı ve yoğunlaşmanın karlılık üzerindeki etkisi birlikte tahmin edilir.¹⁵⁴

Görüldüğü gibi, performans ölçütünü karlılıkla ölçebilmekteyiz. Karlılık bize performansın nasıl olduğunu göstermektedir.

Denklemden piyasa payı ve piyasa yoğunlaşması değişkenlerinin alacakları katsayılar testin özünü oluşturmaktadır. Bu iki değişken bağımsız değişkenler olarak alınırken karlılık bağımlı değişken olarak alınmaktadır.

Klasik ve etkin yapı hipotezini test ederken ürün farklılaştırımı hipotezini de test edebilmek için performans ölçütü olarak fiyat verilerini kullanmak iyi sonuçlar verecektir. Çünkü, daha öncede bahsettiğimiz gibi ürün farklılaştırımı hipotezi yüksek karın yüksek fiyatlardan kaynaklanabileceğini savunmaktadır. Yüksek fiyatı bir şirketin uygulayabilmesi içinde yüksek kalitede ürün veya hizmet üretebilmesi gerekmektedir.

¹⁵⁴ AYDINLI, Ö.n. Ver., s. 9

1.4.1. Kurulan regresyon denklemleri ve kullanılan değişkenler

SCP hipotezini test ederken kuracağımız ekonometrik denklemi genel olarak şu formda belirtmek uygundur.

$$PERF=a_0+a_1MS+a_2CR+\sum a_iZ_i+\varepsilon$$

Denklemdaki değişkenleri iki ana grupta incelemek yararlıdır. Bu iki ana grup bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlerdir.

1.4.1.1. Bağımlı değişken

SCP hipotezini test ederken kullanılan performans ölçütü olarak iki görüş öne sürülmüştür. Biri fiyat diğeri karlılıktır.

Performans ölçütü olarak fiyatın kullanıldığı çalışmalarda bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Çünkü, fiyat verilerinin kullanılması bazı sorunlar taşımaktadır. Bu nedenle performans ölçütü olarak karlılığın alınması daha uygun olacaktır. Gilbert, Rhoades, Evanoff ve Fortier bankacılık sektöründeki performansı ölçmek amacıyla karlılığı kullanmanın daha etkin olacağı görüşünü benimsemiştir. Çünkü, fiyatın bağımlı değişken alınması durumunda farklı fiyatlama stratejileri uygulanması durumuyla karşılaşılabilmektedir. Ürünler arasında ikame edilebilirlik olasılığının varlığı farklı fiyatlama neden olabilir. Karlılık ölçütünün kullanılması bu sorunu ortadan kaldırmaktadır. Karlılık ölçütü, tüm ürün ve hizmetlerin ve çıktısını bir araya toparlayabilen bir ölçü niteliğindedir.

Fiyat ve karlılığın performans ölçütü olarak kullanılması haricinde Smirlock, Gilligan ve Marshall tarafından Tobin'in q rasyosu da kullanılmıştır. Ancak Shephard bir alternatif ölçütünde onu problemler taşıdığını ve performans için mucize bir gösterge niteliği taşımadığını belirtmiştir.¹⁵⁵

Biz sigorta sektöründeki piyasa yapısını incelediğimiz bu çalışmamızda performans ölçütü olarak karlılığı kullanacağız. Karlılığı ölçerken sigorta şirketinin

¹⁵⁵ Aynı., s. 11

aktif getirisi, sigorta şirketlerine ödenen primler ve sigorta şirketlerinin ödediği tazminatlar dikkate alınacaktır.

1.4.1.2. Bağımsız değişkenler

Bağımsız değişkenleri üç ayrı grupta tanımlamak mümkündür. Bunlar;

-Anahtar değişkenler

-Kontrol değişkenler

-Kukla değişkenler

1.4.1.2.1. Anahtar değişkenler

SCP paradigmasını ölçerken anahtar değişken olarak iki değişkeni kullanabiliriz. Biri firmanın piyasa payı diğeri piyasa yoğunlaşma oranıdır. Biz firmanın piyasa payını ölçerken ilgili sigorta şirketine yatırılan sigorta primlerinin sektördeki yatırılmış toplam prime oranına bakabiliriz. Yatırılan sigorta primleri şirketin geliri olmaktadır. İkinci olarak, şirketin sigorta talep eden kişilere verdiği tazminatları dikkate alabiliriz. İlgili sigorta şirketinin verdiği tazminatın sektörde verilen toplam tazminatın oranı bize bir fikir verebilir. Son olarak da, ilgili sigorta şirketinin aktifinin sektördeki toplam aktife oranına bakabiliriz.

1.4.1.2.2. Kontrol değişkenler

Kontrol değişkenlerle hem piyasanın hem de firmaların spesifik özellikleri dikkate alınmış olur. Bu değişkenleri kullanmakla firmanın aldığı risk, maliyet ve büyüklük gibi bazı kavramlar analize katılmış olur.

1.4.1.2.3. Kukla değişkenler

Sigorta şirketinin kendi bünyesinden kaynaklanan bazı durumları nicel olarak analize sokmak mümkün değilse bunları kukla değişkenler kullanılmak suretiyle

analize dahil edebiliriz. Örneğin, yerli sermayeli sigorta şirketi-yabancı sermayeli sigorta şirketi ayırımı önemli olduğu düşünülüyorsa, söz konusu özellik kukla değişken kullanılarak analize dahil edilebilir.

1.5. Yoğunlaşmanın Ölçümünde Kullanılan Metotlar

Piyasa yoğunlaşma oranını ölçerken bazı kriterler vardır. Bunların kullanımını o piyasada yer alan firmalar hakkındaki varsayımlara dayanılarak yapılır. Bu kriterler;

-M-Firma Yoğunlaşma Oranı

-Herfindahl-Hirschman Endeksi

-Entropy Endeksi

-Linda Endeksi

Farklı mal piyasalarında gerçekleşen yoğunlaşma düzeyinin hesaplanmasında kullanılabilecek ideal bir ölçü üzerinde anlaşma sağlanamamaktadır. Bununla birlikte değişik yoğunlaşma ölçütleri arasında geniş seçme olanağı bulunmaktadır. Ancak bu ölçütlerin hiçbiri tam ve bağımsız değildir.¹⁵⁶

1.5.1 M-Firma Yoğunlaşma Oranları

M-firma yoğunlaşma oranı bütün yoğunlaşma arasında en eski ve özellikle en yaygın olarak kullanılanıdır. M değeri geleneksel olarak dört, sekiz veya yirmi olarak alınmaktadır. M-firma yoğunlaşma oranı firmaların sektördeki büyüklük dağılımını ölçmeye yönelik bir orandır. Amaca bağlı olarak belirli bir firma sayısı ile dağılımı baz alınacak bir büyüklüğün (aktif, gelirler, satışlar vb.) saptanması gerekir.

Yoğunlaşma oranını şu formülle ifade edebiliriz;

$$YO_M = \frac{1}{x} \sum_{i=1}^m X_i \quad (3.7)$$

$YO_m = M$ sayıda firma için yoğunlaşma oranı

$X_i = i$ firması için x değişkeninin, firmalar bu değişkene göre alt alta sıralandığında aldığı değer

$$YO_M = \sum_{i=1}^m X_i \text{ endüstride yer alan firmaların tümü için } x \text{ değişkeninin aldığı}$$

toplam değer

Yoğunlaşma oranının kullanılmasındaki neden, birkaç büyük firmanın endüstrideki payını yani oligopol derecesini ölçmektir. Bu oran sayesinde firmanın pazardaki payı bilinerek hakimiyetin ne ölçüde olduğu anlaşılmaktadır.

Yoğunlaşma oranı, her firmayı almamakta yalnızca en büyük firmaların nisbi büyüklükleri üzerinde durmaktadır. Yoğunlaşma oranı arttıkça firmanın oligopolistik yapısı artmaktadır. Örneğin Amerika'da yapılan bir araştırmada 1972 yılında imalat sektöründe dört lider firmanın satışların % 20 sini gerçekleştirdiği endüstriler rekabetçi, yoğunlaşma oranı% 20-39 arasında değişen endüstriler zayıf oligopoller ve yoğunlaşma oranı % 60 ve üstü olanlar kuvvetli oligopoller olarak sınıflandırılmıştır.¹⁵⁷

Yoğunlaşma oranı piyasa yapısı ile ilgili her şeyi anlatmasa bile önemli bir göstergedir.

1.5.2. Herfindahl-Hirschman endeksi

Literatürde Herfindahl-Hirschman endeksi diye bilinen sözkonusu yoğunlaşma ölçüsünü A. O. Hirschman 1945 yılında ve O.C. Herfindahl 1950 yılında birbirinden bağımsız olarak geliştirmişlerdir. Ancak endeks genelde Herfindahl endeksi diye anılmaktadır. Bu endeks piyasalardaki tüm firmaların, piyasa paylarının karelerinin toplamı olarak tanımlanmaktadır. Herfindahl endeksini şöyle formülle gösterebiliriz.

$$H - H = \sum_{i=1}^N S_i^2 \quad (3.8)$$

¹⁵⁶ David NEEDHAM, *The Economics of Industrial Structure, Conduct and Performance*, (New York: St. Martina, 1978), s.124-131

¹⁵⁷ U.S. Bureau of The Census, Special Report Series: "Concentration Ratios in Manufacturing", 1975, s.6-49

Bu endekste N piyasadaki firma sayısını, x_i i firmanın piyasa payını ve T de piyasanın toplam büyüklüğünü göstermektedir. Piyasa payı bulunurken herhangi bir kriter (aktif, gelir, gider vb.) baz alınabilir.

Endüstride tek firma piyasaya hakim olduğunda endeks en yüksek değeri olan 1'e ulaşmaktadır. Eğer firmalar eşit büyüklükteyse en küçük değeri olan $1/n$ 'e düşmektedir. Endeksin değeri firma sayısındaki artışlarla azalmakta ve firma sayısındaki azalışlarla artmaktadır. Endeks 1'den 0'a doğru ilerledikçe monopolcü ortamdan tam rekabetçi ortama doğru gelişim yaşanmaktadır. H-H endeksi yoğunlaşma oranından farklı olarak tüm firma dağılımlarını göz önüne almaktadır. Hem analize elverişli olması hem de hesaplanmasının kolay olması nedeniyle çalışmalarda genelde Herfindahl endeksi tercih edilmektedir.

1.5.3. Entropy Endeksi

Diğer kabul gören bir endeks türü ise entropy endeksidir. Endekste endüstrideki firmaların piyasa payları tersinin logaritması ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Entropy endeksinin şu şekilde formüle edebiliriz.

$$E = \sum_{i=1}^N S_i \log_2 \left(\frac{1}{S_i} \right) \quad (3.9)$$

Tam rekabetçi bir ortam olduğunda endeks $\log_2 N$ değerini almaktadır. Eğer monopolistik bir yapı oluşursa o zaman endeks 0 değerini almaktadır. Belli sayıda firma üzerinde yapılan analizde firma arasındaki piyasa paylarındaki eşitsizlik azaldığında endeksin değeri yükselmektedir.

Entropy endeksinde logaritmik birimler alınması bazı güçlükler yaratmaktadır. Entropy endeksi Herfindahl endeksi ile aynı özelliklere sahip olmaktadır. Dağılımın tümünü dikkate alır ve firmaların sayısındaki ve büyüklüklerindeki değişmeye karşı duyarlı olmaktadır. Endüstride rekabetçi bir ortam var mıdır yok mudur bununla ilgili iyi bir gösterge vermektedir.

1.5.4. Linda Endeksi

Bu endeks Linda adında bir ekonomist tarafından bir endüstri içindeki oligopolistik yapıyı saptamak için geliştirildiğinden endüstri içindeki büyük firmalara ait bilgilere önem verilmektedir. Linda endeksini aşağıdaki gibi formüle edebiliriz.

$$L = \frac{1}{N(N-1)} \sum_{i=2}^{N-1} Q_i \quad (3.10)$$

Burada Q_i ilk büyük i firmanın ortalama paylarının kalan $N-i$ firma paylarına oranıdır. Bu ölçüt en büyük firmaların dağılımını esas almaktadır. L endeksinin alt ve üst değerleri N^{-1} ve sonsuz olarak gitmektedir. Endeks değeri N arttıkça belli bir noktaya kadar düşme göstermektedir. N değeri belli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra L endeksi artmaya başlamaktadır. Bu dönüm noktası endüstri için oligopolistik firmaların artık bittiğini göstermektedir.¹⁵⁸

1.5.5. Yoğunlaşma Oranında Kullanılan Diğer Metotlar

Yoğunlaşma oranı ölçümünde yukarıda bahsettiğimiz endekslerden başka kullanılan endeksler de vardır. Yukarıda sözü edilen yoğunlaşma ölçütleri belli bir andaki büyüklük dağılımlarını yansıtmaktadır. Statik durumu yansıttıklarından dolayı haklı olarak eleştirilere hedef olmaktadır. Lider firmalar zaman içinde değişebilmektedir. Bu sakıncayı gidermek için statik ölçütler yerine “sürekli yoğunlaşma” kavramı geliştirilmeye çalışılmışsa da başarılı olunamamıştır. Diğer yoğunlaşma ölçütleri de şunlar olmaktadır;

1.5.5.1. Lerner endeksi

A. Lerner tarafından önerilen endeks, monopol gücünün düzeyini firma satış verilerini kullanarak ölçmeyi amaçlamaktadır.

$$L = [(P - MC)/(P)] \quad (3.11)$$

Burada P ürün fiyatını, MC ise ürünün marjinal maliyetini göstermektedir. Endeks 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Endeksin yüksek olması monopol

¹⁵⁸ Remo LINDA, *Methodology of Concentration Analysis Applied To The Study of Industries and Markets*, 1976, s. 13.

düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir. Endeks ile asıl olarak ölçülen şey ilgili firmanın ürün fiyatını marjinal maliyetten ne kadar farklılaştırabileceğidir.

1.5.5.2. Bain Endeksi

J.S. Bain'in analiz ettiği bu yoğunlaşma ölçütü karlılık düzeyini esas alır. Bain ekonomik karı (formül) şeklinde tanımlar. Formüldeki ekonomik karı, R toplam geliri, C toplam gideri, D amortismanları, i alternatif getiri oranını ve V de yatırımın değerini göstermektedir.

Bain endeksini şu şekilde formüle edebiliriz.

$$B = \pi_e / V \quad (3.12)$$

Bain endeksinin 0'a eşit olması hali tam rekabet piyasasını göstermektedir. Endeks 0'dan 1'e doğru büyüdükçe monopol düzeyini temsil etmektedir.

1.5.5.3. Tobin'in Q Rasyosu

Tobin tarafından geliştirilen rasyo, firma piyasa değerinin firma aktif değerine bölünmesi suretiyle hesaplanır. Rasyo 1 değerine yaklaştıkça rekabetçi davranış tarzının varlığına işaret etmektedir. Daha büyük değerler almakta ise, firmanın normal üstü kar ettiğinin göstergesi olmakta ve belli ölçülerde piyasa gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Literatürde yukarıda kısaca tanımlanan endekslerden başka Gini katsayısı, Papandreou endeksi, Pietra rasyosu, Prais eşitsizliği, Yule endeksi ve Pareto endeksi gibi çok değişik ölçümlene teknikleri daha yer almaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz ölçütlerden hangisinin iyi olduğu sorununa gelince en uygun ölçünün, davranışla yakından ilgili olması gerektiği sonucu doğmaktadır. Yoğunlaşma ölçüsü iş dünyası davranışlarını etkilediği sürece önemlidir. En ideal yoğunlaşma ölçüsü Herfindahl-Hirshman endeksi olarak bilinmektedir. Fakat, iş dünyasının karmaşıklığı nedeniyle pratikte hiçbir ölçü tek başına üstün olmamaktadır.

1.6. SCP Paradigması Bağlamında Sigorta Şirketleri Arasında Rekabet İşbirliği Test Metodolojisi

Bu test tekniği Kwoka ve Ravenscraft ikilisi tarafından geliştirilmiştir. SCP paradigması ile birlikte değerlendirilmekte olan .bu teknik firmalar arası davranış biçimlerini test etmektedir. Bu testte saptanan ölçüte göre sektördeki en büyük m bankanın kendi aralarındaki davranış kalıpları ve bu davranış kalıplarının sektör karlılığı üzerindeki olası etkileri irdelenmektedir.¹⁵⁹

Kwoka ve Ravenscraft'ın yöntemine göre şu şekilde bir denklem kurularak regrasyon tahmini gerçekleştirilir;

$$\beta_j = \sum_{m=1}^k \alpha_m S_{mj} \quad (3.13)$$

Kurulan bu denklemde α katsayısının alacağı değerler testin sonucunu belirlemektedir $\beta_j > 0$ olursa, sektördeki öncü firmalar arasında iş birliği olduğunu gösterir. $\beta_j < 0$ ise, bu sektördeki öncü firmaların güçlü birer rakip olduğunu ve iş birliği içinde olduklarını gösterecektir. β_j alacağı değer α göre yükselecek veya düşecektir.

$\beta_j = 0$ Olduğunda firmanın önemli bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Kwoka ve Rawenscraft'on yöntemini sigorta sektörüne uyarlamadan önce iş .inliği üzerine yapılmış 3 yaklaşımı açıklamaya çalışalım. Bunlardan biri Cowling-Watson modeli, diğeri Clarke-Davies modeli ve bir diğeri "aktif paylaşım" modelidir.

İlk olarak Cowling-Watson modelini inceleyelim. Cowling-Watson yoğunlaşma seviyesi ile pozitif ilişkide olan beklenen endüstri karını ölçmek için teorik bir mantık geliştirmiştir. Oligopistik davranışın basit bir cebirsel tanımına dayalı model fiyat-maliyet ilişkisini açıklamıştır. Cowling-Watson sabit sayıda firma (N_j), homojen olan bir ürün fiyatı (p_j) ve sabit marjinal maliyet (c_j) içeren bir j endüstrisinde fiyat belirleyicisine dayalı bir varsayım oluşturmuştur. Burada i belirleyicisi her

¹⁵⁹ Ayn., s. 14

firmanın farklı bir sabit maliyet eğrisine sahip olmasına izin verir. Aslında, marjinal maliyetteki farklılıklar daha büyük firmaların daha düşük marjinal maliyet içermesi suretiyle firma büyüklüklerinde endüstrideki farklılığın tek nedenidir. Firma karı

$$\Pi_{ij} = p_j x_{ij} - c_{ij} x_{ij} \quad (3.14)$$

olarak belirlenir.

$$(p_i - c_{ij}) + p' x_{ij} (1 + \sum \delta x_{kj} / \delta \delta_{ij}) = 0 \quad (3.15)$$

(3.14) nolu eşitlikten Lerner endeksini elde edebiliriz.

$$L_{ij} = MS_{ij} (1 + \lambda_{ij}) / \eta_j \quad (3.16)$$

Burada MS firmanın piyasa paylaşımını verir.

$$\lambda_{ij} = \sum_{k \neq i} \delta x_{kj} / \delta \delta_{ij}$$

(3.17)

olur. Bir konjonktürel değişimi verir. λ_j Endüstrinin talep esnekliğidir.

λ_{ij}, c_j yoğunlaşma ölçüsünde artan bir fonksiyondur. Özellikle linear bir fonksiyon olarak varsaydığımızda ($\lambda_{ij} = \gamma c_i$) Gerçekte $C_j = H_j$ Herfindahl-Hirschman endeksi tercih edilir. Üstelik, bu endeksi bilgilerini uzlaştırmak için endüstri seviyesinde (3.16) eşitliği birleştirilir. Daha doğru bir tanımla model şu şekilde tahmin edilir;¹⁶⁰

$$L_{ij} = (MS_{ij} + \gamma c_i MS_{ij}) / \eta_j \quad (3.18)$$

Anlaşıldığı gibi, bu model yoğunlaşma ve fiyat-maliyet ilişkisini birleştirici bir yapı içerir. Bu bize yoğunlaşma seviyesinde endüstri içi farklılıkları istatistik sonuçlar ile ilişkili bazı ilginç karşılaştırmalar sağlar.

¹⁶⁰ John KWOKA and David RAVENSCRAFT, Price-Cost Margins by Line Of Business, *Economica*, 1986, S. 3, s. 352

Clarke-Davies, Cowling-Watson modelini özellikle konjonktürel değişim ilişkisi bakımından daha düşük tanıtır. Tam iş birliğinin olduğunu açıklarlar. Yani, $\delta x_{kj}/\delta \delta_{ij} = x_{kj}/x_{ij}$ gibi. (3.16) nolu denkleme baktığımızda bu denklem $L_j = 1/\eta_j$ monopol çözümünü üretmez. O, $\delta x_{kj}/\delta \delta_{ij} = \alpha_j x_{kj}/x_{ij}$ olduğu yerde ve α_j $0 \leq \alpha_j \leq 1$ olduğu durumda işbirliğinin oluşması için Cournot çözümündeki davranış biçimini gösterir. Parametresi daha doğru biçimde gösterirsek

$$\lambda_{ij} = \alpha_j (1/MS_{ij} - 1) \quad (3.19)$$

α_j endüstrideki işbirliği derecesini gösterdiğinden dolayı (Cj) yoğunlaşmanın artan bir fonksiyonunu temsil ettiğini söylemek yanlış olmaz.

Tekrardan bu fonksiyonu Linear varsayarsak ve (3.18) nolu formülde yerine koyarsak;

$$L_{ij} = \{MS_{ij} + \gamma c_j (1 - MS_{ij})\} / \eta_j \quad (3.20)$$

elde ederiz.

Hem Cowling-Watson modeli hem de Clarke-Davies modeli bazı güçlü varsayımlar geliştirmemize neden olur. Örneğin, sabit sayıda firma, homojen yapıda bir ürün, değişmeyen marjinal maliyet ve konjonktürel değişimin dışsal belirleyici olduğu statik bir görünüm varsayılır. Oligopolde fiyatlandırma da çok geleneksel yaklaşım modeli olan “aktif paylaşım” modeli, doğru bir fonksiyonel biçimde sınıflandırma yapmanın zor olduğunu kabul eder ve daha direkt bir yol seçer, fakat katı kurallar içermez. Bu model, işbirliği sonucu yüksek fiyatlardan tüm firmaların kazançlı çıktığını varsayar. Bu yüzden, karların endüstride yoğunlaşmada pozitif bir fonksiyonu olduğu varsayılır. Daha önceki modellerde olduğu gibi fonksiyon lineer biçimde alınır. Pazar paylaşımı aynı zamanda ölçek ekonomilerini ve ölçekle ilişkili avantajları içerir. Böylece, j’nci endüstride i’nci firma için Lerner indeksi;

$$L_{ij} = \beta MS_{ij} + \gamma c_j \quad (3.21)$$

olur.

Talep esnekliğinin rolü bu modelde ele alınırken, bu modelde hiçbir özel açıklama katsayısının tahminini vermez.

(3.18), (3. 20) ve (3. 21) nolu eşitlikler oligopolistik fiyatlandırmada farklı olan 3 ilişkiyi temsil eder. Bu eşitlikler aşağıdaki formülde olduğu gibi gösterilebilir;

$$L_{ij} = \beta_1 MS_{ij} + \beta_2 c_j + \beta_3 c_j MS_{ij} \quad (3.22)$$

Bu üç teori β_1 pozitif olduğunu varsayar. Cowling-Watson ve Clarke-Davies modeli β_1 talep esnekliğinin tersine eşit olması gerekliliğini gösterir. Her bir teori, β_2 ve β_3 parametreleri ile ilişkili işbirliği tahminde farklı görüşe sahiptir. Cowling-Watson modeli $\beta_2 = 0$ ve $\beta_3 > 0$ olarak tahmin eder. Clarke-Davies modeli $\beta_2 = \beta_3$ olduğunu veya iki yoğunlaşma teriminin $\beta_2 C_j(1-MS_{ij})$ eşit bir biçimde azalttığını tahmin eder. Aktif paylaşım modeli $\beta_2 > 0$ ve $\beta_3 = 0$ olduğunu hipotez eder.¹⁶¹

Kwoka ve Ravenscraft'ın yöntemine geri döndüğümüzde, (3. 13) nolu eşitliği hatırlayalım.

$$\beta_m = \sum_{m=1}^k \alpha_j S_{mj} \quad (3.23)$$

Bu eşitlikteki parametrelerin ne olduğunu daha önce belirtmiştik. 0 ile sınırlandırılan α_j 'i bu genel formülasyonda gerek olmadığını vurgulamalıyız. Aslında yeteri derecede rekabet endüstrisinin rekabete dayanan seviyesini aşağı çekebilir. Cournot dengesi oligopolistik bir yapıda sonuçlanan durumda çoğunlukla rekabete dayanan bir özelliği göstermez.

Clarke-Davies bir endüstride tüm firmalar için belirlenmiş α_j hiç bir şey sağlamadığını gözlemlemiştir. Küçük firmaların büyük firmaların onunla ortaya çıkan üretim değişikliklerini kolayca atlattığını söylemiştir. Küçük firmaların değişimleri Cournot veya rekabet ile ilişkili olabilir. Farklı davranışların deneysel sonuçları (3. 13) nolu eşitlik tarafından açıklanır.

¹⁶¹ Roger CLARKE and Stephan DAVIES, Market Structure and Price- Cost Margins, *Economica*, 1984, S. 49, s. 277

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK SİGORTACILIK SİSTEMİ PİYASA YAPISI

Bu bölümde, Türk Sigorta sisteminin piyasa yapısı hakkında bir uygulama yapmak için, M-firma yoğunlaşma oranları bağlamında bir analiz yapacağız.

Yoğunlaşma endeksleri en eski şekliyle 1930'lu yıllara kadar uzanmaktadır. Piyasa yapısı incelenirken yoğunlaşma üzerinde önemle durulmaktadır. Yoğunlaşma seviyesi genellikle firmaların faaliyet gösterdikleri çevre içindeki rekabetin en önemli göstergesidir.

Yoğunlaşma, ekonomik kaynak ve faaliyetler toplamının büyük bir yüzdesidir, bu toplama sahip olan veya kontrol eden birimlerin küçük bir yüzdesi veya birkaç tanesi tarafından kontrol edilmesi ve sahiplenmesidir. Başka bir deyişle, bir yapının yoğunlaşma derecesi, o yapıdaki birimlerin sayısına ve o yapıya ait ekonomik kaynak ve faaliyetler toplamının yapıyı oluşturan birimler arasındaki dağılımına bağlıdır.

1-) M-FİRMA YOĞUNLAŞMA ORANLARI

Bir sonraki sayfadaki tablolarda sırasıyla aktif, prim ve tazminat bazında 3 firma (CR-3), 5 firma (CR-5) ve 8 firma (CR-8) yoğunlaşma oranları topluca verilmiştir.

TABLO 9 : Toplam Aktif Bazında M Firma Yoğunlaşma Oranları
(1993-1998)

YILLAR	CR- 3(%)	CR- 5(%)	CR- 8(%)
1993	13,08	18,86	26,6
1994	13,58	19,7	31,35
1995	13,3	20,3	31,49
1996	15,93	21,78	31,72
1997	13,98	18,92	28,79
1998	11,73	13,82	25,63

**TABLO 10 : Toplam Prim Bazında M-Firma Yoğunlaşma Oranları
(1993-1998)**

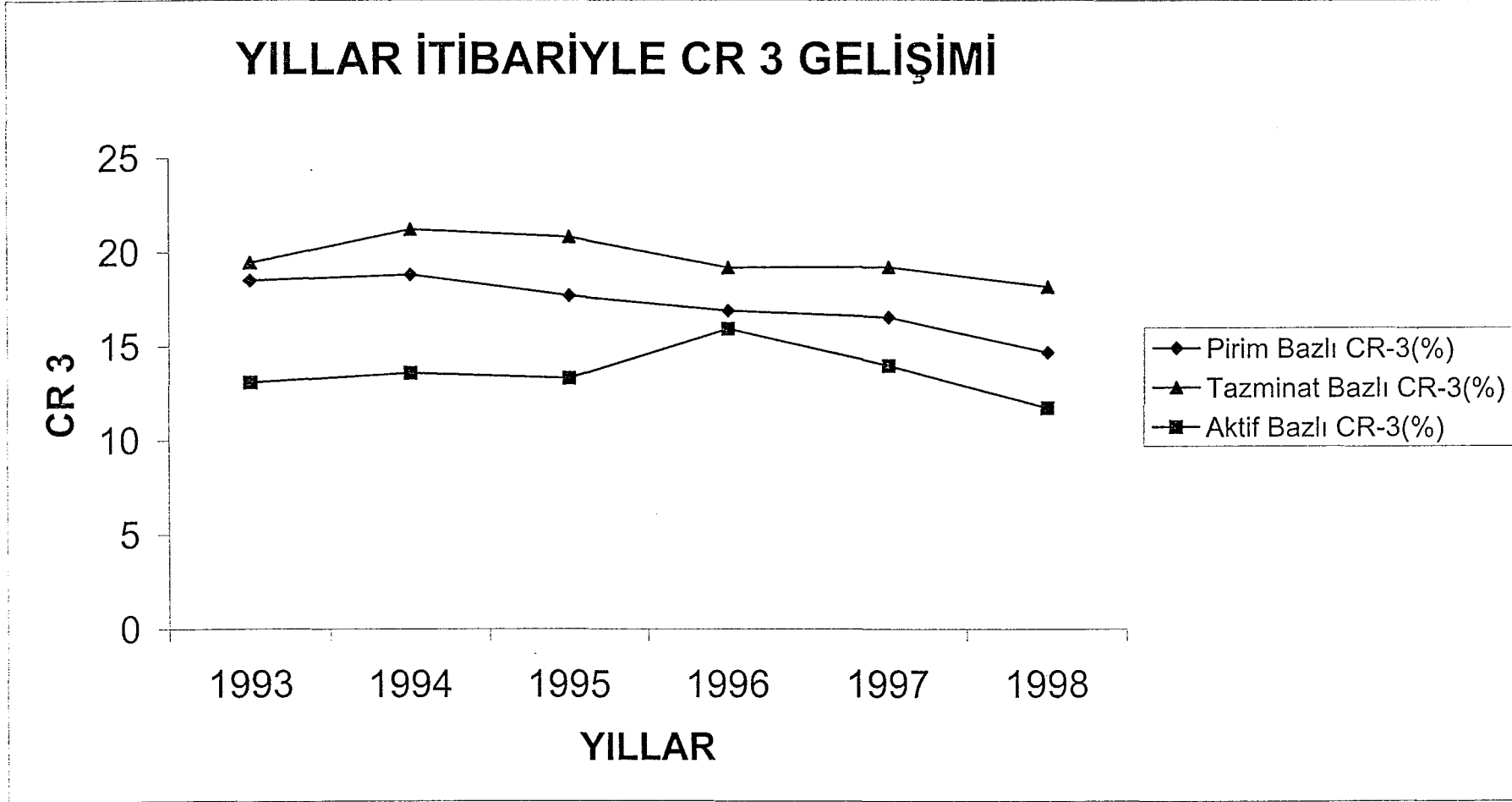
YILLAR	CR- 3(%)	CR- 5(%)	CR- 8(%)
1993	18,5	26,7	37,94
1994	18,81	27,85	44,65
1995	17,69	26,76	41,28
1996	16,89	24,68	37,98
1997	16,55	23,6	35,98
1998	14,68	22	30,22

**TABLO 11 : Toplam Tazminat Bazında M-Firma Yoğunlaşma Oranları
(1993-1998)**

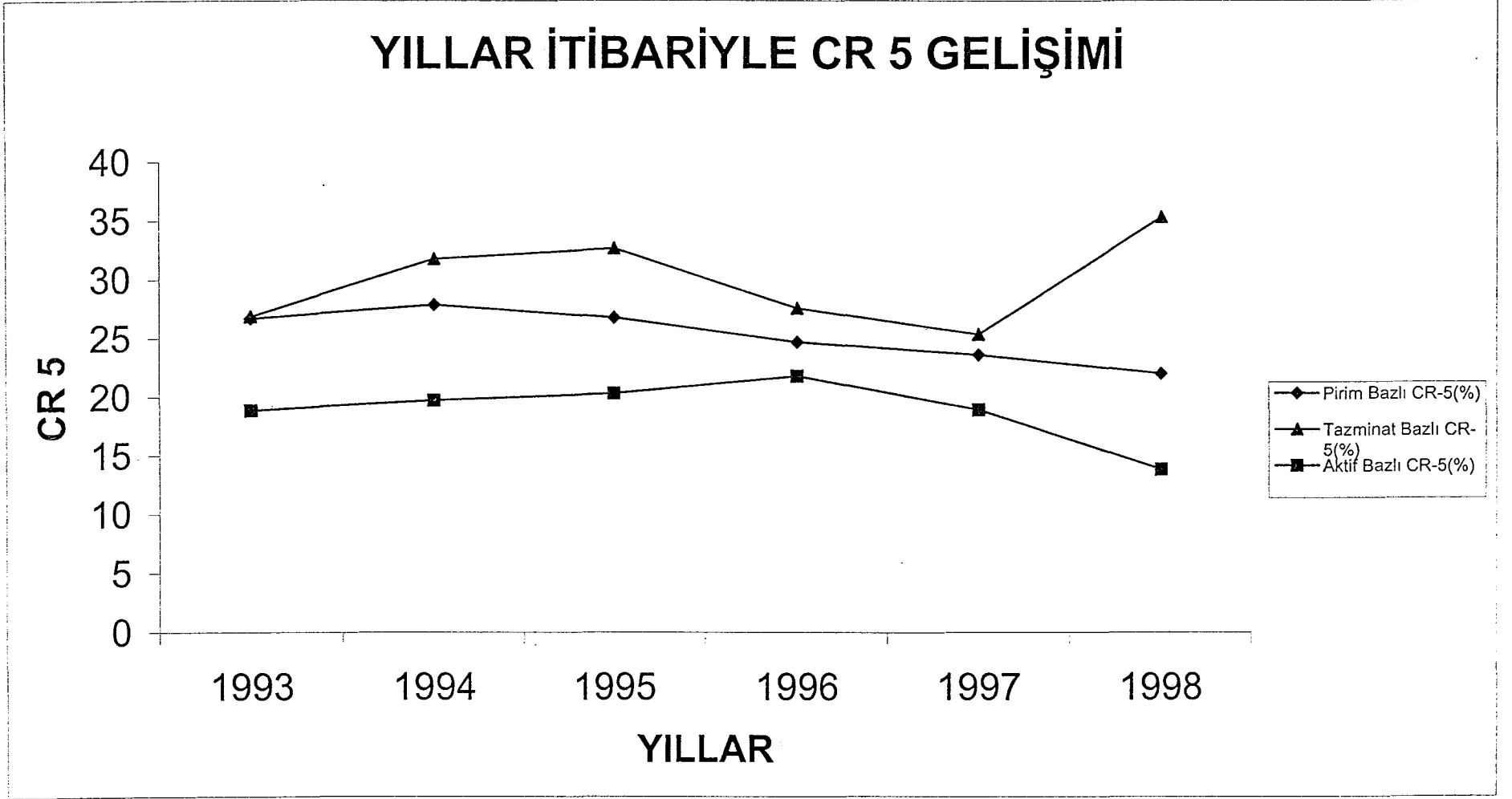
YILLAR	CR- 3(%)	CR- 5(%)	CR- 8(%)
1993	19,44	26,87	39,14
1994	21,21	31,75	46,94
1995	20,8	32,65	43,86
1996	19,18	27,56	45,26
1997	19,22	25,35	40,39
1998	18,17	25,32	34,31

Yoğunlaşma oranlarının yıllar itibariyle gelişimini daha iyi gözlemleyebilmek amacıyla tablolarda verilen m-firma yoğunlaşma oranlarının grafiği sonraki sayfalarda özetlenmiştir.

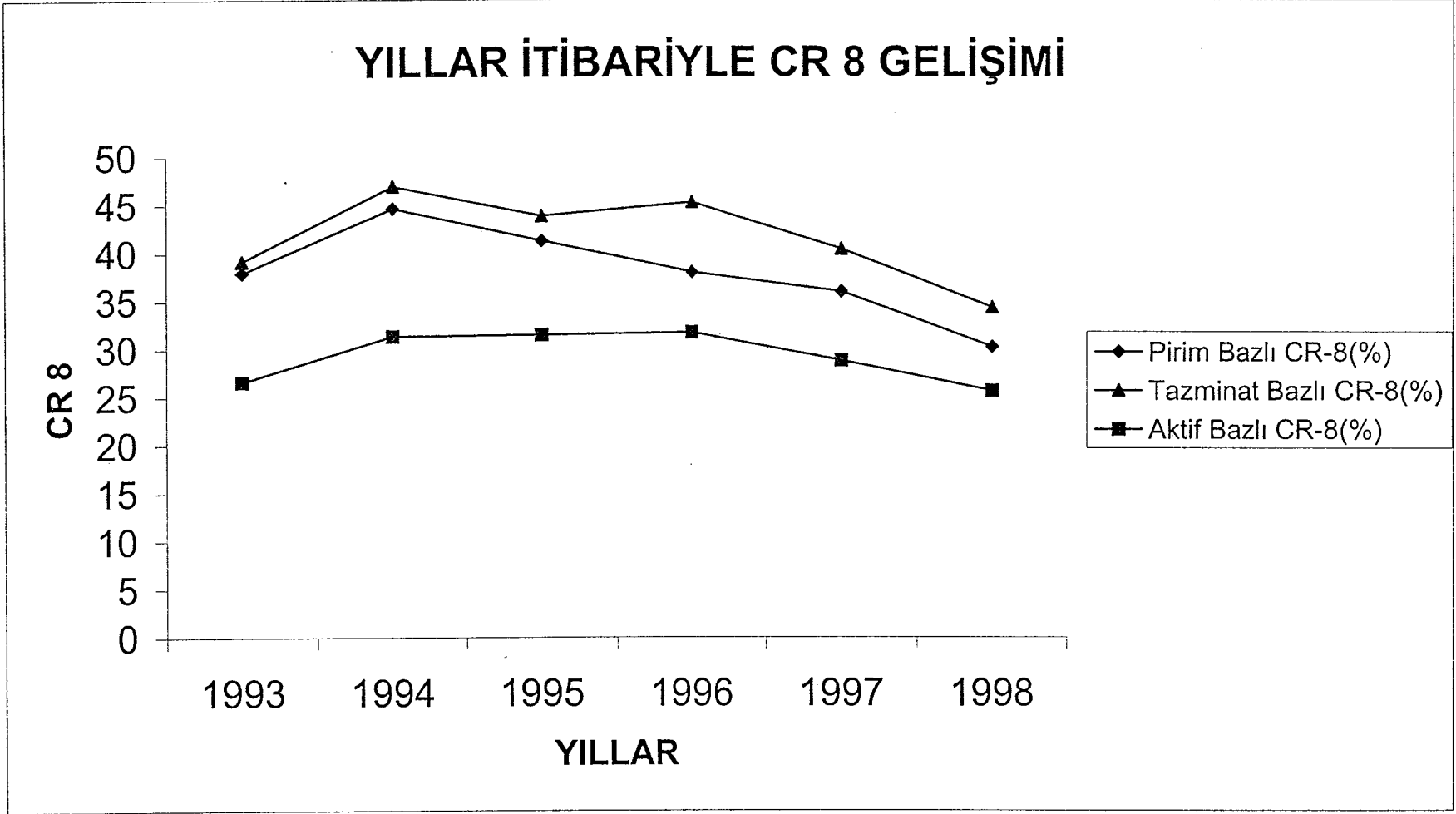
GRAFİK : 3 Firma Yoğunlaşma Oranlarının Gelişimi

GRAFİK : 5 Firma Yoğunlaşma Oranlarının Gelişimi

GRAFİK : 8 Firma Yoğunlaşma Oranlarının Gelişimi

Tablolar ve grafiklerden görüldüğü gibi, Türk Sigortacılık sektörüne ait m-firma yoğunlaşma oranları düşük düzeyde bulunmaktadır. 1993 yılı itibariyle, sektördeki aktif toplamın % 13.8 i, prim toplamının % 18.5 i ve tazminat toplamının % 19.44 ü 3 sigorta şirketi elinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. 1998 sonunda bu oranlar (sırasıyla % 11.73, % 14.68 ve % 18.17) düşmüştür. Aynı olguyu 5 sigorta şirketi ve 8 sigorta şirketi yoğunlaşma oranlarında da gözlemlemekteyiz. 5 sigorta şirketi 1993 ten 1998 e aktif bazda % 18.86 dan % 13.82 ye, prim bazında % 26.70 ten % 22.00 a ve tazminat bazında % 26.87 den % 25.32 ye düşmüştür. 8 sigorta şirketine baktığımızda, 1993 te aktif bazda % 26. 60, prim bazında % 37.92 ve tazminat bazında % 39.14 iken, 1998 te aktif bazda % 25.63 e, prim bazda % 30.22 ye ve tazminat bazında % 34.31 e düşmüştür. 1994 yılında yoğunlaşma oranları hafifçe yükselmiştir. Daha sonraki yıllarda düşme eğilimine girmiştir.

2-) REGRASYON SONUÇLARI

Türkiye’de sigorta sektöründe piyasa yapısı ile ekonomik performans arasındaki ilişkiyi açıklamak için şu şekilde bir yol izleyeceğiz

İlk olarak, ekonomik başarının ölçümünde önemli bir kriter olan karlılık oranı ele alınacaktır. Daha sonra bu karlılık oranı sırasıyla toplam aktif bazdaki 8 firma yoğunlaşma oranları, toplam prim bazındaki 8 firma yoğunlaşma oranları ve toplam tazminat bazındaki 8 firma yoğunlaşma oranlarıyla ilişkilendirilecektir.

Yoğunlaşma oranları hesaplanırken kullanılan verilen İMKB’den alınmıştır. Bu verilerden yararlanılarak regrasyon analizi yapılmıştır. Özellikle piyasa yapısını temsil eden bağımsız değişken 8 firma yoğunlaşma oranının, ekonomik başarı kriteri olan karlılık oranı üzerindeki etkisini göstermek amacı ile iki değişken arasında basit regrasyon analizi yapılacaktır..

2.1. Karlılık Oranları

Sektörün karlılık düzeyi hakkında bir fikir edinebilmek için aşağıdaki tabloya bakmak yeterli olacaktır. Genel olarak baktığımızda sektörün karlılık düzeyinin yüksek olduğunu görürüz.

TABLO 12 : Sigorta Şirketlerinin Karları ve Karlılık Oranları

Yıllar	Kar (milyar TL)	Artış (%)	Zarar (milyar TL)	Artış (%)
1992	954,8		72,3	
1993	2.413,30	152,76	22,5	105,43
1994	6.316,40	161,74	46,1	154,28
1995	11830,1	87,29	117,3	453,12
1996	29219,2	146,99	649	360,21
1997	53492,6	83,07	2986,8	195,6
1998	85698	60,2	8828	

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 1998

1993-1998 döneminde Türk Sigorta Sisteminde faaliyet gösteren şirketlerin karlılıkları, çeşitli ölçülere göre incelendiğinde genel bir artış eğilimi vardır. Bu kar oranlarındaki artış bazı sebeplerle oluşabilmektedir. Bunlardan biri, enflasyon karlılıkta nominal bir artış yaratmaktadır. Enflasyondaki artış kar oranlarında da nominal bir artış yaratarak aslında reel anlamda karlılıkta bir değişim oluşturmamıştır.

Sigorta şirketlerinin kar durumları 1993-1998 dönemi için incelendiğinde, teknik karlılığın bilanço karı içindeki oranının giderek azaldığı görülmektedir. Sigorta şirketlerinin performansını ölçmede önemli bir kriter olan teknik karlılık pazardaki kıran kırana olan rekabetin sonucunda azalma eğilimine girmiştir.

Tüm bu açıklamalar bizi şöyle bir sonuca götürmektedir. Sigorta sektörünün performansı karlılık yapısıyla da ilişkili görünmektedir. Serbest tarife sonrası oluşan acımasız rekabet ortamı ve makro ekonomik dengelerdeki bozulma ve enflasyon teknik anlamda karlılıkta bir azalma yaratmaktadır. Kar da nominal bir artış olmasına rağmen reel anlamda bu artıştan iyimser olarak bahsetmek mümkün değildir.

2.2. Regresyon Analizi¹

TABLO 13 : Aktif Bazlı Basit Regresyon Sonuçları

Model Summary ^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.483 ^a	.233	.222	9.1099	.062

a. Predictors: (Constant), AKTIF

b. Dependent Variable: KARLILIK

R Square= R^2 , Adjusted R Square= Düzeltilmiş R^2 , Standart Error of The Estimate= Standart Hata Tahmini

Sum of Squares= Kareler Toplamı, df= Serbestlik Derecesi, Mean Square= Kareler Ortalaması

Regression= regresyon, Residual= Kalan, Total=Toplam, Constant=Sabit,

Dependent Variable=Bağımlı Değişken, F=F Testi, t=t değeri.

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1764.761	1	1764.761	21.265	.000 ^a
	Residual	5809.286	70	82.990		
	Total	7574.046	71			

a. Predictors: (Constant), AKTIF

b. Dependent Variable: KARLILIK

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	42.469	13.053		3.254	.002
	AKTIF	2.062	.447	.483	4.611	.000

a. Dependent Variable: KARLILIK

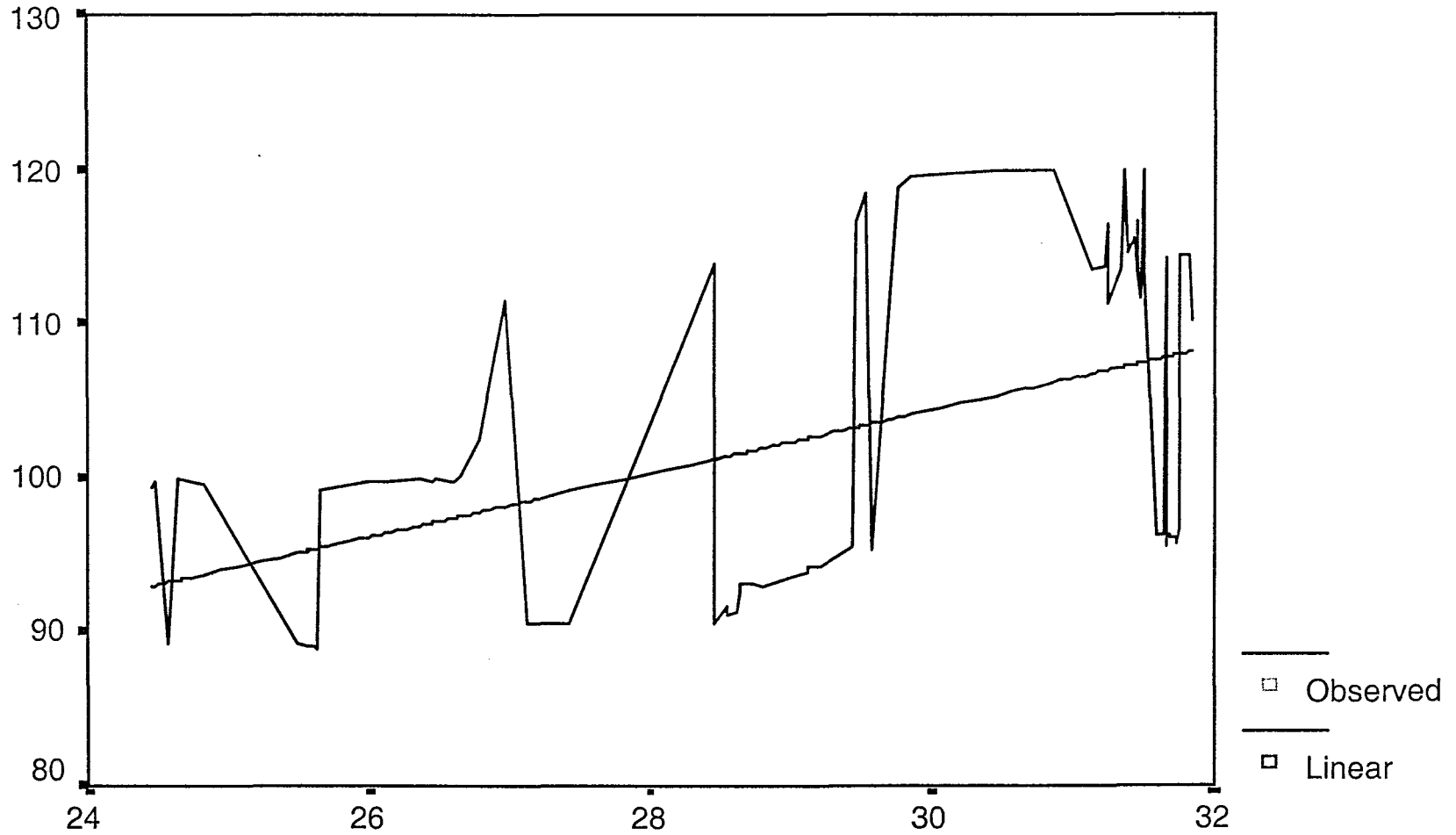
Tablo 13'te modelle ilgili tahminler yer almakta, bir sonraki sayfada şekil ise iki değişken arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tabloda standart hata tahminine baktığımızda ilişki katsayısının % 22.2 olduğunu görürüz. F'in sigma değeri 0.05 ten küçük olduğu için kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu görürüz.

Sabit katsayıya baktığımızda bu 42.469, aktifin katsayısı ise 2.062 olarak karşımıza çıkmaktadır. Denklemi kurduğumuzda şu şekilde gösterebiliriz;

$$\text{Karlılık} = 42.469 + 2.062 * \text{Aktif}$$

t testine göre sabit katsayı ve aktifin katsayısı anlamlıdır. Diğer değişkenlere baktığımızda anlamlılık düzeylerinin oldukça düşük olduğunu anlarız. Bir sonraki sayfadaki şekilde iki değişken arasında pozitif ilişki görülmektedir.

KARLILIK

AKTIF

TABLO 14 : Prim Bazlı Basit Regresyon Analizi

Model Summary ^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.842 ^a	.709	.705	5.6084	.198

a. Predictors: (Constant), PRIM

b. Dependent Variable: KARLILIK

ANOVA ^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	5372.235	1	5372.235	170.794	.000 ^a
	Residual	2201.812	70	31.454		
	Total	7574.046	71			

a. Predictors: (Constant), PRIM

b. Dependent Variable: KARLILIK

Coefficients ^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.473	7.832		.060	.952
	PRIM	2.678	.205	.842	13.069	.000

a. Dependent Variable: KARLILIK

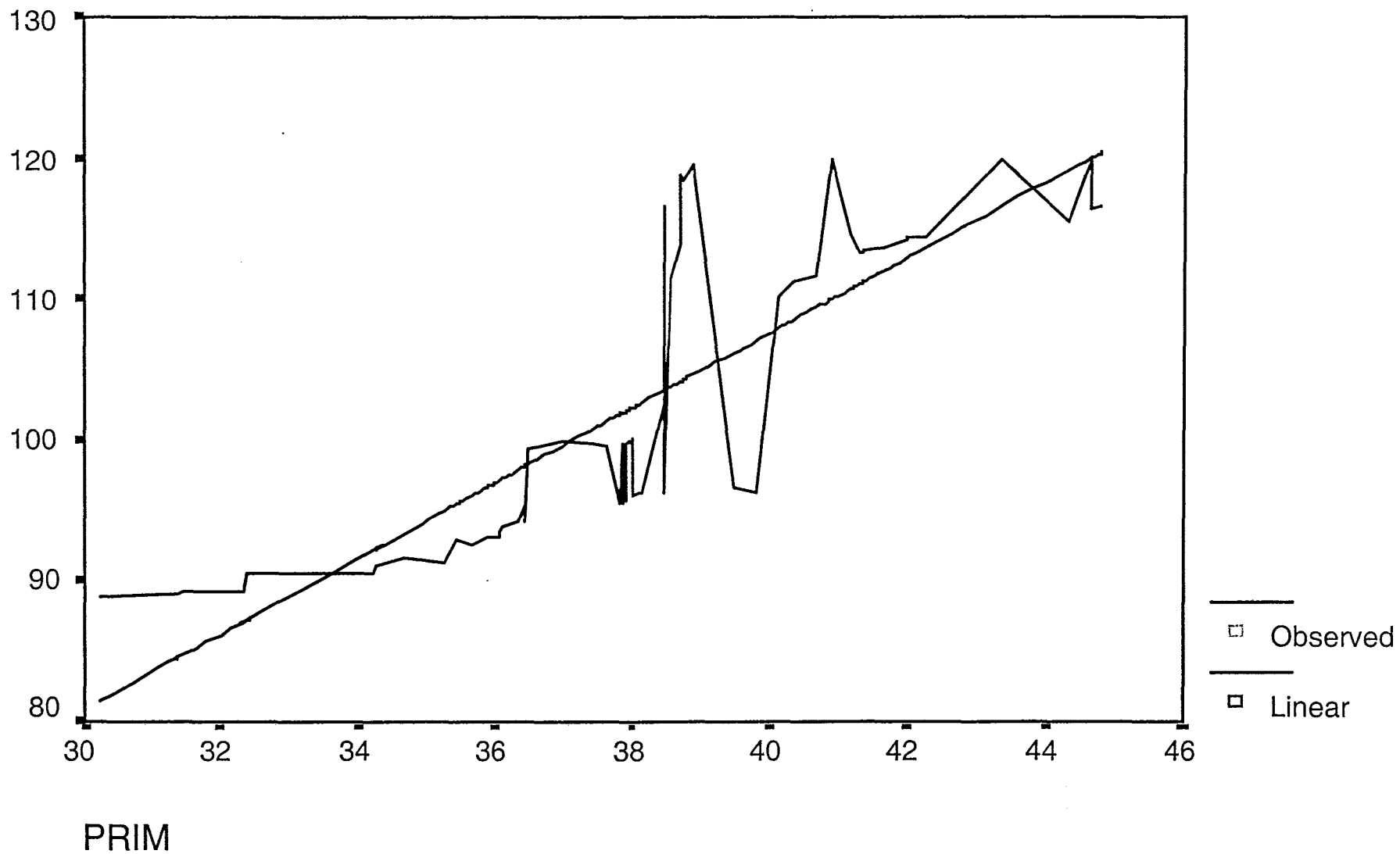
Yukarıdaki tablo 14'te prim ile karlılık arasındaki ilişkiyi görmekteyiz. Prim ile karlılık arasındaki ilişki katsayısı 0.70 gibi yüksek bir düzeydedir. Standart hata tahmini 5.6084 olmaktadır. F testi anlamlılık içermektedir.

Sabit katsayı 0.473 ve prim katsayısı 2.678 olarak bulunmuştur. Denklemi oluşturduğumuzda şöyle olur;

$$\text{Karlılık} = 0.473 + 2.678 * \text{Prim}$$

Sabit katsayı anlamlı olarak bulunmamıştır. Çünkü, 0.05 ten büyüktür. Prim katsayısı ise anlamlı olarak bulunmuştur. Bir sonraki sayfada prim ile karlılık arasındaki ilişkiyi görebiliriz. Prim ile karlılık arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve oldukça yüksek olduğunu tahmin edebiliriz.

KARLILIK

TABLO 15 : Tazminat Bazlı Basit Regresyon Sonuçları**Model Summary ^b**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.607 ^a	.369	.360	8.2651	.080

a. Predictors: (Constant), TAZMINAT

b. Dependent Variable: KARLILIK

ANOVA ^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2792.214	1	2792.214	40.874	.000 ^a
	Residual	4781.833	70	68.312		
	Total	7574.046	71			

a. Predictors: (Constant), TAZMINAT

b. Dependent Variable: KARLILIK

Coefficients ^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	34.507	10.673		3.233	.002
	TAZMINAT	1.637	.256	.607	6.393	.000

a. Dependent Variable: KARLILIK

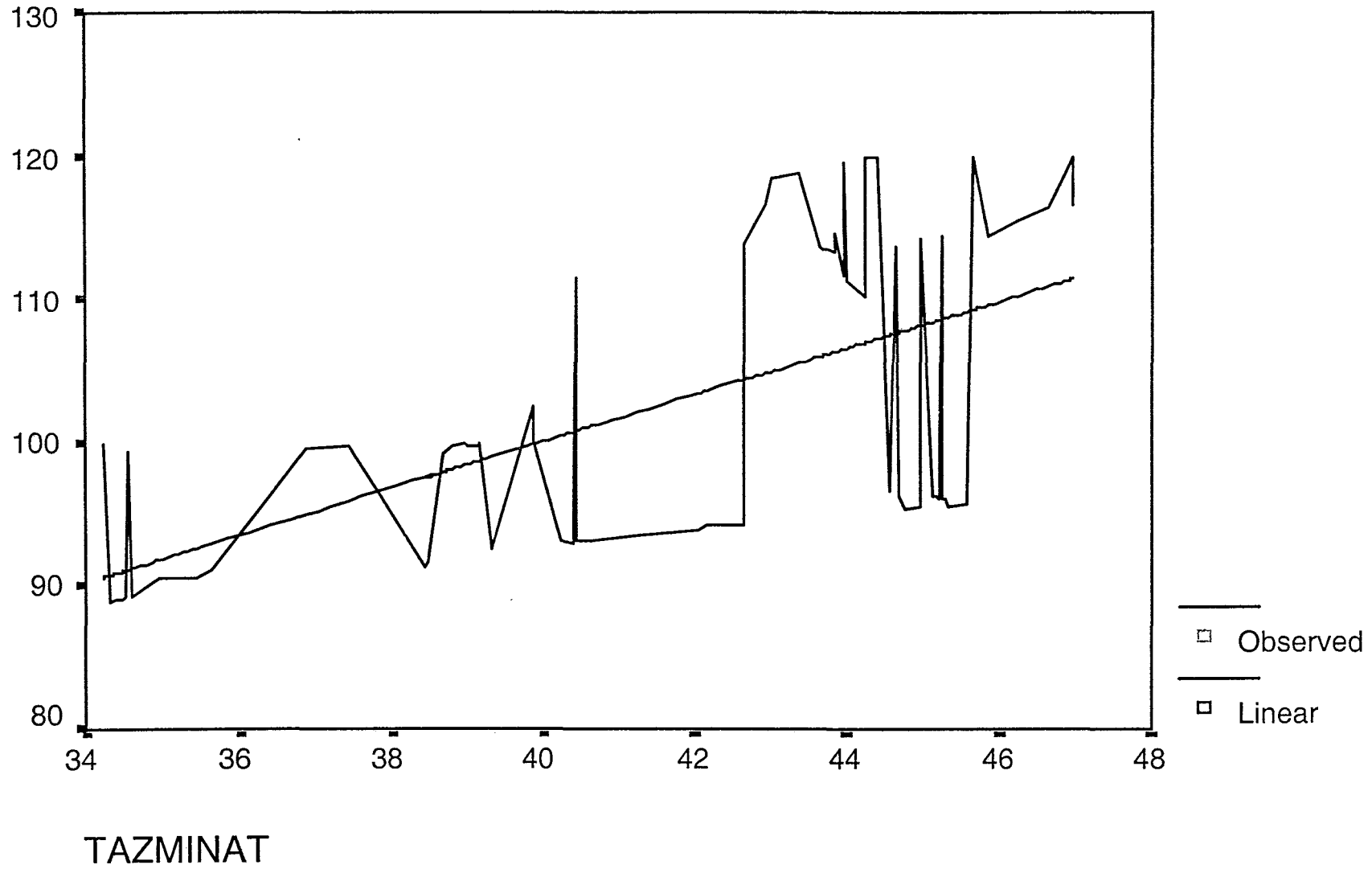
Tazminat ile karlılık arasındaki ilişkiyi gösteren yukarıdaki tablo15 ilişkinin % 36 sını göstermektedir. Standart hata tahmini 8.2651 olmaktadır. F testine göre 0.05 ten küçük olduğu için yoğunlaşma oranı anlamlıdır.

Sabit katsayı 34.507 ve tazminat katsayısı 1.637 olarak bulunmuştur. t testine göre hem sabit katsayı hem de karlılık katsayısı anlamlı bulunmaktadır. Denklemi düzenlediğimizde şöyle oluşturulur;

$$\text{Karlılık} = 34.507 + 1.637 * \text{Tazminat}$$

Bir sonraki sayfada iki değişken arasındaki pozitif ilişki görülmektedir. Bu ilişkinin nasıl bir yön izlediği grafikte açık olarak verilmektedir.

KARLILIK

3-) HERFİND AHL ENDEKS DEĞERLERİ

Türk Sigortacılık Sektörüne ait Herfindahl Endeks değerleri prim, aktif ve tazminat bazlı olmak üzere aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO 16 : Herfindahl Endeks Değerleri (TSS, 1993-1998)

Yıllar	H prim	H aktif	H tazminat
1993	0,05068	0,06429	0,05345
1994	0,04943	0,07165	0,05234
1995	0,04544	0,07657	0,05094
1996	0,04444	0,08151	0,04958
1997	0,0413	0,07965	0,04369
1998	0,03694	0,07623	0,03984

Herfindahl endeksi, piyasadaki yoğunlaşmayı ölçen bir katsayıdır. Katsayı 1'e yaklaştıkça yoğunlaşmanın arttığı, 0'a yaklaştıkça da yoğunlaşmanın düştüğünü gösterir. Hayat ve hayat dışı branşlarda çalışan şirketlerin dikkate alındığı yukarıdaki rakamlardan yeni giren (ve piyasadan çıkan) çok sayıda şirket olmasından ve daha da önemlisi 1990 yılında serbest tarifeye geçilmesiyle başlayan rekabet nedeniyle, piyasadaki yoğunlaşmanın azaldığını görebilmekteyiz.

Diğer önemli bir göstergede piyasa payındaki gelişmedir. 1993- 1998 dönemi için ilk beş ve ilk on şirketin piyasa payları şöyle olmuştur.

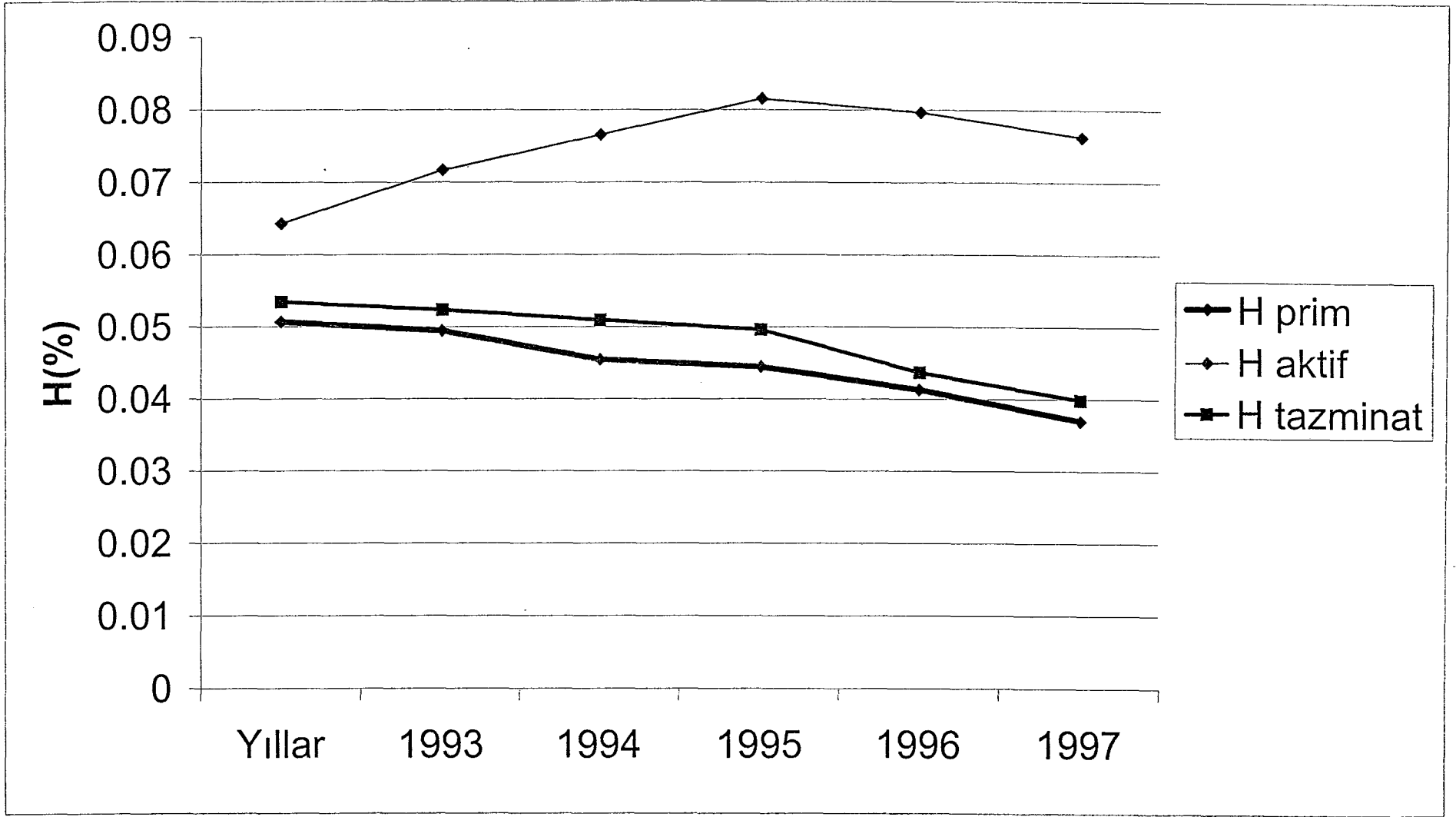
TABLO 17 : İlk Beş ve İlk On Şirketin Piyasa Payları

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
İlk Beş	10,49	10,79	11,03	10,76	13,57	11,47
İlk On	33,89	33,97	26,02	26,21	28,51	25,87

Tablo 17'de ilk beş şirketin piyasa payları 1995 yılına kadar artmakta 1995'ten sonra azalmaktadır. İlk on şirketin piyasa payları ise 1994 yılından sonra azalmaktadır. Piyasamızda bu oranların rekabete oldukça açık bir yapı sergilediğini söyleyebiliriz.

Herfindahl endeks değerlerinin gelişimi bir sonraki sayfada gösterilmiştir.

GRAFİK : Herfindahl endeksinin gelişimi

1993-1998 yılları arasında m- firma yoğunlaşma oranında yaşanan göreceli iyileşmeyi Herfindahl endeksi bağlamında da gözlemlemek mümkündür. 1993 sonunda prim bazında 0.05068, aktif bazda 0.06429 ve tazminat bazında 0.05345 olan herfindahl endeks değerleri 1998 sonunda sırasıyla prim bazında 0.03694, aktif bazda 0.07623 ve tazminat bazında 0.03984'e gerilemiş bulunmaktadır. Oranlara baktığımızda hem m-firma yoğunlaşma oranları hem de Herfindahl endeksi 1994 yılında olumsuz gelişmeler olduğunu göstermektedir. 1994 yılından sonra ise olumlu gelişmeler göze çarpmaktadır. Sadece aktif bazlı oranlara baktığımızda parametre bazında bazı farklılıklar arz etmektedir. 1994 yılı ile 1996 yılı arasında aktif bazda yoğunlaşma artmaktadır. Bunun sebebi 1994 yılından sonra sigorta şirketlerinin bir rekabet ortamına girmesidir. Bu rekabetin arkasında serbest tarifelerin uygulanmaya başlamış olması yatmaktadır.

Yasal alt yapıdaki boşlukların yanı sıra, serbeste tarife sistemine geçiş sigorta sektöründe Pazar payını arttırmak için teminat-prim ilişkilerini göz ardı eden şirketlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu şirketler aşırı rekabet ortamına girmiştir.

1994 yılındaki rekabet ortamının oluşmasında ve sonuçta yoğunlaşma oranlarının yüksek çıkmasında o yıl yaşanan kriz de etkili olmuştur. 1994 krizi nedeniyle sigorta şirketleri kar yönünden düşüşe uğramıştır. Kar oranları azalma eğilimine girmiştir. Bu ise sigorta şirketlerinde gelecek kaygısı oluşturmuş ve rekabete girilmiştir.

Yoğunlaşma oranlarına baktığımızda, bu endeksler yardımıyla sektör hakkında bir ön tanıda bulunmak zor değildir. Sigorta sektörü bazı olumsuzluklara rağmen gelişmesini sürdürmüştür. Türkiye genelinde büyük bir sigorta potansiyelinin var olduğu tahmin edilmektedir. Şirketler arasında bir fiyat rekabetine girilmiş ve bu da primleri ucuzlatacağı düşünülmüş fakat bu beklenti gerçekleşmemiştir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen Türk Sigorta sektörü sayısal açıdan değerlendirildiğinde, son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon oranlarına karşın, önemli gelişmelerin sağlandığı bir sektör olma özelliğini korumuştur.

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Araştırmamızda Türkiye'nin gözde sektörlerinden biri olan sigorta sektörünün piyasa yapısı incelenmiştir. Sigortacılık, dünyanın gelişmiş olan ekonomilerinde lokomotif rol üstlenirken sanayileşmekte olan ekonomilerde de en dinamik sektörlerden birisi olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde, sigortacılık, kişilerin gelecekleri söz konusu olduğundan kurumsallaşmış bir sektör olarak görülürken, ülkemizde son sıralarda yer almaktadır. 66 ülke arasında 54 sırada bulunmaktadır.

Aslında sigorta sektörü piyasa yapısı ile ekonomimizde dinamik bir role sahiptir. Sigortacılık faaliyetleri sayesinde biriken büyük hacimli fonlar ülkemizin kalkınmasında önemlidir. Kalkınma hızı ile sermaye birikimi arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Sermayedeki artış kalkınma hızını arttırmaktadır. Sermaye birikimi büyüme yaratmakta, bu ise sonuçta yatırımları arttırmaktadır. Büyümeyle birlikte mal ve hizmet üretimi artmaktadır. Harcamaları dengeleyen bu etkinin doğal ve en önemli sonucu; fiyatlar genel seviyesindeki artışın önünün alınmasıdır.

Sigorta sektörümüzün, son yıllarda önemli bir gelişme içerisinde olmasına rağmen, dünya ülkelerindeki uygulamalar dikkate alındığında, gerek prim üretimi ve gerekse kişi başına düşen prim bakımından henüz olması gereken yerin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Bunun sebepleri çok çeşitlidir. Fakat, serbest tarifeye geçiş, serbest tarifeye geçişin yarattığı sorunlar, sigorta şirketi acente ilişkisi ve yasal düzenlemeler üzerinde yoğunlaşılacak sebepler arasındadır.

Sigorta sektörü, bünyesinde barındırdığı çeşitli özelliklerden dolayı belirsizliğin hakim olduğu bir piyasada bulunur. Belirsizliğin hakim olduğu bir piyasada analiz

yapmak piyasa dengesinin nasıl oluşacağı problemini beraberinde getirmektedir. Çünkü, bilindiği gibi belirsizlik riski doğurmaktadır. Her bireyin ise risk karşısında tutumu farklı olmaktadır. Kimi risk almayı severken, kimi riskten kaçınmaktadır. Kimisi ise, riske karşı duyarsızdır. Bu durum farklı farklı talep eğrilerinin oluşmasına yol açmakta ve piyasa dengesinin oluşumunu etkilemektedir.

Firma teorisine ilişkin modeller hem alıcıların hem de satıcıların piyasada satılan malların nitelikleri ve kalitesi hakkında tam bilgiye sahip olduklarını varsaymaktadır. Oysa sigorta piyasasında belirsizlikten kaynaklanan bir bilgi eksikliği vardır. Bu bilgi eksikliği de ters seçim ve ahlaki tehlike sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Ters seçim ve ahlaki tehlike probleminin ortadan kaldırılması piyasa dengesinin oluşmasında daha sağlam adımların atılmasını gündeme getirmektedir. Ters seçim tamamen yok edilememesine rağmen kontrol altına alınabilir. Bu da sigorta yaptıracak kişilerin sınıflandırılması ile olur. Belirli standartlarda sınıflandırma yapıldığı zaman bu standarda giren kişiler standart oranlarda sigortalanabilir. Bu standarda girmeyen kişiler ise ekstra prim ödemek zorunda kalır.

Ahlaki tehlike problemini ortadan kaldırmak ise zordur. Bunun için sigorta endüstrisi sık sık sahtekarlık oluşturan ahlaki tehlike durumunu azaltmak için teknik araştırmalar ve bilgi paylaşımı geliştirmiştir.

Ahlaki tehlike ve ters seçim problemini içeren sigorta sektörünün piyasa yapısı da kendine özgü farklılıklar gösterecektir. En önemli fark, sigorta şirketlerinin belirsizlik ortamında görevlerini yerine getirdiğinden rekabete dayalı bir ortamda çalışmalarıdır.

Rekabetin Türk Sigorta sektöründe ne kadar gerçekleştiğini görmek için piyasa yapısını incelemek gerekir. Finansal sisteme yönelik kamu politikalarının gerçekleştirmek istediği temel hedeflere ulaşmak için rekabet gereklidir. Sistemde rekabet ne kadar artarsa, etkinlikte o derece artacaktır. Rekabet dışı davranışlar ekonomiyi daraltıcı bir sürece sokacaktır.

Türk Sigorta sektörünün piyasa yapısı araştırılırken SCP paradigması (piyasa yapısı, firma davranışı, sektör performansı) kullanılmıştır. Literatürde yaygın kullanım yeri olan SCP paradigması sektördeki firmaların yoğunlaşma oranlarına cevap vermesi açısından uygun bir analiz yöntemidir.

Eldeki çalışmada Türk Sigortacılık sektörünün 1993-1998 yılları arasında nasıl bir piyasa modeline sahip olduğu irdelenmiştir. Bu tanıya varabilmek için çalışmada benimsenen yaklaşım ise ekonometrik model çerçevesinde ampirik bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Piyasa yapısı ekonomik başarı çerçevesinde yapılan araştırmalar piyasaların analizinde geçerli bir araç olarak kabul edilmektedir. Piyasa yapısından ekonomik başarıya doğru bir bağlantı vardır. Bu etkilenme hangi yönde olmaktadır ve bunun sonucunda nasıl bir piyasa oluşmaktadır? Tüm bu sorular yapılan analiz çerçevesinde bu çalışmada cevaplanmaya çalışılmıştır. Bilindiği gibi piyasa yapısı, piyasada varolan veya yeni girecek olan alıcı ve satıcıların sayısı ve bunların birbirleri ile göreceli ilişkilerini yansıtan bir kavramdır. Yoğunlaşma oranı piyasaları birbirinden ayıran yapısal bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoğunlaşma tüm ekonominin veya belli bir endüstri dalının az sayıda ve belirli büyüklükte firmalar tarafından kontrol derecesini gösteren bir kavramdır.

Yoğunlaşma zaman içinde artma ve azalma eğilimine girebilmektedir. Fakat, bunu dengeleyen güçler vasıtasıyla yoğunlaşmada herhangi bir artış yaratmayacağı kabul edilmektedir. Nitekim bu sonucu destekleyen birkaç araştırma bulunmaktadır.

Piyasa yapısı ile ekonomik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmamızda sigorta sektöründe önemli bir sorun olan ters seçim ve ahlaki tehlike konuları ele alındıktan sonra SCP paradigması tanıtılarak bu alanda yapılan çalışmalara değinilmiştir. Daha sonra Türkiye’de Sigortacılık sektöründe yoğunlaşma düzeyi araştırılmıştır. Türkiye’de Sigortacılık sektöründe yoğunlaşmanın ulaştığı düzey aktif, prim ve tazminat bazlı olarak ele alınmıştır. Ancak böyle bir incelemenin sağlıklı olabilmesi için çok gerekli olan her sigorta şirketinin verilerine ulaşmada güçlük çekilmiştir.

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin verilerinden yola çıkarak 1993 ve 1998 yılları arasında yoğunlaşma oranları hesaplanmıştır. Yoğunlaşma oranlarının çok yüksek olmadığı dikkat çekmektedir.

Sigorta sektörü için gerçekleştirilen ortalama 3, 5, 8 firma yoğunlaşma oranı %50’nin üzerine çıkmamıştır. Uluslar arası kriterler göz önüne alındığında yoğunlaşma

oranı % 50'nin altında gerçekleşirse o endüstrinin tekelci rekabet piyasasında olduğu kabul edilmektedir.

Daha önce açıkladığımız gibi, serbest tarifeye geçilmesi sonucu rekabet ortamının yaratılması sigorta sektöründe tekelci rekabete dayalı bir piyasanın oluşmasına yol açmıştır. Ülkemizde sigorta sektörünün büyük bir piyasaya sahip bulunması, dış rekabet koşullarına açık olması bu yapının varlığını kaçınılmaz kılmaktadır. Sigortacılık sisteminde sağlıklı bir şekilde prim belirlenmesi veya fiyat oluşumu ekonomik yapıdan soyutlanarak düşünülmemelidir. Makro ekonomik dengeler ve alternatif ya da paralel piyasalardaki gelişmeler yanında, genel olarak ekonomideki tekelci rekabet oluşumlarında ön ayak olan eğilimler bir arada değerlendirilmesi gerekir. Rekabet her ne kadar istenilen, amaçlanan bir hedef gibi görünse de bazı zamanlar dizginlenmeye çalışılmalıdır. Çünkü, rekabet ekonomiye zarar verdiği durumda vazgeçilmesi gereken bir unsur haline dönüşür.

Sigortacılık sistemi piyasa yapısı, özellikle ülkemizde, üzerinde özenle durulması gereken bir konu niteliği taşımaktadır. Diğer sektörlerin belirsizlik karşısında nasıl davranması gerektiği ve uğrayacağı zararları tazmin etmesi konusunda sigorta sektörüne bağlanması gerekmektedir. Örneğin, tarım sektöründe çalışanların kaybının dolu, sel ve benzeri tabii afetler karşısında uğrayacağı zararı karşılaması sigorta sektörünün gücüne bağlıdır. Bunun dışında turizm sektöründe de sigortaya ihtiyaç duyulmaktadır. Sigorta gerek seyahat planları yapan turist için, gerek turiste seyahat paketini sunan seyahat acenteleri, ulaştırma firmaları, restoran ve otel yöneticileri için bazı durumlarda yasal zorunluluk da arz eden son derece önemli bir konu olmaktadır.

Diğer sektörlerle olan ilişkisini de aldığımızda sigorta sektörü ihtiyaç duyulan ve kendisini geliştirmesi beklenen bir sektör olma niteliğini korumaktadır. Fakat gerek prim üretimi, gerek kişi başına düşen prim, gerekse gayri safi milli hasıladan aldığı pay oranı bakımından Türkiye, dünya ülkeleri sıralamasında en sonlarda yer almaktadır. 100 yıllık geçmişe sahip Türk Sigorta sektörü yeterli gelişme gösterememiş ve mali kurumlar arasında fon gücü ile etkin yerini alamamıştır. Ancak 1985'ten sonra Türk sigortacılığının daha verimli ve etkin olduğu görülmektedir. Prim artışlarında enflasyonun etkisinin kesin olmasına rağmen, reel artış oranında dünya ülkelerine göre bir atak içinde olduğu rakamlarla belirlenmektedir. Türkiye'de mevcut sigorta potansiyelinin değerlendirilemediği bilinmektedir.

Sigorta sektörünün yapısı itibariyle tekelleri rekabet piyasasında bulunmasından ötürü hem üretici hem de tüketici fiyat oluşumunda etkin olmaktadır. Sigorta piyasası dengesiz olma eğiliminde olan bir piyasadır. Fiyat indirimi olduğunda otomatik olarak yeniden bir denge oluşmaz. Çünkü, tekelleri rekabetin bir özelliği olan piyasaya giriş çıkışın serbest olması nedeniyle bazı satıcılar piyasadaki çekilir. Bir sigortacının prim düzeylerinin çok düşük olduğunu zarar yoluyla öğrenmesine kadar yıllar geçebilir. Bir sigortacı piyasadaki çekildiğinde sigorta arzı azalmaz. Diğer sigorta şirketleri toplam talebi bir defada karşılayacak ve kullanacak durumdadır.

Sigorta piyasaları genellikle mükemmel olmayan bir piyasa özelliğini gösterir. Tekelleri rekabet göreceli olarak düşük payı olan çok sayıda arz eden firma ve düşük piyasa şeffaflığı olan bir piyasa türüdür. Bu çoğunlukla sigorta piyasalarına uygun düşen bir piyasa türüdür.

Sigorta sektöründe kültür, bilgi, eğitim vb. eksiklikler sektörün gelişmesini engellemiştir. Sektörün gelişmesi için bir çaba sarfedilmemiştir. Sigorta konusunda Türk toplumu bilinçlendirilmeli ve güven faktörü aşılmalıdır. Bu bir eğitim sorunudur. Öncelikle üniversitelerimiz dahil çok az bölümün programında sigorta konusuna yer verilmektedir. Gelişmiş ülkelerin okul ders programında sigorta konusu vardır. Sigorta şirketlerinin aracılarının bilgi eksikliğinden kaynaklanan ve sigorta akdinin eksik ve yanlış düzenlenmesinden doğan sorunlar hasar anında ortaya çıkmakta ve sigortalıyı mağdur etmektedir. Bu da sigortacıya güven unsurunu zedelemektedir. Tüm bu olumsuzluklar iyi bir piyasa yapısı ile aşılabilmek olmasına sahiptir.

Türk Sigorta Sektörü bir bütün olarak değerlendirildiğinde, gelişmeye son derece açıktır. Bununla birlikte, sektörün gelişimi, milli gelirin artmasına bağlıdır. Dolayısıyla sektör makro ekonomik gelişmelere paralel bir seyir izleyecektir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Sadık **Genel İktisat**, 9 Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ankara, 1994
- AKTUĞ, A. **Sigorta Dünyası Dergisi**, Haziran, 1994
- ALTINGÖZ, Fahri **Dünya Gazetesi**, 7/Şubat/1997
- ARASSONİTAH Sam A.-
Peter SAMSON, **The Insurance Industry In The Countries of The EC Structure, Conduct and Structure**, Luxembourg, 1985
- AYDINLI, İbrahim **Türk Bankacılık Sistemi Piyasa Yapısı 1931-1994**, Sermaye Piyasası Kurulu, Ya.No:40, Mayıs, 1996
- BALOWİN, William L. **Market Power, Competition, and Antitrust Policy**, 1987, USA
- BARAN, T. Fikret **Sigorta ve Reasüransa Bir Yaklaşım**, Ankara, Milli Reasürans T.A.Ş. Yayını, 1982
- BERK, Niyazi **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**, Emek Sigorta, İstanbul, 1992
- BORCH, Karl **Economics of Insurance**, Holland, 1990
- BOZER, Ali **Sigorta Hukuku**, İstanbul, 1982
- BROWNE, J.-
Mark Kim KİHONG, **“An International Analysis of Life Insurance Demand”**, **Journal of Risk Insurance**, 1993
- Carter R. L., **Economics and Insurance**, Second Edition, Stackport, England, 1979
- CAVES, Richard **American Industry: Structure, Conduct, Performance**, Fifth Edition Foundations, Modern Economic Series, USA, 1982

- CHOCHOLIADES, Miltiades **Microeconomics**, U.S.A. Macmillan Publishing Company, 1986
- CLARKE, Roger-
Stephan DAVIES,
CLARKSON, K.W.-
R.L. MILLER,
CUMMINS, David-
Barry SMITH,
ÇALDAĞ, Yurdakul **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesinin İncelenmesi**, Ankara: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1979
- ÇELEBİCAN, Gürkan **Sigorta Endüstrisinin Türk Ekonomisindeki Yeri**, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Birliği ile Düzenlenen 4. Sigorta Semineri, Ankara, 15-16 Mayıs 1978
- DOĞUKANLI, Hatice **Türk Sigorta Sektörünün Genel Ekonomik Durumdan ve Sektörden Kaynaklanan Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Ç. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- DORFMAN, Mark S. **Introduction to Risk Management and Insurance**, Fourth Edition, U.S.A., 1991
- DUMAN, G. Şebnem **Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar**, İstanbul, 1990
- ECER, Hayati "94 Ekonomik Krizi ve Sigortacılık", **Maliye Yazıları**, Temmuz-Eylül, 1994
- ELVEREN, Ali Haydar **Evaluation of The Turkish Insurance Sector and The Reinsurance Monopoly**, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Araştırma ve İnceleme Dizisi:2
- ENÇ, Ercan **İktisatta Belirsizlik Sorunu, Ekonomik Yaklaşım**, Gazi Üniversitesi, İktisat Bölümü, C.9, S.30
- ERGENEKON, Çağatay **Sigorta Sektörü**, İMKB, Ekim, 1995

- FERGUSON, Paul R. **Industrial Economics: Issues and Perspectives**, MacMillian, Hong Kong, 1992
- GREENE, Mark R. **Risk and Insurance**, Third edition, England, 1973
- GÜDERİ, Ersin **Farny D. Produktions-und Kostentheorie Der Versicherung**, Karlsruhe, 1965
- GÜDERİN, Ersin **Sigorta İşletmelerinde İktisadilik Analizi ve Türk Tatbikatından Örnekler**, İstanbul Üniversitesi, Yay. No: 2107 İstanbul, 1976
- HAX, K **Grundlagen Des Versicherungswesens**, Wiesbaden, 1964
- HEAD, George L. "An Alternative to Defining Risk as Uncertainty", **Journal of Risk and Insurance**, June, 1967
- HENDERSON, M.- **Mikro İktisat**, Ankara Teori Yay. 1986
- James E. Richard QUANT,
- KANYILMAZ, İbrahim "Risk ve Menkul Kıymetler Yatırım Tahlilleri", (Profesörlük Tezi), Bursa, 1988
- KARACAN, Ali İhsan **Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**, İstanbul, 1994
- KARAYALÇIN, Yaşar **Risk-Sigorta-Risk Yönetimi Özel Sigorta Hukukuna Giriş**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 156, Olgaç Matbaası, 1984
- KHAJURIA, Sajoy- "The Relationship Between Property An International Analysis", **Journal of Risk and Liability Insurance Premiums and Income: Insurance**, 1988
- Michael, Beenstock, Gerry, Dickinson
- KOHLER, Heinz **Intermediate Micro Economics: Theory and Applications**, U.S.A. Second Edition, 1986
- KREPS, D.M. **Notes on the Teory of Choice**, Westview Press, Colorado, 1988
- KUŞÇU, Sinan **Sigorta Talep Teorisi ve Türkiye Uygulaması**, Erzurum, 1996

- KÜRKLÜ, Kemal **Sigortacılık Sektörü**, Milli Reasürans T.A.Ş., Bilimsel Çalışma Yarışması, 1997
- KWOKA, John-
David RAVENSCRAFT, Price-Cost Margins by Line Of Business, **Economica**, 1986
- LAVKAN, Adnan **Sigorta İşletmeciliği**, Adana: Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1972
- MASON, Edward S. "Price and Production Policies of Large-Scale Enterprise", **American Economic Review** 29, Sil, Mar, 1939
- MICHAEL, Beenstock-
Sajoy KHAJURIA, "The Determination of Life Premiums An International Cross-Section Analysis 1970-1980", **Insurance, Mathematics and Economics**. 1986
- NOMER, Cahit **Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans**, 1977, İstanbul
- ONAT, Selahattin **Türkiye’de Reasürans Tekeli**, T.C Ticaret Bakanlığı Sigorta Murakebe Kurulu Yayınları No: 14, 1974
- ÖCAL, Muhterem **Sigorta Tekniği**, İTİA Ticari Bilimler Fakültesi Yayın No:12, İstanbul, 1981
- PEKİNER, Kamuran **İşletmelerde Prodüktivite Denetimi**, İstanbul, 1971
- PINDYCLE, S.-
R. D.L. RUBİNFELD, **Microeconomics**, Second Edition, USA, 1992
- RAID, Gavin C. **Theories of Industrial Organization Basic Blackwell**, Printed in Grent Britain by Ts Press Ltd. Patsctow, 1987
- RAJDA, George E. **Principles of Risk Management and Insurance**, Sixth Edition, 1998
- RAJDA, George E. **Principles of Risk Management and Insurance**, Sixth Edition, USA, 1997
- RAJDA, George **Principles of Risk Management and Insurance**, Fifth Edition, 1995, USA,

- SAĞLAM, Nejdet **Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliğine Uyum**, Eskişehir, 1996
- SALVATORE, Dominick **Microeconomics Theory and Applications**, U.S.A., 1986
- SALVATORE, Dominick **Microeconomics**, USA, 1991
- SCHERER, F.M. **Industrial Market Structure and Economic Performace**, Second Edition, USA, 1980
- SKIPPER, Harold **International Risk and Insurance**, USA, 1998
- SMIRLOCK, M. "Euidence on the (Non) Relationship Between Conrantration and Profitabilits in Banking **Journal of Money Credit and Banking**, Vol.:17, No:1, 1985
- SOHNSON, L.E. **Economic Paradigmas: A Missing Dimension**, **Journal of Economic Issues**, 1983, S:17
- TEMEL, Nizamettin **Türk Sigorta Sektörünün Son On Yılı**, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Batı Sigorta A.Ş., Seminer, İstanbul, 1996
- TÜRKAY, Orhan **Mikro İktisat Teorisi**, Adım Yay. Ankara, 1991
- ÜLGENER, F. Sabri **Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme**, 4.Baskı, İstanbul, 1974
- ÜLKEN, Yüksel **Fiyat Teorisi: Mal Piyasası**, C.1, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İstanbul, 1967
- ÜNAL, Targan **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, İTO, Yayın No: 1994-04
- VESELA, J. **Testing For Competition In Banking: Behavioral Evidence From Finland**, Helsinki: Bank Of Finland Studies, 1994, S. 1
- WILLIAMS, Arthur-
Michael SMITH, **Risk Management and Insurance**, Eight Edition, 1998, USA

- YALAZ, Özlem “Türk Sigorta Sektöründe Riskin Devri (Reasürans) ve Saklama Payı (Konservasyon) Tesbitinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir, 1995
- YILDIRIM, Kemal- **Endüstriyel Ekonomi**, 1996, Eskişehir
- Rana EŞKİNAT,
- YÖRÜK, Erdiñç Mert **Türkiye’de Sigortacılık Sektörü**, Türkiye İş Bankası, 1989
- YÜCESOY, Cevat **Sigorta işletmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul, 1960
- YÜKÇÜ, Süleyman **Sigortacılık Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri**, İzmir, 1997
- ZAĞRA, Cemal **Sigortanın Türk Ekonomisindeki Yeri**, Ankara, 1979
- Sedat SAĞLAM,
- Bankacılık ve Sigortacılığı Giriş**, Anadolu Üniversitesi AÖF Önlisans Programı, Yayın No: 754, AÖF Yayın No: 384
- Barometre**, 20 Aralık 1993, Sigortacılık Eki.
- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu**
- Capital**, 1995
- Dünya Gazetesi**, 7/Şubat/1997
- Ekonomik Trend**, 27 Ekim 1996
- Finansal Kurumlar**, Anadolu Üniversitesi, AÖF Önlisans Programı, Yayın No: 796, AÖF Yayın No: 406
- 2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar**, Sosyal Güvenlik, TUGİAD, Ağustos, 1997
- 2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar**
- Sigorta Sektörü**, İzmir Ticaret Odası, Yayın No: 11, İzmir, 1995
- Sigorta Tekniğı**, Anadolu Üniversitesi AÖF Önlisans Programı, Yayın no: 816, AÖF Yayın No: 426
- “Sosyal Güvenlik”, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, ÖİK Raporu, DPT, Ankara, 1995

25.6.1927 tarih ve 1149 sayılı Sigorta Şirketlerinin Teftiş ve Murakebesi Hakkında
kanun

25.6.1927 tarih ve 1160 sayılı Mükerrer Sigorta İhisarı Hakkında Kanun
VII. B. Y. K. P. DPT, Ankara

EKLER

Sigortacılık Sektörü Hakkında Genel Bilgiler (30/9/1998)

1-TOPLAM ŞİRKET SAYISI	68				
-SİGORTA ŞİRKETİ	64				
-REASÜRANS ŞİRKETİ	4				
2-SERMAYE YAPILARINA GÖRE SİGORTA ŞİRKETLERİ SAYISI					
-KAMU	6				
-ÖZEL	48				
-TÜRKİYE'DE KURULU YABANCI	10				
-YABANCI ŞİRKETLERİN ŞUBELERİ	0				
ŞİRKETLERİ SAYISI					
-HAYAT	23				
-HAYAT/HAYAT DIŞI (KARMA)	24				
-HAYAT DIŞI	17				
4-ACENTA SAYISI (*) (**)	14.010				
5-PERSONEL SAYISI (**)	8.239				
6-SİGORTA ŞİRKETLERİNİN ÖNEMLİ BAZI BÜYÜKLÜKLERİ (MİLYAR TL)					
	TÜRK	PAYI (%)	YABANCI	PAYI (%)	TOPLAM
DİREKT PRİMLER	507.121	92,2	42.616	7,8	549.737
PRİM ALACAKLARI	159.970	93,1	11.787	6,9	171.757
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	390.452	96,8	13.019	3,2	403.471
İŞTİRAKLER	19.862	99,6	84	0,4	19.946
SABİT DEĞERLER	70.291	93,8	4.677	6,2	74.967
AKTİFLER	790.185	95,0	41.157	5,0	831.342
KAR	81.014	94,4	4.683	5,5	85.698
ZARAR	(5535)	62,7	(3293)	37,3	(8828)
ÖZKAYNAKLAR	138.045	94,0	8.734	6,0	146.779
(*) Bankalar hariç.					
(**) 1997 Sonu itibarıyla.					

TABLO 4. 36: SİGORTA VE REASÜSANS ŞİRKETLERİNİN SERMAYE YAPISI İLE ACENTE VE PERSONEL SAYISI
TABLO 4. 36: CAPITAL STRUCTURE, NUMBER OF AGENCIES AND PERSONNEL OF INSURANCE AND REINSURANCE COMPANIES

	Kuruluş Yılı Establish. Date	Sermaye (Milyar TL.) Capital (Billion TL.)	Acenta Sayısı (*) # Of Branches	Personel Sayısı (*) # Of Personnel
SİGORTA ŞİRKETLERİ-INSURANCE COMPANIES		110.853	14010	8239
I. TÜRK ŞİRKETLER-TURKISH COMPANIES		94.971	12765	7226
A. KAMU - PUBLIC		14.200	2475	1247
Ankara Sig. A.Ş.	1935	1.000	229	129
Başak Sig. A.Ş.	1969	5.000	582	380
Güven Sigorta T.A.Ş.	1924	1.200	481	230
B. ÖZEL - PRIVATE		80.771	10290	5979
AGF Garanti Sig. A.Ş.	1989	1.600	83	192
AGF Hayat Sigorta A.Ş.	1993	1.600	26	35
Aksigorta A.Ş.	1969	5.625	1.368	316
Ak Hayat Sig. A.Ş.	1995	400	261	57
Akdeniz Sig. A.Ş.	1991	1.000	71	39
Anadolu Sig. T.A.Ş.	1925	6.000	646	324
Anadolu Hayat Sig. T.A.Ş.	1990	5.000	475	211
Batı Sig. A.Ş.	1983	750	267	157
Bayındır Sig. A.Ş.	1993	1.600	130	102
Bayındır Hayat Sig. A.Ş.	1993	1.600	88	83
Birlik Sig. Koop.	1968	1.000	129	61
Demir Sig. A.Ş.	1989	1.335	143	92
Demir Hayat Sig. A.Ş.	1995	1.500	44	97
Doğan Hayat Sig. A.Ş.	1997	250		
Ege Sig. A.Ş.	1990	200	108	69
EGS Sig. A.Ş.	1996	850	97	57
Emek Sig. A.Ş.	1965	2.639	212	116
Genel Hayat Sig. A.Ş.	1997	500	260	30
Halk Sig. A.Ş.	1943	7.200	564	365
Halk Yaşam Sig. A.Ş.	1991	4.000	286	567
Hür Sig. A.Ş.	1965	200	178	104
İhlas Sig. A.Ş.	1995	1.000	357	149
İhlas Hayat Sig. A.Ş.	1996	350	143	54
İnan Sig. A.Ş.	1949	350	183	91
İnter Sig. A.Ş.	1997	1.000	22	47
İsviçre Sig. A.Ş.	1989	2.000	547	230
İsviçre Hayat Sig. A.Ş.	1995	1.000	191	71
Merkez Sig. A.Ş.	1989	500	78	59
Oyak Sig. A.Ş.	1968	3.725	537	364
PFA Sigorta A.Ş.	1989	50.000		10
Ray Sig. A.Ş.	1958	2.162	347	165
Rumeli Sig. A.Ş.	1991	200	1	17
Rumeli Hayat Sig. A.Ş.	1991	200	1	12
Sanko Sig. A.Ş.	1996	2.500	61	64
Şeker Sig. A.Ş.	1953	715	342	185
TEB Sig. A.Ş.	1997	500	2	27
Ticaret Sig. A.Ş.	1991	1.100	97	96
Universal Sig. A.Ş.	1990	2.000	214	120
Universal Hayat Sig. A.Ş.	1993	1.600	102	136
İşık Sigorta A.Ş.	1996	1.000	269	96
Toprak Sigorta A.Ş.	1996	1.350	70	68
II- YABANCI ŞİRKETLER - FOREIGN COMPANIES		15.882	1245	1013
American Home Sig. A.Ş.	1989	852	123	72
American Life Hayat Sig. A.Ş.	1989	200	236	70
Commer. Union Sig. A.Ş.	1989	1.100	148	130

Commer.Union Hayat Sigorta A.Ş.	1992	8.000	24	98
Generali Sig. A.Ş.	1989	900	156	103
Nordstern İmtaş Sig. A.Ş.	1918	1.430	224	153
Nordstern İmtaş Hayat Sig. A.Ş.	1989	200	88	49
Magdeburger Sig. A.Ş.	1989	1.600	130	52
Türk Nippon Sig. A.Ş.	1991	1.600	116	286
REASÜRANS ŞİRKETLERİ - REINSURANCE COMPANIES (*)				
TÜRK ŞİRKETLER - TURKISH COMPANIES		3.250		307
Destek Re. A.Ş.	1944	350		62
Haik Re. A.Ş.	1979	200		14
İstanbul Re. A.Ş.	1978	200		7
Milli Re. A.Ş.	1928	2.500		224
(*) 1997 sonu itibarıyla				
(*) As of December 31, 1997				
Kaynak: HM				
Source: UT				

İçindekiler

Bölüm-I   Bölüm-II   Bölüm-III   Bölüm-IV
Bölüm-V   Bölüm-VI   Bölüm-VII   Bölüm-VIII

Hazine Ana Sayfası**Contents**

Part-I   Part-II   Part-III   Part-VI
Part-V   Part-VI   Part-VII   Part-VIII

Treasury Home Page

Commer. Union Hayat Sigorta A.Ş.	1992	8.000	24	98
Generali Sig. A.Ş.	1989	900	156	103
Nordstern İmtaş Sig. A.Ş.	1918	1.430	224	153
Nordstern İmtaş Hayat Sig. A.Ş.	1989	200	88	49
Magdeburger Sig. A.Ş.	1969	1.600	130	52
Türk Nippon Sig. A.Ş.	1991	1.600	116	286
REASÜRANS ŞİRKETLERİ - REINSURANCE COMPANIES (*)				
TÜRK ŞİRKETLER - TURKISH COMPANIES		3.250		307
Destek Re. A.Ş.	1944	350		62
Halk Re. A.Ş.	1979	200		14
İstanbul Re. A.Ş.	1978	200		7
Milli Re. A.Ş.	1928	2.500		224
(*) 1997 sonu itibarıyla				
(*) As of December 31, 1997				
Kaynak: HM				
Source: UT				

İçindekiler**Contents**

Bölüm-I	Bölüm-II	Bölüm-III	Bölüm-IV	Part-I	Part-II	Part-III	Part-VI
Bölüm-V	Bölüm-VI	Bölüm-VII	Bölüm-VIII	Part-V	Part-VI	Part-VII	Part-VIII
Hazine Ana Sayfası				Treasury Home Page			

ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

ANSGR

GENEL KURUL'A SUNULACAK AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
NAKİT DEĞERLER	611.217	530.955
Kasa	13.694	7.461
Bankalar	597.523	523.494
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	28.453.258	13.993.055
Menkul Değerler Cüzdanı	28.460.974	13.997.082
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)	(7.716)	(4.027)
ALACAKLAR	12.151.237	7.876.253
Sigortalılar	997.507	513.870
Sigortalılar	1.067.159	558.372
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	(69.652)	(44.502)
Acenteler	9.144.068	5.981.469
Acenteler	9.792.269	6.493.244
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	(648.201)	(511.775)
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	515.789	373.353
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar	190.459	108.018
İkrazlar	862	797
Diğer Alacaklar	1.302.552	898.746
İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	0	0
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	60.196	26.382
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(60.196)	(26.382)
İŞTİRAKLER	1.969.407	530.997
İştirakler	2.013.256	530.997
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	(43.849)	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	0	0
SABİT DEĞERLER	1.978.297	1.107.248
Menkuller	271.861	149.626
Menkuller	645.232	372.441
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(373.371)	(222.815)
Gayrimenkuller	1.706.436	957.622
Gayrimenkuller	1.835.110	1.029.149
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(128.674)	(71.527)
DİĞER AKTİFLER (Net)	511.292	87.299
AKTİF TOPLAMI	45.674.708	24.125.807

ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

ANSGR

GENEL KURUL'A SUNULACAK AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
BORÇLAR	9.115.658	5.658.485
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	2.408.648	795.681
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	2.076.504	1.337.909
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	3.676.520	2.117.157
Diğer Borçlar	953.986	1.407.738
KARŞILIKLAR	17.859.066	9.672.293
A-Teknik Karşılıklar	11.833.054	6.864.852
Cari Rizikolar Karşılığı	6.367.589	3.855.497
Cari Rizikolar Karşılığı	9.019.948	5.799.491
Reasürörler Payı (-)	(2.652.359)	(1.943.994)
Muallak Hasar Karşılığı	3.917.282	2.217.084
Muallak Hasar Karşılığı	7.662.268	4.303.581
Reasürörler Payı (-)	(3.744.936)	(2.036.497)
Deprem Hasar Karşılığı	1.548.183	792.271
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	6.026.012	2.807.441
Kıdem Tazminatı Karşılığı	525.639	307.069
Diğer Serbest Karşılıklar	5.500.373	2.500.372
DIĞER PASİFLER	2.539.463	996.086
ÖZKAYNAKLAR	8.780.244	4.293.782
Ödenmiş Sermaye	6.000.000	3.000.000
Nominal Sermaye	6.000.000	3.000.000
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	949.260	435.636
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	0	0
Olağanüstü Yedek Akçeler	607.983	172.373
Yeniden Değerleme Fonu	1.201.694	685.773
Özel Fonlar	21.307	0
Zarar (-)	0	0
Dönem Zararı (-)	0	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	7.380.277	3.505.161
Net Dönem Karı	7.380.277	3.505.161
PASİF TOPLAMI	45.674.708	24.125.807

ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

ANSGR

GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	50.776.616	30.174.220
Alınan Primler	30.755.994	18.281.965
Alınan Komisyonlar	2.817.911	1.898.496
Ödenen Tazminatla Reasürörler Payı	4.664.992	2.926.868
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	6.072.580	3.006.694
Cari Rizikolar Karşılığı	3.855.496	1.952.256
Muallak Hasarlar Karşılığı	2.217.084	1.054.438
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	6.397.345	4.030.491
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	2.652.359	1.943.994
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	3.744.986	2.086.497
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	67.794	29.706
TEKNİK GİDERLER (-)	(47.988.717)	(29.168.581)
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(9.339.248)	(6.210.891)
Ödenen Komisyonlar (-)	(4.375.134)	(2.681.012)
Ödenen Tazminatlar (-)	(16.298.133)	(9.487.026)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(17.227.677)	(10.391.424)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(9.019.948)	(5.799.491)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(7.662.269)	(4.303.531)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(545.460)	(288.352)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(748.525)	(398.228)
TEKNİK KAR/ZARAR	2.787.899	1.005.639
GENEL GİDERLER (-)	(5.823.358)	(2.900.718)
Personel Giderleri (-)	(2.331.728)	(1.236.139)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(1.209.035)	(541.264)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	(78.186)	(77.331)
Amortisman Giderleri (-)	(98.564)	(54.624)
Karşılıklar (-)	(2.105.825)	(991.360)
Diğer Giderler (-)	0	0
MALİ GELİRLER	17.578.907	8.996.003
Faiz Gelirleri	16.028.811	7.844.340
Kar Payı Gelirleri	399.387	376.938
Satış Karları	239.053	258.147
Kira Gelirleri	112.527	59.990
Kambiyo Karları	789.483	148.774
Diğer Gelirler	9.646	307.814
MALİ GİDERLER (-)	(3.722.117)	(1.651.089)
Faiz Giderleri (-)	(152)	(8.109)
Satış Zararları (-)	0	0
Kambiyo Zararları (-)	(588.924)	(64.297)
Karşılıklar (-)	(3.000.000)	(1.500.000)
Diğer Giderler (-)	(123.041)	(78.683)
DÖNEM KAR/ZARARI	10.821.331	5.449.835
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(3.441.054)	(1.944.674)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	7.380.277	3.505.161

ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

GELİR TABLOSU (Milyon TL)	1993	1994	1995	1996	1997	INCOME STATEMENT (TL Million)
TEKNİK GELİRLER	2,486,079	4,678,554	7,745,619	14,333,220	30,174,220	TECHNICAL INCOME
Alınan Prmmler	1,617,990	2,879,719	5,015,689	9,274,233	18,281,965	Premiums
Alınan Komisyonlar	174,550	311,873	486,966	1,005,238	1,890,496	Commissions
Odenen Tahminatta Reasuror Payı	194,174	408,069	528,858	900,839	2,926,868	Reinsurers' Share in Claims Paid
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	231,871	579,900	994,600	1,720,231	3,006,694	Net Technical Reserves Carried Forward
Can Riskolar Karşılığı	151,428	352,520	601,375	1,077,671	1,952,256	Reserves for Current Assets
Muallak Hasarlar Karşılığı	80,443	227,360	393,225	642,560	1,054,438	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karşılığı	---	---	---	---	---	Mathematical Reserves Including Profit Share
Hayat Muallak Tahminat Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karşılığı	---	---	---	---	---	Reserves for Life Profit Share
Ayrılan Teknik Karş Reas Payı	264,993	468,872	697,460	1,385,665	4,030,491	Reinsurers' Share in Technical Reserves
Can Risko K's Reas Payı	---	322,455	523,928	991,485	1,943,994	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar K'ş Reas Payı	85,673	146,417	173,532	394,180	2,066,497	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik K'ş Reas Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Mathematical Reserve Inc Prof
Hayat Muallak Tahm Karş Reas Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Shares in Reserves for Life Outst. Claim
Hayat Kar Payı K'ş Reas Payı	179,320	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Resr. for Life Profit Share
Diğer Gelirler	2,501	30,121	22,046	47,014	29,706	Other Incomes
TEKNİK GİDERLER	2,208,896	4,305,112	7,217,393	13,178,029	29,168,591	TECHNICAL OUTGO
Reasurorlere Devredilen Prmmler	560,665	1,007,802	1,697,737	3,192,710	6,210,891	Cede Premiums
Odenen Komisyonlar	205,564	440,279	610,470	1,390,478	2,661,012	Commissions
Odenen Tahminatlar	573,078	1,314,782	2,108,854	3,756,779	9,487,026	Claims Paid
Ayrılan Teknik Karşılıklar	857,898	1,489,348	2,471,013	4,510,663	10,391,424	Technical Reserves
Can Riskolar Karş.	531,839	923,829	1,601,598	2,943,741	5,799,491	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Karş.	313,053	539,643	816,092	1,448,618	4,303,581	Reserves for Outstanding Claims
Deprem Hasar Karş.	13,006	25,876	53,323	118,304	288,352	Reserves for Earthquake-related Claims
Hayat Matematik Karş.	---	---	---	---	---	Mathematical Reserve Including Profit Share
Hayat Muallak Tahminat Karş.	---	---	---	---	---	reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life profit Share
Diğer Giderler	21,671	52,901	129,319	327,399	398,228	Other Expenses
TEKNİK KARIZARAR	277,183	373,442	528,226	1,155,191	1,005,639	TECHNICAL PROFIT
GENEL GİDERLER	197,051	553,535	894,636	1,876,807	2,900,718	GENERAL EXPENSES
Personel Giderleri	187,000	211,246	368,833	705,639	1,236,139	Payroll
Genel Yönetim Giderleri	---	115,926	247,112	613,256	541,264	Operating Expenses
Vergi ve Diğer Yükümlülükler	5,523	42,533	13,949	30,721	77,331	Taxes and Duties
Amortisman Giderleri	4,247	6,523	19,953	39,625	54,624	Depreciation Costs
Karşılık Giderleri	---	177,307	244,789	487,563	991,360	Reserves
Diğer Giderler	281	---	---	---	---	Other Expenses
MALİ GELİRLER	279,401	735,712	1,703,189	4,344,770	8,996,003	FINANCIAL INCOME
Faiz Gelirleri	1,126	511,243	1,344,458	3,930,895	7,844,340	Interest on Bank Deposits
Kar Payı Gelirleri	---	26,779	92,667	94,206	376,938	Income From Stocks
Satış Karları	267,187	90,206	73,403	107,522	258,147	Sales Income
Kira Gelirleri	2,932	6,077	16,890	31,101	59,990	Real Estate Income
Kambiyö Kartları	---	98,317	116,075	122,015	148,774	Interest on Foreign Exchange
Diğer Gelirler	8,156	3,090	59,695	59,031	307,814	Other Income
MALİ GİDERLER	54,550	45,676	222,220	946,008	1,651,089	FINANCIAL EXPENSES
Faiz Giderleri	---	1,358	---	---	8,109	Interest Expenses
Satış Zararları	733	10,219	97	5,333	---	Sale Losses
Kambiyö Zararları	---	34,099	26,701	9,719	64,297	Foreign Exchange Losses
Karşılık Giderleri	34,172	---	132,000	867,000	1,500,000	Reserves
Diğer Giderler	19,645	---	63,422	63,456	78,683	Other Expenses
DONEM KARIZARARI	304,983	509,943	1,114,559	2,677,146	5,449,835	PROFIT BEFORE TAXES
Odenen Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	71,721	187,166	357,200	1,041,258	1,944,674	Taxes and Duties
NET DONEM KARI	233,262	322,777	757,359	1,635,888	3,505,161	PROFIT AFTER TAXES
FINANSAL ORANLAR						
	1993	1994	1995	1996	1997	
FAALİYET						OPERATING
TOPLAM BORÇLAR/OZVARLIKLAR	2.06	1.83	1.98	2.15	2.09	TOTAL LIABILITIES/SHAREHOLDERS' EQUITY
OZVARLIKLAR/TOPLAM AKTIFLER (%)	32.67	35.36	33.53	31.71	32.33	SHAREHOLDERS' EQUITY/TOTAL ASSETS (%)
OZVARLIKLAR/NET SABIT VARLIKLAR (%)	4.16	3.97	5.55	6.23	7.04	SHAREHOLDERS' EQUITY/FIXED ASSETS (%)
HASAR PRIM ORANI	39.58	47.33	42.94	41.08	52.76	LOSS RATIO
KARLILIK (%)						PROFITABILITY (%)
NET KAR/AKTIF TOPLAMI	15.18	11.5	13.76	13.94	14.53	NET PROFIT / TOTAL ASSETS
NET KAR/OZVARLIKLAR	46.48	32.52	41.03	43.96	44.94	NET PROFIT / SHAREHOLDERS' EQUITY
TEKNİK KAR/ALINAN PRIMLER	17.13	12.97	10.53	12.46	5.5	TECHNICAL PROFIT/PREMIUM
BORSA PERFORMANSI						SHARE PERFORMANCE
KAR DAĞITIM ORANI (%)	44	46.47	69.32	---	---	DIVIDEND PAYOUT RATIO (%)
TEMETTÜ VERİMİ (%)	---	5	8.25	7.29	---	DIVIDEND YIELD (%)
FIYAT KAZANÇ ORANI	13.4	9.26	3.81	5.5	8.06	PRICE-EARNINGS RATIO
FIYASA DEĞER/DEFTER DEĞERİ	5.55	3.3	1.59	3.04	5.32	MARKET VALUE/BOOK VALUE
İŞLEM GÖRME ORANI (%)	52.21	172.33	143.02	70.64	8.78	TURNOVER RATIO (%)
PAY BAŞINA KAR (TL)	1866.1	860.74	1009.81	1090.59	1168.39	EARNINGS PER SHARE (TL)
BUYUME ORANLARI (%)						GROWTH (%)
ALINAN NET PRIM BUYUME HIZI	112.39	77.98	74.17	84.9	97.13	NET PREMIUM GROWTH RATE
NET KAR BUYUME HIZI	432.8	38.38	134.64	116	114.27	NET PROFIT GROWTH RATE

ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

BİLANÇO (Milyon TL)						BALANCE SHEET (TL Million)
	1993	1994	1995	1996	1997	
NAKİT DEĞERLER	50,911	214,419	301,660	323,163	530,955	CASH
Kasa	2,425	283	924	2,018	7,461	IN HAND
Bankalar	48,486	214,136	300,736	321,145	523,494	IN BANKS
Diğer Hazır Değerler	---	---	---	---	---	OTHER CASH
MENKUL DEĞERLER CUZDANI	469,973	854,025	2,438,892	5,808,858	13,993,055	STOCK AND BONDS
Menkul Değerler Cüzdanı	470,706	854,025	2,438,892	5,808,858	13,997,082	Stock and Bonds
Menkul Değerli Aza.Krş.(-)	733	---	---	---	4,027	Reserves Againsts Stock and Bonds Reduction
ALACAKLAR	891,143	1,436,363	2,370,876	4,890,727	7,876,253	RECEIVABLES
Sigortalılar	62,052	88,864	155,316	221,293	513,870	Insured
Sigortalılar	62,052	99,699	172,406	250,461	558,372	Insured
Sigorta Pnrm Alac. Krş.(-)	---	10,835	17,090	29,168	44,502	Reserves Againsts Receiv Due From Insurance Premium
Acenteler	672,277	1,104,806	1,468,977	2,860,886	5,981,469	Agencies and Brokers
Acenteler	698,946	1,240,594	1,630,617	3,137,581	6,493,244	Agencies
Acentalar Pnrm Alac. Krş.(-)	26,669	135,788	161,640	276,695	511,775	Reserves Againsts Receivables Due From Agencies
Sigorta ve Reas.Şrk. CH.	4,588	18,160	34,330	44,490	373,353	Insurance and Reinsurance Companies
Sigorta ve Reas.Şrk. Depo	13,834	42,833	60,682	77,514	108,018	Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
İkrazlar	418	459	550	824	797	Mortgage Loans
Diğer Alacaklar	137,974	181,241	714,443	1,812,597	898,746	Other Receivables
Alacaklar Reeskontu	---	---	63,422	126,877	---	Provision For Discount of Notes
IDARI VE KANUNİ TAKİPT. ALAC.	---	310	---	---	---	BAD DEBT RECEIVABLES
İdan Kanunî Takip. Alacak	7,912	8,990	25,850	29,312	26,382	Bad Debt Receivables
İdan Kan. Takip. Alac. Krş.(-)	7,912	8,680	25,850	29,312	26,382	Reserves Againsts Bad Debts Receivables
İŞTİRAKLER	3,468	52,097	61,288	114,997	530,997	PARTICIPATIONS
İştirakler	3,468	52,097	61,288	114,997	530,997	Participations
İştirak Değer Azalışı Krş.	---	---	---	---	---	Reserves Againsts Reduction of Investments
İştirak Sermaye Taahhütü	---	---	---	---	---	Capital Commitment To Participation
SABİT DEĞERLER	120,764	250,218	332,864	597,443	1,107,248	FIXED ASSETS
Menkuller	7,748	16,828	37,831	77,246	149,626	Investments
Menkuller	27,293	44,296	96,388	200,128	372,441	Investments
Menkuller Birikmiş Amortisman	19,545	27,468	58,557	122,882	222,815	Accumulated Depreciation
Gayrimenkuller	113,016	233,390	295,033	520,197	957,622	Real Estate
Gayrimenkuller	121,016	250,071	316,963	559,073	1,029,149	Real Estate
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı	8,000	16,681	21,930	38,876	71,527	Accumulated Depreciation
Devam Eden Yatırımlar	---	---	---	---	---	Investment in Process
DİĞER AKTİFLER (NET)	1	1	---	---	87,299	OTHER ASSETS (NET)
AKTİF TOPLAMI	1,536,260	2,807,433	5,505,580	11,735,188	24,125,807	TOTAL ASSETS

AKSİGORTA A.Ş.

AKGRT

GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
BORÇLAR	6.270.336	6.713.636
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	1.212.621	802.739
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	2.172.472	1.847.745
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	1.840.010	1.408.190
Diğer Borçlar	1.045.233	2.654.962
KARŞILIKLAR	13.833.173	7.957.820
A-Teknik Karşılıklar	13.511.886	7.809.209
Cari Rizikolar Karşılığı	5.092.577	3.916.421
Cari Rizikolar Karşılığı	10.190.091	6.445.850
Reasürörler Payı (-)	(5.097.514)	(2.529.429)
Muallak Hasar Karşılığı	1.184.435	633.986
Muallak Hasar Karşılığı	8.580.114	952.089
Reasürörler Payı (-)	(7.395.679)	(318.103)
Deprem Hasar Karşılığı	90.771	503.664
Hayat Matematik Karşılığı	2.659.742	2.733.412
Hayat Matematik Karşılığı	2.659.742	2.733.412
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	313.242	21.726
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	327.338	29.638
Reasürörler Payı (-)	(14.096)	(7.912)
Hayat Kar Payı Karşılığı	4.171.119	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	4.171.119	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	321.287	148.611
Kıdem Tazminatı Karşılığı	321.052	148.376
Diğer Serbest Karşılıklar	235	235
DİĞER PASİFLER	72	0
ÖZKAYNAKLAR	17.746.055	9.061.107
Ödenmiş Sermaye	5.625.000	5.625.000
Nominal Sermaye	5.625.000	5.625.000
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	694.087	296.285
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	0	0
Olağanüstü Yedek Akçeler	2.159.717	706.295
Yeniden Değerleme Fonu	6.152.763	1.212.054
Maliyet Artış Fonu	3.508	3.508
Özel Fonlar	3.110.980	1.217.965
Zarar (-)	0	0
Dönem Zararı (-)	0	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	6.669.652	3.506.849
Net Dönem Karı	6.669.652	3.506.849
PASİF TOPLAMI	44.519.288	27.239.412

**GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)**

	<i>Bağımsız Denetim'den</i>	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	83.157.565	35.684.941
Alınan Primler	37.002.124	21.618.743
Alınan Komisyonlar	4.666.211	2.624.917
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	17.658.297	4.325.713
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	7.305.545	3.167.576
Cari Rizikolar Karşılığı	3.916.421	1.693.560
Muallak Hasarlar Karşılığı	633.986	258.477
Hayat Matematik Karşılığı	2.733.412	1.212.347
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	21.726	3.192
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	12.451.718	2.855.444
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	5.097.514	2.529.429
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	7.340.108	318.103
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	14.096	7.912
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	4.073.670	1.092.548
TEKNİK GIDERLER (-)	(79.457.117)	(33.662.762)
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(18.952.442)	(8.753.008)
Ödenen Komisyonlar (-)	(4.951.004)	(2.907.493)
Ödenen Tazminatlar (-)	(29.151.727)	(11.666.994)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(26.284.921)	(10.341.267)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(10.190.091)	(6.445.850)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(8.580.114)	(952.089)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(356.517)	(180.278)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	(2.659.742)	(1.229.422)
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	(327.338)	(29.638)
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	(4.171.119)	(1.503.990)
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(117.023)	(14.000)
TEKNİK KAR/ZARAR	3.700.448	2.002.179
GENEL GİDERLER (-)	(2.898.381)	(1.526.458)
Personel Giderleri (-)	(1.658.954)	(762.045)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(956.469)	(597.384)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	(8.874)	(5.972)
Amortisman Giderleri (-)	(274.084)	(161.057)
Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	0	0
MALİ GELİRLER	12.070.055	7.603.639
Faiz Gelirleri	5.655.520	4.992.432
Kar Payı Gelirleri	5.932.860	2.553.407
Satış Karları	0	0
Kira Gelirleri	72.373	20.202
Kambiyo Karları	45.561	31.630
Diğer Gelirler	363.741	5.968
MALİ GİDERLER (-)	(5.861.342)	(3.802.489)
Faiz Giderleri (-)	(1.569.939)	(2.479.463)
Satış Zararları (-)	0	0
Kambiyo Zararları (-)	(150.718)	(49.269)
Karşılıklar (-)	(4.103.309)	(1.250.254)
Diğer Giderler (-)	(37.376)	(23.503)
DÖNEM KAR/ZARARI	7.010.780	4.276.871
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(341.128)	(770.022)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	6.669.652	3.506.849

**GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)**

	<i>Bağımsız Denetim'den</i>	
	<i>Geçmiş</i>	<i>Geçmiş</i>
	31.12.98	31.12.97
NAKİT DEĞERLER	1.753.506	841.791
Kasa	858.639	93.642
Bankalar	894.867	748.149
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	25.495.993	16.308.981
Menkul Değerler Cüzdanı	25.495.993	16.308.981
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
ALACAKLAR	11.369.858	7.332.901
Sigortalılar	10.787.892	6.949.216
Sigortalılar	11.067.505	6.992.563
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	(279.613)	(43.347)
Acenteler	0	0
Acenteler	0	0
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	0	0
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	531.635	346.744
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar	3.501	3.501
İkrazlar	3.105	1.508
Diğer Alacaklar	43.725	31.932
İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	31.025	28.691
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	77.506	60.979
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(46.481)	(32.288)
İŞTİRAKLER	857.577	300.608
İştirakler	857.577	300.608
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	0	0
SABİT DEĞERLER	4.098.510	2.395.530
Menkuller	534.097	385.464
Menkuller	1.498.428	870.621
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(964.331)	(485.157)
Gayrimenkuller	3.564.413	2.010.066
Gayrimenkuller	3.728.755	2.096.736
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(164.342)	(86.670)
DİĞER AKTİFLER (Net)	912.819	30.910
AKTİF TOPLAMI	44.519.288	27.239.412

AKSİGORTA A.Ş.

GELİR TABLOSU (Milyon TL)

	1993	1994	1995	1996	1997	INCOME STATEMENT (TL Million)
TEKNİK GELİRLER	2,334,489	4,111,832	7,798,198	14,927,454	35,684,941	TECHNICAL INCOME
Alınan Primler	1,237,516	2,286,213	4,572,013	8,694,526	21,618,743	Premiums
Alınan Komisyonlar	201,152	287,153	535,422	972,870	2,624,917	Commissions
Özlenen Tazminatla Reasürör Payı	304,168	569,030	978,398	1,758,158	4,325,713	Reinsurers' Share in Claims Paid
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	218,851	394,913	934,073	1,541,409	3,167,576	Net Technical Reserves Carried Forward
Can Rızıkolar Karşılığı	60,187	149,200	422,513	843,479	1,693,560	Reserves for Current Assets
Muallak Hasarlar Karşılığı	30,740	62,193	159,421	175,116	258,477	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karşılığı	127,456	183,127	351,645	522,224	1,212,347	Mathematical Reserves Including Profit Share
Hayat Muallak Tazminat Karş.	498	393	494	590	3,192	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karşılığı	---	---	---	---	---	Reserves for Life Profit Share
Ayrılan Teknik Karş. Reas. Payı	337,177	433,275	689,847	1,209,992	2,855,444	Reinsurers' Share in Technical Reserves
Can Rızıkolar Karş. Reas. Payı	234,879	293,371	582,470	1,085,367	2,529,429	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Karş. Reas. Payı	102,298	138,758	105,607	121,000	318,103	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karş. Reas. Payı	---	---	---	-19	---	Reinsurers' Share in Mathematical Reserve Inc. Prof
Hayat Muallak Tazm. Karş. Reas. Payı	---	1,146	1,770	3,624	7,912	Reinsurers' Shares in Reserves for Life Outst Claim
Hayat Kar Payı Karş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Resr. for Life Profit Share
Diğer Gelirler	35,595	141,248	88,445	550,499	1,092,548	Other Incomes
TEKNİK GİDERLER	2,141,832	3,768,932	7,151,124	13,883,495	33,682,762	TECHNICAL OUTGO
Reasürörlere Devreden Primler	739,518	957,403	1,650,226	3,501,386	8,753,008	Cede Premiums
Özlenen Komisyonlar	168,940	308,186	676,024	1,287,605	2,907,493	Commissions
Özlenen Tazminatlar	483,404	1,093,461	2,351,827	4,594,622	11,666,994	Claims Paid
Ayrılan Teknik Karşılıklar	740,974	1,384,742	2,267,189	4,479,632	10,341,267	Technical Reserves
Can Rızıkolar Karş.	384,079	715,884	1,431,813	2,778,846	6,445,850	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Karş.	163,880	298,179	280,731	379,471	952,089	Reserves for Outstanding Claims
Deprem Hasar Karş.	8,683	17,393	35,926	102,071	180,278	Reserves for Earthquake-related Claims
Hayat Matematik Karş.	183,127	207,142	323,331	548,684	1,229,422	Mathematical Reserve Including Profit Share
Hayat Muallak Tazminat Karş.	1,005	1,640	2,359	6,816	29,638	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karş.	---	144,504	193,029	663,744	1,503,990	Reserves for Life Profit Share
Diğer Giderler	9,096	27,140	5,858	20,250	14,000	Other Expenses
TEKNİK KAR/ZARAR	192,557	342,900	647,074	1,043,959	2,002,179	TECHNICAL PROFIT
GENEL GİDERLER	95,966	189,740	386,792	800,155	1,526,458	GENERAL EXPENSES
Personel Giderleri	55,309	91,126	184,946	369,185	762,045	Payroll
Genel Yönetim Giderleri	32,321	81,672	158,594	339,499	597,384	Operating Expenses
İrğ ve Diğer Yükümlülükler	606	1,043	1,429	1,393	5,972	Taxes and Duties
Amortisman Giderleri	7,730	15,899	41,823	90,078	161,057	Depreciation Costs
Karşılık Giderleri	---	---	---	---	---	Reserves
Diğer Giderler	---	---	---	---	---	Other Expenses
MALİ GELİRLER	130,350	521,579	528,916	3,564,821	7,603,639	FINANCIAL INCOME
Faiz Gelirleri	64,815	105,877	293,666	2,762,312	4,992,432	Interest on Bank Deposits
Kar Payı Gelirleri	60,627	410,060	224,296	705,404	2,553,407	Income From Stocks
Satış Kararı	1,067	3,663	1,672	5,018	---	Sales Income
Kira Gelirleri	578	898	1,289	1,178	20,202	Real Estate Income
Kambiyo Karları	---	---	2,084	41,445	31,630	Interest on Foreign Exchange
Diğer Gelirler	3,263	1,081	5,709	49,464	5,968	Other Income
MALİ GİDERLER	14,338	56,893	137,552	2,085,491	3,802,489	FINANCIAL EXPENSES
Faiz Giderleri	---	---	71,462	1,415,208	2,479,463	Interest Expenses
Satış Zararları	---	---	---	---	---	Sale Losses
Kambiyo Zararları	---	2,390	1	7,614	49,269	Foreign Exchange Losses
Karşılık Giderleri	12,855	29,344	50,214	645,519	1,250,504	Reserves
Diğer Giderler	1,483	25,199	15,875	27,150	23,503	Other Expenses
DONEM KAR/ZARARI	212,603	617,846	651,646	1,713,134	4,276,871	PROFIT BEFORE TAXES
Çevresel Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	58,580	121,940	169,471	687,211	770,022	Taxes and Duties
NET DONEM KARI	154,023	495,906	482,175	1,025,923	3,506,849	PROFIT AFTER TAXES
FINANSAL ORANLAR						
	1993	1994	1995	1996	1997	
FAALİYET						OPERATING
TOPLAM BORÇLAR/OZVARLIKLAR	1.5	1.02	1.45	1.36	1.17	TOTAL LIABILITIES/SHAREHOLDERS' EQUITY
OZVARLIKLAR/TOPLAM AKTİFLER (%)	40.05	49.53	40.86	42.31	46.14	SHAREHOLDERS' EQUITY/TOTAL ASSETS (%)
OZVARLIKLAR/NET SABİT VARLIKLAR (%)	11.19	6.5	2.65	5.41	5.25	SHAREHOLDERS' EQUITY/FIXED ASSETS (%)
HASAR PRİM ORANI	38.84	46.52	47.36	48.01	50.51	LOSS RATIO
KARLILIK (%)						PROFITABILITY (%)
NET KAR/AKTİF TOPLAMI	11.93	17.29	10.96	6.07	12.87	NET PROFIT / TOTAL ASSETS
NET KAR/OZVARLIKLAR	29.78	34.91	26.83	14.35	27.9	NET PROFIT /SHAREHOLDERS' EQUITY
TEKNİK KAR/ALINAN PRIMLER	15.56	15	14.15	11.74	9.26	TECHNICAL PROFIT/PREMIUM
BORSA PERFORMANSI						SHARE PERFORMANCE
KAR DAĞITIM ORANI (%)	---	70.58	41.48	49.35	22.54	DIVIDEND PAYOUT RATIO (%)
TEMETTÜ VERİMİ (%)	---	5.9	11.79	1.67	0.68	DIVIDEND YIELD (%)
FIYAT KAZANÇ ORANI	---	25.32	7.4	13.96	33.18	PRICE-EARNINGS RATIO
FIYASA DEĞER/DEFTER DEĞERİ	---	4.91	2.09	6.68	10.43	MARKET VALUE/BOOK VALUE
İŞLEM GÖRME ORANI (%)	---	8.17	12.57	215.31	68.5	TURNOVER RATIO (%)
PAY BAŞINA KAR (TL)	1026.82	991.81	771.48	273.58	623.44	EARNINGS PER SHARE (TL)
BUYUME ORANLARI (%)						GROWTH (%)
ALINAN NET PRİM BUYUME HIZI	123.91	84.74	99.88	94.54	143.06	NET PREMIUM GROWTH RATE
NET KAR BUYUME HIZI	9.12	221.97	-2.77	112.77	241.82	NET PROFIT GROWTH RATE

AKSIGORTA A.Ş.

BİLANÇO (Milyon TL)	BALANCE SHEET (TL Million)					
	1993	1994	1995	1996	1997	
NAKİT DEĞERLER	45,137	103,353	155,382	361,593	841,791	CASH
Kasa	4,050	250	392	170,890	93,642	IN HAND
Bankalar	41,087	103,103	94,422	190,703	748,149	IN BANKS
Diğer Hazır Değerler	---	---	60,568	---	---	OTHER CASH
MENKUL DEĞERLER CUZDANI	563,968	1,349,165	1,705,592	11,741,327	16,308,981	STOCK AND BONDS
Menkul Değerler Cuzdani	563,968	1,349,165	1,705,592	11,741,327	16,308,981	Stock and Bonds
Menkul Değerl.Aza.Krş.(-)	---	---	---	---	---	Reserves Against Stock and Bonds Reduction
ALACAKLAR	641,062	1,099,572	1,768,450	3,151,983	7,332,901	RECEIVABLES
Sigortalılar	73,299	75,722	1,522,128	2,828,944	6,949,216	Insured
Sigortalılar	73,299	75,722	1,522,128	2,853,355	6,992,563	Insured
Sigorta Prim Alac.Karş.(-)	---	---	---	24,411	43,347	Reserves Against Receiv Due From Insurance Premium
Acenteler	534,691	951,954	2,069	---	---	Agencies and Brokers
Acenteler	553,616	983,417	31,571	---	---	Agencies
Acentalar Prim Alac.Krş.(-)	18,925	31,463	29,502	---	---	Reserves Against Receivables Due From Agencies
Sigorta ve Reas.Şrk. CH.	5,437	33,749	179,716	236,346	346,744	Insurance and Reinsurance Companies
Sigorta ve Reas.Şrk.Depo	1,452	2,232	2,970	3,501	3,501	Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
İkrazlar	485	401	620	853	1,508	Mortgage Loans
Diğer Alacaklar	25,698	35,514	60,947	82,339	31,932	Other Receivables
Alacaklar Reeskontu	---	---	---	---	---	Provision For Discount of Notes
IDARI VE KANUNİ TAKİPT.ALAC.	-5,272	29,993	21,257	13,914	28,691	BAD DEBT RECEIVABLES
İdari Kanunî Takip. Alacak	---	43,961	60,209	44,401	60,979	Bad Debt Receivables
İdari Kan. Takip. Alac.Krş.(-)	5,272	13,968	38,952	30,487	32,288	Reserves Against Bad Debts Receivables
İSTİRAKLER	---	---	48,907	300,634	300,608	PARTICIPATIONS
İştirakler	---	---	48,907	300,634	300,608	Participations
İştirak Değer Azaltış Krş.	---	---	---	---	---	Reserves Against Reduction of Investments
İştirak Sermaye Taahhutu	---	---	---	---	---	Capital Commitment To Participation
SABİT DEĞERLER	46,247	218,502	678,775	1,319,937	2,395,530	FIXED ASSETS
Menkuller	---	23,092	84,595	238,731	385,464	Investments
Menkuller	---	75,825	213,790	490,486	870,621	Investments
Menkuller Bırkmış Amortisman	---	52,733	129,195	251,755	485,157	Accumulated Depreciation
Gayrimenkuller	46,247	195,410	594,180	1,081,206	2,010,066	Real Estate
Gayrimenkuller	74,359	202,496	613,926	1,123,166	2,096,736	Real Estate
Gayrimenkuller Bırkmış Amortismanı	28,112	7,086	19,746	41,960	86,670	Accumulated Depreciation
Devam Eden Yatırımlar	---	---	---	---	---	Investment in Process
DİĞER AKTİFLER (NET)	305	67,883	20,205	5,537	30,910	OTHER ASSETS (NET)
AKTİF TOPLAMI	1,291,447	2,868,468	4,398,568	16,894,925	27,239,412	TOTAL ASSETS

AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmemiş	Geçmemiş
	31.12.98	31.12.97
NAKİT DEĞERLER	1.715.901	226.806
Kasa	11.423	1.392
Bankalar	1.704.478	225.414
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	1.958.805	1.847.507
Menkul Değerler Cüzdanı	1.958.805	1.847.507
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)		0
ALACAKLAR	3.278.950	1.868.621
Sigortalılar	237.506	121.274
Sigortalılar	237.506	121.274
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	0	0
Acenteler	3.327.861	1.995.123
Acenteler	3.354.582	2.016.067
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	(26.721)	(20.944)
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	82.320	1.722
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar	89	103
İkrazlar	(370.519)	(256.308)
Diğer Alacaklar	1.693	6.707
İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	1.082	1.082
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	4.148	1.292
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(3.066)	(210)
İŞTİRAKLER	0	0
İştirakler	0	0
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	0	0
SABİT DEĞERLER	266.225	169.274
Menkuller	218.220	142.192
Menkuller	397.093	232.877
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(178.873)	(90.685)
Gayrimenkuller	48.005	27.082
Gayrimenkuller	50.104	28.180
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(2.099)	(1.098)
DİĞER AKTİFLER (Net)	131.548	82.927
AKTİF TOPLAMI	7.352.511	4.196.217

COMMERCIAL UNION SİGORTA A.Ş.

COMUN

AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmemiş 31.12.98	Geçmemiş 31.12.97
BORÇLAR	909.433	687.151
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	323.681	350.707
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	347.712	330.943
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	624.622	261.661
Diğer Borçlar	(386.582)	(256.160)
KARŞILIKLAR	4.010.029	2.017.301
A-Teknik Karşılıklar	3.923.429	1.980.136
Cari Rizikolar Karşılığı	2.867.808	1.372.271
Cari Rizikolar Karşılığı	3.726.629	2.012.370
Reasürörler Payı (-)	(853.821)	(640.099)
Muallak Hasar Karşılığı	706.091	426.198
Muallak Hasar Karşılığı	1.066.066	619.582
Reasürörler Payı (-)	(359.975)	(193.384)
Deprem Hasar Karşılığı	349.530	181.667
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	86.600	37.165
Kıdem Tazminatı Karşılığı	86.600	37.165
Diğer Serbest Karşılıklar	0	0
DIĞER PASİFLER	35.783	7.151
ÖZKAYNAKLAR	1.492.162	895.174
Ödenmiş Sermaye	1.100.000	700.000
Nominal Sermaye	1.100.000	700.000
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	187.696	114.724
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	75.363	28.267
Olağanüstü Yedek Akçeler	0	0
Yeniden Değerleme Fonu	129.103	52.183
Özel Fonlar	0	0
Zarar (-)	0	0
Dönem Zararı (-)	0	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	905.104	589.440
Net Dönem Karı	905.104	589.440
PASİF TOPLAMI	7.352.511	4.196.217

AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmemiş 31.12.98	Geçmemiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	19.017.631	12.756.628
Alınan Primler	12.953.578	6.963.193
Alınan Komisyonlar	984.936	679.180
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	2.061.853	3.372.931
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	1.798.469	907.841
Cari Rizikolar Karşılığı	1.372.271	708.674
Muallak Hasarlar Karşılığı	426.198	199.167
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	1.218.795	833.483
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	858.821	640.099
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	359.974	193.384
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Pa	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	0	0
TEKNİK GİDERLER (-)	-17.360.927	-12.214.435
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(3.738.958)	(2.538.420)
Ödenen Komisyonlar (-)	(1.896.487)	(1.068.472)
Ödenen Tazminatlar (-)	(6.743.889)	(5.855.650)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	-4.960.559	-2.738.508
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(3.726.630)	(2.012.370)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(1.066.066)	(619.582)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(167.863)	(108.856)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(21.034)	(13.085)
TEKNİK KAR/ZARAR	1.656.704	542.193
GENEL GİDERLER (-)	-1.678.353	-831.681
Personel Giderleri (-)	(806.629)	(408.351)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(668.782)	(323.312)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	(54.411)	(22.010)
Amortisman Giderleri (-)	(73.395)	(39.924)
Karşılıklar (-)	(58.149)	(26.447)
Diğer Giderler (-)	(16.987)	(11.637)
MALİ GELİRLER	1.816.370	1.227.850
Faiz Gelirleri	749.826	332.493
Kar Payı Gelirleri	1.173	7.247
Satış Karları	409.292	259.716
Kira Gelirleri	0	0
Kambiyo Karları	646.506	590.565
Diğer Gelirler	9.573	37.829
MALİ GİDERLER (-)	-355.283	-142.138
Faiz Giderleri (-)	(114.243)	(74.320)
Satış Zararları (-)	(172.402)	(2.254)
Kambiyo Zararları (-)	(61.712)	(19.664)
Karşılıklar (-)	(3.536)	(5.544)
Diğer Giderler (-)	(3.390)	(40.356)
DÖNEM KAR/ZARARI	1.439.438	796.224
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(534.334)	(206.784)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	905.104	589.440

COMMERCIAL UNION SİGORTA A.Ş.

GELİR TABLOSU (Milyon TL)	INCOME STATEMENT (TL Million)					
	1993	1994	1995	1996	1997	
TEKNİK GELİRLER	566,773	1,353,388	3,028,590	5,111,300	12,756,628	TECHNICAL INCOME
Alınan Primler	327,304	802,842	1,601,355	3,480,896	6,963,193	Premiums
Alınan Komisyonlar	65,296	145,166	203,013	362,210	679,180	Commissions
Odenen Tazminatlar Reasürör Payı	62,682	121,838	793,283	490,231	3,372,931	Reinsurers' Share in Claims Paid
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	24,204	72,922	156,249	365,818	907,841	Net Technical Reserves Carried Forward
Carı Ruzukolar Karşılığı	17,301	46,411	110,005	287,530	708,674	Reserves for Current Assets
Muallak Hasarlar Karşılığı	6,903	26,511	46,244	78,288	199,167	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karşılığı	---	---	---	---	---	Mathematical Reserves Including Profit Share
Hayat Muallak Tazminat Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karşılığı	---	---	---	---	---	Reserves for Life Profit Share
Ayrılan Teknik Karş. Reas. Payı	87,154	210,620	274,690	411,707	833,483	Reinsurers' Share in Technical Reserves
Carı Riziko Krş. Reas. Payı	56,669	125,008	187,696	320,233	640,099	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Krş. Reas. Payı	30,485	85,612	86,994	91,474	193,384	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Krş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Mathematical Reserve Inc. Prof
Hayat Muallak Tazm. Karş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Reserves for Life Outst. Claim
Hayat Kar Payı Krş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Resr. for Life Profit Share
Diğer Gelirler	133	---	---	438	---	Other Incomes
TEKNİK GİDERLER	521,639	1,208,244	2,807,576	4,824,913	12,214,435	TECHNICAL OUTGO
Reasürörlerle Devreden Primler	185,186	461,031	692,730	1,224,741	2,538,420	Cede Premiums
Odenen Komisyonlar	53,791	117,303	247,802	543,930	1,068,472	Commissions
Odenen Tazminatlar	117,750	251,779	1,198,343	1,685,299	5,855,650	Claims Paid
Ayrılan Teknik Karşılıklar	162,846	376,170	663,760	1,359,037	2,738,808	Technical Reserves
Carı Ruzukolar Karş.	103,081	235,013	475,226	1,028,907	2,012,370	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Karş.	56,997	131,656	165,281	290,641	619,582	Reserves for Outstanding Claims
Deprem Hasar Karş.	2,768	9,301	23,253	39,489	106,856	Reserves for Earthquake-related Claims
Hayat Matematik Karş.	---	---	---	---	---	Mathematical Reserve Including Profit Share
Hayat Muallak Tazminat Karş.	---	---	---	---	---	reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life Profit Share
Diğer Giderler	1,066	1,961	4,941	11,906	13,085	Other Expenses
TEKNİK KAR/ZARAR	45,134	145,144	221,014	286,387	542,193	TECHNICAL PROFIT
GENEL GİDERLER	39,682	88,802	184,141	392,826	831,681	GENERAL EXPENSES
Personel Giderleri	16,997	35,755	76,129	169,454	408,351	Payroll
Genel Yönetim Giderleri	14,008	29,706	86,649	177,976	323,312	Operating Expenses
Vergi ve Diğer Yükümlülükler	1,587	1,200	7,381	13,985	22,010	Taxes and Duties
Amortisman Giderleri	2,052	2,879	7,274	19,924	59,924	Depreciation Costs
Karşılık Giderleri	3,683	11,248	3,887	8,345	26,447	Reserves
Diğer Giderler	1,355	8,014	2,821	7,109	11,637	Other Expenses
MALİ GELİRLER	47,652	157,295	485,226	823,253	1,227,850	FINANCIAL INCOME
Faiz Gelirleri	38,388	126,395	311,474	492,352	332,493	Interest on Bank Deposits
Kar Payı Gelirleri	---	---	---	---	7,247	Income From Stocks
Satış Karları	9,124	24,091	66,406	232,474	259,716	Sales Income
Kira Gelirleri	126	6,590	14,054	30,113	590,565	Real Estate Income
Kambyo Karları	14	219	93,292	68,314	37,829	Interest on Foreign Exchange
Diğer Gelirler	9,543	14,619	104,747	147,820	142,138	Other Income
MALİ GİDERLER	8,130	2,952	15,942	58,305	74,320	FINANCIAL EXPENSES
Faiz Giderleri	---	7,950	4	1,309	2,254	Interest Expenses
Satış Zararları	1,413	3,717	3,233	13,650	19,664	Sale Losses
Kambyo Zararları	---	---	29,060	6,988	5,544	Foreign Exchange Losses
Karşılık Giderleri	---	---	56,508	67,568	40,356	Reserves
Diğer Giderler	---	---	---	---	---	Other Expenses
DONEM KAR/ZARARI	43,561	199,018	417,352	568,994	796,224	PROFIT BEFORE TAXES
Odenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	7,716	56,934	105,090	163,500	206,784	Taxes and Duties
NET DONEM KARI	35,845	142,084	312,262	405,494	589,440	PROFIT AFTER TAXES
FINANSAL ORANLAR						
	1993	1994	1995	1996	1997	
FAALİYET						OPERATING
TOPLAM BORÇLAR/ÖZVARLIKLAR	2.47	2.05	1.38	1.64	1.83	TOTAL LIABILITIES/SHAREHOLDERS' EQUITY
ÖZVARLIKLAR/TOPLAM AKTİFLER (%)	28.85	32.77	42.09	37.86	35.38	SHAREHOLDERS' EQUITY/TOTAL ASSETS (%)
ÖZVARLIKLAR/NET SABİT VARLIKLAR (%)	27.35	21.3	19.46	12.02	8.77	SHAREHOLDERS' EQUITY/FIXED ASSETS (%)
HASAR PRİM ORANI	38.54	31.34	69.17	46.29	79.75	LOSS RATIO
KARLILIK (%)						PROFITABILITY (%)
NET KAR/AKTİF TOPLAMI	15.68	22.4	25.82	17.12	14.05	NET PROFIT / TOTAL ASSETS
NET KAR/ÖZVARLIKLAR	54.35	68.37	61.34	45.23	39.7	NET PROFIT /SHAREHOLDERS' EQUITY
TEKNİK KAR/ALINAN PRIMLER	13.79	18.08	13.8	8.23	7.79	TECHNICAL PRGFIT/PREMIUM
BORSA PERFORMANSI						SHARE PERFORMANCE
KAR DAĞITIM ORANI (%)	---	---	83.9	9.86	8.79	DIVIDEND PAYOUT RATIO (%)
TEMETTÜ VERİMİ (%)	---	---	0.5	0.71	1.33	DIVIDEND YIELD (%)
FIYAT KAZANÇ ORANI	---	---	5.4	4.28	6.61	PRICE-EARNINGS RATIO
PIYASA DEĞERİ/DEFTER DEĞERİ	---	---	19.76	3.34	3.36	MARKET VALUE/BOOK VALUE
İŞLEM GÖRME ORANI (%)	---	---	9.21	145.64	384.58	TURNOVER RATIO (%)
PAY BAŞINA KAR (TL)	1433.8	2841.68	2081.75	1013.74	842.06	EARNINGS PER SHARE (TL)
BUYÜME ORANLARI (%)						GROWTH (%)
ALINAN NET PRİM BUYÜME HIZI	192.12	145.29	99.46	117.37	100.04	NET PREMIUM GROWTH RATE
NET KAR BUYÜME HIZI	123.25	296.38	119.77	29.86	45.36	NET PROFIT GROWTH RATE

COMMERCIAL UNION SİGORTA A.Ş.

BİLANÇO (Milyon TL)	1993	1994	1995	1996	1997	BALANCE SHEET (TL Million)
NAKİT DEĞERLER	2,380	8,498	21,933	36,484	226,806	CASH
Kasa	31	47	957	1,111	1,392	IN HAND
Bankalar	2,349	8,451	20,976	35,373	225,414	IN BANKS
Diğer Hazır Değerler	---	---	---	---	---	OTHER CASH
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	88,696	252,470	430,156	925,403	1,847,507	STOCK AND BONDS
Menkul Değerler Cüzdanı	88,696	252,470	430,156	926,628	1,847,507	Stock and Bonds
Menkul Değerl.Aza.Krş.(-)	---	---	---	1,225	---	Reserves Against Stock and Bonds Reduction
ALACAKLAR	112,837	321,202	494,373	917,072	1,868,621	RECEIVABLES
Sigortalılar	17,001	65,099	97,500	63,657	121,274	Insured
Sigortalılar	17,001	65,099	97,500	63,657	121,274	Insured
Sigorta Prm Alac.Krş.(-)	---	---	---	---	---	Reserves Against Receiv Due From Insurance Premium
Acenteler	95,743	255,459	431,082	965,567	1,995,123	Agencies and Brokers
Acenteler	96,454	257,163	443,082	982,511	2,016,067	Agencies
Acentalar Prm Alac.Krş.(-)	711	1,704	12,000	16,944	20,944	Reserves Against Receivables Due From Agencies
Sigorta ve Reas.Şrk. CH.	34	539	12,355	1,704	1,722	Insurance and Reinsurance Companies
Sigorta ve Reas.Şrk. Depo	59	24	1,767	145	103	Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
İkrazlar	---	---	---	-120,000	---	Mortgage Loans
Diğer Alacaklar	---	81	4,669	5,998	6,707	Other Receivables
Alacaklar Reeskontu	---	---	53,000	---	256,308	Provision For Discount of Notes
IDARI VE KANUNİ TAKİPT.ALAC.	---	2,541	834	789	1,082	BAD DEBT RECEIVABLES
İdari Kanunî Takip. Alacak	89	2,876	967	999	1,292	Bad Debt Receivables
İdari Kan. Takip Alac. Krş.(-)	89	335	133	210	210	Reserves Against Bad Debts Receivables
İŞTİRAKLER	---	---	---	---	---	PARTICIPATIONS
İştirakler	---	---	---	---	---	Participations
İştirak Değer Azalış Krş.	---	---	---	---	---	Reserves Against Reduction of Investments
İştirak Sermaye Taahhütü	---	---	---	---	---	Capital Commitment To Participation
SABİT DEĞERLER	2,412	9,756	26,160	74,566	169,274	FIXED ASSETS
Menkuller	2,412	9,756	24,088	63,709	142,192	Investments
Menkuller	8,980	19,498	44,365	102,001	232,877	Investments
Menkuller Birikmiş Amortisman	6,568	9,742	20,277	38,292	90,685	Accumulated Depreciation
Gayrimenkuller	---	---	2,072	10,857	27,082	Real Estate
Gayrimenkuller	---	---	2,114	11,153	28,180	Real Estate
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı	---	---	42	296	1,098	Accumulated Depreciation
Devam Eden Yatırımlar	---	---	---	---	---	Investment in Process
DİĞER AKTİFLER (NET)	22,257	39,786	236,085	413,704	82,927	OTHER ASSETS (NET)
AKTİF TOPLAMI	228,582	634,253	1,209,541	2,368,018	4,196,217	TOTAL ASSETS

EMEK SİGORTA A.Ş.

EMEK

GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş	Geçmiş
	31.12.98	31.12.97
NAKİT DEĞERLER	42.971	14.689
Kasa	4.363	5.417
Bankalar	38.608	9.272
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	1.124.001	755.207
Menkul Değerler Cüzdanı	1.124.001	755.373
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	(166)
ALACAKLAR	5.447.394	1.850.862
Sigortalılar	426.439	239.825
Sigortalılar	426.439	239.825
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	0	0
Acenteler	4.809.055	1.646.631
Acenteler	4.874.055	1.670.131
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	(65.000)	(23.500)
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	44.259	28.586
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar	1.761	1.761
İkrazlar	0	0
Diğer Alacaklar	165.880	(65.941)
İDARI VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	21.522	598
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	33.099	4.860
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(11.577)	(4.262)
İŞTİRAKLER	31.457	31.457
İştirakler	32.590	31.457
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	(1.133)	0
SABİT DEĞERLER	2.208.060	2.439.103
Menkuller	363.522	90.610
Menkuller	519.423	142.358
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(155.901)	(51.748)
Gayrimenkuller	1.844.538	2.348.493
Gayrimenkuller	1.884.972	2.473.415
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(40.434)	(124.922)
DİĞER AKTİFLER (Net)	0	0
AKTİF TOPLAMI	8.875.405	5.091.916

EMEK SİGORTA A.Ş.

EMEK

GENEL KURUL'A SUNULACAK

AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş	Geçmiş
	31.12.98	31.12.97
BORÇLAR	2.668.858	1.125.846
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	694.951	566.545
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	513.355	252.647
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	35.012	25.469
Diğer Borçlar	1.425.540	281.185
KARŞILIKLAR	2.743.792	894.611
A-Teknik Karşılıklar	2.692.422	869.635
Cari Rizikolar Karşılığı	2.110.709	671.641
Cari Rizikolar Karşılığı	3.220.600	1.213.224
Reasürörler Payı (-)	(1.109.891)	(541.583)
Muallak Hasar Karşılığı	467.274	129.020
Muallak Hasar Karşılığı	894.457	416.223
Reasürörler Payı (-)	(427.183)	(267.203)
Deprem Hasar Karşılığı	114.439	68.974
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	51.370	24.976
Kıdem Tazminatı Karşılığı	51.370	24.976
Diğer Serbest Karşılıklar	0	0
DİĞER PASİFLER	1.713	0
ÖZKAYNAKLAR	3.347.195	2.867.132
Ödenmiş Sermaye	2.639.446	1.702.869
Nominal Sermaye	2.639.446	1.702.869
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	47.498	31.225
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	144.865	86.618
Olağanüstü Yedek Akçeler	1.637	0
Yeniden Değerleme Fonu	59.563	1.046.418
Özel Fonlar	454.186	2
Zarar (-)	0	0
Dönem Zararı (-)	0	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	113.847	204.327
Net Dönem Karı	113.847	204.327
PASİF TOPLAMI	8.875.405	5.091.916

**GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)**

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	17.329.382	6.452.162
Alınan Primler	11.288.138	3.890.140
Alınan Komisyonlar	1.491.284	516.987
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	2.178.009	832.933
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	800.661	372.495
Cari Rizikolar Karşılığı	671.640	279.692
Muallak Hasarlar Karşılığı	129.021	92.803
Hayat Matematik Karşılığı	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	1.537.074	828.786
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	1.109.891	541.583
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	427.183	287.203
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	34.216	10.821
TEKNİK GİDERLER (-)	(15.933.677)	(5.840.011)
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(4.090.760)	(1.776.504)
Ödenen Komisyonlar (-)	(1.688.407)	(545.790)
Ödenen Tazminatlar (-)	(5.873.860)	(1.725.646)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(4.160.583)	(1.674.100)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(3.220.600)	(1.213.224)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(894.519)	(416.223)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(45.464)	(44.653)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(120.067)	(117.971)
TEKNİK KAR/ZARAR	1.395.705	612.151
GENEL GİDERLER (-)	(1.435.898)	(658.268)
Personel Giderleri (-)	(553.220)	(274.220)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(638.058)	(318.135)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	(3.348)	0
Amortisman Giderleri (-)	(136.310)	(26.585)
Karşılıklar (-)	(78.199)	(26.820)
Diğer Giderler (-)	(21.763)	(12.508)
MALİ GELİRLER	908.596	595.872
Faiz Gelirleri	458.392	305.536
Kar Payı Gelirleri	5	3.238
Satış Karları	210.517	34.066
Kira Gelirleri	54.940	36.162
Kambiyo Karları	4.851	5.561
Diğer Gelirler	179.891	211.309
MALİ GİDERLER (-)	(719.544)	(319.959)
Faiz Giderleri (-)	(719.495)	(141.514)
Satış Zararları (-)	(45)	(703)
Kambiyo Zararları (-)	(4)	(16)
Karşılıklar (-)	0	(166)
Diğer Giderler (-)	0	(177.560)
DÖNEM KAR/ZARARI	148.859	229.796
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(35.012)	(25.469)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	113.847	204.327

EMEK SİGORTA A.Ş.

BİLANÇO (Milyon TL)	1993	1994	1995	1996	1997	BALANCE SHEET (TL Million)
NAKİT DEĞERLER	3,834	44,114	24,193	4,634	14,689	CASH
Kasa	1,981	3,522	3,597	801	5,417	IN HAND
Bankalar	1,853	40,592	20,296	3,833	9,272	IN BANKS
Diğer Hazır Değerler	---	---	---	---	---	OTHER CASH
MENKUL DEĞERLER CUZDANI	66,032	79,418	235,234	299,922	755,207	STOCK AND BONDS
Menkul Değerler Cuzdanı	66,032	79,418	236,556	299,941	755,373	Stock and Bonds
Menkul Değerli Aza Krş (-)	---	---	1,322	19	166	Reserves Against Stock and Bonds Reduction
ALACAKLAR	110,546	255,770	393,228	567,596	1,850,862	RECEIVABLES
Sigortalılar	20,650	52,741	67,747	116,033	239,825	Insured
Sigortalılar	20,650	52,741	67,747	116,033	239,825	Insured
Sigorta Prım Alac Karş (-)	---	---	---	---	---	Reserves Against Receiv Due From Insurance Premiums
Acenteler	34,655	193,841	256,645	401,725	1,646,631	Agencies and Brokers
Acenteler	56,605	199,841	264,645	410,225	1,670,131	Agencies
Acentalar Prım Alac Krş (-)	1,950	6,000	8,000	8,500	23,500	Reserves Against Receivables Due From Agencies
Sigorta ve Reas Şirk CH	1,768	4,710	10,439	23,618	28,586	Insurance and Reinsurance Companies
Sigorta ve Reas Şirk Depo	1,736	2,062	2,219	758	1,761	Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
İkrazlar	---	---	---	---	---	Mortgage Loans
Diğer Alacaklar	1,737	2,416	85,285	58,027	144,184	Other Receivables
Alacaklar Reeskontu	---	---	29,107	3,565	210,125	Provision For Discount of Notes
IDARİ VE KANUNİ TAKİPT. ALAC.	289	818	581	618	598	BAD DEBT RECEIVABLES
İdari Kanuni Takip Alacak	1,534	4,400	2,748	3,569	4,860	Bad Debt Receivables
İdari Kan Takip Alac Krş(-)	1,245	3,582	2,167	2,951	4,262	Reserves Against Bad Debts Receivables
İŞTİRAKLER	5,571	24,663	10,193	28,050	31,457	PARTICIPATIONS
İştirakler	5,571	24,663	10,193	28,050	31,457	Participations
İştirak Değer Azalış Krş	---	---	---	---	---	Reserves Against Reduction of Investments
İştirak Sermaye Taahhulu	---	---	---	---	---	Capital Commitment To Participation
SABİT DEĞERLER	180,406	386,436	803,007	1,360,397	2,439,103	FIXED ASSETS
Menkuller	4,107	20,795	40,080	39,277	90,610	Investments
Menkuller	6,006	24,335	54,955	65,706	142,355	Investments
Menkuller Birikmiş Amortisman	1,899	3,540	14,675	26,429	51,748	Accumulated Depreciation
Gayrimenkuller	176,299	365,641	762,927	1,321,120	2,348,493	Real Estate
Gayrimenkuller	185,403	384,907	802,408	1,390,483	2,473,415	Real Estate
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı	9,109	19,266	39,481	69,363	124,922	Accumulated Depreciation
Devam Eden Yatırımlar	---	---	---	---	---	Investment in Process
DİĞER AKTİFLER (NET)	2,682	1,843	1,004	164	---	OTHER ASSETS (NET)
AKTİF TOPLAMI	389,360	793,062	1,467,440	2,261,381	5,091,916	TOTAL ASSETS

EMEK SİGORTA A.Ş.

GELİR TABLOSU (Milyon TL)

	1993	1994	1995	1996	1997	INCOME STATEMENT (TL Million)
TEKNİK GELİRLER	457,300	1,211,543	2,232,051	3,078,599	6,452,162	TECHNICAL INCOME
Alınan Primler	250,274	622,142	1,001,693	1,656,236	3,590,140	Premiums
Alınan Komisyonlar	57,581	113,215	157,187	213,322	516,987	Commissions
Ödenen Tahminatta Reasürör Payı	42,843	204,646	521,453	564,747	332,933	Rensurers' Share in Claims Paid
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	18,379	38,306	103,906	217,438	372,495	Net Technical Reserves Carried Forward
Carı Rizikolar Karşılığı	12,814	24,499	70,861	150,159	279,692	Reserves for Current Assets
Muallak Hasarlar Karşılığı	5,565	13,807	33,045	67,279	92,803	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karşılığı	---	---	---	---	---	Mathematical Reserves Including Profit Share
Hayat Muallak Tahminat Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karşılığı	---	---	---	---	---	Reserves for Life Profit Share
Ayrılan Teknik Karş. Reas. Payı	87,306	228,707	439,865	417,880	328,786	Rensurers' Share in Technical Reserves
Carı Riziko Krş. Reas. Payı	56,070	128,210	168,288	230,146	541,583	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Krş. Reas. Payı	31,236	100,497	271,567	187,744	287,203	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Krş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Rensurers' Share in Mathematical Reserve Inc Prof
Hayat Muallak Tahm. Karş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Rensurers' Shares in Reserves for Life Outst. Claim
Hayat Kar Payı Krş. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Rensurers' Share in Reasr. for Life Profit Share
Diğer Gelirler	917	4,527	7,947	8,966	10,821	Other Incomes
TEKNİK GİDERLER	405,769	1,130,560	2,095,320	2,934,221	5,840,011	TECHNICAL OUTGO
Reasürörlere Devredilen Primler	172,002	396,572	525,957	769,712	1,776,504	Cede Premiums
Ödenen Komisyonlar	30,619	77,799	133,149	228,062	545,790	Commissions
Ödenen Tahminatlar	70,597	306,074	730,993	1,051,415	1,725,646	Claims Paid
Ayrılan Teknik Karşılıklar	127,270	335,593	664,008	503,365	1,674,100	Technical Reserves
Carı Rizikolar Karş.	80,569	199,071	318,457	509,838	1,213,224	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Karş.	45,043	133,542	338,847	380,548	416,223	Reserves for Outstanding Claims
Deprem Hasar Karş.	1,658	2,980	6,704	12,979	44,653	Reserves for Earthquake-related Claims
Hayat Matematik Karş.	---	---	---	---	---	Mathematical Reserve Including Profit Share
Hayat Muallak Tahminat Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karş.	---	---	---	---	---	Reserves for Life Profit Share
Diğer Giderler	5,281	14,522	41,213	51,667	117,971	Other Expenses
TEKNİK KARIZARAR	51,531	80,983	136,731	144,378	612,151	TECHNICAL PROFIT
GENEL GİDERLER	51,273	100,992	164,246	307,050	658,268	GENERAL EXPENSES
Personel Giderleri	22,686	32,033	64,969	135,064	274,220	Payroll
Genel Yönetim Giderleri	23,077	49,570	77,266	144,204	318,135	Operating Expenses
Vergi ve Diğer Yükümlülükler	---	---	---	---	---	Taxes and Duties
Amortisman Giderleri	2,163	2,938	10,501	13,551	26,585	Depreciation Costs
Karşılık Giderleri	2,615	7,742	7,603	6,344	26,820	Reserves
Diğer Giderler	732	8,709	3,907	4,887	12,508	Other Expenses
MALİ GELİRLER	41,050	125,122	252,860	250,528	595,872	FINANCIAL INCOME
Faiz Gelirleri	20,352	72,936	142,428	150,340	305,536	Interest on Bank Deposits
Kar Payı Gelirleri	53	1,711	959	319	3,238	Income From Stocks
Satis Karları	16,249	34,029	34,511	59,453	34,066	Sales Income
Kra Gelirleri	3,640	5,893	11,197	20,451	36,162	Real Estate Income
Kambiyo Karları	193	7,713	2,487	3,274	5,561	Interest on Foreign Exchange
Diğer Gelirler	563	2,840	61,278	15,691	211,309	Other Income
MALİ GİDERLER	3,049	3,940	49,735	26,561	319,959	FINANCIAL EXPENSES
Faiz Giderleri	3,044	96	15,029	21,913	141,514	Interest Expenses
Satis Zararları	---	2,173	1,762	160	703	Sale Losses
Kambiyo Zararları	---	1,671	2,515	1,011	16	Foreign Exchange Losses
Karşılık Giderleri	5	---	1,322	19	166	Reserves
Diğer Giderler	---	---	29,107	3,458	177,560	Other Expenses
DONEM KARIZARARI	38,259	101,173	175,610	61,295	229,796	PERIOD BEFORE TAXES
Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	5,529	30,063	30,182	24,561	25,469	Taxes and Duties
NET DONEM KARI	32,730	70,210	145,428	36,434	204,327	PROFIT AFTER TAXES
FINANSAL ORANLAR						
	1993	1994	1995	1996	1997	
FAALİYET						OPERATING
TOPLAM BORÇLAR/OZVARLIKLAR	0.64	0.66	0.54	0.48	0.66	TOTAL LIABILITIES/SHAREHOLDERS' EQUITY
OZVARLIKLAR/TOPLAM AKTIFLER (%)	60.85	60.15	64.74	67.59	60.32	SHAREHOLDERS' EQUITY/TOTAL ASSETS (%)
OZVARLIKLAR/NET SABIT VARLIKLAR (%)	1.25	1.23	1.18	1.12	1.26	SHAREHOLDERS' EQUITY/FIXED ASSETS (%)
HASAR PRIM ORANI	30.1	48.66	70.79	60.31	41.14	LOSS RATIO
KARLILIK (%)						PROFITABILITY (%)
NET KARI/AKTIF TOPLAMI	8.86	8.85	9.91	1.61	4.01	NET PROFIT / TOTAL ASSETS
NET KAR/OZVARLIKLAR	14.56	14.72	15.31	2.38	6.65	NET PROFIT / SHAREHOLDERS' EQUITY
TEKNİK KAR/ALINAN PRIMLER	20.59	13.02	13.65	8.72	15.74	TECHNICAL PROFIT/PREMIUM
BORSA PERFORMANSI						SHARE PERFORMANCE
CAR DAŞITIM ORANI (%)	47	42.33	47.43	---	---	DIVIDEND PAYOUT RATIO (%)
TEMETTÜ VERİMİ (%)	18.32	3.27	8.43	---	---	DIVIDEND YIELD (%)
İYAT KAZANÇ ORANI	13.18	7.29	3.36	8.04	70.66	PRICE-EARNINGS RATIO
İYASA DEĞERİ/DEFTER DEĞERİ	2.01	2.02	0.74	0.76	1.51	MARKET VALUE/BOOK VALUE
SLEM GÖRME ORANI (%)	136.47	289.62	913.45	672.06	350.15	TURNOVER RATIO (%)
AY BAŞINA KAR (TL)	427.84	524.44	484.95	43.85	119.99	EARNINGS PER SHARE (TL)
BUYUME ORANLARI (%)						GROWTH (%)
ALINAN NET PRIM BUYUME HIZI	146.91	148.58	61.01	66.34	134.58	NET PREMIUM GROWTH RATE
NET KAR BUYUME HIZI	355.98	114.51	107.13	74.95	460.31	NET PROFIT GROWTH RATE

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.

GUSGR

GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş	Geçmiş
	31.12.98	31.12.97
NAKİT DEĞERLER	1.386.929	779.140
Kasa	416.394	134.781
Bankalar	970.535	644.359
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	17.075.506	9.263.165
Menkul Değerler Cüzdanı	17.075.506	9.263.165
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
ALACAKLAR	9.316.445	5.260.530
Sigortalılar	506.561	252.756
Sigortalılar	506.561	252.756
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	0	0
Acenteler	7.444.333	4.440.725
Acenteler	7.547.342	4.477.168
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	(103.009)	(36.443)
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	168.915	215.386
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar	1.514	1.235
İkrazlar	17.667	10.503
Diğer Alacaklar	1.177.455	339.925
İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	0	0
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	15.485	15.909
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(15.485)	(15.909)
İŞTİRAKLER	1.930.186	1.053.940
İştirakler	1.930.186	1.082.065
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	0	(28.125)
SABİT DEĞERLER	2.810.575	1.581.188
Menkuller	525.069	258.648
Menkuller	1.030.714	578.831
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(505.645)	(320.183)
Gayrimenkuller	2.285.506	1.322.540
Gayrimenkuller	2.368.742	1.365.321
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(83.236)	(42.781)
DİĞER AKTİFLER (Nét)	409	1.115
AKTİF TOPLAMI	32.520.050	17.939.078

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.**GUSGR****GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)**

	<i>Bağımsız Denetim'den</i>	
	<i>Geçmiş</i>	<i>Geçmiş</i>
	31.12.98	31.12.97
BORÇLAR	5.798.414	3.584.507
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	2.645.247	1.520.179
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	1.583.513	1.163.992
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	44.072	875.719
Diğer Borçlar	1.525.582	24.617
KARŞILIKLAR	15.015.454	7.437.234
A-Teknik Karşılıklar	14.514.153	7.196.790
Cari Rizikolar Karşılığı	5.749.513	2.945.117
Cari Rizikolar Karşılığı	8.537.552	4.709.559
Reasürörler Payı (-)	(2.788.039)	(1.764.442)
Muallak Hasar Karşılığı	2.435.647	1.128.563
Muallak Hasar Karşılığı	3.614.695	2.130.214
Reasürörler Payı (-)	(1.179.048)	(1.001.651)
Deprem Hasar Karşılığı	518.461	256.986
Hayat Matematik Karşılığı	2.139.805	1.111.238
Hayat Matematik Karşılığı	2.139.805	1.111.238
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	40.517	13.391
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	41.397	13.456
Reasürörler Payı (-)	(880)	(65)
Hayat Kar Payı Karşılığı	3.630.210	1.741.495
Hayat Kar Payı Karşılığı	3.630.210	1.741.495
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	501.301	240.444
Kıdem Tazminatı Karşılığı	501.301	240.444
Diğer Serbest Karşılıklar	0	0
DİĞER PASİFLER	0	0
ÖZKAYNAKLAR	7.419.704	3.630.913
Ödenmiş Sermaye	5.000.000	2.500.000
Nominal Sermaye	5.000.000	2.500.000
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	759.544	380.943
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	1.022.593	410.316
Olağanüstü Yedek Akçeler	0	2.880
Yeniden Değerleme Fonu	614.202	336.774
Özel Fonlar	23.365	0
Zarar (-)	0	0
Dönem Zararı (-)	0	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	4.286.478	3.286.424
Net Dönem Karı	4.286.478	3.286.424
PASİF TOPLAMI	32.520.050	17.939.078

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.

GUSGR

GENEL KURUL'A SUNULACAK AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	49.226.658	26.959.995
Alınan Primler	28.953.158	16.060.580
Alınan Komisyonlar	3.063.385	1.706.384
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	3.928.303	2.134.364
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	6.939.804	3.200.887
Cari Rizikolar Karşılığı	2.945.117	1.349.451
Muallak Hasarlar Karşılığı	1.128.564	513.726
Hayat Matematik Karşılığı	1.111.238	550.697
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	13.391	3.975
Hayat Kar Payı Karşılığı	1.741.494	783.038
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	3.967.967	2.766.159
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	2.788.039	1.764.443
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	1.179.048	1.001.651
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	880	65
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	2.374.041	1.091.621
TEKNİK GİDERLER (-)	(47.514.354)	(25.679.418)
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(10.203.695)	(6.412.401)
Ödenen Komisyonlar (-)	(3.893.078)	(2.205.160)
Ödenen Tazminatlar (-)	(14.655.266)	(6.893.635)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(18.162.557)	(9.824.557)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(8.537.552)	(4.709.560)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(3.614.695)	(2.130.214)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(198.898)	(118.594)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	(2.139.805)	(1.111.238)
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	(41.397)	(13.456)
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	(3.630.210)	(1.741.495)
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(599.758)	(343.665)
TEKNİK KAR/ZARAR	1.712.304	1.280.577
GENEL GİDERLER (-)	(3.725.991)	(1.728.660)
Personel Giderleri (-)	(2.182.411)	(999.825)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(1.238.931)	(608.474)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	(38.956)	(9.081)
Amortisman Giderleri (-)	(192.377)	(90.777)
Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(73.316)	(20.503)
MALİ GELİRLER	7.911.391	4.620.202
Faiz Gelirleri	7.478.655	4.190.568
Kar Payı Gelirleri	382.136	303.918
Satış Karları	100.042	88.216
Kira Gelirleri	4.826	2.280
Kambiyo Karları	(64.782)	28.980
Diğer Gelirler	10.514	6.240
MALİ GİDERLER (-)	(327.424)	(127.926)
Faiz Giderleri (-)	0	0
Satış Zararları (-)	0	0
Kambiyo Zararları (-)	0	0
Karşılıklar (-)	(327.424)	(127.926)
Diğer Giderler (-)	0	0
DÖNEM KAR/ZARARI	5.570.280	4.044.193
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(1.283.802)	(757.769)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	4.286.478	3.286.424

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.

GUSGR

GENEL KURUL'A SUNULACAK AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	49.226.658	26.959.995
Alınan Primler	28.953.158	16.060.580
Alınan Komisyonlar	3.063.385	1.706.384
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	3.928.303	2.134.364
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	6.939.804	3.200.887
Cari Rizikolar Karşılığı	2.945.117	1.349.451
Muallak Hasarlar Karşılığı	1.128.564	513.726
Hayat Matematik Karşılığı	1.111.238	550.697
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	13.391	3.975
Hayat Kar Payı Karşılığı	1.741.494	783.038
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	3.967.967	2.766.159
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	2.788.039	1.764.443
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	1.179.048	1.001.651
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	880	65
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	2.374.041	1.091.621
TEKNİK GİDERLER (-)	(47.514.354)	(25.679.418)
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(10.203.695)	(6.412.401)
Ödenen Komisyonlar (-)	(3.893.078)	(2.205.160)
Ödenen Tazminatlar (-)	(14.655.266)	(6.893.635)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(18.162.557)	(9.824.557)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(8.537.552)	(4.709.560)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(3.614.695)	(2.130.214)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(198.898)	(118.594)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	(2.139.805)	(1.111.238)
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	(41.397)	(13.456)
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	(3.630.210)	(1.741.495)
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(599.758)	(343.665)
TEKNİK KAR/ZARAR	1.712.304	1.280.577
GENEL GİDERLER (-)	(3.725.991)	(1.728.660)
Personel Giderleri (-)	(2.182.411)	(999.825)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(1.238.931)	(608.474)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	(38.956)	(9.081)
Amortisman Giderleri (-)	(192.377)	(90.777)
Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(73.316)	(20.503)
MALİ GELİRLER	7.911.391	4.620.202
Faiz Gelirleri	7.478.655	4.190.568
Kar Payı Gelirleri	382.136	303.918
Satış Karları	100.042	88.216
Kira Gelirleri	4.826	2.280
Kambiyo Karları	(64.782)	28.980
Diğer Gelirler	10.514	6.240
MALİ GİDERLER (-)	(327.424)	(127.926)
Faiz Giderleri (-)	0	0
Satış Zararları (-)	0	0
Kambiyo Zararları (-)	0	0
Karşılıklar (-)	(327.424)	(127.926)
Diğer Giderler (-)	0	0
DÖNEM KAR/ZARARI	5.570.280	4.044.193
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(1.283.802)	(757.769)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	4.286.478	3.286.424

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.

BİLANÇO (Milyon TL)	BALANCE SHEET (TL Million)					
	1993	1994	1995	1996	1997	
NAKİT DEĞERLER	68,871	164,899	181,908	401,816	779,140	CASH
Kasa	6,062	16,766	33,917	59,313	134,781	IN HAND
Bankalar	62,809	145,913	147,991	342,503	644,359	IN BANKS
Diğer Hazır Değerler	---	---	---	---	---	OTHER CASH
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	285,694	657,199	2,186,219	5,314,463	9,263,165	STOCK AND BONDS
Menkul Değerler Cüzdanı	285,694	657,199	2,186,219	5,314,463	9,263,165	Stock and Bonds
Menkul Değerl.Aza. Krş.(-)	---	---	---	---	---	Reserves Agants Stock and Bonds Reduction
ALACAKLAR	533,814	1,002,531	1,464,243	2,502,592	5,260,530	RECEIVABLES
Sigortalılar	82,646	85,194	121,442	204,720	252,756	Insured
Sigortalılar	82,646	85,194	121,442	204,720	252,756	Insured
Sigorta Prim Alac. Krş.(-)	---	---	---	---	---	Reserves Agants Receiv Due From Insurance Premium
Acenteler	425,080	840,526	1,142,892	1,956,657	4,440,725	Agencies and Brokers
Acenteler	440,897	869,136	1,191,922	2,014,276	4,477,166	Agencies
Acentalar Prim Alac. Krş.(-)	15,517	26,610	49,030	27,619	36,443	Reserves Agants Receivables Due From Agencies
Sigorta ve Reas.Şrk. CH	17,406	53,109	110,272	186,386	215,386	Insurance and Reinsurance Companies
Sigorta ve Reas.Şrk Depo	1,373	3,456	4,639	2,452	1,235	Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
ikrazlar	610	985	1,872	4,589	10,503	Mortgage Loans
Diğer Alacaklar	6,699	19,251	83,126	115,788	329,925	Other Receivables
Alacaklar Reeskontu	---	---	---	---	---	Provision For Discount of Notes
İDARI VE KANUNİ TAKİPT.ALAC.	---	---	---	---	---	BAD DEBT RECEIVABLES
İdari Kanunî Takip. Alacak	7,876	17,294	31,321	17,500	15,909	Bad Debt Receivables
İdari Kan. Takip. Alac.Krş.(-)	7,876	17,294	31,321	17,500	15,909	Reserves Agants Bad Debts Receivables
İŞTİRAKLER	65,276	136,118	309,601	519,901	1,053,940	PARTICIPATIONS
İştirakler	65,276	136,118	309,601	519,901	1,082,065	Participations
İştirak Değer Azalış Krş.	---	---	---	---	---	Reserves Agants Reduction of Investments
İştirak Sermaye Taahhutu	---	---	---	---	26,125	Capital Commitment To Participation
SABİT DEĞERLER	48,448	101,577	231,218	393,270	1,581,188	FIXED ASSETS
Menkuller	11,692	24,435	61,825	107,996	258,648	Investments
Menkuller	41,144	85,812	190,588	313,944	578,831	Investments
Menkuller Birikmiş Amortisman	29,452	61,327	128,763	205,948	320,183	Accumulated Depreciation
Gayrimenkuller	36,756	77,092	157,478	273,359	1,322,540	Real Estate
Gayrimenkuller	39,875	83,605	170,678	296,420	1,365,321	Real Estate
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı	3,119	6,513	13,200	23,061	42,781	Accumulated Depreciation
Devam Eden Yatırımlar	---	---	11,915	11,915	---	Investment in Process
DİĞER AKTİFLER (NET)	1,173	492	194	1,391	1,115	OTHER ASSETS (NET)
AKTİF TOPLAMI	1,003,276	2,062,616	4,373,383	9,133,433	17,939,078	TOTAL ASSETS

GÜNEŞ SİGORTA A.Ş.

GELİR TABLOSU (Milyon TL)

	1993	1994	1995	1996	1997	
TEKNİK GELİRLER	1,876,513	4,967,695	8,406,016	14,022,345	26,959,996	TECHNICAL INCOME
Alınan Prämier	1,161,968	2,448,196	4,736,694	8,328,663	16,060,580	Premiums
Alınan Komisyonlar	141,475	298,241	484,336	955,409	1,706,384	Commissions
Ödenen Tazminat Reasürör Payı	121,623	679,272	1,217,682	1,110,193	2,134,365	Reinsurers' Share in Claims Paid
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	208,831	443,992	631,037	1,745,922	3,200,867	Net Technical Reserves Carried Forward
Can Riziko Karşılığı	97,281	202,503	400,802	823,256	1,349,451	Reserves for Current Assets
Mualak Hasarlar Karşılığı	46,969	87,614	169,510	292,997	513,726	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karşılığı	51,860	104,135	155,992	280,993	550,697	Mathematical Reserves Including Profit Share
Hayat Mualak Tazminat Karş.	725	839	1,291	1,343	3,975	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karşılığı	11,996	48,901	103,442	347,328	783,038	Reserves for Life Profit Share
Alınan Teknik Karş. Reas. Payı	196,718	1,021,076	852,247	1,366,784	2,766,158	Reinsurers' Share in Technical Reserves
Can Riziko Krs. Reas. Payı	153,534	370,169	571,231	1,056,367	1,764,442	Reserves for Current Risks
Mualak Hasar Krs. Reas. Payı	43,109	650,572	250,961	309,983	1,001,651	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Krs. Reas. Payı	75	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Mathematical Reserve Inc Prof
Hayat Mualak Tazm. Krs. Reas. Payı	---	36	36	414	65	Reinsurers' Shares in Reserves for Life Outst Claim
Hayat Kar Payı Krs. Reas. Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Resr. for Life Profit Share
Diğer Gelirler	45,878	76,918	284,030	515,349	1,091,621	Other Incomes
TEKNİK GİDERLER	1,666,548	4,595,270	7,899,657	13,156,998	25,679,417	TECHNICAL OUTGO
Reasürörlere Devreden Prämier	485,705	1,179,597	2,068,260	3,852,437	6,412,401	Cede Premiums
Ödenen Komisyonlar	145,783	279,637	619,992	1,088,717	2,205,160	Commissions
Ödenen Tazminatlar	378,156	1,253,160	2,482,904	3,404,486	6,893,635	Claims Paid
Alınan Teknik Karşılıklar	645,613	1,862,608	2,617,390	4,621,507	9,824,556	Technical Reserves
Can Riziko Karş.	356,037	770,970	1,394,487	2,405,858	4,709,560	Reserves for Current Risks
Mualak Hasar Karş.	130,724	820,382	573,978	822,709	2,130,214	Reserves for Outstanding Claims
Deprem Hasar Karş.	4,903	10,896	19,221	53,836	118,594	Reserves for Earthquake-related Claims
Hayat Matematik Karş.	104,135	155,992	280,998	550,696	1,111,238	Mathematical Reserve Including Profit Share
Hayat Mualak Tazminat Karş.	914	1,326	1,378	4,399	13,456	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karş.	48,900	103,442	347,328	783,038	1,741,494	Reserves for Life Profit Share
Diğer Giderler	11,291	20,018	101,111	169,851	343,665	Other Expenses
TEKNİK KAR-ZARAR	209,965	372,425	506,359	865,347	1,280,578	TECHNICAL PROFIT
GENEL GİDERLER	132,751	229,745	464,366	857,500	1,728,650	GENERAL EXPENSES
Personel Giderleri	67,300	118,033	226,264	417,308	999,625	Payroll
Genel Yönetim Giderleri	23,299	55,676	117,795	365,424	608,474	Operating Expenses
Vergi ve Diğer Yükümlülükler	651	1,605	4,386	7,122	9,081	Taxes and Duties
Amortisman Giderleri	3,371	14,965	30,103	47,773	90,777	Depreciation Costs
Karşılık Giderleri	30,907	33,083	75,901	---	---	Reserves
Diğer Giderler	2,223	6,383	9,917	19,873	20,503	Other Expenses
MALİ GELİRLER	79,355	327,035	896,610	2,567,265	4,620,201	FINANCIAL INCOME
Faiz Gelirleri	63,174	225,445	804,801	2,371,592	4,190,568	Interest on Bank Deposits
Kar Payı Gelirleri	8,400	19,563	56,872	101,740	303,917	Income From Stocks
Satış Karları	2,237	36,153	6,301	34,731	88,216	Sales Income
Kira Gelirleri	285	428	684	1,140	2,280	Real Estate Income
Kambiyo Karları	2,662	43,749	25,526	47,037	28,980	Interest on Foreign Exchange
Diğer Gelirler	2,597	1,697	2,426	11,025	6,240	Other Income
MALİ GİDERLER	227	---	---	30,713	127,926	FINANCIAL EXPENSES
Finans Giderleri	227	---	---	---	---	Interest Expenses
Satış Zararları	---	---	---	---	---	Sale Losses
Kambiyo Zararları	---	---	---	---	---	Foreign Exchange Losses
Karşılık Giderleri	---	---	---	30,713	127,926	Reserves
Diğer Giderler	---	---	---	---	---	Other Expenses
DÖNEM KAR-ZARARI	156,342	469,715	938,603	2,544,399	4,044,193	PROFIT BEFORE TAXES
Devreden Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	37,665	---	232,105	548,796	757,769	Taxes and Duties
NET DÖNEM KARI	118,677	469,715	706,498	1,995,603	3,286,424	PROFIT AFTER TAXES
FINANSAL ORANLAR						
	1993	1994	1995	1996	1997	
FAALİYET						OPERATING
TOPLAM BORÇLAR/ÖZVARLIKLAR	2.54	1.75	2.06	1.56	1.59	TOTAL LIABILITIES/SHAREHOLDERS' EQUITY
ÖZVARLIKLAR/TOPLAM AKTİFLER (%)	26.24	36.38	32.66	39	38.56	SHAREHOLDERS' EQUITY/TOTAL ASSETS (%)
ÖZVARLIKLAR/NET SABİT VARLIKLAR (%)	5.85	7.39	6.18	9.06	4.37	SHAREHOLDERS' EQUITY/FIXED ASSETS (%)
HASAR PRİM ORANI	33.05	50.45	50.71	40.94	42.53	LOSS RATIO
KARLILIK (%)						PROFITABILITY (%)
NET KAR/AKTİF TOPLAMI	11.83	22.77	16.15	21.85	18.32	NET PROFIT / TOTAL ASSETS
NET KAR/ÖZVARLIKLAR	41.89	62.6	49.46	56.03	47.51	NET PROFIT /SHAREHOLDERS' EQUITY
TEKNİK KAR/ALINAN PRİMLER	18.07	15.21	10.69	10.39	7.97	TECHNICAL PROFIT/PRIMUM
BORSA PERFORMANSI						SHARE PERFORMANCE
KAR DAĞITIM ORANI (%)	---	42	63.69	20.04	13.17	DIVIDEND PAYOUT RATIO (%)
TEMETTÜ VERİMİ (%)	---	2.76	9.8	3.57	2.35	DIVIDEND YIELD (%)
FIYAT KAZANÇ ORANI	---	10.08	5.78	4.39	5.6	PRICE-EARNINGS RATIO
PIYASA DEĞERİ/DEFTER DEĞERİ	---	6.4	2.92	3.92	4.77	MARKET VALUE/BOOK VALUE
İŞLEM GÖRME ORANI (%)	---	22.34	114.39	96.13	41.82	TURNOVER RATIO (%)
PAY BAŞINA KAR (TL)	1166.77	3757.72	1413	1995.6	1314.57	EARNINGS PER SHARE (TL)
BUYUME ORANLARI (%)						GROWTH (%)
ALINAN NET PRİM BUYUME HIZI	106.1	110.69	93.48	75.83	92.83	NET PREMIUM GROWTH RATE
NET KAR BUYUME HIZI	175.76	295.79	50.41	182.46	64.68	NET PROFIT GROWTH RATE

AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Gecmiş 31.12.98	Gecmiş 31.12.97
NAKİT DEĞERLER	1.935.549	1.978.597
Kasa	5.135	1.165
Bankalar	1.930.414	1.977.432
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	43.623.588	23.295.513
Menkul Değerler Cüzdanı	43.663.770	23.295.513
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)	(40.182)	0
ALACAKLAR	12.574.885	5.774.850
Sigortalılar	9.950.426	5.072.030
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	(346.862)	(32.975)
Reeskont Karşılığı (-)	(48.846)	(18.997)
Acenteler	0	0
Acenteler	206	206
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	(206)	(209)
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	176.793	77.021
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdidindeki Depolar	11.507	12.212
İkrazlar	23.627	5.871
Diğer Alacaklar	2.412.532	607.716
İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	0	0
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	55.924	60.378
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(55.924)	(60.378)
İŞTİRAKLER	2.686.487	1.141.649
İştirakler	4.185.387	2.140.916
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	(1.498.900)	(999.267)
SABİT DEĞERLER	4.871.726	2.700.176
Menkuller	369.156	210.914
Menkuller	814.726	513.329
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(445.570)	(302.415)
Gayrimenkuller	4.502.570	2.489.262
Gayrimenkuller	4.710.796	2.595.360
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(208.226)	(106.098)
Devam Eden Yatırımlar	0	0
DİĞER AKTİFLER (Net)	34.084	24.903
AKTİF TOPLAMI	65.726.319	34.915.688

HALK SİGORTA T.A.Ş.

AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
BORÇLAR	7.534.502	3.696.550
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	2.196.598	1.121.159
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	1.419.736	983.318
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	2.386.663	845.033
Diğer Borçlar	1.531.505	747.040
KARŞILIKLAR	43.689.268	22.731.371
A-Teknik Karşılıklar	43.320.015	22.534.728
Cari Rizikolar Karşılığı	4.900.802	2.918.048
Cari Rizikolar Karşılığı	8.337.316	4.417.388
Reasürörler Payı (-)	(3.436.514)	(1.499.340)
Muallak Hasar Karşılığı	2.462.686	1.465.665
Muallak Hasar Karşılığı	3.645.787	2.015.628
Reasürörler Payı (-)	(1.183.101)	(549.963)
Deprem Hasar Karşılığı	1.121.415	659.144
Hayat Matematik Karşılığı	8.672.355	4.307.761
Hayat Matematik Karşılığı	8.672.355	4.307.761
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	205.932	77.484
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	208.432	78.484
Reasürörler Payı (-)	(2.500)	(1.000)
Hayat Kar Payı Karşılığı	25.956.825	13.106.626
Hayat Kar Payı Karşılığı	25.956.825	13.106.626
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	369.253	196.643
Kıdem Tazminatı Karşılığı	364.347	193.889
Diğer Serbest Karşılıklar	4.906	2.754
DİĞER PASİFLER		
ÖZKAYNAKLAR	10.426.048	4.593.678
Ödenmiş Sermaye	7.200.000	3.200.000
Nominal Sermaye	7.200.000	3.200.000
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	977.547	416.824
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	0	0
Olağanüstü Yedek Akçeler	181.328	96.729
Yeniden Değerleme Fonu	2.067.173	880.125
Özel Fonlar	0	0
Zarar (-)	0	0
Dönem Zararı (-)	0	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	4.076.501	3.894.089
Net Dönem Karı	4.076.501	3.894.089
PASİF TOPLAMI	65.726.319	34.915.688

Bağımsız Denetim'den

AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)

	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	83.946.379	40.777.862
Alınan Primler	31.419.379	16.455.351
Alınan Komisyonlar	3.327.305	1.436.451
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	6.698.766	2.362.815
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	21.885.120	10.159.595
Cari Rizikolar Karşılığı	2.927.583	1.379.794
Muallak Hasarlar Karşılığı	1.465.665	900.969
Hayat Matematik Karşılığı	4.307.761	2.144.004
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	77.485	42.027
Hayat Kar Payı Karşılığı	13.106.626	5.692.801
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	4.618.132	2.046.320
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	3.432.531	1.495.357
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	1.183.101	549.963
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	2.500	1.000
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	15.997.677	8.317.330
TEKNİK GİDERLER (-)	(81.227.112)	(39.767.513)
Reasüröriye Verilen Primler (-)	(11.980.769)	(5.338.818)
Ödenen Komisyonlar (-)	(3.891.969)	(2.116.230)
Ödenen Tazminatlar (-)	(18.004.560)	(8.143.094)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(47.069.047)	(24.082.338)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(8.333.333)	(4.422.940)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(3.645.787)	(2.015.628)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(252.315)	(150.899)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	(8.672.355)	(4.307.761)
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	(208.432)	(78.484)
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	(25.956.825)	(13.106.626)
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(280.767)	(87.033)
TEKNİK KAR/ZARAR	2.719.267	1.010.349
GENEL GİDERLER (-)	(5.343.251)	(2.435.512)
Personel Giderleri (-)	(2.207.327)	(1.152.568)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(1.921.510)	(792.226)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	0	0
Amortisman Giderleri (-)	(142.044)	(102.343)
Karşılıklar (-)	(547.874)	(125.294)
Diğer Giderler (-)	(524.496)	(263.081)
MALİ GELİRLER	8.666.302	5.823.356
Faiz Gelirleri	7.015.579	4.726.091
Kar Payı Gelirleri	1.525.473	617.374
Satış Karları	26.689	80.011
Kira Gelirleri	87.580	46.645
Kambiyo Karları	0	352.012
Diğer Gelirler	10.981	1.223
MALİ GİDERLER (-)	(219.491)	(170)
Faiz Giderleri (-)	0	0
Satış Zararları (-)	(6.740)	(170)
Kambiyo Zararları (-)	(212.751)	0
Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	0	0
DÖNEM KAR/ZARARI	5.822.827	4.398.023
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(1.746.326)	(503.934)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	4.076.501	3.894.089

ALK SİGORTA T.A.Ş.

DÖNEM (Milyon TL)	BALANCE SHEET (TL Million)				
	1993	1994	1995	1996	1997
NET DEĞERLER	27,193	276,818	1,079,469	4,616,356	1,978,597
Özellikler	8,561	19,503	4,036	667	1,165
Özellikler	18,632	257,315	1,075,433	4,615,689	1,977,432
Özellikler Hazır Değerler	---	---	---	---	---
NET DEĞERLER CUZDANI	1,059,967	2,289,570	4,457,317	7,007,041	23,295,513
Net Değerler Cuzdani	1,059,967	2,289,570	4,522,899	7,007,041	23,295,513
Net Değer Azaltıcılar (-)	---	---	65,582	---	---
NET AKTİFLER	542,444	1,028,129	1,384,998	2,496,998	5,774,850
Özellikler	67,392	108,316	1,260,195	2,376,630	5,091,027
Özellikler	67,392	108,316	1,288,628	2,421,240	5,124,002
Özellikler Prim Alac. Karş. (-)	---	---	28,433	44,610	32,975
Özellikler	459,056	888,538	---	---	---
Özellikler	467,717	891,540	15,327	405	206
Özellikler Prim Alac Karş. (-)	8,661	3,002	15,327	405	206
Özellikler ve Reas Şirk. CH.	1,828	8,279	10,942	42,561	77,021
Özellikler ve Reas Şirk. Depo	3,032	6,240	4,435	7,026	12,212
Özellikler	1,798	1,810	1,760	2,938	5,871
Özellikler Alacaklar	9,338	14,946	107,646	67,843	607,716
Özellikler Reeskontu	---	---	---	---	18,997
NET VE KANUNİ TAKİPT. ALAC.	-12,069	---	---	---	---
Net Kanunî Takip Alacak	---	15,549	19,561	51,206	60,378
Net Kanunî Takip Alac Karş.(-)	12,069	15,549	19,561	51,206	60,378
NET AKTİFLER	91,632	302,650	292,984	518,945	1,141,649
Net Aktifler	111,782	302,800	293,002	518,945	2,140,916
Net Aktif Değer Azaltıcı Karş	---	---	---	---	---
Net Aktif Sermaye Taahhutu	20,150	150	18	---	999,267
NET DEĞERLER	111,223	231,646	686,795	1,495,264	2,700,176
Net Aktifler	16,207	26,388	43,053	62,163	210,914
Net Aktifler	80,093	137,541	197,857	263,285	513,329
Net Aktifler Birikmiş Amortisman	63,886	111,153	154,804	201,122	302,415
Net Aktifler	95,016	205,258	616,323	1,120,145	2,489,262
Net Aktifler	101,338	220,431	642,794	1,174,570	2,595,360
Net Aktifler Birikmiş Amortismanı	6,322	15,173	26,471	54,425	106,098
Net Aktifler Edinilen Yatırımlar	---	---	27,419	312,956	---
NET AKTİFLER (NET)	---	---	---	7,097	24,903
NET TOPLAMI	1,820,390	4,128,813	7,901,563	16,141,701	34,915,688
					CASH
					IN HAND
					IN BANKS
					OTHER CASH
					STOCK AND BONDS
					Stock and Bonds
					Reserves Against Stock and Bonds Reduction
					RECEIVABLES
					Insured
					Insured
					Reserves Against Receiv Due From Insurance Premium
					Agencies and Brokers
					Agencies
					Reserves Against Receivables Due From Agencies
					Insurance and Reinsurance Companies
					Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
					Mortgage Loans
					Other Receivables
					Provision For Discount of Notes
					BAD DEBT RECEIVABLES
					Bad Debt Receivables
					Reserves Against Bad Debts Receivables
					PARTICIPATIONS
					Participations
					Reserves Against Reduction of Investments
					Capital Commitment To Participation
					FIXED ASSETS
					Investments
					Investments
					Accumulated Depreciation
					Real Estate
					Real Estate
					Accumulated Depreciation
					Investment in Process
					OTHER ASSETS (NET)
					TOTAL ASSETS

HALK SİGORTA T.A.Ş.

GEUR TABLOSU (Milyon TL)

	1993	1994	1995	1996	1997	INCOME STATEMENT (TL Million)
TEKNİK GEÜRLER	2,593,629	5,323,452	10,049,331	19,999,469	40,777,862	TECHNICAL INCOME
Alınan Primler	1,306,283	2,458,033	4,128,299	7,911,409	16,455,351	Premiums
Alınan Komisyonlar	138,098	280,100	386,948	750,846	1,436,451	Commissions
Odenen Tazminatlar Reasürör Payı	132,117	238,765	652,510	1,520,223	2,362,815	Reinsurers' Share in Claims Paid
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	580,087	1,140,571	2,461,359	4,775,767	10,159,595	Net Technical Reserves Carried Forward
Can Rızıkolar Karşılığı	122,755	228,018	437,260	751,397	1,379,794	Reserves for Current Assets
Muallak Hasarlar Karşılığı	42,852	97,217	190,524	262,858	900,969	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Karşılığı	273,387	808,882	1,822,043	1,145,945	2,144,004	Mathematical Reserves Including Profit Share
Hayat Muallak Tazminat Karş.	6,027	6,454	11,532	21,542	42,027	Reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karşılığı	135,066	---	---	2,594,025	5,692,801	Reserves for Life Profit Share
Ayrılan Teknik Karş. Reas Payı	170,843	345,788	625,736	1,447,935	2,046,320	Reinsurers' Share in Technical Reserves
Can Rıziko Krş Reas Payı	126,975	265,804	405,140	729,961	1,495,357	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Krş Reas Payı	43,868	79,984	220,596	717,974	549,963	Reserves for Outstanding Claims
Hayat Matematik Krş Reas Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Mathematical Reserve Inc Prof
Hayat Muallak Tazm Karş Reas Payı	---	---	---	---	1,000	Reinsurers' Shares in Reserves for Life Outst Claim
Hayat Kar Payı Krş Reas Payı	---	---	---	---	---	Reinsurers' Share in Resr. for Life Profit Share
Diğer Gelirler	266,201	860,195	1,794,479	3,583,289	8,317,330	Other Incomes
TEKNİK GİDERLER	2,382,009	4,987,507	9,637,241	19,662,524	39,767,513	TECHNICAL OUTGO
Reasürörlere Devredilen Primler	392,974	859,399	1,329,697	2,607,468	5,338,818	Cede Premiums
Odenen Komisyonlar	168,301	342,240	582,001	1,090,378	2,116,230	Commissions
Odenen Tazminatlar	485,575	935,595	2,168,826	4,223,730	8,143,094	Claims Paid
Ayrılan Teknik Karşılıklar	1,320,966	2,826,208	5,435,048	11,679,677	24,082,338	Technical Reserves
Can Rızıkolar Karş.	354,995	703,062	1,156,538	2,109,754	4,422,940	Reserves for Current Risks
Muallak Hasar Karş.	141,085	270,507	483,454	1,613,943	2,015,628	Reserves for Outstanding Claims
Deprem Hasar Karş.	9,550	19,064	33,544	72,148	150,899	Reserves for Earthquake-related Claims
Hayat Matematik Karş.	556,533	718,316	1,145,945	2,144,004	4,307,761	Mathematical Reserve Including Profit Share
Hayat Muallak Tazminat Karş.	6,454	11,532	21,542	42,027	78,484	reserves for Life Outstanding Claims
Hayat Kar Payı Karş.	252,349	1,103,727	2,594,025	5,692,801	13,106,626	Reserves for Life profit Share
Diğer Giderler	13,193	24,065	121,669	61,371	87,033	Other Expenses
TEKNİK KAR/ZARAR	211,620	335,945	412,090	336,845	1,010,349	TECHNICAL PROFIT
GENEL GİDERLER	164,896	316,976	744,901	1,272,585	2,435,512	GENERAL EXPENSES
Personel Giderleri	74,156	148,355	282,797	579,073	1,152,568	Payroll
Genel Yönetim Giderleri	65,659	133,132	281,867	399,362	792,226	Operating Expenses
Vergi ve Diğer Yükümlülükler	---	---	1,152	---	11,106	Taxes and Duties
Amortisman Giderleri	14,682	23,981	23,125	43,849	102,343	Depreciation Costs
Karşılık Giderleri	10,012	10,822	148,268	73,055	125,294	Reserves
Diğer Giderler	387	686	7,692	166,140	263,081	Other Expenses
MALİ GEÜRLER	179,756	585,649	1,400,045	3,001,203	5,823,356	FINANCIAL INCOME
Faiz Gelirleri	158,337	525,603	941,723	2,211,275	4,726,091	Interest on Bank Deposits
Kar Payı Gelirleri	8,055	---	224,675	221,187	617,374	Income From Stocks
Satış Karları	393	25,025	58,516	344,891	80,011	Sales Income
Kira Gelirleri	2,647	5,677	13,321	25,170	46,645	Real Estate Income
Kambiyö Karları	3,595	17,582	5,835	194,504	352,012	Interest on Foreign Exchange
Diğer Gelirler	6,729	11,762	155,925	4,176	1,223	Other Income
MALİ GİDERLER	353	3,114	55,832	118,099	170	FINANCIAL EXPENSES
Faiz Giderleri	19	---	---	---	---	Interest Expenses
Satış Zararları	---	---	43,860	113,969	170	Sale Losses
Kambiyö Zararları	160	3,114	11,972	4,130	---	Foreign Exchange Losses
Karşılık Giderleri	174	---	---	---	---	Reserves
Diğer Giderler	---	---	---	---	---	Other Expenses
DONEM KAR/ZARARI	228,127	601,504	1,011,402	1,947,364	4,398,023	PROFIT BEFORE TAXES
Odenen Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	36,783	140,426	160,206	414,152	503,934	Taxes and Duties
NET DONEM KARI	189,344	461,078	851,196	1,533,212	3,894,089	PROFIT AFTER TAXES
FINANSAL ORANLAR						
	1993	1994	1995	1996	1997	
FAALİYET						OPERATING
TOPLAM BORÇLAR/OZVARLIKLAR	3.11	2.93	2.87	3.27	3.11	TOTAL LIABILITIES/SHAREHOLDERS' EQUITY
OZVARLIKLAR/TOPLAM AKTIFLER (%)	24.35	25.44	25.82	23.42	24.31	SHAREHOLDERS' EQUITY/TOTAL ASSETS (%)
OZVARLIKLAR/NET SABIT VARLIKLAR (%)	3.99	4.53	2.97	2.53	3.14	SHAREHOLDERS' EQUITY/FIXED ASSETS (%)
HASAR PRIM ORANI	38.25	38.58	50.56	57	48.39	LOSS RATIO
KARLILIK (%)						PROFITABILITY (%)
NET KAR/AKTIF TOPLAMI	10.4	11.17	10.77	9.5	11.15	NET PROFIT / TOTAL ASSETS
NET KAR/OZVARLIKLAR	42.71	43.89	41.72	40.56	45.88	NET PROFIT /SHAREHOLDERS' EQUITY
TEKNİK KAR/ALINAN PRIMLER	16.2	13.67	9.98	4.26	6.14	TECHNICAL PROFIT/ PREMIUM
BORSA PERFORMANSI						SHARE PERFORMANCE
KAR DAĞITIM ORANI (%)	---	46.91	50.54	---	---	DIVIDEND PAYOUT RATIO (%)
TEMETTÜ VERİMİ (%)	---	3.42	2.88	---	---	DIVIDEND YIELD (%)
FIYAT KAZANÇ ORANI	---	21.72	11.34	12.59	8.3	PRICE-EARNINGS RATIO
PIYASA DEĞERİ/DEFTER DEĞERİ	---	8.04	7.14	6.59	6.26	MARKET VALUE/BOOK VALUE
İŞLEM GÖRME ORANI (%)	---	5.87	13.51	2.14	0.4	TURNOVER RATIO (%)
PAY BAŞINA KAR (TL)	1057.79	1317.37	1134.93	958.26	1216.9	EARNINGS PER SHARE (TL)
BÜYÜME ORANLARI (%)						GROWTH (%)
ALINAN NET PRIM BÜYÜME HIZI	74.34	88.17	67.95	91.64	108	NET PREMIUM GROWTH RATE
NET KAR BÜYÜME HIZI	117.76	143.51	84.61	80.12	153.98	NET PROFIT GROWTH RATE

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
GENEL KURUL'A SUNULACAK AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)		
NAKİT DEĞERLER	1.388.045	295.147
Kasa	99.348	25.977
Bankalar	1.288.697	269.170
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	1.799.000	2.690.597
Menkul Değerler Cüzdanı	1.799.000	2.690.597
Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
ALACAKLAR	3.555.302	2.083.924
Sigortalılar	206.296	134.031
Sigortalılar	213.357	149.181
Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)	(7.061)	(15.150)
Acenteler	2.970.775	1.787.919
Acenteler	3.124.306	1.846.197
Acentelerden Prim Alacak Karşılığı (-)	(153.531)	(58.278)
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	51.344	19.071
Sig.ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar	0	16
İkrazlar	0	0
Diğer Alacaklar	326.887	142.887
İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	0	0
İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	125.110	15.630
İdari ve Kanuni Takipteki Alacak Karşılıkları (-)	(125.110)	(15.630)
İŞTİRAKLER	173.500	137.505
İştirakler	173.500	137.505
İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)	0	0
İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)	0	0
SABİT DEĞERLER	1.547.060	871.912
Menkuller	90.111	69.520
Menkuller	276.212	177.071
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(186.101)	(107.551)
Gayrimenkuller	1.456.949	802.392
Gayrimenkuller	1.529.140	835.093
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	(72.191)	(32.701)
DİĞER AKTİFLER (Net)	0	0
AKTİF TOPLAMI	8.462.907	6.079.085

RAY SİGORTA A.Ş.

RAYSG

GENEL KURUL'A SUNULACAK AYRINTILI BİLANÇO (Milyon TL)	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
BORÇLAR	1.887.905	1.383.485
Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	856.191	671.071
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Depoları	477.488	364.626
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	481.457	228.669
Diğer Borçlar	72.769	119.119
KARŞILIKLAR	3.707.431	2.114.903
A-Teknik Karşılıklar	3.137.571	1.835.807
Cari Rizikolar Karşılığı	1.880.649	1.044.460
Cari Rizikolar Karşılığı	4.450.974	2.693.389
Reasürörler Payı (-)	(2.570.325)	(1.648.929)
Muallak Hasar Karşılığı	1.087.803	635.461
Muallak Hasar Karşılığı	3.433.568	2.350.092
Reasürörler Payı (-)	(2.345.765)	(1.714.631)
Deprem Hasar Karşılığı	169.119	100.915
Hayat Matematik Karşılığı	0	54.881
Hayat Matematik Karşılığı	0	54.881
Reasürörler Payı (-)	0	0
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	90
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	153
Reasürörler Payı (-)	0	(63)
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Reasürörler Payı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
B-Serbest Karşılıklar	569.860	279.096
Kıdem Tazminatı Karşılığı	194.849	101.447
Diğer Serbest Karşılıklar	375.011	177.649
DİĞER PASİFLER	0	0
ÖZKAYNAKLAR	2.867.571	1.491.935
Ödenmiş Sermaye	2.161.530	1.149.750
Nominal Sermaye	2.161.530	1.149.750
Ödenmemiş Sermaye (-)	0	0
Kanuni Yedek Akçeler	270.914	122.550
Olağanüstü Hasar Karşılığı	0	0
İhtiyari Yedek Akçeler	0	0
Olağanüstü Yedek Akçeler	20.288	9.227
Yeniden Değerleme Fonu	659.003	110.854
Özel Fonlar	99.554	99.554
Zarar (-)	(343.718)	0
Dönem Zararı (-)	(343.718)	0
Geçmiş Yıl Zararları (-)	0	0
KAR	0	1.088.762
Net Dönem Karı	0	1.088.762
PASİF TOPLAMI	8.462.907	6.079.085

RAY SİGORTA A.Ş.

RAYSG

GENEL KURUL'A SUNULACAK
AYRINTILI GELİR TABLOSU (Milyon TL)

	Bağımsız Denetim'den	
	Geçmiş 31.12.98	Geçmiş 31.12.97
TEKNİK GELİRLER	26.257.748	15.984.521
Alınan Primler	13.766.120	8.452.888
Alınan Komisyonlar	1.581.774	973.870
Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı	4.035.341	2.234.190
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	1.734.890	892.859
Cari Rizikolar Karşılığı	1.044.458	545.484
Muallak Hasarlar Karşılığı	635.551	330.041
Hayat Matematik Karşılığı	54.881	17.213
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	121
Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar	0	0
Ayrılan Teknik Karş. Reasürörler Payı	4.916.721	3.363.623
Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı	2.570.325	1.648.929
Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı	2.346.287	1.714.631
Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı	109	0
Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı	0	63
Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı	0	0
Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı	0	0
Diğer Gelirler	222.902	67.091
TEKNİK GİDERLER (-)	(25.548.651)	(15.522.727)
Reasürörlere Verilen Primler (-)	(8.012.633)	(5.260.528)
Ödenen Komisyonlar (-)	(1.577.432)	(918.456)
Ödenen Tazminatlar (-)	(7.786.054)	(4.114.444)
Ayrılan Teknik Karşılıklar (-)	(8.026.840)	(5.123.329)
Cari Rizikolar Karşılığı (-)	(4.450.971)	(2.693.388)
Muallak Hasar Karşılığı (-)	(3.433.568)	(2.350.092)
Deprem Hasar Karşılığı (-)	(42.269)	(24.815)
Hayat Matematik Karşılığı (-)	(93.909)	(54.881)
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)	(1.123)	(153)
Hayat Kar Payı Karşılığı (-)	0	0
Diğer Teknik Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	(145.692)	(105.970)
TEKNİK KAR/ZARAR	709.097	461.794
GENEL GİDERLER (-)	(2.101.843)	(1.083.855)
Personel Giderleri (-)	(844.253)	(425.872)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(903.286)	(524.867)
Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)	0	0
Amortisman Giderleri (-)	(59.422)	(43.006)
Karşılıklar (-)	(294.882)	(90.110)
Diğer Giderler (-)	0	0
MALİ GELİRLER	1.424.039	1.888.472
Faiz Gelirleri	925.626	1.432.231
Kar Payı Gelirleri	35.252	10.970
Satış Karları	96.091	236.341
Kira Gelirleri	0	27
Kambiyo Karları	365.214	177.216
Diğer Gelirler	1.856	31.687
MALİ GİDERLER (-)	0	0
Faiz Giderleri (-)	0	0
Satış Zararları (-)	0	0
Kambiyo Zararları (-)	0	0
Karşılıklar (-)	0	0
Diğer Giderler (-)	0	0
DÖNEM KAR/ZARARI	31.293	1.266.411
Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	(375.011)	(177.649)
NET DÖNEM KARI/ZARARI	(343.718)	1.088.762

RAY SİGORTA A.Ş.

BİLANÇO (Milyon TL)						BALANCE SHEET (TL Million)
	1993	1994	1995	1996	1997	
NAKİT DEĞERLER	-	41,008	269,238	298,891	295,147	CASH
Kasa	-	7,045	9,579	2,852	25,977	IN HAND
Bankalar	-	33,963	259,659	296,039	269,170	IN BANKS
Diğer Hazır Değerler	-	-	-	-	-	OTHER CASH
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	-	132,848	615,909	1,893,555	2,690,597	STOCK AND BONDS
Menkul Değerler Cüzdanı	-	132,848	615,909	1,893,555	2,690,597	Stock and Bonds
Menkul Değerler/Aza Krş.(-)	-	-	-	-	-	Reserves Against Stock and Bonds Reduction
ALACAKLAR	-	429,483	453,694	852,976	2,083,926	RECEIVABLES
Sigortalılar	-	21,221	21,222	52,189	134,032	Insured
Sigortalılar	-	21,410	23,566	59,635	149,181	Insured
Sigorta Prim Alac.Karş.(-)	-	189	2,344	7,446	15,149	Reserves Against Receiv Due From Insurance Premium
Acenteler	-	386,738	394,145	733,043	1,787,919	Agencies and Brokers
Acenteler	-	395,687	418,559	762,681	1,846,197	Agencies
Acentalar Prim Alac.Krş.(-)	-	8,949	24,414	29,638	58,278	Reserves Against Receivables Due From Agencies
Sigorta ve Reas.Şirk. CH.	-	8,810	7,748	12,993	19,071	Insurance and Reinsurance Companies
Sigorta ve Reas.Şirk.Depo	-	7,906	1,985	3,052	16	Deposits Held by Ceding and Retroceding Companies
İkrazlar	-	-	-	-	-	Mortgage Loans
Diğer Alacaklar	-	4,806	28,594	51,699	142,888	Other Receivables
Alacaklar Reeskontu	-	-	-	-	-	Provision For Discount of Notes
İDARI VE KANUNİ TAKİPT.ALAC.	-	-	-	-	-	BAD DEBT RECEIVABLES
İdari Kanunî Takip. Alacak	-	5,571	6,684	12,284	15,630	Bad Debt Receivables
İdari Kan. Takip. Alac.Krş.(-)	-	5,571	6,684	12,284	15,630	Reserves Against Bad Debts Receivables
İSTİRAKLER	-	636,114	11,255	11,255	137,505	PARTICIPATIONS
İştirakler	-	636,114	11,255	11,255	137,505	Participations
İştirak Değer Azalış Krş.	-	-	-	-	-	Reserves Against Reduction of Investments
İştirak Sermaye Taahhütü	-	-	-	-	-	Capital Commitment To Participation
SABİT DEĞERLER	-	44,474	91,383	143,423	871,911	FIXED ASSETS
Menkuller	-	11,847	23,011	35,107	69,520	Investments
Menkuller	-	27,089	60,713	101,433	177,071	Investments
Menkuller Birikmiş Amortisman	-	15,242	37,702	66,326	107,551	Accumulated Depreciation
Gayrimenkuller	-	32,627	68,372	108,316	802,391	Real Estate
Gayrimenkuller	-	35,459	74,725	116,578	835,092	Real Estate
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı	-	2,832	6,353	8,262	32,701	Accumulated Depreciation
Devam Eden Yatırımlar	-	-	-	-	-	Investment in Process
Diğer Aktifler (NET)	-	-	-	-	-	OTHER ASSETS (NET)
AKTİF TOPLAMI	-	1,283,927	1,441,479	3,200,100	6,078,086	TOTAL ASSETS

RAY SIGORTA A.Ş.

GELİR TABLOSU (Milyon TL)	1993					1994					1995					1996					1997								
TEKNİK GELİRLER	-	2,635,860	4,465,196	7,646,655	15,984,521	TEKNİK GİDERLER	-	2,537,843	4,277,702	7,437,816	15,822,727	TEKNİK KAR/ZARAR	-	98,017	187,494	208,839	461,794	GENEL GİDERLER	-	117,376	270,341	457,807	1,083,855	GENEL KAR/ZARAR	-	117,376	270,341	457,807	1,083,855
Alınan Primler	-	1,454,273	2,500,456	4,381,976	8,452,888	Reasürörlere Devredilen Primler	-	965,481	1,606,582	2,707,289	5,260,528	Personel Giderleri	-	47,039	107,909	203,553	424,871	Personel Giderleri	-	47,039	107,909	203,553	424,871	Personel Giderleri	-	47,039	107,909	203,553	424,871
Alınan Komisyonlar	-	133,552	203,636	361,284	973,870	Odenen Komisyonlar	-	120,225	223,641	407,836	918,456	Genel Yönetim Giderleri	-	60,296	111,769	201,504	528,867	Genel Yönetim Giderleri	-	60,296	111,769	201,504	528,867	Genel Yönetim Giderleri	-	60,296	111,769	201,504	528,867
Odenen Tazminatla Reasürör Payı	-	237,211	418,010	673,028	2,234,190	Odenen Tazminatlar	-	501,088	917,569	1,631,524	4,114,445	Vergi ve Diğer Yükümlülükler	-	-	-	-	-	Vergi ve Diğer Yükümlülükler	-	-	-	-	-	Vergi ve Diğer Yükümlülükler	-	-	-	-	-
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)	-	139,415	285,226	459,791	892,859	Ayrılan Teknik Karşılıklar	-	946,025	1,512,074	2,649,325	5,123,328	Amortisman Giderleri	-	5,491	13,334	16,636	43,006	Amortisman Giderleri	-	5,491	13,334	16,636	43,006	Amortisman Giderleri	-	5,491	13,334	16,636	43,006
Can Rükûkolar Karşılığı	-	90,587	164,842	295,388	545,484	Can Rükûkolar Karş.	-	445,525	777,517	1,371,479	2,693,388	Karşılık Giderleri	-	341	37,329	36,114	90,111	Karşılık Giderleri	-	341	37,329	36,114	90,111	Karşılık Giderleri	-	341	37,329	36,114	90,111
Muallak Hasarlar Karşılığı	-	47,555	117,391	157,338	330,162	Muallak Hasar Karş.	-	494,392	722,412	1,250,827	2,350,244	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-
Hayat Matematik Karşılığı	-	1,273	2,993	7,065	17,213	Deprem Hasar Karş.	-	3,088	5,062	9,806	24,815	MALI GELİRLER	-	134,563	365,232	977,195	1,888,472	MALI GELİRLER	-	134,563	365,232	977,195	1,888,472	MALI GELİRLER	-	134,563	365,232	977,195	1,888,472
Hayat Muallak Tazminat Karş.	-	-	-	-	-	Hayat Matematik Karş.	-	3,020	7,083	17,213	54,881	Faiz Gelirleri	-	81,005	200,180	422,555	69,504	Faiz Gelirleri	-	81,005	200,180	422,555	69,504	Faiz Gelirleri	-	81,005	200,180	422,555	69,504
Hayat Kar Payı Karşılığı	-	-	-	-	-	Hayat Muallak Tazminat Karş.	-	-	-	-	-	Kar Payı Gelirleri	-	-	67,612	368,217	-	Kar Payı Gelirleri	-	-	67,612	368,217	-	Kar Payı Gelirleri	-	-	67,612	368,217	-
Ayrılan Teknik Karş. Reas. Payı	-	657,710	1,047,221	1,746,659	3,363,623	Hayat Kar Payı Karş.	-	-	-	-	-	Satış Karları	-	24,587	34,620	-	1,599,069	Satış Karları	-	24,587	34,620	-	1,599,069	Satış Karları	-	24,587	34,620	-	1,599,069
Can Rükûk Kırş. Reas. Payı	-	280,683	482,129	825,995	1,648,929	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Kırs Gelirleri	-	3,085	6,983	4,966	27	Kırs Gelirleri	-	3,085	6,983	4,966	27	Kırs Gelirleri	-	3,085	6,983	4,966	27
Muallak Hasar Kırş. Reas. Payı	-	377,001	565,073	920,664	1,714,694	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Kambryo Karları	-	24,799	53,707	179,573	177,215	Kambryo Karları	-	24,799	53,707	179,573	177,215	Kambryo Karları	-	24,799	53,707	179,573	177,215
Hayat Matematik Kırş. Reas. Payı	-	26	19	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Gelirler	-	1,087	2,130	1,884	42,657	Diğer Gelirler	-	1,087	2,130	1,884	42,657	Diğer Gelirler	-	1,087	2,130	1,884	42,657
Hayat Muallak Tazm. Karş. Reas. Payı	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-
Hayat Kar Payı Kırş. Reas. Payı	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-
Diğer Gelirler	-	13,699	10,647	23,917	67,091	Diğer Giderler	-	5,024	17,836	41,842	105,970	Satış Zararları	-	-	-	-	-	Satış Zararları	-	-	-	-	-	Satış Zararları	-	-	-	-	-
TEKNİK GİDERLER	-	2,537,843	4,277,702	7,437,816	15,822,727	Diğer Giderler	-	98,017	187,494	208,839	461,794	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-
Reasürörlere Devredilen Primler	-	965,481	1,606,582	2,707,289	5,260,528	TEKNİK KAR/ZARAR	-	98,017	187,494	208,839	461,794	Karşılık Giderleri	-	341	37,329	36,114	90,111	Karşılık Giderleri	-	341	37,329	36,114	90,111	Karşılık Giderleri	-	341	37,329	36,114	90,111
Odenen Komisyonlar	-	120,225	223,641	407,836	918,456	GENEL GİDERLER	-	117,376	270,341	457,807	1,083,855	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-
Odenen Tazminatlar	-	501,088	917,569	1,631,524	4,114,445	PERSONEL GİDERLERİ	-	47,039	107,909	203,553	424,871	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-
Ayrılan Teknik Karşılıklar	-	946,025	1,512,074	2,649,325	5,123,328	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-	60,296	111,769	201,504	528,867	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-
Can Rükûkolar Karş.	-	445,525	777,517	1,371,479	2,693,388	VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	-	-	-	-	-	Satış Zararları	-	-	-	-	-	Satış Zararları	-	-	-	-	-	Satış Zararları	-	-	-	-	-
Muallak Hasar Karş.	-	494,392	722,412	1,250,827	2,350,244	AMORTİSMAN GİDERLERİ	-	5,491	13,334	16,636	43,006	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-
Deprem Hasar Karş.	-	3,088	5,062	9,806	24,815	KARŞILIK GİDERLERİ	-	341	37,329	36,114	90,111	Karşılık Giderleri	-	-	-	-	-	Karşılık Giderleri	-	-	-	-	-	Karşılık Giderleri	-	-	-	-	-
Hayat Matematik Karş.	-	3,020	7,083	17,213	54,881	Diğer Giderler	-	4,209	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Hayat Muallak Tazminat Karş.	-	-	-	-	-	MALI GELİRLER	-	134,563	365,232	977,195	1,888,472	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Hayat Kar Payı Karş.	-	-	-	-	-	Faiz Gelirleri	-	81,005	200,180	422,555	69,504	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Diğer Gelirler	-	13,699	10,647	23,917	67,091	Kar Payı Gelirleri	-	-	67,612	368,217	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
TEKNİK GİDERLER	-	2,537,843	4,277,702	7,437,816	15,822,727	Satış Karları	-	24,587	34,620	-	1,599,069	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Reasürörlere Devredilen Primler	-	965,481	1,606,582	2,707,289	5,260,528	Kırs Gelirleri	-	3,085	6,983	4,966	27	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Odenen Komisyonlar	-	120,225	223,641	407,836	918,456	Kambryo Karları	-	24,799	53,707	179,573	177,215	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Odenen Tazminatlar	-	501,088	917,569	1,631,524	4,114,445	Diğer Gelirler	-	1,087	2,130	1,884	42,657	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Ayrılan Teknik Karşılıklar	-	946,025	1,512,074	2,649,325	5,123,328	MALI GİDERLER	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Can Rükûkolar Karş.	-	445,525	777,517	1,371,479	2,693,388	Faiz Giderleri	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Muallak Hasar Karş.	-	494,392	722,412	1,250,827	2,350,244	Satış Zararları	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Deprem Hasar Karş.	-	3,088	5,062	9,806	24,815	Kambryo Zararları	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Hayat Matematik Karş.	-	3,020	7,083	17,213	54,881	Karşılık Giderleri	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Hayat Muallak Tazminat Karş.	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Hayat Kar Payı Karş.	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Diğer Gelirler	-	13,699	10,647	23,917	67,091	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
TEKNİK GİDERLER	-	2,537,843	4,277,702	7,437,816	15,822,727	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Reasürörlere Devredilen Primler	-	965,481	1,606,582	2,707,289	5,260,528	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Odenen Komisyonlar	-	120,225	223,641	407,836	918,456	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Odenen Tazminatlar	-	501,088	917,569	1,631,524	4,114,445	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Ayrılan Teknik Karşılıklar	-	946,025	1,512,074	2,649,325	5,123,328	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Can Rükûkolar Karş.	-	445,525	777,517	1,371,479	2,693,388	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler	-	-	-	-	-
Muallak Hasar Karş.	-	494,392	722,412	1,250,827	2,350,244	Diğer Giderler	-	-	-	-	-	Diğer Giderler																	

Rakamlarla İsviçre

Sigorta

Son Beş Yıllık değerlerimize ait rakamlar:

	1993	1994	1995	1996	1997
Özkaynaklar	71.437	126.273	411.235	537.167	1.535.760
Gayrimenkuller	16.308	33.721	126.726	135.160	299.987
Menkul Değerler	156.803	341.891	914.024	2.399.151	4.030.760
Sigorta Primleri	626.035	1.418.024	2.557.330	4.751.172	10.134.048
Ödenen Hasarlar	255.142	581.554	1.198.363	3.452.962	8.876.099
Muallak Hasarlar	160.606	336.351	633.125	1.849.568	2.887.689
Mali Gelirler	75.419	252.598	367.122	1.717.370	2.672.253
Genel Giderler	74.872	108.057	210.847	480.148	996.265
Bilanço Karları	65.253	211.458	310.677	1.411.217	1.484.365

* Tüm değerler milyon TL.olarak gösterilmiştir.

KARŞILAŞTIRMALI ÜRETİM TABLOSU

(MILYON TL)

Ş İ R K E T A D I	GENEL TOPLAM				
	ALINAN PRİM 1991	ALINAN PRİM 1992	ARTIS 92/91	ALINAN PRİM 1993	ARTIS 93/92
ADRIATICA	5.173	8.272	59,91	5.456	(34,04)
AGF. GARANTI	54.928	111.719	103,39	305.643	173,58
AGF. GARANTI HAYAT	0	0	0,00	6.138	0,00
AKSIGORTA	275.225	552.694	100,82	1.237.512	123,91
AMERICAN HOME	28.841	65.895	128,48	158.814	141,01
AMERICAN LIFE	7.849	32.036	308,15	93.369	191,45
ANADOLU	391.014	761.795	94,83	1.617.989	112,39
ANADOLU HAYAT	342.065	749.514	119,11	1.125.765	50,20
ANKARA	78.144	135.330	73,18	301.047	122,45
ASSITALIA	6.969	17.163	146,28	39.008	127,28
BASAK	271.583	633.855	133,39	1.360.886	114,70
BATI	75.131	151.931	102,22	255.677	68,28
BAYINDIR	0	13.498	0,00	44.718	231,29
BAYINDIR HAYAT	0	0	0,00	5.212	0,00
BIRLIK	25.948	43.069	65,98	77.610	80,20
CIGNA-SA	22.908	9.052	(60,49)	481	(94,69)
COMMERCIAL UNION	48.555	112.044	130,76	327.304	192,12
COMM UNION HAYAT	0	0	0,00	1.673	0,00
DEMİR	11.600	28.965	149,70	101.088	249,00
DOGAN	2.965	521	(82,43)	3.942	656,62
EGE	28.121	39.273	39,66	76.187	93,99
EMEK	49.581	101.361	104,44	250.275	146,91
EMEK HAYAT	16.285	27.949	71,62	60.412	116,15
EMİN	2.780	13.780	395,68	34.593	151,04
GENERALI	22.898	41.000	79,05	89.115	117,35
GUNES	325.050	563.788	73,45	1.161.988	106,10
GUNES HAYAT	0	40.269	0,00	116.681	189,75
GUVEN	95.646	188.717	97,31	451.833	139,42
HALK	465.814	749.438	60,89	1.306.280	74,30
HALK YASAM	53.168	195.500	267,70	400.547	104,88
HUR	46.458	114.743	146,98	266.155	131,96
IMTAS	132.196	200.571	51,72	285.308	42,25
IMTAS HAYAT	3.694	6.834	85,00	17.116	150,45
INAN	45.033	81.054	79,99	141.277	74,30
ISVICRE	124.975	270.030	116,07	626.036	131,84
MAGDEBURGER	67.097	129.976	93,71	275.793	112,19
MARMARA	0	90	0,00	19.372	21.424,44
MERKEZ	83.094	213.690	157,17	410.873	92,28
MERKEZ HAYAT	0	0	0,00	14	0,00
NORDSTERN	16.478	37.905	130,03	76.011	100,53
OYAK	139.354	319.087	128,98	716.115	124,43
PFA	21.753	42.493	95,34	10.991	(74,13)
RAY	140.866	276.571	96,34	581.139	110,12
RUMELI	0	8.799	0,00	26.568	201,94
RUMELI HAYAT	301	2.962	884,05	4.884	64,89
SARK	400.220	684.235	70,96	1.301.654	90,23
SARK HAYAT	3.182	66.222	1.981,14	150.551	127,34
SCHWEIZ	360	0	0,00	0	0,00
SEKER	95.345	165.856	73,95	401.640	142,16
TAM	56.423	80.217	42,17	100.959	25,86
TICARET	11.819	57.021	382,45	152.973	168,27
T.GENEL	94.269	202.039	114,32	374.411	85,32
T.NIPPON	1.121	28.466	2.439,34	124.786	338,37
UNIVERSAL	9.202	35.358	284,24	82.673	133,82
T O P L A M	4.201.480	8.412.647	100,23	17.164.542	104,03
DESTEK REA	114.371	190.782	66,81	424.093	122,29
HALK REA	32.884	56.976	73,26	105.656	85,44
ISTANBUL REA	21.604	26.656	23,38	47.790	79,28
MILLI REA	818.992	1.522.898	85,95	2.899.883	90,42
T O P L A M	987.851	1.797.312	81,94	3.477.422	93,48
G.T O P L A M	5.189.331	10.209.959	96,75	20.641.965	102,17

KARŞILAŞTIRMALI ÜRETİM TABLOSU

(MİLYON TL)

Ş İ R K E T A D I	GENEL TOPLAM				
	ALINAN PRİM 1993	ALINAN PRİM 1994	ARTIŞ 94/93	ALINAN PRİM 1995	ARTIŞ 95/94
ADRIATICA(*)	5,456	(22)	(100.40)	0	(100.00)
AGF. GARANTI	305,643	666,753	118.15	1,435,608	115.31
AGF GARANTI HAYAT	6,138	23,271	279.13	80,083	244.13
AKSİGORTA	1,237,512	2,286,209	84.74	4,572,010	99.98
AMERICAN HOME	158,814	342,798	115.85	546,989	59.57
AMERICAN LIFE	93,369	210,123	125.05	448,747	113.56
ANADOLU	1,617,989	2,879,726	77.98	5,015,647	74.17
ANADOLU HAYAT	1,125,765	1,615,551	43.51	3,511,448	117.35
ANKARA	301,047	476,713	58.35	979,498	105.47
ASSITALIA	39,008	57,639	47.76	57,985	0.60
AXA OYAK HAYAT	0	0	0.00	61,392	0.00
BAŞAK	1,360,886	2,545,064	87.02	5,296,411	108.11
BATI	255,677	435,883	70.48	838,356	92.34
BAYINDIR	44,718	136,006	204.14	392,395	188.51
BAYINDIR HAYAT	5,212	31,224	499.08	148,165	374.52
BİRLİK	77,610	135,939	75.16	219,413	61.41
CİGNA-SA	481	1,322	174.97	3,159	139.00
COMMERCIAL UNION	327,304	802,841	145.29	1,601,355	99.46
COMM UNION HAYAT	1,673	17,210	928.69	100,320	482.92
DEMİR	101,088	151,191	49.56	409,515	170.86
DEMİR HAYAT	0	0	0.00	38,411	0.00
DOĞAN	3,942	7,677	94.75	1,655	(78.44)
EGE	76,187	195,579	156.71	404,314	106.73
EMEK	250,275	622,142	148.58	1,001,691	61.01
EMEK HAYAT	60,412	144,545	139.27	320,673	121.85
EMİN	34,593	85,111	146.04	137,123	61.11
GENERALİ	89,115	195,427	119.30	371,156	89.92
GÜNES	1,161,988	2,448,194	110.69	4,736,693	93.48
GÜNES HAYAT	116,681	192,768	65.21	655,813	240.21
GÜVEN	451,833	778,229	72.24	1,368,455	75.84
HALK	1,306,280	2,458,039	88.17	4,128,299	67.95
HALK YAŞAM	400,547	832,303	107.79	1,971,183	136.83
HÜR	266,155	315,539	18.55	589,331	86.77
İHLAS	0	0	0.00	327,881	0.00
İMTAŞ	285,308	493,594	73.00	918,317	86.05
İMTAŞ HAYAT	17,116	43,289	152.92	113,410	161.98
İNAN	141,277	270,317	91.34	585,543	116.61
İSVİÇRE	626,036	1,418,024	126.51	2,557,330	80.34
İSVİÇRE HAYAT	0	0	0.00	311,116	0.00
MAGDEBURGER	275,793	476,680	72.84	923,275	93.69
MARMARA(*)	19,372	0	(100.00)	0	0.00
MERKEZ	410,873	698,712	70.06	817,000	16.93
NORDSTERN	76,011	176,150	131.74	407,567	131.37
OYAK	716,115	1,493,148	108.51	3,265,811	118.72
PFA	10,991	2,554	(76.76)	772	(69.77)
RAY	581,139	1,454,273	150.25	2,500,454	71.94
RUMELİ	26,568	36,806	38.54	64,990	76.57
RUMELİ HAYAT	4,884	6,135	25.61	14,625	138.39
ŞARK	1,301,654	2,401,641	84.51	4,518,748	88.15
ŞARK HAYAT	150,551	311,890	107.17	816,179	161.69
ŞEKER	401,640	669,728	66.75	1,316,517	96.57
TAM(*)	100,959	134,679	33.40	0	(100.00)
TİCARET	152,973	305,450	99.68	659,579	115.94
T.GENEL	374,411	748,458	99.90	1,393,524	86.19
T.NIPPON	124,786	219,277	75.72	323,867	47.70
UNIVERSAL	82,673	192,932	133.37	694,138	259.78
UNIVERSAL HAYAT	14	33,808	0.00	214,019	533.04
TOPLAM	17,164,542	32,678,539	90.38	64,187,954	96.42
DESTEK REA	424,093	860,107	102.81	1,575,488	83.17
HALK REA	105,656	230,853	118.49	273,154	18.32
İSTANBUL REA	47,790	93,429	95.50	155,219	66.14
MİLLİ REA	2,899,883	5,260,360	81.40	8,965,955	70.44
TOPLAM	3,477,422	6,444,749	85.33	10,969,816	70.21
G.TOPLAM	20,641,964	39,123,288	89.53	75,157,770	92.10

GENEL TOPLAM
KARŞILAŞTIRMALI ÜRETİM TABLOSU

(MİLYON TL)

ŞİRKET ADI	ALINAN PRİM 1994	ALINAN PRİM 1995	ARTIŞ 95/94	ALINAN PRİM 1996	ARTIŞ 96/95
ADRIATICA (*)	-22	0	-100.00	0	0.00
AGF. GARANTI	666,753	1,435,608	115.31	3,019,495	110.33
AGF GARANTI HAYAT	23,271	80,083	244.13	286,598	257.88
AKSIGORTA	2,286,209	4,572,010	99.98	8,894,528	94.54
AKHAYAT (*)	7,677	1,655	-78.44	404,413	24,335.83
AMERICAN HOME	342,798	546,989	59.57	1,293,592	136.49
AMERICAN LIFE	210,123	448,747	113.56	1,145,524	155.27
ANADOLU	2,879,726	5,015,647	74.17	9,237,015	84.16
ANADOLU HAYAT	1,615,551	3,511,448	117.35	7,439,539	111.87
ANKARA	476,713	979,498	105.47	1,637,500	67.18
ASSITALIA (*)	57,639	57,985	0.60	0	-100.00
AXA OYAK HAYAT	0	61,392	0.00	478,946	680.14
BAŞAK	2,545,064	5,296,411	108.11	10,888,267	105.58
BATI	435,883	838,356	92.34	1,625,525	93.89
BAYINDIR	136,006	392,395	188.51	1,016,498	159.05
BAYINDIR HAYAT	31,224	148,165	374.52	485,016	227.35
BIRLIK	135,939	219,413	61.41	401,690	83.07
COMMERCIAL UNION	802,841	1,601,355	99.46	3,480,896	117.37
COMM UNION HAYAT	17,210	100,320	482.92	263,097	162.26
DEMİR	151,191	409,515	170.86	1,005,465	145.53
DEMİR HAYAT	0	38,411	0.00	383,592	898.65
EGE	195,579	404,314	106.73	681,712	68.61
EGS (*)	0	0	0.00	191,141	0.00
EMEK	622,142	1,001,691	61.01	1,656,236	65.34
EMEK HAYAT	144,545	320,673	121.85	891,854	178.12
EMİN	85,111	137,123	61.11	245,802	79.26
GENERALI	195,427	371,156	89.92	1,300,939	250.51
GUNES	2,448,194	4,736,693	93.48	8,328,689	75.83
GUNES HAYAT	192,768	655,813	240.21	1,651,677	151.85
GUVEN	778,229	1,368,455	75.84	2,709,574	98.00
HALK	2,458,039	4,128,299	67.95	7,911,409	91.64
HALK YAŞAM	832,303	1,971,183	136.83	4,490,049	127.78
HUR	315,539	589,331	86.77	791,478	34.30
IŞIK (*)	0	0	0.00	1,251,848	0.00
IHLAS	0	327,881	0.00	1,358,946	314.46
IHLAS HAYAT (*)	0	0	0.00	143,978	0.00
İNAN	270,317	585,543	116.61	1,019,213	74.06
ISVIÇRE	1,418,024	2,557,330	80.34	4,751,172	85.79
ISVIÇRE HAYAT	0	311,116	0.00	950,241	205.43
KAPITAL (*)	1,322	3,159	139.00	66,588	2,007.99
MAGDEBURGER	476,680	923,275	93.69	1,801,233	95.09
MERKEZ (*)	698,712	817,000	16.93	0	-100.00
NORDSTERN İMTAŞ (*)	669,744	1,325,884	97.97	2,162,552	63.10
NORDSTERN İMTAŞ HAYAT (*)	43,289	113,410	161.98	423,987	273.85
OYAK	1,493,148	3,265,811	118.72	6,231,032	90.80
PFA	2,554	772	-69.77	2,236	189.64
RAY	1,454,273	2,500,454	71.94	4,381,912	75.24
RUMELI	36,806	64,990	76.57	214,015	229.30
RUMELI HAYAT	6,135	14,625	138.39	48,954	234.73
ŞARK	2,401,641	4,518,748	88.15	9,127,703	102.00
ŞARK HAYAT	311,890	816,179	161.69	2,067,003	153.25
ŞEKER	669,728	1,316,517	96.57	2,659,169	101.99
TAM (*)	134,679	0	-100.00	0	0.00
TİCARET	305,450	659,579	115.94	946,735	43.54
TOPRAK (*)	0	0	0.00	357,396	0.00
T.GENEL	748,458	1,393,524	86.19	2,943,139	111.20
T.NIPPON	219,277	323,867	47.70	360,697	11.37
UNIVERSAL	192,932	694,138	259.78	1,000,548	44.14
UNIVERSAL HAYAT	33,808	214,019	533.04	546,120	155.17
TOPLAM	32,678,539	64,187,954	96.42	129,054,173	101.06
DESTEK RE.	860,107	1,575,488	83.17	2,934,803	86.28
HALK RE.	230,853	273,154	18.32	497,027	81.96
İSTANBUL RE.	93,429	155,219	66.14	269,540	73.65
MİLLİ RE.	5,260,360	8,965,955	70.44	17,554,884	95.79
TOPLAM	6,444,749	10,969,816	70.21	21,256,254	93.77
GENEL TOPLAM	39,123,288	75,157,770	92.10	150,310,427	99.99

(*) BKZ.DEĞİŞİKLİKLER

Şirketlere ve Branşlara Göre Prim Gelirleri
Premium Income by Company and by Branch

(Milyon TL.)
(Million TL.)

Şirket Adı Name of Company	Yangın Fire	Nakliyat Transport	Kaza Accident	Makina Montaj Engineering	Tarım Agriculture	Sağlık Health	Hukuksal Koruma Legal Protection	Hayat Dışı Toplam Non Life Total	Hayat Life	Genel Toplam Total
AGF-Garanti	1.784.837	993.996	3.563.928	729.546	0	0	0	7.072.307	48.554	7.120.861
AGF-Garanti Hayat	0	0	0	0	0	635.315	0	635.315	326.572	961.887
Akdeniz	60.396	39.442	697.935	12.618	0	0	0	810.391	0	810.391
Aksigorta	3.812.675	2.170.970	13.940.357	752.837	40.710	0	0	20.717.549	901.196	21.618.745
Akhayat	0	0	270.818	0	0	445.844	0	716.662	383.350	1.100.012
American Home	458.869	261.092	904.385	324.030	0	0	0	1.948.376	0	1.948.376
American Life	0	0	0	0	0	121.723	0	121.723	2.096.443	2.218.166
Anadolu	4.706.304	2.118.472	10.430.019	988.945	36.808	0	1.418	18.281.966	0	18.281.966
Anadolu Hayat	0	0	0	0	0	1.370.135	0	1.370.135	15.818.143	17.188.278
Ankara	788.307	129.867	1.725.663	334.964	400	9.051	0	2.988.252	217.487	3.205.739
Assitalia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Axa Oyak Hayat	0	0	781	0	0	297.631	0	298.412	884.698	1.183.110
Başak	3.538.879	1.540.192	8.028.133	880.300	1.532.029	1.370.697	0	16.896.230	4.121.689	21.017.919
Battı	661.340	276.029	2.419.592	193.795	0	86.681	0	3.627.437	47.471	3.684.908
Bayındır	290.958	82.157	1.907.591	154.277	0	0	0	2.434.983	0	2.434.983
Bayındır Hayat	0	0	6.972	0	0	1.251.518	0	1.258.490	313.759	1.572.249
Birlik	239.508	30.880	445.735	18.138	0	0	0	734.321	181.565	915.886
Commercial Union	1.758.726	870.653	3.746.987	586.827	0	0	0	6.963.193	0	6.963.193
Comm. Union Hayat	0	0	19.858	0	0	479.105	0	498.963	218.345	717.308
Demir	269.123	213.602	1.210.822	217.040	0	0	0	1.910.586	0	1.910.586
Demir Hayat	0	0	4.817	0	0	998.722	0	1.003.539	286.644	1.290.183
Ege	207.388	162.918	597.249	89.224	623	212.875	0	1.270.277	0	1.270.277
EGS	278.898	98.914	631.756	80.400	0	7.896	0	1.097.864	0	1.097.864
Emek	810.474	418.579	2.336.404	324.683	0	0	0	3.890.140	0	3.890.140
Emek Hayat	0	0	56.629	0	0	1.602.112	0	1.658.741	510.610	2.169.351
Generali	446.244	96.416	701.518	1.414.260	0	67.502	0	2.725.940	19.690	2.745.630
Güneş	3.103.768	1.720.758	9.478.685	1.040.205	136.017	0	0	15.479.433	581.152	16.060.585
Güneş Hayat	0	0	0	0	0	1.218.541	0	1.218.541	2.907.876	4.126.417
Güven	1.073.989	544.830	2.774.515	311.400	0	347.591	0	5.052.325	464.139	5.516.464
Halk	2.975.189	1.165.381	8.822.995	1.194.252	54.914	21.448	0	14.234.179	2.221.172	16.455.351
Halk Yaşam	0	0	8.743	0	0	4.944.456	0	4.953.199	5.610.292	10.563.491
Hür	107.847	48.076	993.912	9.092	0	23.980	0	1.182.907	31	1.182.938
Işık	766.342	421.550	2.928.458	107.528	0	56.163	0	4.280.041	0	4.280.041
İhlas	571.759	115.864	2.675.199	95.663	62.746	919	0	3.522.150	0	3.522.150
İhlas Hayat	0	0	17.495	0	0	201.838	0	219.333	2.379.103	2.598.436
İnan	206.230	150.737	1.568.697	20.106	0	0	0	1.945.770	0	1.945.770
İnter	54.267	33.484	252.066	83.347	0	0	0	423.764	0	423.764
İsviçre	1.759.537	1.455.816	6.409.070	484.392	23.921	3.315	0	10.134.051	0	10.134.051
İsviçre Hayat	0	0	0	0	0	1.943.466	0	1.943.466	189.976	2.133.442
Kapital	72.060	93.172	501.032	99.483	27.032	116.005	0	909.984	0	909.984
Magdeburger	416.508	235.673	2.560.060	67.032	0	26.189	0	3.311.468	0	3.311.468
Merkez	117.084	111.646	434.600	336.466	1.880	0	0	1.001.676	191.275	1.192.951
Nordstern İmtaş	1.169.609	448.488	2.440.157	89.999	0	470	0	4.148.723	0	4.148.723
Nordstern İmtaş Hayat	0	0	0	0	0	427.199	0	427.199	705.175	1.132.374
Oyak	1.994.515	1.305.530	12.633.779	513.442	14.445	6.462	151.413	16.619.586	274.708	16.894.294
PFA	0	0	0	0	0	0	0	0	2.077	2.077
Ray	755.286	1.351.370	5.954.150	215.783	0	141.007	0	8.417.596	35.289	8.452.885
Rumeli	326.166	72.817	118.358	173.461	0	0	0	690.802	0	690.802
Rumeli Hayat	0	0	5.166	0	0	0	0	5.166	121.013	126.179
Sanko	153.111	51.874	256.953	33.442	0	25.107	0	520.487	0	520.487
Şark	4.528.249	2.502.309	10.112.023	1.231.646	143.239	0	0	18.517.466	0	18.517.466
Şark Hayat	0	0	76.710	0	0	3.621.651	0	3.698.361	1.975.716	5.674.077
Şeker	728.209	188.340	2.592.260	254.598	113.190	281.699	0	4.158.296	234.169	4.392.465
TEB	34.085	30.477	52.688	3.570	0	0	0	120.820	0	120.820
Ticaret	331.653	84.933	1.401.313	78.415	489	1.244	0	1.898.047	0	1.898.047
Toprak	371.567	215.235	1.515.188	161.435	0	5	0	2.263.430	0	2.263.430
T. Genel	1.130.140	657.317	2.772.574	355.989	0	453.016	0	5.375.036	620.820	5.995.856
Türk Nippon	184.612	9.663	329.450	16.328	0	22.273	0	562.326	0	562.326
Universal	398.894	129.226	1.418.293	101.969	1.068	2.559	0	2.052.009	0	2.052.009
Universal Hayat	0	0	10.802	0	0	1.375.558	0	1.386.360	111.760	1.498.120
Toplam / Total	43.449.662	22.646.745	134.769.946	14.180.927	2.190.111	24.225.568	152.831	241.615.789	45.001.959	286.617.748
Destek Re.	1.580.842	557.883	3.115.058	371.075	12.597	215.580	0	5.853.035	5.600	5.858.635
Halk Re.	466.577	117.997	389.535	68.960	4.215	0	0	1.047.284	0	1.047.284
İstanbul Re.	177.083	41.148	157.216	28.633	0	0	0	404.080	0	404.080
Milli Re.	7.469.020	3.338.228	19.823.435	2.576.177	313.529	2.840.066	0	36.360.455	676.838	37.037.293
Toplam / Total	9.693.522	4.055.236	23.485.244	3.044.845	330.341	3.055.646	0	43.664.854	682.438	44.347.292
Genel Toplam / G. Total	53.143.184	26.702.001	158.255.190	17.225.772	2.520.452	27.281.214	152.831	285.280.643	45.684.397	330.965.040

Şirketlere ve Branşlara Göre Prim Gelirleri
Premium Income by Company and by Branch

(Milyon TL.)
(Million TL.)

Şirket Adı Name of Company	Yangın Fire	Nakliyat Transport	Kaza Accident	Makina Montaj Engineering	Tarım Agriculture	Hukuksal Korumu Legal Protection	Sağlık Health	Ferdi Kaza Personal Accident	Hayat Dışı Toplam Non Life Total	Hayat Life	Genel Toplam Total
AGF-Garanti	2.878.958	1.722.584	6.409.178	1.473.342	0	0	0	267.182	12.751.244	80.265	12.831.509
AGF-Garanti Hayat	0	0	0	0	0	0	1.402.038	0	1.402.038	1.008.174	2.410.212
Akdeniz	377.240	168.849	8.137.446	91.743	0	0	0	94.553	8.869.831	0	8.869.831
Aksigorta	6.806.156	3.525.158	22.949.978	1.351.357	59.786	0	0	637.773	35.330.208	1.671.912	37.002.120
Akhayat	0	0	0	0	0	0	1.504.905	326.857	1.831.762	1.070.680	2.902.442
American Home	700.090	370.100	792.366	711.647	0	0	0	179.795	2.753.998	0	2.753.998
American Life	0	0	0	0	0	0	248.986	79	249.065	4.156.973	4.406.038
Anadolu	8.406.900	2.664.375	17.167.751	1.791.334	95.648	875	0	629.111	30.755.994	0	30.755.994
Anadolu Hayat	0	0	0	0	0	0	4.069.921	20.955	4.090.876	34.051.605	38.142.481
Ankara	596.794	180.269	2.922.777	183.713	1.166	0	20.967	51.378	3.957.064	365.306	4.322.370
Assitalia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Axa Oyak Hayat	0	0	0	0	0	0	756.507	12.337	768.844	2.212.744	2.981.588
Başak	6.281.213	2.230.804	13.488.972	1.609.823	1.632.041	0	422.774	1.342.378	27.008.005	3.385.766	30.393.771
Başak Hayat	0	0	0	0	0	0	2.438.577	3.053	2.441.630	3.902.060	6.343.690
Batu	1.056.754	416.891	4.438.146	335.279	0	0	316.624	100.226	6.663.920	39.312	6.703.232
Bayındır	723.449	171.455	3.662.652	714.666	0	0	0	136.776	5.408.998	0	5.408.998
Bayındır Hayat	0	0	0	0	0	0	3.474.688	43.667	3.518.355	394.891	3.913.246
Birlik	687.333	62.374	1.137.127	136.746	0	0	0	21.274	2.044.854	11.422	2.056.276
Birlik Hayat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	276.082	276.082
Commercial Union	3.059.652	1.384.399	6.995.002	1.140.959	0	0	0	373.566	12.953.578	0	12.953.578
Comm. Union Hayat	0	0	0	0	0	0	1.057.892	27.891	1.085.783	1.130.139	2.215.922
Demir	511.877	263.252	1.939.223	323.810	0	0	0	48.363	3.086.526	0	3.086.526
Demir Hayat	0	0	0	0	0	0	2.693.339	434	2.693.773	766.903	3.460.676
Doğan Hayat	0	0	0	0	0	0	870.216	12.709	882.925	184.503	1.067.428
Ege	261.962	215.525	1.309.084	142.124	0	0	518.268	45.364	2.492.327	0	2.492.327
EGS	622.095	187.977	1.453.145	200.311	0	0	40.230	59.478	2.563.236	0	2.563.236
Emek	1.681.228	807.218	7.933.414	650.951	0	0	0	215.327	11.288.138	0	11.288.138
Emek Hayat	0	0	0	0	0	0	2.581.687	89.003	2.670.690	1.055.574	3.726.264
Genel Yaşam	0	0	0	0	0	0	165	68.143	68.308	867.714	936.022
Generali	840.706	175.926	1.255.057	940.538	0	0	141.039	49.526	3.402.792	35.857	3.438.649
Güneş	5.512.350	2.349.600	16.774.122	2.311.651	325.560	0	0	551.103	27.824.446	1.128.712	28.953.158
Güneş Hayat	0	0	0	0	0	0	2.790.558	0	2.790.558	6.418.263	9.208.821
Güven	1.186.524	672.797	4.746.114	243.964	0	0	242.787	121.830	7.214.016	333.294	7.547.310
Halk	5.515.055	1.612.286	17.343.749	1.579.517	26.609	0	3.489	621.181	26.701.886	4.717.493	31.419.379
Halk Yaşam	0	0	0	0	0	0	12.309.377	34.497	12.343.874	12.235.382	24.579.256
Hür	187.805	67.558	2.066.045	21.626	52	0	40.739	30.688	2.414.513	10	2.414.523
Isık	1.107.672	643.020	4.650.291	183.877	0	0	188.495	130.793	6.904.148	0	6.904.148
İhlas	1.202.175	156.180	6.288.985	198.658	179.247	0	4.712	164.775	8.194.732	0	8.194.732
İhlas Hayat	0	0	0	0	0	0	255.368	47.196	302.564	5.201.930	5.504.494
İnan	343.912	132.258	3.121.135	39.453	0	0	0	76.549	3.713.307	0	3.713.307
İnter	634.757	282.872	1.998.401	568.139	0	0	0	94.644	3.578.813	0	3.578.813
İsviere	2.913.049	1.824.161	11.586.864	674.280	75.106	0	0	356.849	17.430.309	0	17.430.309
İsviere Hayat	0	0	0	0	0	0	2.838.709	10.333	2.849.042	439.101	3.288.143
Kapital	209.674	175.010	1.602.410	182.620	40.878	0	525.677	25.071	2.761.340	0	2.761.340
Koç Allianz	8.210.161	3.571.720	17.508.304	2.878.632	207.693	0	0	555.300	32.931.810	0	32.931.810
Koç Allianz Hayat	0	0	0	0	0	0	8.809.630	166.397	8.976.027	4.229.431	13.205.458
Magdeburger	428.984	179.474	3.274.567	55.230	0	0	48.320	56.390	4.042.965	0	4.042.965
Merkez	264.276	166.723	729.937	259.841	6.218	0	0	18.699	1.445.694	330.306	1.776.000
Nordstern İntas	2.008.289	911.138	5.063.809	276.919	0	0	0	51.027	8.311.182	0	8.311.182
Nordstern İntas Hayat	0	0	0	0	0	0	1.038.780	0	1.038.780	1.342.936	2.381.716
Oyak	3.970.581	1.704.074	25.396.051	882.795	43.159	312.615	19.780	652.279	32.981.334	-2.511	32.978.823
Ray	1.320.355	1.573.573	10.052.752	578.532	0	0	-1.790	224.162	13.747.584	18.540	13.766.124
Rumeli	383.717	234.087	210.360	596.790	0	0	0	3.137	1.428.091	0	1.428.091
Rumeli Hayat	0	0	0	0	0	0	18.211	11.905	30.116	232.205	262.321
Sanko	457.872	117.048	1.301.354	116.804	0	0	99.208	45.708	2.137.994	0	2.137.994
Şeker	1.406.821	337.709	6.511.382	584.318	303.105	0	770.311	320.488	10.234.134	0	10.234.134
Şeker Hayat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	264.531	264.531
TEB	380.160	194.550	602.863	114.806	0	0	0	39.252	1.331.631	0	1.331.631
Ticaret	511.509	57.528	2.013.733	135.478	561	0	2.550	23.348	2.746.707	0	2.746.707
Toprak	799.045	324.468	2.762.780	575.652	0	0	0	93.895	4.555.840	0	4.555.840
Toprak Hayat	0	0	0	0	0	0	0	1.392	1.392	60.395	61.787
T. Genel	2.267.854	1.018.035	5.323.655	686.871	0	0	1.036.629	259.250	10.592.294	312.688	10.904.982
Türk Nippon	294.233	29.028	947.855	69.220	0	0	57.699	29.520	1.427.555	0	1.427.555
Universal	717.934	267.496	3.610.700	171.423	3.636	0	11.247	308.146	5.090.582	0	5.090.582
Universal Hayat	0	0	0	0	0	0	2.557.876	38.151	2.596.027	268.576	2.864.603
Toplam / Total	77.727.171	33.149.609	257.479.536	25.785.439	3.000.465	313.490	56.227.185	10.023.153	463.706.048	94.199.164	557.905.212
Destek Re.	3.475.322	943.126	7.707.615	861.678	43.596	-	566.243	72.037	13.669.617	19.470	13.689.087
Halk Re.	913.209	208.604	742.559	130.223	4.655	-	-	19.043	2.018.294	0	2.018.294
İstanbul Re.	395.188	77.244	455.083	73.727	-	-	-	-	1.001.242	0	1.001.242
Milli Re.	12.686.496	4.285.682	29.161.623	4.389.308	464.111	-	5.398.138	602.472	56.987.830	1.011.931	57.999.761
Toplam / Total	17.470.215	5.514.656	38.066.880	5.454.936	512.362	-	5.964.381	693.552	73.676.983	1.031.401	74.708.384
Genel Toplam / G. Total	95.197.386	38.664.265	295.546.416	31.240.375	3.512.827	313.490	62.191.566	10.716.706	537.383.031	95.230.565	632.613.596